EASO

Juridiskā analīze

Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants

Otrais izdevums

EASO Professional Development Series for members of courts and tribunals

Atjaunināta *IARMJ-Europe* saskaņā ar līgumu, kas noslēgts ar *EASO*

2020

***EASO* profesionālās attīstības materiāli ir izstrādāti sadarbībā ar tiesu un tribunālu pārstāvjiem. Cita starpā šie materiāli ir:**

- Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts (2014. gads);
- Vispārīga informācija tiesām un tribunāliem par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu (2016. gads);
- Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā (2018. gads);
- Patvēruma procedūras un *neizraidīšanas princips* (2018. gads);
- Izcelsmes valsts informācija (2018. gads);
- Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā (2019. gads);
- Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu direktīva 2013/33/ES) (2020. gads);
- Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants (2020. gads, 2. izdevums);
- Neaizsargātība starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā (2021. gads);
- Starptautiskās aizsardzības izbeigšana (2021. gads, 2. izdevums)
- Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (2022. gads, 2. izdevums).

Profesionālās attīstības sērija ietver juridisko analīzi, norādījumus lektoriem, kuri nodrošina juridisko tālākizglītību, un judikatūras apkopojumus par katru apskatīto tēmu papildus izcelsmes valsts informācijai, kas ietver praktiskus norādījumus tiesām un judikatūras apkopojumu. Visi materiāli ir sagatavoti angļu valodā. Vairāk informācijas par publikācijām, tostarp par tulkojumu dažādās valodās pieejamību skatiet vietnē https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/courts-and-tribunals

Atruna

Kompetentās valsts iestādes nav pārbaudījušas šā tulkojuma kvalitāti. Ja konstatējat, ka tulkojums neatbilst attiecīgajai terminoloģijai valsts līmenī, aicinām sazināties ar *EUAA*.

Juridiskā analīze

Izslēgšana:
Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants

Otrais izdevums

EASO *profesionālās attīstības sērija*
tiesu un tribunālu locekļiem

Atjaunināta *IARMJ-Europe*
saskaņā ar līgumu, kas noslēgts ar *EASO*

2020

Manuskripts pabeigts 2019. gada decembrī.

Ne Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*), ne personas, kas rīkojas *EASO* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2022

Vāka ilustrācija: *baldyrgan © Shutterstock*

Foto uz vāka: *Vladstudioraw*, © *iStock*, 2016. gada 27. augusts

Print ISBN 978-92-9465-866-1 doi:10.2847/457270 BZ-02-20-007-LV-C
PDF ISBN 978-92-9465-868-5 doi:10.2847/451859 BZ-02-20-007-LV-N

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2020

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko *EASO* nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ir Eiropas Savienības aģentūra, kurai ir būtiska loma kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) konkrētajā attīstībā. Tas tika izveidots ar mērķi stiprināt praktisko sadarbību patvēruma jomā un palīdzēt dalībvalstīm pildīt to Eiropas līmeņa un starptautiskos pienākumus – aizsargāt cilvēkus, kuriem tas ir vajadzīgs.

EASO dibināšanas regulas ([1]) (turpmāk tekstā – "Regula") 6. pantā ir noteikts, ka *EASO* izveido un izstrādā apmācības, kas pieejamas tiesu un tribunālu pārstāvjiem. Šim nolūkam *EASO* izmanto akadēmisko iestāžu un citu attiecīgo organizāciju zināšanas un ņem vērā Eiropas Savienības pastāvošo sadarbību šajā jomā, pilnībā ievērojot valstu tiesu un tribunālu neatkarību.

Starptautiskā Bēgļu un migrācijas tiesnešu asociācija

Starptautiskā Bēgļu un migrācijas tiesnešu asociācija (*IARMJ*) ([2]) ir starptautiska bezpeļņas asociācija, kuras mērķis ir veicināt atziņu, ka aizsardzība pret vajāšanu rases, reliģijas, tautības, piederības noteiktai sociālajai grupai vai politisko uzskatu dēļ ir starptautiskajās tiesībās nostiprinātas individuālas tiesības un ka bēgļa statusa noteikšanai un tā izbeigšanai ir jāpiemēro tiesiskuma principi. Kopš asociācijas dibināšanas 1997. gadā tā aktīvi iesaistījusies to tiesnešu apmācībā visā pasaulē, kuri strādā ar patvēruma lietām. *IARMJ* Eiropas nodaļa (*IARMJ-Europe*) ir reģionālā tiesnešu un tribunālu pārstāvju pārstāvības institūcija Eiropā. Viens no nodaļas konkrētajiem mērķiem saskaņā ar tās konstitūciju ir "veicināt zināšanas un prasmes un apmainīties ar tiesnešu viedokļiem un pieredzi visos jautājumos, kas attiecas uz kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) piemērošanu un darbību".

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (2010. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju [2010] OV L 132/11.
([2]) Iepriekš zināma kā Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija (*IARLJ*).

Datu sniedzēji

Šī juridiskā analīze tika sagatavota procesā, ko veido divas daļas – tiesnešu un tribunāla pārstāvju redakcionālā grupa (*ET*), kas kopumā ir atbildīga par galaproduktu, un trīs pētnieki, kuri atbild par sagatavošanu.

ET sastāvēja no aktīvi strādājošiem tiesnešiem un tribunāla pārstāvjiem ar plašu pieredzi un zināšanām patvēruma tiesību jomā, un to atlasīja apvienotās uzraudzības grupas (*JMG*) aizbildnībā. Šis process ir izstrādāts, lai nodrošinātu tiesu neatkarības principa integritāti, kā arī lai *EASO* profesionālās attīstības sērija tiesu un tribunālu pārstāvjiem tiktu izstrādāta un iesniegta atbilstīgi tiesu iestāžu norādījumiem. Savukārt *JMG* ietilpst līgumslēdzēju pušu, proti, *EASO* un *IARMJ-Europe*, pārstāvji. *ET* izskatīja projektus, sniedza detalizētus norādījumus izstrādes grupai, izstrādāja grozījumus un bija galīgā lēmumu pieņemšanas struktūra attiecībā uz tvērumu, struktūru, saturu un uzbūvi. *ET* darbs tika veikts, izmantojot regulāru elektronisko/telefonisko saziņu.

Tiesnešu un tribunālu pārstāvju redakcionālā grupa

Juridiskās analīzes vajadzībām *ET* piedalījās šādi tiesneši un tribunālu pārstāvji: ***Hugo Storey*** (Apvienotā Karaliste, priekšsēdētājs), ***Hilkka Becker*** (Īrija), ***Jakub Camrda*** (Čehija), ***Harald Dörig*** (Vācija), ***Catherine Koutsopoulou*** (Grieķija), ***Florence Malvasio*** (Francija), ***Liesbeth Steendijk*** (Nīderlande) un ***Boštjan Zalar*** (Slovēnija). *ET* atbalstu sniedza un uzdevuma izpildē palīdzēja projektu vadītāja ***Clara Odofin***.

Sastādītāji

Galvenais sastādītājs bija ***Hugh Massey*** (konsultants) kopā ar ***Hilkka Becker*** (tiesas pārstāve, *International Protection Appeals Tribunal* (Starptautiskās aizsardzības lietu apelācijas tiesa), Īrija) un ***Liesbeth Steendijk*** (tiesnese, valsts padome, Nīderlande). Redakcionālo atbalstu sniedza ***Frances Nicholson*** (konsultants) un ***Claire Thomas*** (konsultante).

Pateicības

Privātpersonu statusā komentārus sniedza tiesnesis *Lars Bay Larsen* un Eiropas Savienības Tiesas (EST) tiesneša palīgs *Yann Laurans*. Savu viedokli par teksta projektu pauda arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs (*UNHCR*). *EASO* eksperti tālāk pārskatīja materiālu un sniedza komentārus *IARMJ*.

Sagatavojot tekstu publicēšanai, *ET* ņēma vērā visus šos komentārus. *ET* un *EASO* locekļi pateicas visiem tiem, kuri sniedza komentārus, kas bija ļoti noderīgi šīs analīzes pabeigšanā.

Analīzes sagatavošanā izmantotā metodika ir izklāstīta F pielikumā “Metodika”.

Nepieciešamības gadījumā *EASO* atjauninās šo juridisko analīzi atbilstīgi metodikai *EASO* profesionālās attīstības sērijai tiesu un tribunālu locekļiem.

Saturs

Priekšvārds **13**

Galvenie jautājumi **16**

1. daļa. Vispārējs ievads **18**

1.1. Tvērums 18

1.2. Izslēgšanas noteikumi 18

1.3. Izslēgšanas pamatojums 21

1.3.1 Izslēgšana no to personu loka, kam piešķirts bēgļa statuss (12. pants) .. 21

1.3.2 Izslēgšana no tiesībām saņemt alternatīvās aizsardzības statusu (17. pants) 23

1.3.3 Labvēlīgāki standarti 24

1.3.4 Izslēgšanas izņēmuma raksturs 24

1.4. Pierādīšanas pienākums 24

1.5. Analīzes secība. Vai iekļaušana pirms izslēgšanas? 25

1.6. Personas, kurām saskaņā ar KD (pārstrādāto versiju) ir liegta starptautiskā aizsardzība 27

1.7. Lēmumi par izslēgšanas un izdošanas procedūrām 28

2. daļa. To personu izslēgšana, kurām nav nepieciešams bēgļa statuss (12. panta 1. punkts) **30**

2.1. Ievads 30

2.2. Personas, kuras saņem aizsardzību vai palīdzību no Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūrām vai aģentūrām, kas nav *UNHCR* (12. panta 1. punkta a) apakšpunkts) 31

2.2.1. Izslēgšana no bēgļa statusa (12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmais teikums) 33

2.2.1.1. Personas, kurām ir tiesības saņemt aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA* 34

2.2.1.2. *UNRWA* aizsardzības vai palīdzības saņemšanas pierādījumi . 36

2.2.1.3. Personas, kuras "pašreiz" saņem aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA* 37

2.2.2. Tiesības uz bēgļa statusu ipso facto (12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums) 37

2.2.2.1 Aizsardzības vai palīdzības izbeigšana 39

2.3. Personas, kurām ir tiesības un pienākumi, kādi ir attiecināti uz uzturēšanās valsts valstspiederības turētājiem (12. panta 1. punkta b) apakšpunkts) 41

2.3.1. Uzturēšanās valstī, kas nav izcelsmes valsts 42

2.3.2. Tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz valstspiederīgajiem 42

3. daļa. To personu izslēgšana, kuras tiek uzskatītas par bēgļa statusu necienīgām (12. panta 2. un 3. punkts) **44**

3.1. Ievads 44

3.1.1. Izslēgšana un terorisms 45

3.1.2. Atšķirība starp izslēgšanu no bēgļa statusa, kriminālvajāšanu un sodu par noziedzīgu nodarījumu 51

3.1.3. Samērīgums. Kāpēc nepiemēroti? 51

3.1.4. Darbības, uz kurām attiecas vairāk nekā viens pamats izslēgšanai no bēgļa statusa ... 52
3.2. Nopietni iemesli uzskatīt ... 53
3.3. Noziegums pret mieru, kara noziegums vai noziegums pret cilvēci (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts) ... 55
3.3.1. Starptautiskie instrumenti, kuros definēti 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā uzskaitītie noziegumi ... 56
3.3.1.1 Romas statūti ... 57
3.3.2. Noziegums pret mieru (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts) ... 60
3.3.3. Kara noziegums (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts) ... 62
3.3.3.1 Kara noziegumu konteksta elementi ... 65
3.3.3.2 Kara noziegumi starptautiskā bruņotā konfliktā ... 66
3.3.3.3 Kara noziegumi lokāla rakstura bruņotajā konfliktā ... 70
3.3.4. Noziegums pret cilvēci (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts) ... 74
3.3.4.1 Noziegumu pret cilvēci konteksta elementi ... 74
3.3.4.2 Pamatā esošās darbības ... 76
3.3.4.3 Jēdzienu “plašs” un “sistemātisks” nozīme ... 77
3.4. Smags nepolitisks noziegums (12. panta 2. punkta b) apakšpunkts) ... 78
3.4.1. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta materiālā darbības joma ... 78
3.4.1.1. Smagi noziegumi ... 79
3.4.1.2. Nepolitiski noziegumi ... 80
3.4.1.3. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērojamība darbībām, kas nav aizliegtas saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām, ja tās izdarītas bruņota konflikta ietvaros ... 84
3.4.2. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērošanas joma ģeogrāfiski un laikā ... 85
3.5. Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem (12. panta 2. punkta c) apakšpunkts) ... 86
3.5.1. Darbību juridiskais raksturojums 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomas ietvaros ... 86
3.5.2. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta materiālā piemērošanas joma ... 87
3.5.2.1. Terorisms kā darbība, kas ir pretēja ANO mērķiem un principiem ... 88
3.5.2.2. ANO mērķiem un principiem pretēju darbību piemēri ... 90
3.5.3. 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas joma attiecībā uz personām ... 94
3.6. Individuālā atbildība ... 95
3.6.1. Individuālās atbildības noteikšanas kritēriji ... 96
3.6.1.1. Darbības materiālie elementi – actus reus ... 97
3.6.1.2. Darbības subjektīvie elementi – mens rea ... 98
3.6.2. Izslēdzošu noziegumu vai darbību tieša izdarīšana ... 99
3.6.3. Kūdīšana vai citāda piedalīšanās ... 101
3.6.3.1. Kūdīšana ... 102
3.6.3.2. Atbalstīšana un līdzdalība ... 103
3.6.3.3. Kopīgs noziedzīgs pasākums/kopēja atbildība ... 104
3.6.3.4. Vadība vai augstākā līmeņa atbildība ... 105
3.6.3.5. Dalība un individuālās atbildības prezumpcija ... 106

3.6.4. Apstākļi, kas izslēdz individuālo atbildību 109
3.6.4.1. Vadītāja pavēles 111
3.6.4.2. Rīcībspējas trūkums 112
3.6.4. Spaidi/piespiešana 113
3.6.4.4. Pašaizsardzība 114
3.7. Vainas "izpirkšana" 114
4. daļa. Izslēgšana no alternatīvās aizsardzības statusa (17. pants) 117
4.1. Ievads 117
4.2. Obligātie pamati izslēgšanai no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības saņēmēju statuss (KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. un 2. punkts) 118
4.2.1. Nopietni iemesli 118
4.2.2. Izslēdzoši noziedzīgi nodarījumi un darbības 118
4.2.2.1. Noziegums pret mieru, kara noziegums vai noziegums pret cilvēci (17. panta 1. punkta a) apakšpunkts) 118
4.2.2.2. Smags noziegums (17. panta 1. punkta b) apakšpunkts) 119
4.2.2.3. Darbības, kas pretējas ANO mērķiem un principiem (17. panta 1. punkta c) apakšpunkts) 119
4.2.3. Individuālā atbildība 119
4.2.4. Vainas "izpirkšana" 119
4.2.5. Draudi dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai (17. panta 1. punkta d) apakšpunkts) 120
4.3. Izslēgšanas no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss (17. panta 3. punkts), fakultatīvais pamats 121
5. daļa. Konkrēti jautājumi saistībā ar izslēgšanas novērtēšanu atbilstīgi 12. panta 2. punktam un 17. pantam 123
5.1. Iespējamo izslēgšanas lietu noteikšana 123
5.2. Klasificētas informācijas izmantošana 124
5.3. Pierādījumu un ticamības novērtējums 129
A pielikums. Lēmumu pieņemšanas shēmas 131
B pielikums. Atlasīti instrumenti saistībā ar terorismu 142
C pielikums. Atlasītas attiecīgās starptautiskās tiesību normas 147
D pielikums. Romas statūtu priekšteči 160
E pielikums. Primārie avoti 169
F pielikums. Metodika 185
G pielikums. Atlasīta bibliogrāfija 186

Saīsinājumu saraksts

I papildprotokols	1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)
II papildprotokols	1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju papildprotokols par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols);
AK	Apvienotā Karaliste
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ANO ĢA	Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja
ANO DP	Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padome
Bēgļu konvencija	1951. gada Konvencija par bēgļa statusu, kurā grozījumi izdarīti ar tās 1967. gada Protokolu (ES patvēruma tiesību aktos un EST saukta par "Ženēvas konvenciju")
BVerwG	*Bundesverwaltungsgericht* (Federālā Administratīvā tiesa, Vācija)
CERI	Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija
CNDA	*Cour nationale du droit d'asile* (Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa, Francija)
Dalībvalstis	Eiropas Savienības dalībvalstis un asociētās valstis
EASO	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ECTK	Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
EMT	Eiropas migrācijas tīkls
ES	Eiropas Savienība
EST	Eiropas Savienības Tiesa
EWCA	*England and Wales Court of Appeal* (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa) (AK)
FDLR	*Forces démocratiques de libération du Rwand*a (Ruandas atbrīvošanas demokrātiskie spēki)
IARMJ	Starptautiskā Bēgļu un migrācijas tiesnešu asociācija
ICTY	Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai
ICTR	Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls Ruandai

IJRL	*International Journal of Refugee Law*
IRMCT	Starptautiskais Kara noziegumu tribunālu atlikušās jurisdikcijas mehānisms
ISAF	Starptautiskie drošības palīdzības spēki (Afganistānā)
ISIL	Organizācija "Irākas un Levantes Islāma valsts"
KĀDP	Kopējā ārpolitika un drošības politika
KD	Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
KD (pārstrādāta versija)	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija)
KEPS	Kopēja Eiropas patvēruma sistēma
Konvencija par genocīda nepieļaujamību	Konvencija par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to
Kopīgais 3. pants	3. pants, kas ir kopīgs četrām 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
Londonas harta	Nolīgums par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu
LTTE	Organizācija "Tamililamas atbrīvošanas tīģeri"
OFPRA	*Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides* (Francijas patvēruma meklētāju un bezvalstnieku aizsardzības birojs)
Pārvietotas personas	Personas, kas pārvietotas 1967. gada un vēlākās karadarbības rezultātā starp arābu valstīm un Izraēlu

PKK	Kurdistānas Strādnieku partija
PPD (pārstrādātā versija)	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija)
Romas statūti	Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūti
RSCSL	Atlikusī Sjerraleones Speciālā tiesa
SCSL	Sjerraleones Speciālā tiesa
SHT	starptautiskās humanitārās tiesības
SKT	Starptautiskā krimināltiesa
SMT	Starptautiskais militārais tribunāls
ST	Starptautiskā Tiesa
UKUT	Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa
UNHCR birojs	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos
UNRWA	Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos
UNTS	Apvienoto Nāciju Līgumu sērija
Ženēvas konvencijas	Četras 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijas: I) Ženēvas Konvencija par ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu aktīvajās armijās; II) Ženēvas Konvencija par jūras kara spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu katastrofās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu; III) Ženēvas Konvencija par attieksmi pret kara gūstekņiem; IV) Ženēvas Konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā
ŽK	Ženēvas Konvencija (izmanto atsaucei uz kādu no Ženēvas Konvencijām tabulās vai zemsvītras piezīmēs)

Priekšvārds

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ciešā sadarbībā ar dalībvalstu tiesām un tribunāliem, kā arī citiem galvenajiem dalībniekiem ir iesaistījies profesionālās attīstības sērijas izstrādē. Sērijas mērķis ir sniegt tiesām un tribunāliem pakāpenisku un pilnīgu pārskatu par Kopējo Eiropas patvēruma sistēmu (KEPS). Apspriedēs ar *EASO* tiesu un tribunālu pārstāvju tīklu, tostarp Starptautisko Bēgļu un migrācijas tiesnešu asociācijas Eiropas nodaļu (*IARMJ-Europe*), kļuva skaidrs, ka tiesām un tribunāliem steidzami nepieciešami apmācību materiāli tiesnešiem par noteiktām būtiskākajām tēmām, ar ko viņi saskaras ikdienas lēmumu pieņemšanā. Tāpat svarīgi regulāri pārskatīt un atjaunināt (attiecīgā gadījumā) esošās profesionālās attīstības sērijas publikācijas. Tika atzīts, ka šādu pamatmateriālu izstrādes process veicinātu tiesu un citu ekspertu iesaisti, pilnībā ievērojot tiesu neatkarības principu, kā arī paātrinātu vispārējās profesionālās attīstības sērijas izstrādi.

Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants. Juridiskā analīze ir viens no profesionālās attīstības sērijas publikāciju materiāliem. Pirmo izdevumu *EASO* publicēja 2016. gada janvārī. Šī publikācija ir otrais izdevums, to sagatavoja *IARMJ-Europe* atbilstoši līgumam ar *EASO*. *IARMJ-Europe* vēlas pateikties visiem darba grupas dalībniekiem, kuri iesaistījās juridiskās analīzes pirmā izdevuma rakstīšanā.

Šī analīze galvenokārt ir paredzēta izmantošanai dalībvalstu tiesu un tribunālu pārstāvjiem, kuri izskata apelācijas sūdzības vai pārskata lēmumus par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem. Tās mērķis ir analizēt to, kā interpretēt un piemērot noteikumus attiecībā uz izslēgšanu no to personu loka, kam piešķirts bēgļa statuss, un noteikumus attiecībā uz izslēgšanu no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, kas attiecīgi noteikti Direktīvas 2011/95/ES 12. un 17. pantā (KD (pārstrādātā versija)). Tiesu un tribunālu pārstāvjiem, iespējams, nav bieža saskare ar izslēgšanas jautājumiem. Taču, kad tas notiek, lietas var būt sarežģītas un nereti ar plašu publicitāti. KD (pārstrādātās versijas) 12. pants un 17. pants var būt nozīmīgi arī gadījumos, kas attiecas uz bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanu, izbeigšanu vai atteikumu to atjaunot (attiecīgi KD (pārstrādātās versijas) 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts). 12. un 17. pantā izklāstīto izslēgšanas noteikumu būtība pieprasa nodrošināt rūpīgu analīzi, kas var sniegt praktisku palīdzību šādu lietu risināšanā.

Tiesu un tribunālu pārstāvji, protams, izskatīs izslēgšanas lietas, piemērojot savas valsts tiesību aktus. To darot, viņiem tomēr jāapsver, vai šādi direktīva tiek pareizi transponēta. Ir arī jāpatur prātā, ka direktīvas izslēgšanas noteikumi ir veidoti, cieši vadoties pēc 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu (Bēgļu konvencija) 1. panta D, E un F daļas noteikumiem. Turklāt Eiropas Savienības Tiesa (EST) ir skaidri norādījusi, ka

> "lai arī ar Direktīvu 2011/95 ir izveidota regulatīvā sistēma, kas ietver dalībvalstīm kopīgus jēdzienus un kritērijus, kas tādējādi ir arī Savienības jēdzieni un kritēriji, tā tomēr ir balstīta uz Ženēvas konvenciju [Bēgļu konvenciju] un tās mērķis tostarp ir nodrošināt, lai pilnībā tiktu ievērots šīs konvencijas 1. pants". (Skatīt Tiesas (virspalāta) 2019. gada 14. maija spriedumu apvienotajās lietās C-391/16, C-77/17 un C-78/17, M pret Ministerstvo vnitra un X un X pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, EU:C:2019:403, 83. punkts.)

Šī juridiskā analīze paredzēta izmantošanai gan personām ar nelielu iepriekšējo pieredzi tiesāšanā starptautiskās aizsardzības jomā KEPS ietvaros vai vispār bez pieredzes, gan arī pieredzējušiem tiesnešiem vai ar specializāciju šajā jomā. Tās mērķis ir kalpot par noderīgu atskaites punktu visiem tiesu un tribunālu pārstāvjiem, kuri strādā ar kvalifikāciju starptautiskajai aizsardzībai. Tāpēc tās struktūra, formāts un saturs ir izstrādāti, ņemot vērā šo plašo auditoriju. Šajā juridiskajā analīzē sniegta šāda informācija.

— Vispārīgs ievads izslēgšanas noteikumos. Tajā ietilpst, piemēram, noteikumu par izslēgšanu no bēgļa statusa un noteikumu par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa salīdzinājums, kā arī katra izslēgšanas noteikuma pamatojums (1. daļa).

— KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā minēto divu bēgļa statusa izslēgšanas iemeslu analīze. Tie attiecas uz personām, kurām ļoti īpašu iemeslu dēļ nav nepieciešama bēgļu aizsardzība (2. daļa).

— KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā minēto trīs bēgļa statusa izslēgšanas iemeslu analīze. Tie attiecas uz personām, par kurām tikpat īpašu iemeslu dēļ uzskata, ka tās nav šādas aizsardzības cienīgas (3. daļa).

— KD (pārstrādātās versijas) 17. pantā minēto piecu alternatīvās aizsardzības statusa izslēgšanas iemeslu analīze. Tā attiecas uz 3. daļā sniegto analīzi par izslēgšanas no bēgļa statusa iemesliem saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu (4. daļa).

— Pārskats par vairākiem konkrētiem procesuāliem un ar pierādījumiem saistītiem jautājumiem saistībā ar izslēgšanas novērtēšanu atbilstīgi KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktam un 17. pantam (5. daļa).

— Pārskats par konkrētiem lēmumiem starptautiskās aizsardzības jomā, kur piemērojami izslēgšanas noteikumi, proti, lēmumiem saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12., 17. pantu, 14. panta 3. punkta a) apakšpunktu un 19. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

Juridisko analīzi papildina judikatūras apkopojums atsevišķā dokumentā un pielikumi. Tajos uzskaitīti attiecīgie ES primārie un sekundārie tiesību akti un attiecīgie starptautiskie līgumi ar vispārēju un reģionālu piemērošanas jomu. Tajos ir arī uzskaitīta Eiropas Savienības Tiesas (EST), Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT), Starptautiskās Krimināltiesas (SKT) un citu starptautisku krimināltribunālu attiecīgā judikatūra, kā arī atlasīta dalībvalstu tiesu un tribunālu judikatūra. Tāpat ir sniegtas lēmumu pieņemšanas shēmas, kurās izklāstīti jautājumi, kas dalībvalstu tiesām ir jāuzdod, novērtējot, vai kāds no izslēgšanas noteikumiem ir piemērojams konkrētajā lietā. Lai nodrošinātu, ka attiecīgie tiesību akti un judikatūra lasītājiem, kuri izmanto digitālo versiju, ir viegli un ātri pieejami, ir ievietotas hipersaites. Citās juridiskajās analīzēs, kas izstrādātas vai tiek izstrādātas profesionālās attīstības sērijas ietvaros, aplūkotas citas konkrētas KEPS jomas.

Mērķis ir izklāstīt pašreizējo tiesību aktu stāvokli skaidri, kā arī lietotājam draudzīgā formātā. Šajā publikācijā ir analizētas KEPS tiesības, kādas tās bija 2019. gada 19. decembrī. Jāuzsver, ka kopā ar citām profesionālās attīstības sērijas juridiskajām analīzēm šī analīze vajadzības gadījumā tiks periodiski papildināta. Taču lasītājiem ir jāpārliecinās, ka tiesībās nav tikušas veiktas izmaiņas. Šajā analīzē ir ietvertas vairākas atsauces uz avotiem, kas palīdzēs lasītājam to izdarīt.

Šis ir juridiskās analīzes otrais izdevums. Tajā ir ņemtas vērā norises likumdošanas un jurisprudences jomā, kas notikušas kopš pirmā izdevuma publicēšanas 2016. gada janvārī. Tajā ir iekļauti arī pirmā izdevuma satura, struktūras un draudzīguma lietotājam visaptverošas pārskatīšanas rezultāti, ko *IARMJ-Europe* veica 2018. gadā *EASO* uzdevumā.

Galvenie jautājumi

Šīs juridiskās analīzes mērķis ir sniegt dalībvalstu tiesām un tribunāliem analīzi par pamatu izslēgšanai no bēgļu aizsardzības režīm saskaņā ar Kvalifikācijas direktīvas 2011/95/ES (KD (pārstrādātās versijas)) 12. pantu, kā arī pamatu izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības režīma saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 17. pantu. Tā cenšas atbildēt uz šādiem galvenajiem jautājumiem.

1. Kas ir izslēgšanas noteikumi? (1.2. sadaļa)

2. Kā noteikumi par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa **līdzinās** vai **atšķiras** no noteikumiem, kurus piemēro izslēgšanai no bēgļa statusa? (skatīt 1.2., 4.2. un 4.3. sadaļu)

3. Kāds **pamatojums** slēpjas aiz noteikumiem par izslēgšanu no bēgļa statusa un izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa, un vai tas ir **viens un tas pats katram izslēgšanas noteikumam?** (1.3. sadaļa)

4. Vai izslēgšana no bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa jebkad ir atkarīga no tā, vai attiecīgā persona rada **draudus** uzņēmējdalībvalstij? (1.3. un 4.2.5. sadaļa)

5. Kurā noteikumā par izslēgšanu no bēgļa statusa ir ietverta arī **konkrēta pozitīva iekļaušanas tiesību norma**, kas paredz, ka personai, kura atbilst prasībām, ir jāpiešķir bēgļa statuss, pieņemot, ka uz šo personu neattiecas neviens cits izslēgšanas no bēgļa statusa noteikums? (2.2. sadaļa)

6. Kas ir tās **personas, kuras saņem aizsardzību vai palīdzību no Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūrām vai aģentūrām, izņemot *UNHCR***? (2.2. sadaļa)

7. Kādos apstākļos personu var izslēgt no bēgļa statusa, pamatojoties uz to, ka šī persona ir **apmetusies uz dzīvi citā valstī**? (2.3. sadaļa)

8. Kurus izslēgšanas noteikumus var piemērot **terorismā iesaistītām personām** (3.1.1. sadaļa), un kāda **veida un pakāpes personiskai iesaistei terorismā** būtu jābūt, lai konkrētā gadījumā piemērotu izslēgšanu? (3.4., 3.5.2.1. un 3.6. sadaļa)

9. Kādi ir "**nopietni iemesli uzskatīt**", ka persona ir izdarījusi vai piedalījusies izslēdzoša noziedzīga nodarījuma vai darbības izdarīšanā? (3.2. sadaļa)

10. Kas ir "**noziegumi pret mieru**" (3.3.2. sadaļa), "**kara noziegumi**" (3.3.3. sadaļa) un "**noziegumi pret cilvēci**" (3.3.4. sadaļa)?

11. Kas ir "**smags nepolitisks noziegums**"? (3.4. sadaļa)

12. Kas ir "**darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem**"? (3.5. sadaļa)

13. Saskaņā ar kādiem kritērijiem personu var uzskatīt par **individuāli atbildīgu** par izslēdzoša noziedzīga nodarījuma vai darbības izdarīšanu un uz kādu aizstāvību (piemēram, spaidi) var atsaukties saistībā ar izslēdzošu noziedzīgu nodarījumu? (3.6. sadaļa)

14. Ja tiek konstatēts, ka persona ir individuāli atbildīga par izslēdzoša noziedzīga nodarījuma vai darbības izdarīšanu, vai šīs personas izslēgšana no bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa ir atkarīga no tā, vai šī persona jau ir **sodīta** vai pēc tam ir **labojusi** savu uzvedību? (3.7. sadaļa)

1. daļa. Vispārējs ievads

1.1. Tvērums

Šī juridiskā analīze attiecas uz Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) (KD (pārstrādātās versijas)) ([3]) 12. un 17. panta, kuros ietverti direktīvas "izslēgšanas noteikumi", interpretāciju un piemērošanu. 12. pantā izklāstīti pamati, kuru dēļ persona tiek izslēgta no direktīvas 2. panta d) apakšpunktā minētās "bēgļa" definīcijas. 17. pantā izklāstīti pamati, kuru dēļ persona tiek vai var tikt izslēgta no direktīvas 2. panta f) apakšpunktā minētās "personas, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību", definīcijas.

"Izslēgšanas noteikumi" jāskata pretstatā "iekļaušanas noteikumiem". Pēdējais termins ir saīsināta atsauce uz noteikumiem, ar ko nosaka, kurām personām ir tiesības uz bēgļu vai alternatīvo aizsardzību, kā noteikts KD (pārstrādātās versijas) 2.–10. pantā un 15. pantā. "Iekļaušanas noteikumi", kas attiecas uz abiem aizsardzības veidiem, ir aplūkoti atsevišķā juridiskā analīzē: *Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES). Juridiskā analīze* ([4]). Vēl viena juridiskā analīze skar "izbeigšanas noteikumus", kas attiecas uz katru aizsardzības veidu, un noteikumiem par attiecīgās aizsardzības atsaukšanu, izbeigšanu vai atteikšanos atjaunot: "Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: *Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants. Juridiskā analīze* ([5]).

1.2. Izslēgšanas noteikumi

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punktā noteikti divi pamati, uz kuriem balstoties, persona **tiek izslēgta no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem**.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkts

Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja:

a) uz viņu attiecas Ženēvas konvencijas 1. panta D daļas darbības joma, kas attiecas uz aizsardzību vai palīdzību, ko sniedz Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūras vai aģentūras, izņemot Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju. Ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta, līdz galam nenokārtojot šādu personu stāvokli saskaņā ar attiecīgajām Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas rezolūcijām, minētās personas *ipso facto* dēļ ir tiesīgas gūt labumu no šīs direktīvas;

b) tās valsts kompetentās iestādes, kurās viņš uzturas, atzinušas, ka viņam ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem; vai arī tiesības vai pienākumi, kas tiem līdzvērtīgi.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija). [2011] OV L 337/9, (KD (pārstrādāta versija)).

([4]) *EASO*, Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES). Juridiskā analīze, 2016. gada decembris.

([5]) *EASO*, Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants. Juridiskā analīze, 2016. gada decembris.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā noteikti vēl trīs pamati, uz kuriem balstoties, persona arī **tiek izslēgta no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem**.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkts

Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

b) viņš, pirms tika uzņemts kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; īpaši nežēlīgas darbības, pat ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var atzīt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem;

c) viņš ir vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkts nosaka, ka persona tiek **izslēgta no to personu loka, kam ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību** to pašu pamatu dēļ, kas noteikti KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) un c) apakšpunktā, kā arī kas noteikti KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) un d) apakšpunktā, lasot kopā ar 17. panta 2. punktu.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. un 2. punkts

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

b) viņš izdarījis smagu noziegumu;

c) viņš ir vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā;

d) viņš rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš uzturas.

2. Šā panta 1. punktu piemēro personām, kas kūda vai citādi piedalās tur minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punkts arī nodrošina vēl vienu pamatu, saskaņā ar kuru dalībvalstis **"var" izslēgt personu no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību**.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punkts

Dalībvalsts var izslēgt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja viņš pirms uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus, uz kuriem neattiecas 1. punkts, par kuriem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī, un ja viņš atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par minētajiem noziegumiem.

Pamati izslēgšanai no to personu loka, kas atzīti par bēgļiem un kam ir tiesības saņemt alternatīvo aizsardzību, ir salīdzināti un apkopoti 1. tabulā ([6]).

1. tabula. KD (pārstrādātās versijas) 12. pantā un KD (pārstrādātās versijas) 17. pantā norādīto izslēgšanas pamatu salīdzinājums

	KD (pārstrādāta versija) 12. pants		KD (pārstrādāta versija) 17. pants
Izslēgšana no to personu loka, kam piešķirts bēgļa statuss	→ **12. panta 1. punkta a) apakšpunkts:** aizsardzība vai palīdzība no Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūras vai aģentūras, izņemot *UNCHR*.	**Izslēgšana no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss**	
	→ **12. panta 1. punkta b) apakšpunkts:** tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz uzturēšanās valsts valstspiederības turētājiem		
	→ **12. panta 2. punkta a) apakšpunkts:** noziegumi pret mieru, kara noziegumi un noziegumi pret cilvēci		→ **17. panta 1. punkta a) apakšpunkts:** noziegumi pret mieru, kara noziegumi un noziegumi pret cilvēci
	→ **12. panta 2. punkta b) apakšpunkts:** smagi nepolitiski noziegumi ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas bēgļa statusā		→ **17. panta 1. punkta b) apakšpunkts:** smagi noziegumi
	→ **12. panta 2. punkta c) apakšpunkts:** darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem		→ **17. panta 1. punkta c) apakšpunkts:** darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem
			→ **17. panta 1. punkta d) apakšpunkts:** draudi uzturēšanās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai
			→ **17. panta 3. punkts:** citi noziegumi ārpus attiecīgās dalībvalsts (noteiktos apstākļos)

Visi izslēgšanas pamati ir **obligāti noteikumi**, izņemot pēdējo tabulā norādīto iemeslu, proti, KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punktā norādīto.

([6]) 1. tabulā izmantota *EASO* Praktiskā rokasgrāmata. Izslēgšana, 2017. gads, 9. lpp.

1.3. Izslēgšanas pamatojums

1.3.1. Izslēgšana no to personu loka, kam piešķirts bēgļa statuss (12. pants)

Pamati izslēgšanai no to personu loka, kam piešķirts bēgļa statuss KD (pārstrādātās versijas) 12. pantā, atbilst Bēgļu konvencijas 1. panta D, E un F daļā noteiktajiem izslēgšanas pamatiem ([7]).

Bēgļu konvencijas 1. panta D, E un F daļa

D. Šī Konvencija neattiecas uz personām, kas pašreiz saņem aizsardzību vai palīdzību no citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos.

Ja personām šāda aizsardzības vai palīdzība ir pārtraukta jebkādu iemeslu dēļ un ja pēc Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas rezolūcijām to stāvoklis nav īpaši noteikts, tām *ipso facto* jābauda šīs Konvencijas labvēlība.

E. Šī Konvencija neattiecas uz personu, kuru kompetentas varas iestādes valstī, kurā viņš pastāvīgi dzīvo, atzīst par personu, kurai ir tādas tiesības un pienākumi kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem.

F. Šīs Konvencijas noteikumi neattiecas uz personu, par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā:

a) ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā definēts starptautiskajos dokumentos, kas ir sastādīti, lai veidotu noteikumus attiecībā uz šādiem noziegumiem;

b) ir izdarījusi nopietnu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas šajā valstī par bēgli;

c) ir atzīta par vainīgu darbībā, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju mērķiem un principiem.

Kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 78. panta 1. punktā ([8]), KD (pārstrādātās versijas) 12. pantā minētie izslēgšanas pamati tādēļ ir jāinterpretē saskaņā ar attiecīgajiem Bēgļu konvencijas pantiem ([9]) (skatīt 2. tabulu).

([7]) Skatīt, piemēram, EST (virspalāta) 2012. gada 9. decembra spriedumu lietā C-364/11, Mostafa Abed El Karem El Kott u. c. pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, EU:C:2012:826, 18. un 21. punkts. Skatīt arī Eiropas Komisija, Priekšlikums Padomes Direktīvai par minimālajiem standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai personas, kurām citādi nepieciešama starptautiskā aizsardzība, 2001. gada 12. septembris, COM(2001) 510 final, 24. lpp.

([8]) Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija (2012) OV C 326/47.

([9]) Skatīt, piemēram, EST (virspalāta) 2019. gada 14. maija spriedumu apvienotajās lietās C-391/16, C-77/17 un C-77/18, M pret Ministerstvo vnitra un X un X pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, EU:C:2019:403, 74. punkts; EST (virspalāta) 2010. gada 9. novembra spriedumu apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, Bundesrepublik Deutschland pret B un D, EU:C:2009:285, 78. punkts; EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7; 43. punkts. Papildu informācija par KD (pārstrādātās versijas) vispārīgajiem interpretācijas principiem *EASO*, Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES). Juridiskā analīze, 2016. gada decembris, 16.–18. lpp.; *EASO*, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem. Juridiskā analīze, 2016. gada augusts, 63.–65. lpp.

2. tabula. Atbilstība starp KD (pārstrādātās versijas) 12. pantu un Bēgļu konvencijas 1. panta D, E un F daļu

KD (pārstrādāta versija)	Bēgļu konvencija
12. panta 1. punkta a) apakšpunkts	1. panta D daļa
12. panta 1. punkta b) apakšpunkts	1. panta E daļa
12. panta 2. punkta a) apakšpunkts	1. panta F daļas a) punkts
12. panta 2. punkta b) apakšpunkts	1. panta F daļas b) punkts
12. panta 2. punkta c) apakšpunkts	1. panta F daļas c) punkts

Pastāv būtiska atšķirība starp KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta un KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta pamatojumu.

12. panta 1. punktā minēto izslēgšanas pamatu pamatojums ir tāds, ka personām, uz kurām attiecas šie pamati, nav nepieciešams bēgļa statuss. Tas ir vai nu tāpēc, ka viņi jau saņem aizsardzību vai palīdzību no ANO struktūrām vai aģentūrām, kas nav *UNHCR* (jo īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūras Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (*UNRWA*) (skatīt 2.2. sadaļu)), vai arī tāpēc, ka valsts, kurā viņi uzturas, pielīdzina viņus saviem valstspiederīgajiem.

12. panta 2. punktā minēto izslēgšanas pamatu pamatojums ir tāds, ka personas, uz kurām attiecas šie pamati, **nav cienīgas saņemt bēgļa statusu** ([10]). Tas attiecas uz gadījumiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka šīs personas ir individuāli atbildīgas par smagiem noziegumiem vai darbībām, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem. Šie izslēgšanas pamati (tāpat kā attiecīgie Bēgļu konvencijas panti) tika noteikti ar **divkāršu mērķi**:

— liegt bēgļa statusu personām, kuras tiek uzskatītas par necienīgām saņemt ar bēgļa statusu saistīto aizsardzību;

— nodrošināt, ka šī statusa piešķiršana neļaus noteiktu smagu noziegumu izdarītājiem izvairīties no kriminālsoda ([11]).

Līdz ar to izslēgšana atbilstīgi KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktam **nav atkarīga no nosacījuma, "ka pašlaik pastāv draudi uzņēmējai dalībvalstij"** ([12]).

EST lietā K un H.F. sprieda, ka noziegumi un darbības, kas uzskaitītas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļā, "būtiski apdraud tādas pamatvērtības kā cilvēka cieņas un cilvēktiesību respektēšana, uz kurām [..] ir balstīta Savienība, kā arī mieru, ko atbilstoši [..] Savienība tiecas veicināt" ([13]).

EST arī ir atzinusi, ka izslēgšanas pamati KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļā **"izveidoti, balstoties uz jēdzienu "smags noziegums""** ([14]).

([10]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 104. punkts; EST (virspalāta), 2018. gada 2. maija spriedums apvienotajās lietās C-331/16 un C-366/16, K pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie un H.F. pret Belgische Staat, EU:C:2018:296, 50. punkts.
([11]) EST, 2018, K un H.F., op. cit., fn. 10, 50. punkts. Skatīt arī EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 104. punkts.
([12]) EST, 2018, K un H.F., op. cit., fn. 10, 50. punkts (izcēlums pievienots).
([13]) EST, 2018, K un H.F., op. cit., fn. 10, 46. punkts.
([14]) EST, 2018. gada 13. septembra spriedums lietā C-369/17, Shajin Ahmed pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, EU:C:2018:713, 46. punkts (izcēlums pievienots).

1.3.2. Izslēgšana no tiesībām saņemt alternatīvās aizsardzības statusu (17. pants)

Savā spriedumā lietā *Ahmed* EST uzskatīja, ka mērķis izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības pamata, tāpat kā pamats izslēgšanai no bēgļa statusa KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā, ir "izslēgt no šī statusa personas, kas ir atzītas par necienīgām saņemt ar šo statusu saistīto aizsardzību, un saglabāt uzticamību kopējai Eiropas patvēruma sistēmai [..]" ([15]).

Tiesa arī noteica:

> [..] ES likumdevējs ir iedvesmojies no noteikumiem, kas ir piemērojami bēgļiem, cik vien iespējams, attiecinādams tos arī uz alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējiem. [KD (pārstrādātās versijas)] 17. panta 1. punkta a)–c) apakšpunkta saturs un struktūra attiecībā uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības ir līdzīgi šīs direktīvas 12. panta 2. punkta a)–c) apakšpunktam par izslēgšanu no bēgļa statusa, kuros būtībā pašos ir pārņemts [Bēgļu konvencijas] 1. panta F daļas a)–c) punkta saturs. Turklāt gan no [KD (pārstrādātās versijas)] sagatavošanas darbiem [..] izriet, ka [KD (pārstrādātās versijas)] 17. panta 1. punkta a)–c) apakšpunkts ir Savienības likumdevēja gribas ieviest pamatiem, kas ir piemērojami attiecībā uz bēgļiem, līdzīgus izslēgšanas no alternatīvās aizsardzības pamatus rezultāts ([16]).

Lai gan EST vēl nav spriedusi par KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta d) apakšpunktā minētā izslēgšanas pamata interpretāciju, šis izslēgšanas pamats acīmredzami atšķiras no KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā minētajiem izslēgšanas pamatiem. Tas ir tāpēc, ka tas ir izveidots, nevis balstoties uz jēdzienu "smags noziegums", kas izdarīts pagātnē, bet gan pašreizējiem **"draudiem"** uzņēmējdalībvalsts sabiedrībai vai drošībai. Draudi uzņēmējdalībvalsts sabiedrībai vai drošībai var būt arī pamats bēgļa statusa atsaukšanai, izbeigšanai vai atteikumam to atjaunot saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 14. panta 4. un 5. punktu, vai arī pamats bēgļa uzturēšanās atļaujas atsaukšanai, izbeigšanai vai atteikumam to atjaunot, pamatojoties uz KD (pārstrādātās versijas) 21. panta 3. punktu un 24. panta 2. punktu. Tādēļ dažas norādes par KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta d) apakšpunkta interpretāciju var atrast EST spriedumā lietā *H.T.* Tajā noteikts:

> "Turklāt Tiesa ir atzinusi, ka starptautiskā terorisma akti, runājot vispārīgi un neatkarīgi no jebkādas valsts līdzdalības, ir pretrunā ANO mērķiem un principiem (spriedums B un D, C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 83. punkts). No tā izriet, ka dalībvalsts šādu aktu gadījumā var pamatoti atsaukties uz pārliecinošiem valsts drošības vai sabiedriskās kārtības iemesliem [KD] 24. panta 1. punkta izpratnē, lai piemērotu šajā tiesību normā paredzēto atkāpi" ([17]).

EST arī vēl nav spriedusi par fakultatīvā izslēgšanas pamata interpretāciju KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punktā. Lai gan tie nav uzskatāmi par "smagu noziegumu" 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, par noziegumiem, uz kuriem attiecas fakultatīvais izslēgšanas pamats KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punktā, ir jābūt vismaz tādiem, par kuriem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī.

([15]) EST, 2018, Shajin Ahmed, op. cit., fn. 14, 51. punkts.
([16]) EST, 2018, Shajin Ahmed, op. cit., fn. 14, 43.–45. punkts.
([17]) EST, 2015. gada 24. jūnija spriedums lietā C-373/13, H.T. pret Land Baden-Württemberg, EU:C:2018:413, 85. punkts.

1.3.3. Labvēlīgāki standarti

KD (pārstrādātās versijas) 3. pants ļauj dalībvalstīm ieviest vai saglabāt labvēlīgākus standartus, lai noteiktu, kura persona ir kvalificējama kā bēglis vai persona, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šo direktīvu, taču tikai tiktāl, ciktāl attiecīgie valsts standarti ir saderīgi ar direktīvu.

KD (pārstrādātās versijas) 3. pants

Dalībvalstis var ieviest vai saglabāt labvēlīgākus standartus, lai noteiktu, kas kvalificējams kā bēglis vai persona, kura tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, un noteiktu starptautiskās aizsardzības saturu, ciktāl šādi standarti ir saderīgi ar šo direktīvu.

Savā spriedumā lietā *B un D* EST uzskatīja, ka, tā kā KD ietverto izslēgšanas noteikumu galvenais mērķis ir "saglabāt (KD) paredzēto aizsardzības sistēmas uzticamību atbilstoši (Bēgļu konvencijai)", valsts tiesību norma, kas atļauj piešķirt bēgļa statusu atbilstīgi KD personai, kas izslēgta saskaņā ar KD 12. panta 2. punktu, būtu nesaderīga ar KD ([18]). Tiesa tomēr piebilda, ka dalībvalstīm nav liegts piešķirt šādai personai "cita veida aizsardzību", kas neietilpst KD piemērošanas jomā, ar nosacījumu, ka šo aizsardzību nevar sajaukt ar bēgļa statusu atbilstīgi KD ([19]).

Acīmredzami tas pats *mutatis mutandis* attiektos uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punktu.

1.3.4. Izslēgšanas izņēmuma raksturs

EST lietā *Ahmed* lēma, ka KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikts izslēgšanas pamats, kas "veido **izņēmumu** no vispārīgā noteikuma, kurš paredzēts [KD (pārstrādātās versijas) par alternatīvas aizsardzības statusa piešķiršanu] 18. pantā, un kas tādējādi ir **jāinterpretē šauri**" ([20]). Līdzīgi EST lietā *Bolbol* lēma, ka Bēgļu konvencijas 1. panta D daļā ietvertais noteikums par izslēgšanu no bēgļa statusa, uz kuru atsaucas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts, "**kā tāds ir jāinterpretē šauri**" ([21]).

Tādējādi var secināt, ka EST ieskatā visi KD (pārstrādātajā versijā) un Bēgļu konvencijā paredzētie pamati izslēgšanai no bēgļa statusa, kā arī visi KD (pārstrādātajā versijā) paredzētie pamati izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības statusa ir **jāinterpretē šauri**.

1.4. Pierādīšanas pienākums

Ir vispāratzīts, ka, tā kā izslēgšanas noteikumi ir izņēmumi no vispārpieņemtajiem noteikumiem, tie ir jāinterpretē šauri un pienākums pierādīt izslēgšanu no bēgļa statusa vai papildu aizsardzības statusa parasti gulstas uz lēmuma pieņēmēju.

([18]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 115. punkts.
([19]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 116.–120. punkts.
([20]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 52. punkts (izcēlums pievienots).
([21]) EST, 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā C-31/09, Nawras Bolbol pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, EU:C:2018:351, 51. punkts (izcēlums pievienots).

Kā paskaidrots 3.6. sadaļā, atsevišķos gadījumos lēmuma pieņēmējs var pieņemt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, kuram ir bijis ievērojams stāvoklis teroristu organizācijā, ir individuāli atbildīgs par šīs organizācijas attiecīgajā periodā veiktajām darbībām. Tas ietver jebkādas darbības, uz kurām attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā vai 17. pantā ietvertie izslēgšanas noteikumi. Tas gan nenozīmē, ka šādos gadījumos izslēgšanas pierādīšanas pienākums vairs nav lēmuma pieņēmējam, jo EST ir uzsvērusi, ka pirms izslēgšanas lēmuma pieņemšanas joprojām ir jāpārbauda visi atbilstošie apstākļi lietā ([22]). Attiecīgi var būt noderīgi paturēt prātā šādu Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas pausto viedokli lietā *JS*, kas skāra izslēgšanu saskaņā ar KD 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

> [P]ašas organizācijas [kuras dalībnieks bija pieteikuma iesniedzējs] raksturs ir tikai viens no būtiskajiem faktoriem, un vislabāk ir izvairīties no individuālās atbildības "prezumpcijas", neatkarīgi no tā, vai tā ir "atspēkojama". Kā nepārprotami parāda šī lieta, šādas pieejas rezultāta lēmuma pieņēmējs var drīzāk pieņemt kļūdainu lēmumu ([23]).

Īrijas Augstā tiesa ir izmantojusi šādu formulējumu.

> [Lai gan lēmuma pieņēmējs] ir tiesīgs rīkoties, pamatojoties uz **pagaidu pieņēmumu**, ka personai, kurai ir ievērojams stāvoklis teroristu organizācijā, ir individuāla atbildība par organizācijas attiecīgajā laika periodā pastrādātajiem noziegumiem pret cilvēci, tomēr ir atsevišķi jāpārbauda visi attiecīgie apstākļi ([24]).

Pierādījumu kopums izslēgšanas lietās ir aplūkots 3.2. sadaļā.

1.5. Analīzes secība. Vai iekļaušana pirms izslēgšanas?

Ikreiz, kad pastāv izslēgšanas iespēja, rodas jautājums, vai izslēgšanas analīzi var veikt uzreiz, vai arī lēmuma pieņēmējam vispirms ir jāapsver iekļaušanas noteikumi.

Tomēr, pirms pievērsties šim jautājumam, ir jāatzīmē, ka neatkarīgi no tā, vai izslēgšanas noteikumi tiek piemēroti pirms vai pēc iekļaušanas noteikumiem, KD (pārstrādātās versijas) struktūra nosaka, ka pirmais izslēgšanas jautājums, kas jāaplūko, ir izslēgšana no tiesībām uz bēgļa statusu. Tas izriet no "personas, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību" definīcijas KD (pārstrādātās versijas) 2. panta f) punktā, kurā noteikts, ka attiecīgo personu **"nevar kvalificēt kā bēgli"** ([25]). Tas izriet arī no ([26]) Patvēruma procedūru direktīvas (2013/32/ES) (Patvēruma procedūru direktīva (PPD) (pārstrādātās versijas)) ([27]) 10. panta 2. punkta. Šeit nepārprotami noteikts:

([22]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 98. punkts.

([23]) *Supreme Court (UK)* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa), JS (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department, [2010] UKSC 15, 31. punkts. Pēc būtības tiesai tika uzdots šāds jautājums: "Pieņemot, ka organizācijā ir personas, kuras nepārprotami izdara kara noziegumus, kas vēl papildus dalībai šādā organizācijā ir jākonstatē, lai personu varētu uzskatīt par kara noziedznieku?" (skatīt sprieduma 1. punktu).

([24]) *High Court (Ireland)* (Augstā tiesa, Īrija), 2011. gada 5. maija spriedums lietā AB pret Refugee Appeals Tribunal and Minister of Justice, Equality and Law Reform [2011] IEHC 198, 50. punkts (izcēlums pievienots).

([25]) Šajā sakarā skatīt arī EST 2014. gada 8. maija spriedumu lietā C-604/12, HN pret Minister for Justice, Equality and Law Reform un citi, EU:C:2014:302, 35. punkts.

([26]) EST (virspalāta), 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā C-585/16, Serin Alheto pret Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite, EU:C:2018:584, 89. punkts.

([27]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija), [2013] OV L 180/60.

> Izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, atbildīgā iestāde vispirms nosaka, vai pieteikuma iesniedzēji ir kvalificējami kā bēgļi, un, ja nē, tad nosaka, vai pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi saņemt alternatīvo aizsardzību.

Izņemot KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā ietverto izslēgšanas pamatu (skatīt 2.2. sadaļu), EST vēl nav spriedusi par to, **vai pirms izslēgšanas noteikumu piemērošanas ir jānovērtē iekļaušanas noteikumi** attiecīgajam aizsardzības statusam. Tomēr Tiesa jau ir noteikusi, ka izslēgšanas noteikumus nevar piemērot "automātiski", neizmeklējot "visus apstākļus" konkrētajā lietā. Lietā Ahmed tā lēma:

> "Tiesa [savā spriedumā *B un D*] ir paudusi uzskatu, ka no [KD] 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkta, kas ir kļuvuši par [KD (pārstrādātās versijas)] 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktu, izriet, ka attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde var piemērot šo normu vienīgi pēc tam, kad tā katrā konkrētajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos precīzos faktus, lai noteiktu, vai pastāv būtiski iemesli uzskatīt, ka ieinteresētās personas, kura citādi atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu, izdarītie nodarījumi atbilst kādam no diviem minētajā normā paredzētajiem izslēgšanas gadījumiem. No tā izriet, ka pirms jebkura lēmuma izslēgt personu no bēgļa statusa ir jāveic pilnīga pārbaude attiecībā uz visiem apstākļiem konkrētajā gadījumā un tas nevar tikt pieņemts automātiski [..]. Šāda prasība ir jāpārņem lēmumos par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības" ([28]).

Ir pausts uzskats, ka EST faktiski ir ieņēmusi nostāju, ka iekļaušana **ir** jāizvērtē pirms izslēgšanas, jo Tiesa spriedumā lietā B un D skaidri norādīja uz izslēgšanas novērtējumu, kas jāveic attiecībā uz personu, kura "citādi atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu" ([29]). Tomēr līdz šim dalībvalstu tiesas un tribunāli ir uzskatījuši, ka KD (pārstrādātā versija) neliedz kompetentajām iestādēm noteikt, ka persona ir izslēgta no bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa, iepriekš nekonstatējot, vai attiecīgā persona atbilst attiecīgā statusa iekļaušanas noteikumiem.

Nīderlandes Valsts padomes spriedumā tiesa argumentēja, ka imigrācijas valsts sekretārs var brīvi izlemt vai izskatīt iekļaušanu pirms izslēgšanas vai citādi ([30]). Saskaņā ar Čehijas Augstākās administratīvās tiesas virspalātas lēmumu, ja tiek secināts, ka pieteikuma iesniedzējs ir izslēdzams, turpmāka izmeklēšana par tās pašas personas iespējamo iekļaušanas pamatu nav nepieciešama. Tomēr, pirms nonākt pie šāda secinājuma, Čehijas tiesa lēma, ka ir pilnībā jāizpēta fakti, kas norāda gan uz iespējamu iekļaušanu, gan izslēgšanu, apzinoties, ka tie bieži vien var būt cieši savstarpēji saistīti ([31]).

Ja šāda pieeja tiek izmantota atsevišķā lietā un tiek konstatēts, ka attiecīgā persona patiešām ir izslēgta no attiecīgā statusa, tad nav nepieciešams noteikt, vai persona atbilst šī statusa iekļaušanas noteikumiem. Atsaucoties uz Bēgļu konvenciju, *UNHCR* vadlīnijas par izslēgšanu nosaka šādi:

([28]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 48.–50. punkts. Skatīt arī EST (virspalāta) 2017. gada 31. janvāra spriedumu lietā C-573/14, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides pret Mostafa Lounani, EU:C:2017:71, 72. punkts, un EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 87. punkts.

([29]) Skatīt D. Kosar, 'Inclusion before Exclusion or Vice Versa: What the Qualification Directive and the Court of Justice Do (Not) Say' ("Iekļaušana pirms izslēgšanas vai otrādi. Ko Kvalifikācijas direktīva un Eiropas Savienības Tiesa (ne)stāsta"), *International Journal of Refugee Law* (2013) 87-119, 117. lpp.; J.-Y. Carlier un P. d'Huart, 'L'Exclusion du statut de réfugié: Cadre général', V. Chetail un C. Laly-Chevalier (red.), *Asile et extradition: Théorie et pratique des clauses d'exclusion au statut de réfugié* (Bruylant, 2014), 22. lpp.

([30]) Valsts padome (Nīderlande), 2004. gada 2. jūnija spriedums, 200308845, ECLI:NL:RVS:2004:AP2043, 2.6.8. punkts (nīderlandiešu valodā).

([31]) Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2010. gada 7. septembra lēmums, A.S. pret Iekšlietu ministriju (čehu valodā), 4 Azs 60/2007-119, 19. punkts.

> "1. panta F daļas izņēmuma raksturs liek domāt, ka iekļaušana parasti ir jāapsver pirms izslēgšanas, taču nav striktas formulas. Izņēmuma gadījumos var apsvērt izslēgšanu bez īpašas atsauces uz iekļaušanas jautājumiem: i) ja apsūdzību ir izvirzījis starptautisks krimināltribunāls; ii) lietās, kurās ir acīmredzami un viegli pieejami, pārliecinoši pierādījumi, kas liecina par pieteikuma iesniedzēja līdzdalību īpaši smagos noziegumos, jo īpaši svarīgās 1. panta F daļas c) apakšpunkta lietās, un iii) apelācijas stadijā lietās, kas skar izslēgšanu" ([32]).

Tomēr no iepriekš citētā EST sprieduma ir skaidrs, ka lēmumu par šādas pieejas izmantošanu var pieņemt, tikai pamatojoties uz visu konkrētās lietas apstākļu, tostarp izslēgšanai būtisko faktu un apstākļu, pilnīgu izmeklēšanu. Šajā izmeklēšanā jāizvērtē pieteikuma iesniedzēja personiskie apstākļi, kā arī būtiskie fakti par izcelsmes valsti. Ļoti svarīga ir arī starptautisko humanitāro tiesību (SHT) un starptautisko krimināltiesību atbilstoša interpretācija, kas plašāk izklāstīta turpmāk tekstā. Kopumā, ja lietas fakti liecina par izslēgšanas iespējamību, izslēgšanas novērtējumiem ir jābūt tikpat stingriem kā iekļaušanas novērtējumiem un ne mazāk sarežģītiem.

1.6. Personas, kurām saskaņā ar KD (pārstrādāto versiju) ir liegta starptautiskā aizsardzība

Tālāk tiks aplūkota katra izslēgšanas no bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa pamata detalizēta interpretācija. Pirms tam tomēr ir lietderīgi īsi apskatīt to personu stāvokli, uz kurām attiecas izslēgšanas noteikumi saskaņā ar KD (pārstrādāto versiju).

Kad ir pieņemts galīgais lēmums par izslēgšanu, dalībvalstij jāizlemj, vai pieņemt lēmumu nosūtīt attiecīgo personu atpakaļ uz tās izcelsmes valsti vai iepriekšējo pastāvīgo dzīvesvietu. Savā spriedumā lietā *B un D* EST uzskatīja, ka personas izslēgšana no bēgļa statusa saskaņā ar KD 12. panta 2. punktu "nenozīmē, ka būtu jāpauž nostāja par atsevišķu jautājumu, vai šī persona var tikt izraidīta uz savu izcelsmes valsti" ([33]). Tas pats nepārprotami attiektos uz citiem 12. pantā minētajiem izslēgšanas no bēgļa statusa pamatiem. *Mutatis mutandis* to piemēro arī 17. pantā minētajiem izslēgšanas no alternatīvās aizsardzības statusa pamatiem.

Kā jau minēts 1.3.3. sadaļā, dalībvalstis var piešķirt "cita veida aizsardzību" ārpus KD (pārstrādātās versijas) piemērošanas jomas personai, kurai saskaņā ar direktīvu ir liegta "starptautiskā aizsardzība", pat ja kāds no šī atteikuma pamatiem ir tāds, ka attiecīgā persona ir izslēgta no bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa. Šajā sakarā ar aizsardzību EST nepārprotami domāja kāda veida uzturēšanās atļaujas vai atļaujas uzturēties piešķiršanu no dalībvalsts puses.

Svarīgi atzīmēt, ka gadījumos, kad tiek apsvērta tādas personas izraidīšana, kurai saskaņā ar KD (pārstrādāto versiju) ir liegta starptautiskā aizsardzība, šīs personas izraidīšana uz tās izcelsmes valsti vai jebkuru citu valsti ir aizliegta, ja tas būtu pretrunā ar *neizraidīšanas* principu saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (ES harta) ([34]) un starptautiskajiem

([32]) *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 5: Izslēgšanas noteikumu piemērošana: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa, 2003. gada 4. septembris, HCR/GIP/03/05, 31. punkts.
([33]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 110. punkts.
([34]) Eiropas Savienības Pamattiesību harta, [2012] OV C 326/391 (stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī). Skatīt arī EST, 2019, M, X un X, op. cit., fn. 9.

tiesību aktiem cilvēktiesību jomā. Šis princips ir izskaidrots atsevišķā juridiskajā analīzē – Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips ([35]). Šeit vēlreiz jāuzsver, ka izraidīšanas aizliegums ir absolūts gan saskaņā ar ES hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, gan saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem cilvēktiesību jomā, tostarp 1950. gada Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECTK) 3. pantu ([36]).

Tādējādi *izraidīšanas* aizliegums saskaņā ar ES hartu un starptautiskajiem cilvēktiesību aktiem ir piemērojams pat šādos gadījumos:

— attiecīgā persona ir izslēgta no bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa, pamatojoties uz to, ka pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka šī persona ir izdarījusi teroristu nodarījumus vai citus īpaši briesmīgus noziegumus; un/vai

— attiecīgā persona ir izslēgta no alternatīvās aizsardzības statusa, pamatojoties uz to, ka pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka šī persona rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā šī persona atrodas.

Neatkarīgi no tā, vai balstoties uz izslēgšanas lēmuma nosacījumiem vai citu iemeslu dēļ, dalībvalsts var arī nolemt uzsākt kriminālprocesu pret attiecīgo personu, pirms tiek pieņemts lēmums par izraidīšanu/deportāciju, ja šāda tiesvedība jau nav uzsākta paralēli procedūrai par starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Tomēr tā ir dalībvalsts izvēle, pamatojoties uz valsts noteikumiem un politiku. Tā kā šīs juridiskās analīzes mērķis ir tikai palīdzēt tiesu pārstāvjiem piemērot izslēgšanas noteikumus starptautiskās aizsardzības lietās, tā neskar kriminālprocesus, kas varētu tikt uzsākti pret pieteikuma iesniedzējiem, kuri izslēgti, pamatojoties uz izslēdzamiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

1.7. Lēmumi par izslēgšanas un izdošanas procedūrām

Izraidīšanas aizlieguma absolūtais raksturs saskaņā ar ES hartu un starptautiskajiem cilvēktiesību aktiem būtiski ietekmē visus jautājumus, kas var rasties katrā konkrētā gadījumā saistībā ar izdošanu vai deportāciju ([37]).

PPD (pārstrādātās versijas) 9. panta 2. punkts pieļauj divas situācijas, kurās dalībvalstis var noteikt izņēmumu no starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja tiesībām palikt šajā dalībvalstī, gaidot pirmās instances lēmumu par šīs personas pieteikumu. Viena no tām ir situācija, kad šī dalībvalsts nodos vai izdos pieteikuma iesniedzēju vai nu citai dalībvalstij, vai trešai valstij (valstij ārpus ES), vai starptautiskai tiesai vai tribunālam. (Otra PPD 9. panta 2. punktā minētā situācija attiecas uz atkārtotiem pieteikumiem.) Tomēr PPD (pārstrādātās versijas) 9. panta 3. punktā ir piebilde, ka attiecīgā dalībvalsts var izdot pieteikuma iesniedzēju trešai valstij saskaņā ar šo izņēmumu tikai tad, ja tā rezultātā nenotiks tieša vai netieša *izraidīšana* ([38]).

([35]) *EASO*, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips. *Juridiskā analīze*, 2018. gads, 1.5. sadaļa.
([36]) Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS Nr. 005, 1950. gada 4. novembris (stājās spēkā 1953. gada 3. septembrī). Skatīt arī ECT 2008. gada 28. februāra spriedumu lietā Saadi pret Itāliju, iesniegums Nr. 37201/06, 127. punkts.
([37]) Skatīt, piemēram, *UNHCR*, Vadlīnijas par izdošanu un bēgļu aizsardzību, 2008, 52., 57., 59. un 64.–65. punkts, un S. Kapferer, The Interface Between Extradition and Asylum ("Izraidīšanas un patvēruma savstarpējā saskarne"), *UNHCR*, Tiesību un aizsardzības politikas pētījumu sērija, 2003. gads.
([38]) Sīkāku PPD (pārstrādātās versijas) 9. panta analīzi skatīt *EASO*, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips. *Juridiskā analīze*, op. cit., fn. 35, 81.–82. lpp.

PPD (pārstrādātās versijas) 9. pants

1. Pieteikuma iesniedzējiem atļauj palikt dalībvalstī vienīgi procedūras nolūkā, kamēr atbildīgā iestāde ir pieņēmusi lēmumu saskaņā ar procedūrām pirmajā instancē, kas noteiktas III nodaļā. Minētās tiesības palikt nerada tiesības uz uzturēšanās atļauju.

2. Dalībvalstis var pieļaut izņēmumu tikai tādā gadījumā, ja persona iesniedz atkārtotu pieteikumu, kas minēts 41. pantā, vai ja tās attiecīgi nodos vai izdos personu citai dalībvalstij, ievērojot pienākumus saskaņā ar Eiropas apcietināšanas orderi vai citādi, vai trešai valstij, vai starptautiskajām krimināltiesām.

3. Dalībvalsts var izdot pieteikuma iesniedzēju trešai valstij saskaņā ar 2. punktu tikai tādos gadījumos, ja kompetentās iestādes ir pārliecinātas, ka izdošanas lēmuma rezultāts nebūs tieša vai netieša *izraidīšana*, pārkāpjot minētās dalībvalsts starptautiskās un [Eiropas] Savienībā noteiktās saistības.

Visbeidzot, tas, ka dalībvalsts ir saņēmusi lūgumu izdot vai nodot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju, neatbrīvo šo dalībvalsti no tās pienākuma ievērot neizraidīšanas principu – pat attiecībā uz citu dalībvalsti ([39]). Tomēr dažkārt tā rezultātā var tikt veikta izmeklēšana par to, vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa (skatīt 5.1. sadaļu, 17. tabulu).

([39]) Lai gan tas tieši neizriet no PPD (pārstrādātās versijas) 9. panta 3. punkta, ir jāatzīmē, ka savstarpējas uzticēšanās princips ES tiesību aktos nav absolūts, tostarp attiecībā uz Eiropas apcietināšanas orderu izpildi; skatīt EST (virspalāta), 2016. gada 5. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās C-404/15 un C-659/15 PPU, *Pál Aranyosi un Robert Căldăraru*, EU:C:2016:198; EST (virspalāta), 2018. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-220/18 PPU, ML, EU:C:2018:589. Līdzīgi apsvērumi attiecas uz ES hartas 47. pantā garantētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu: skatīt EST (virspalāta), 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā C-216/18 PPU, LM, EU:C:2018:586.

2. daļa. To personu izslēgšana, kurām nav nepieciešams bēgļa statuss (12. panta 1. punkts)

2.1. Ievads

Kā paskaidrots iepriekš, pamatu izslēgšanai no bēgļa statusa var plašāk iedalīt pamatos, kas attiecas uz personām, kurām **nav nepieciešams bēgļa statuss** (KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts), un pamatos, kas attiecas uz personām, kuras **nav cienīgas saņemt bēgļa statusu** (KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) līdz c) apakšpunkts).

Šīs juridiskās analīzes 2. daļā ir aplūkotas personas, kurām nav nepieciešams bēgļa statuss, savukārt 3. daļā – personas, kuras nav cienīgas saņemt bēgļa statusu (skatīt 1. attēlu). Izslēgšana no alternatīvās aizsardzības statusa ir aplūkota 4. daļā.

1. attēls. Personas, kuras saskaņā ar KD (pārstrādāto versiju) ir izslēgtas no bēgļa statusa

Personas, kurām nav nepieciešams bēgļa statuss (2. daļa)	**Personas, kuras nav cienīgas saņemt bēgļa statusu (3. daļa)**
→ Personas, kuras jau saņem aizsardzību vai palīdzību no ANO struktūrām vai aģentūrām, kas nav *UNHCR* (**2.2. sadaļa**) → Personas, kurām ir tiesības un pienākumi līdzvērtīgi tās valsts valstspiederīgajiem, kurā tās ir apmetušās (**2.3. sadaļa**)	Personas, attiecībā uz kurām pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka tās ir atbildīgas par kādu no šādiem noziegumiem vai darbībām: → noziegumi pret mieru (**3.3.2. sadaļa**) → kara noziegumi (**3.3.3. sadaļa**) → noziegumi pret cilvēci (**3.3.4. sadaļa**) → smagi nepolitiski noziegumi (**3.4. sadaļa**) → darbības, kas pretējas ANO mērķiem un principiem (**3.5. sadaļa**)

2.2. Personas, kuras saņem aizsardzību vai palīdzību no Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūrām vai aģentūrām, kas nav *UNHCR* (12. panta 1. punkta a) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteikts šāds pamats izslēgšanai no bēgļa statusa.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts

Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja:

a) uz viņu attiecas Ženēvas konvencijas 1. panta D daļas darbības joma, kas attiecas uz aizsardzību vai palīdzību, ko sniedz Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūras vai aģentūras, izņemot Apvienoto Nāciju Organizācijas Augsto komisāru bēgļu jautājumos. Ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta, līdz galam nenokārtojot šādu personu stāvokli saskaņā ar attiecīgajām Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas rezolūcijām, minētās personas *ipso facto* dēļ ir tiesīgas gūt labumu no šīs direktīvas.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts tieši atsaucas uz Bēgļu konvencijas 1. panta D daļu.

Bēgļu konvencijas 1. panta D daļa

Šī Konvencija neattiecas uz personām, kas pašreiz saņem aizsardzību vai palīdzību no citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos.

Ja personām šāda aizsardzības vai palīdzība ir pārtraukta jebkādu iemeslu dēļ un ja pēc Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas rezolūcijām to stāvoklis nav īpaši noteikts, tām *ipso facto* jābauda šīs Konvencijas labvēlība.

De facto vienīgā ANO struktūra vai aģentūra, uz kuru attiecas 1. panta D daļa, ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (*UNRWA*). *UNRWA* tika izveidota, lai tā savā darbības zonā "aizsargātu un palīdzētu" tiem palestīniešiem, kas ir "palestīniešu bēgļi". *UNRWA* "darbības zona" aptver Gazas joslu, Rietumkrastu (tostarp austrumu Jeruzalemi), Libānu, Jordāniju un Sīriju. (Papildinformāciju par *UNRWA* darbībām un personām, kuras *UNRWA* aizsargā un kurām palīdz, skatīt 2.2.1.1. sadaļā).

Palestīniešu bēgļu un 1967. gada karadarbības un vēlāku karadarbību rezultātā pārvietoto personu (turpmāk tekstā – "pārvietotās personas") stāvoklis ir aplūkots vairākās ikgadējās ANO Ģenerālās asamblejas (ANO ĢA) rezolūcijās. Jaunākās šādas rezolūcijas ir ANO ĢA 2018. gada 7. decembra Rezolūcija 73/92 par palīdzību palestīniešu bēgļiem un ANO ĢA

2018. gada 7. decembra Rezolūcija 73/93 par pārvietotajām personām ([40]). No šīm rezolūcijām var secināt, ka ne palestīniešu bēgļu, ne pārvietoto personu stāvoklis vēl "līdz galam nav nokārtots saskaņā ar attiecīgajām Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas rezolūcijām" ([41]). Tas ir redzams no šo rezolūciju izvilkumiem, kas ir citēti 3. tabulā.

3. tabula. Izvilkumi no jaunākajām ANO ĢA rezolūcijām par i) palīdzību palestīniešu bēgļiem un ii) par pārvietotajām personām

	Palestīniešu bēgļi		Pārvietotās personas
ANO ĢA 2018. gada 7. decembra Rezolūcija 73/92	1. *Ar nožēlu paziņo*, ka vēl nav īstenota ne Rezolūcijas Nr. 194 (III) 11. punktā paredzētā bēgļu repatriācija, ne arī viņiem izmaksāta kompensācija un ka tāpēc bēgļu situācija Palestīnā joprojām ir ļoti problemātiska [..]; 2. *Tāpat ar nožēlu paziņo*, ka *UNCCP* nespēja atrast veidu, kā panākt progresu Ģenerālās Asamblejas Rezolūcijas Nr. 194 (III) 11. punkta piemērošanā [..]; 3. *Apstiprina*, ka [*UNRWA*] darbība ir jāturpina un ka tās netraucēts darbs un sniegtie pakalpojumi ir nozīmīgi Palestīnas bēgļu labklājības un humānās attīstības, kā arī reģionālās stabilitātes nodrošināšanā, kamēr nav panākts taisnīgs risinājums Palestīnas bēgļu jautājumā.	**ANO ĢA 2018. gada 7. decembra Rezolūcija 73/93**	1. *Atkārtoti apstiprina* visu to personu tiesības, kas pārvietotas 1967. gada jūnija un vēlāku karadarbību rezultātā, atgriezties savās mājās vai agrākajās dzīvesvietās teritorijās, kuras Izraēla okupējusi kopš 1967. gada; 2. *Uzsver* nepieciešamību paātrināt pārvietoto personu atgriešanos [..]; 3. *Atbalsta* vienlaikus [*UNRWA*] ģenerālkomisāra centienus turpināt sniegt humanitāro palīdzību, ciktāl tas praktiski iespējams, ārkārtas kārtībā un kā pagaidu pasākumu personām šajā zonā, kuras pašlaik ir pārvietotas un kurām 1967. gada jūnija un vēlāku karadarbību rezultātā nopietni nepieciešama pastāvīga palīdzība [..].

Pirms KD pieņemšanas Bēgļu konvencijas 1. panta D daļu dalībvalstu tiesas un tribunāli nereti interpretēja samērā atšķirīgi. Tomēr kopš tā laika EST ir sniegusi atbildes uz vairākiem galvenajiem jautājumiem – vismaz KD piemērošanas nolūkos, jo Tiesa jau ir pieņēmusi prejudiciālus nolēmumus trīs lietās par direktīvas un tās pārstrādātās versijas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju ([42]). Visi trīs nolēmumi attiecas uz personām, kuras saņem aizsardzību vai palīdzību no Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūras Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (*UNRWA*). Vācijas Federālās Administratīvās tiesas lūgums sniegt ceturto prejudiciālo nolēmumu par to pašu jautājumu EST tika izskatīts šīs juridiskās analīzes pabeigšanas datumā ([43]).

EST savos prejudiciālajos nolēmumos nekonstatē faktus. Tomēr tā ir balstījusies uz apstākli, ka ***UNRWA* pašreiz ir vienīgā Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūra vai aģentūra** Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas un KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmā teikuma nozīmē ([44]).

Saskaņā ar EST KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmais teikums atbilst Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas pirmajam punktam, bet KD (pārstrādātās versijas)

([40]) Skatīt ANO ĢA 2018. gada 7. decembra Rezolūciju 73/92 par palīdzību palestīniešu bēgļiem, un ANO ĢA 2018. gada 7. decembra Rezolūciju 73/93 par personām, kuras pārvietotas 1967. gada jūnija un vēlāku karadarbību rezultātā. ANO ĢA Rezolūcija 74/83 par palīdzību palestīniešu bēgļiem un Rezolūcija 74/84 par personām, kuras pārvietotas 1967. gada jūnija un vēlāku karadarbību rezultātā tika pieņemta 2019. gada 13. decembrī.
([41]) PPD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts.
([42]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21; EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7; EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 28.
([43]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019. gada 14. maija nolēmums, *BVerwG* 1 C 5.18, BVerwG:2019:140519B1C5.18, uzdotie jautājumi izklāstīti EST lietā Vācijas Federatīvā Republika pret XT, 2019. gada 3. jūlijs, C-507/19.
([44]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21 44. punkts; EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 48. punkts.

12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums atbilst Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas otrajam punktam ([45]). Konkrēti 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts:

> "**[..] pirmkārt, bēgļa statusa liegšanas pamats un, otrkārt, minētā liegšanas pamata piemērošanas pārtraukšanas iemesls,** un gan viens, gan otrs var būt izšķiroši, izvērtējot, vai attiecīgā [persona] var iegūt bēgļa statusu Savienībā [..]" ([46]).

Tādējādi 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētie noteikumi veido *lex specialis* ([47]) vispārīgajiem iekļaušanas noteikumiem. Ja ir piemērojams 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrajā teikumā minētais iemesls, attiecīgajai personai *ipso facto* dēļ ir tiesības uz KD (pārstrādātās versijas) sniegtajām priekšrocībām. Tas nozīmē, ka šī persona ir jāatzīst par bēgli KD (pārstrādātās versijas) 2. panta d) punkta izpratnē un **tai automātiski jāpiešķir bēgļa statuss, ja vien netiek piemērots kāds cits no KD (pārstrādātās versijas) 12. pantā minētajiem izslēgšanas pamatiem.** ([48]). Šādos apstākļos attiecīgajai personai nav jāpierāda, ka tā atbilst KD (pārstrādātās versijas) 2. panta d) punkta bēgļa definīcijas iekļaušanas noteikumiem ([49]).

Citiem vārdiem sakot, lai gan 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir izslēgšanas noteikums, tajā ir norādīta arī konkrēta situācija, kurā attiecīgā persona ir kvalificējama kā bēglis. Tādējādi atšķirībā no citiem izslēgšanas noteikumiem 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir ietverts gan negatīvs izslēgšanas noteikums, gan konkrēts pozitīvs iekļaušanas noteikums, kas tiek piemērots kā *lex specialis* iekļaušanas noteikumu vietā no 2. panta d) apakšpunkta līdz 10. pantam.

EST nosacījumus, kas nepieciešami, lai *ipso facto* dēļ noteiktu bēgļa statusu, izklāsta šādi:

> "[L]ai gan ir taisnība, ka personai, kurai *ipso facto* dēļ ir tiesības uz [KD] sniegto labumu, nav noteikti jāpierāda, ka tā baidās tikt vajāta šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē [tagadējās KD (pārstrādātās versijas) 2. panta d) punkts)], tai tomēr ir jāiesniedz pieteikums par bēgļa statusa piešķiršanu, [..] un šis pieteikums ir jāizvērtē atbildīgās dalībvalsts kompetentajām iestādēm. Veicot šo izvērtēšanu, minētajām iestādēm ir jāpārbauda ne vien tas, vai pieteikuma iesniedzējs patiešām ir lūdzis *UNRWA* palīdzību [..] un vai šī palīdzība ir izbeigta, bet arī tas, vai uz šo pieteikuma iesniedzēju neattiecas kāds no šīs pašas direktīvas 12. panta 1. punkta b) apakšpunktā vai 2. un 3. punktā paredzētajiem izslēgšanas iemesliem" ([50]).

2.2.1 Izslēgšana no bēgļa statusa (12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmais teikums)

Lietā *Bolbol* EST lēma, ka var uzskatīt, ka persona "saņem aizsardzību vai palīdzību" Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas nozīmē tikai tad, ja šī persona **"šādu aizsardzību vai palīdzību ir faktiski saņēmusi"** ([51]). Personas, kurām ir vai ir bijušas tiesības saņemt aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA*, bet kuras nav izmantojušas šo aizsardzību vai palīdzību pirms bēgļa

([45]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 85. punkts.
([46]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 87. punkts (izcēlums pievienots).
([47]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 87. punkts.
([48]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 81. punkts; EST, 2018, Alheto., op. cit., fn. 26, 92. punkts.
([49]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 76. punkts; EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 86. punkts.
([50]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 76. punkts.
([51]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21, 53. punkts (izcēlums pievienots).

statusa pieteikuma iesniegšanas, neietilpst Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas piemērošanas jomā. Tāpēc uz tām nevar attiecināt KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā teikumā minēto bēgļa statusa izslēgšanas pamatu ([52]).

Bēgļa statusa izslēgšanas novērtējumu saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu var sadalīt trīs elementos, kā parādīts 2. attēlā.

2. attēls. Izslēgšanas no bēgļa statusa novērtējums saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu

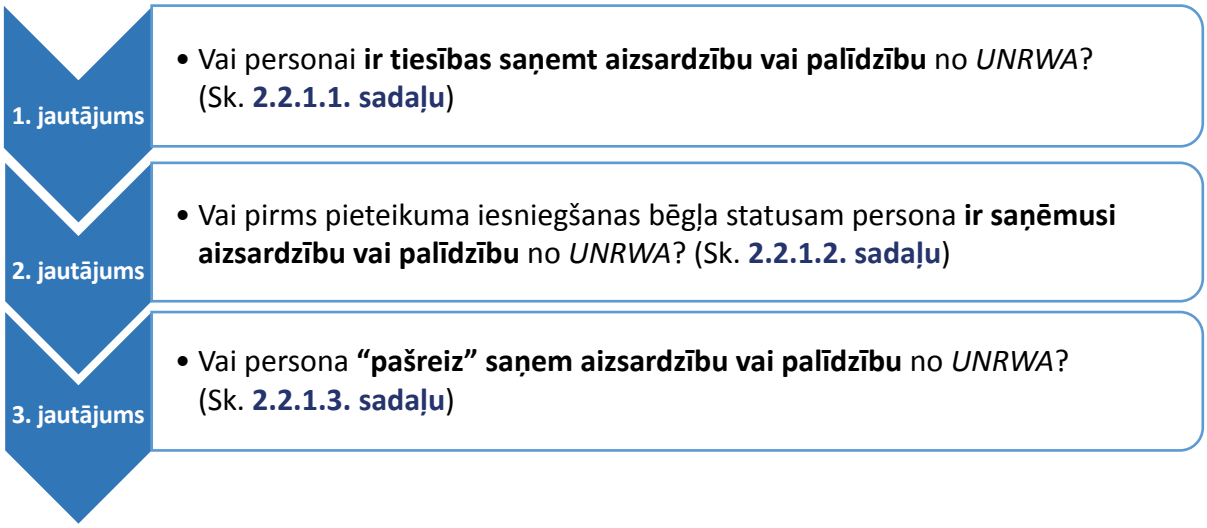

2.2.1.1. Personas, kurām ir tiesības saņemt aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA*

Kā paskaidrots tālāk, EST ir precizējusi, ka "personas, kurām ir tiesības saņemt aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA*", var klasificēt divās grupās: **"reģistrētas personas"** un **"nereģistrētas personas"**. Līdz šim EST ir lēmusi, ka **"palestīniešu bēgļi"** ir viena no "reģistrēto personu" apakškategorijām, kas ir tiesīga saņemt aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA* Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas izpratnē. *UNRWA* kopsavilkumā "palestīniešu bēgļi" definēti kā **"personas, kuru parastā dzīves vieta laikā no 1946. gada 1. jūnija līdz 1948. gada 15. maijam bija Palestīnā un kuras 1948. gada konflikta rezultātā zaudēja gan dzīvesvietu, gan iztikas līdzekļus"** ([53]). Turklāt EST ir atzinusi, ka **"personas, kas pārvietotas 1967. gada un vēlāku karadarbību rezultātā"**, ir viena no "nereģistrēto personu" apakškategorijām, kas ir tiesīgas saņemt šādu aizsardzību vai palīdzību.

Lietā *Bolbol* EST atvasināja iepriekš minēto klasifikāciju no *UNRWA* "Konsolidētās kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcijas" (*CERI*) ([54]). Tiesa atsaucās uz šo instrukciju, lai noteiktu, vai personai ir jābūt reģistrētai *UNRWA*, lai saņemtu aizsardzību vai palīdzību no šīs aģentūras Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas nozīmē.

([52]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21, 51. punkts.
([53]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21, 45. punkts (izcēlums pievienots).
([54]) *UNRWA*, Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija, 2009. gada 1. janvāris.

Saskaņā ar *CERI UNRWA* pašreizējais mandāts ir: "nodrošināt palīdzības, humānās palīdzības, tautas attīstības un aizsardzības pakalpojumus Palestīnas bēgļiem un citām attiecīgajām personām tās darbības zonā" ([55]).

CERI mērķis cita starpā ir noteikt to personu kategorijas, kurām ir tiesības saņemt *UNRWA* pakalpojumus, un aprakstīt pakalpojumus, kas ir pieejami šīm personām ([56]). *CERI* III sadaļā to personu kategorijas, kurām ir tiesības saņemt šos pakalpojumus, ir iedalītas divās grupās, kā apkopots 4. tabulā.

4. tabula. Personas, kuras ir tiesīgas saņemt *UNRWA* pakalpojumus

	Reģistrētas personas		Nereģistrētas personas
***CERI*, III.A sadaļa**	**"Palestīniešu bēgļi"** un noteiktas citas personu kategorijas ir tiesīgas reģistrēties *UNRWA* reģistrācijas sistēmā. Viņi ir tiesīgi saņemt *UNRWA* pakalpojumus, reģistrējoties un saņemot *UNRWA* reģistrācijas karti kā reģistrācijas apliecinājumu.	***CERI*, III.B sadaļa**	Personas, kuras neatbilst *UNRWA* reģistrācijas kritērijiem vai nespēj pierādīt savu atbilstību tiem, nav tiesīgas reģistrēties *UNRWA* reģistrācijas sistēmā. Tomēr **"personas, kas pārvietotas 1967. gada un vēlāku karadarbību rezultātā"**, un noteiktas citas personu kategorijas ir tiesīgas saņemt *UNRWA* pakalpojumus bez reģistrācijas. *UNRWA* ved "pienācīgu uzskaiti" par šādām personām.

Lietā *Bolbol* EST pievērsās tikai jautājumam, vai personai ir jābūt reģistrētai *UNRWA*, lai uz to attiektos Bēgļu konvencijas 1. panta D daļa. Tas nozīmē, ka Tiesas nolēmums šajā lietā ne vienmēr izsmeļoši nosaka, uz kurām *CERI* attiecīgo personu kategorijām var attiekties 1. panta D daļa. Tomēr spriedumā ir paskaidrots, ka ne tikai "palestīniešu bēgļi", bet arī "nereģistrētas personas, kas pārvietotas 1967. gada un vēlāku karadarbību rezultātā", ir tiesīgas saņemt "aizsardzību vai palīdzību" no *UNRWA* 1. panta D daļas nozīmē:

> "[..] [No] *UNRWA* [*CERI*], kuru pašreiz piemērojamā redakcija tika pieņemta 2009. gadā, izriet, ka, kaut arī termins "palestīniešu bēglis" *UNRWA* vajadzībām ir piemērojams attiecībā uz ikvienu "personu, kuras parastā dzīves vieta laikā no 1946. gada 1. jūnija līdz 1948. gada 15. maijam bija Palestīnā un kuras 1948. gada konflikta rezultātā zaudēja gan dzīvesvietu, gan iztikas līdzekļus" (*CERI* III.A 1. punkts), arī citas personas ir tiesīgas saņemt *UNRWA* palīdzību vai aizsardzību. Pēdējo vidū ir "nereģistrētas personas, kas ir pārvietotas 1967. gada un vēlāku karadarbību rezultātā" (*CERI* III.B punkts; cita starpā skatīt Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas 1967. gada 4. jūlija Rezolūciju Nr. 2252 (ES-V), 6. punkts).
>
> Šādos apstākļos nevar *a priori* izslēgt, ka tāda persona kā *N. Bolbola*, kura nav reģistrēta *UNWRA*, tomēr varētu tikt uzskatīta par personu, uz kuru attiecas [Bēgļu konvencijas] 1. panta D daļa un līdz ar to Direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmais teikums" ([57]).

Lietā *Bolbol* EST lēma, ka personas, kas pārvietotas 1967. gada karadarbības rezultātā, ietilpst Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas piemērošanas jomā. Tiesa norādīja, ka Bēgļu konvencija tās sākotnējā 1951. gada redakcijā tika grozīta ar 1967. gada Protokolu par bēgļu statusu, "ar

([55]) *UNRWA*, Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija, 2009. gada 1. janvāris, 1. lpp.
([56]) *UNRWA*, Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija, 2009. gada 1. janvāris, 2. lpp.
([57]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21, 45. un 46. punkts.

konkrētu mērķi – atļaut šīs konvencijas progresīvu interpretāciju un ņemt vērā jaunas bēgļu kategorijas, kas nav to personu kategorijas, kuras kļuva par bēgļiem "notikumu, kas izraisījušies pirms 1951. gada 1. janvāra", rezultātā" ([58]). Tādējādi EST uzskata, ka arī uz pirmās paaudzes palestīniešu bēgļu **pēcnācējiem** attiecas Bēgļu konvencijas 1. panta D daļa. To apstiprina arī vēlākais EST spriedums lietā *Alheto*, kurā tiesa sprieda, pamatojoties uz apstākli, ka pieteikuma iesniedzējs pamattiesvedībā – dzimis 1972. gadā, bija "palestīniešu bēglis" ([59]).

Jāņem vērā, ka *UNRWA* pilnā "palestīniešu bēgļa" definīcija tās darbības nolūkiem ir noteikta *CERI* V.J punktā šādi:

> "Jebkura persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta laikposmā no 1946. gada 1. jūnija līdz 1948. gada 15. maijam bija Palestīna un kura 1948. gada konflikta rezultātā zaudēja gan mājokli, gan iztikas līdzekļus, **kā arī šādu personu pēcnācēji, tostarp likumīgi adoptētie bērni, pa vīriešu līniju** [..]" ([60]).

2.2.1.2. *UNRWA* aizsardzības vai palīdzības saņemšanas pierādījumi

Lietā *Bolbol* EST lēma, ka **reģistrācija *UNRWA* ir pietiekams apliecinājums** tam, ka attiecīgā persona ir saņēmusi *UNRWA* palīdzību. Tomēr tas nav vajadzīgais pierādījums, jo palīdzību no *UNRWA* var saņemt arī nereģistrētas personas. Šādos gadījumos "saņēmējam ir jāļauj iesniegt jebkāda cita veida pierādījumus par šādu palīdzību" ([61]).

Tiesai nebija jāapskata konkrēti, kādi citi pierādījumi varētu būt pietiekami, lai pierādītu palīdzības saņemšanu no *UNRWA*. Tomēr no *CERI* skaidri izriet, ka "nereģistrētas" personas, kurām ir tiesības saņemt *UNRWA* pakalpojumus, tiek apzīmētas kā "nereģistrētas" tikai tāpēc, ka tās nav tiesīgas reģistrēties vai nevar pierādīt, ka tās ir tiesīgas reģistrēties "(*UNRWA*) reģistrācijas sistēmā". Taču *UNRWA* programmas "pienācīgi uzskaita" šādas personas ([62]).

Tomēr iepriekšminētais nenozīmē, ka *UNRWA* izsniegti dokumentāri pierādījumi vienmēr ir vienīgais veids, kā pierādīt, ka attiecīgā persona ir saņēmusi *UNRWA* palīdzību. Piemēram, kā ģenerāladvokāte *Sharpston* norādīja savos secinājumos lietā *Bolbol*, attiecībā uz dažiem ar pierādījumiem saistītiem jautājumiem, kas var rasties saistībā gan ar KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmo un otro teikumu, "administratīvie ieraksti var būt novēloti [..] vai var tikt iznīcināti sadursmju laikā" ([63]). Viņa arī norādīja:

> "Es nemazinu jautājuma par pierādījumiem nozīmi, kas radīsies [..]. Problēmu diapazons var būt no fragmentāriem pierādījumiem (kas apstiprina vienīgi daļu no apgalvotā, bet ne katru soli) līdz pat viltotu pierādījumu (vai neviltotu pierādījumu, kas iegūti, piekukuļojot attiecīgo ierēdni) iespējamībai. Šajā jautājumā, tāpat kā jautājumā par palīdzības faktiskas saņemšanas pierādīšanu, valstij ir tiesības pieprasīt zināmus pierādījumus, bet ne pārliecinošākos pierādījumus, kādi varētu tikt iesniegti ideālā pasaulē" ([64]).

([58]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21, 47. un 48. punkts.
([59]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 49. punkts. Ņemot vērā arī ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumus, kas sniegti 2010. gada 4. martā lietā C-31/09 Nawras Bolbol pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, EU:C:2010:1192010, 66. punktā, kurā argumentēts, ka papildus personām, kuras jau saņēma aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA* 1951. gadā, gan šo personu pēcnācēji, gan arī jaunas pārvietotās personas, kas saņem šādu aizsardzību vai palīdzību, ietilpst 1. panta D daļas piemērošanas jomā.
([60]) *UNRWA*, Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija, op. cit., fn. 54, 32. lpp. (izcēlums pievienots).
([61]) EST, 2010, Bolbol, op. cit., fn. 21, 52. lpp.
([62]) UNRWA, Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija, op. cit., fn. 54, 6. lpp.
([63]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, Bolbol, op. cit., fn. 59, 93. punkts.
([64]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, Bolbol, op. cit., fn. 59, 102. punkts.

Papildinformāciju par pierādījumu un ticamības novērtēšanu saskaņā ar KD (pārstrādāto versiju) skatiet: EASO, *Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā. Juridiskā analīze* ([65]).

2.2.1.3. Personas, kuras "pašreiz" saņem aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA*

Lai netiktu izslēgta no bēgļa statusa saskaņā ar Bēgļu konvencijas 1. panta D daļu un KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, attiecīgajai personai **"pašreiz"** ir jāsaņem aizsardzība vai palīdzība.

Lietā *El Kott* EST uzskatīja, ka, ja šī prasība attiektos tikai uz personām, kuras "pašlaik saņem" *UNRWA* palīdzību, tā atņemtu pamatam izslēgšanai no bēgļa statusa saskaņā ar KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu praktisko ietekmi. Tas ir tāpēc, ka ne uz vienu personu, kura iesniedz patvēruma pieteikumu kādas dalībvalsts teritorijā un kura tādējādi fiziski atrodas ārpus *UNRWA* darbības zonas, nekad neattiektos šis izslēgšanas pamats. Turklāt *UNRWA* darbības zonas **brīvprātīga pamešana** un līdz ar to **brīvprātīga atteikšanās** no *UNRWA* palīdzības nevar nozīmēt, ka attiecīgā persona "pašreiz" nesaņem palīdzību. Tas būtu pretrunā ar Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas pirmā punkta mērķi, proti, "izslēgt no šīs konvencijas piemērošanas jomas visas personas, kas saņem šādu palīdzību" ([66]).

Tāpēc EST lēma, ka jēdziens "pašreiz saņem aizsardzību vai palīdzību" ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas ne tikai uz personām, kuras "pašreiz saņem" *UNRWA* sniegto palīdzību, bet arī:

> "**uz [personām], kuras (..) šo palīdzību ir faktiski saņēmušas neilgi pirms patvēruma pieteikuma iesniegšanas dalībvalstī**, ja vien šī palīdzība tomēr nav izbeigta [KD] 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma izpratnē" ([67]).

Lai gan EST nav aplūkojusi šo konkrēto jautājumu, Vācijas Federālā Administratīvā tiesa no savas puses uzskata, ka KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts tomēr neattiecas uz situāciju, kad bezvalstnieks palestīnietis, kurš ir saņēmis aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA*, pēc tam apmetas uz pastāvīgu dzīvi trešā valstī ārpus *UNRWA* darbības zonas pirms patvēruma pieteikuma iesniegšanas ES ([68]). Nīderlandes Valsts padome lēma līdzīgi lietā par palestīnieti, kura bija reģistrēta *UNRWA*, bet gandrīz visu savu dzīvi bija nodzīvojusi Apvienotajos Arābu Emirātos ([69]). (Skatīt turpmāko 2.2.2. sadaļu.)

2.2.2. Tiesības uz bēgļa statusu *ipso facto* (12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums)

Kā minēts iepriekš: KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums faktiski ir iekļaušanas noteikums, jo tajā ir norādīta konkrēta situācija, kurā attiecīgā persona ir kvalificējama kā bēglis ([70]).

([65]) *EASO*, Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā. Juridiskā analīze, 2018. gads.
([66]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 49.–51. punkts.
([67]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 52. punkts (izcēlums pievienots).
([68]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019. gada 25. aprīļa spriedums, *BVerwG* 1 C 28.18, DE:BVerwG:2019:250419U1C28.18.0, 18., 19. un 21. punkts.
([69]) Valsts padome (Nīderlande), 2019. gada 19. februāris, 201708043/1/V1, 4,2. punkts (nīderlandiešu valodā).
([70]) Skatīt arī, piemēram, *UNHCR*, Piezīme par UNHCR 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta D daļas un ES Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju saistībā ar palestīniešu bēgļiem, kuri lūdz starptautisku aizsardzību, 2013. gada maijs, 4.–6. lpp.; *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 13: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D daļas piemērojamība saistībā ar palestīniešu bēgļa statusu, 2017. gada decembris, HCR/GIP/16/12, 12. un 18.–20. punkts.

Palestīniešu bēgļi un pārvietotās personas, kuras saņēmušas *UNRWA* aizsardzību vai palīdzību pirms pieteikšanās bēgļa statusam ES, bet kuras vairs nesaņem šādu aizsardzību vai palīdzību KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma nozīmē, tādējādi *ipso facto* ir tiesīgas saņemt bēgļa statusa, ja uz tiem neattiecas neviens no izslēgšanas no bēgļa statusa pamatiem, kas minēti KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta b) apakšpunktā un 2. punktā.

Konkrēti novērtējumu par to, vai personai, kura ir izmantojusi *UNRWA* palīdzību pirms bēgļa statusa pieteikuma iesniegšanas kādā dalībvalstī, ir tiesības uz bēgļa statusu saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otro teikumu, var sadalīt divos posmos. Tas ir parādīts tālāk 3. attēlā.

3. attēls. Tiesību uz bēgļa statusu *ipso facto* novērtēšana saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otro teikumu

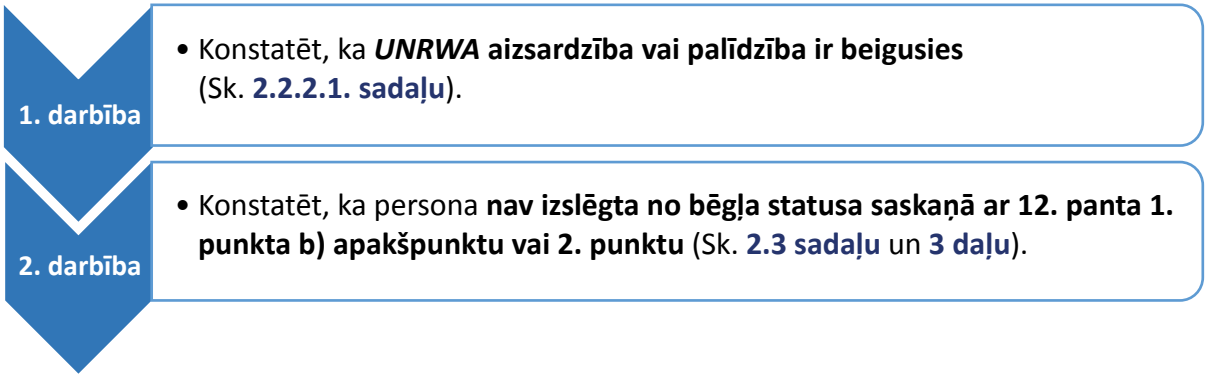

Lietā *Alheto* EST lēma, ka gan KD, gan KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums ir jāinterpretē tā, ka:

— "tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā nav paredzēts tajos norādītais iemesls bēgļa statusa liegšanas pamata piemērošanas izbeigšanai vai kurā tas ir nepareizi transponēts;

— tiem ir tieša iedarbība; un

— tie var tikt piemēroti pat tad, ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs uz tiem nav tieši atsaucies" ([71]).

Konkrētajā lietā attiecīgā dalībvalsts valsts tiesību aktos nebija pareizi transponējusi KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Tā vietā, lai izskatītu pieteikuma iesniedzēja prasību saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, lēmuma pieņēmējs pirmajā instancē bija izvērtējis, vai iesniedzējs atbilst bēgļa statusam, jo viņam ir pamatotas bailes no vajāšanas, balstoties uz kādu no bēgļa definīcijā uzskaitītajiem pieciem iemesliem ([72]).

Jāņem arī vērā, ka EST lietā *El Kott* sprieda, ka saskaņā ar KD 11. panta f) apakšpunktu, lasot to kopā ar KD 14. panta 1. punktu, persona, kurai piešķirts bēgļa statuss saskaņā ar KD

([71]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 101. punkts. Par "tiešās iedarbības" nozīmi ES tiesībās skatīt *EASO*, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem, op. cit., fn. 9, 66. un 67. lpp.
([72]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 42.–62. punkts.

12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otro teikumu, pārstāj būt bēglis, ja "[..] šī persona var atgriezties *UNRWA* darbības teritorijā, kurā bija tās pastāvīgā dzīvesvieta, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem tā tika atzīta ar bēgli [..]" ([73]).

Vācijas Federālā Administratīvā tiesa uzskata, ka tomēr joprojām nav skaidrs, vai EST spriedumā lietā *El Kott* atsaucās uz visu *UNRWA* darbības zonu, vai arī tāpēc, ka tika pievienoti vārdi "kurā bija tās pastāvīgā dzīvesvieta", EST atsaucās tikai uz konkrēto *UNRWA* darbības zonas teritoriju, kurā bija personas iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta ([74]). Viens no jautājumiem par 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, kas pašlaik tiek izskatīts EST, ir saistīts ar šo problēmu ([75]). Jebkurā gadījumā Federālā Administratīvā tiesa uzskata, ka, novērtējot, vai aizsardzība vai palīdzība ir izbeigta KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma izpratnē, būtisks ir datums, kurā pieteikuma iesniedzējs pametis *UNRWA* darbības zonu. Turklāt tiesa norādīja, ka, lai pieteikuma iesniedzējs varētu pretendēt uz bēgļa statusu, **mutvārdu uzklausīšanas vai faktu konstatēšanas laikā**, ko veic faktus konstatējošā tiesa, pieteikuma iesniedzējam ir jābūt neiespējami atgriezties *UNRWA* darbības zonā un atkārtoti saņemt organizācijas aizsardzību vai palīdzību. Federālā Administratīvā tiesa konstatēja, ka, tā kā saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 11. panta 1. punkta f) apakšpunktu, lasot kopā ar KD (pārstrādātās versijas) 14. panta 1. punktu, šādā situācijā bēgļa statuss beidzas un tas ir jāatsauc, "būtu bezjēdzīgi piešķirt bēgļa statusu, ja šis statuss būtu nekavējoties jāatsauc" ([76]).

2.2.2.1. Aizsardzības vai palīdzības izbeigšana

Saskaņā ar EST spriedumu lietā *El Kott* viens no KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta mērķiem ir "nodrošināt Palestīnas bēgļu aizsardzības turpinātību, sniedzot efektīvu aizsardzību vai palīdzību [..]" ([77]). Piemērojot 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, ir jāņem vērā Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas mērķis. Tā nolūks ir "**nodrošināt palestīniešu bēgļu** kā tādu **aizsardzības turpinātību līdz brīdim, kad viņu stāvoklis tiks galīgi nokārtots saskaņā ar attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām**" ([78]).

Ņemot vērā šo mērķi, apstākļos, kādos "šāda aizsardzība vai palīdzība jebkāda iemesla dēļ ir izbeigta" KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma izpratnē, ietilpst:

— **"tādi notikumi, kas tieši attiecas uz *UNRWA***, piemēram, šīs aģentūras likvidēšana vai notikumi, kas tai vispārēji liedz pildīt savu misiju"; un

— **apstākļi, kuri, būdami "ārpus [attiecīgās personas] ietekmes un neatkarīgi viņas gribas**, ir piespiduši viņu pamest šo teritoriju, tādējādi liedzot iespēju saņemt *UNRWA* sniegto palīdzību" ([79]).

EST lēma, ka jāuzskata, ka palestīniešu bēglis šādos apstākļos ir bijis **spiests pamest *UNRWA* darbības zonu**, ja "ir būtiski apdraudēta viņa personiskā drošība un šī aģentūra nespēj viņam šajā teritorijā nodrošināt dzīves apstākļus atbilstoši misijai, kura tai ir jāpilda" ([80]).

([73]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 77. punkts.
([74]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019, BVerwG 1 C 28.18, op. cit., fn. 68, 21. punkts (vācu valodā).
([75]) Skatīt Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019, BVerwG 1 C 5.18, op. cit., fn. 43 (vācu valodā), attiecīgie jautājumi izklāstīti EST lietā Bundesrepublik Deutschland pret XT, 2019. gada 3. jūlijs, C-507/19.
([76]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019, BVerwG 1 C 28.18, op. cit., fn. 68, 26. punkts.
([77]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 60. punkts.
([78]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 62. punkts (izcēlums pievienots).
([79]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 58. un 61. punkts (izcēlums pievienots).
([80]) EST, 2012, El Kott, op. cit., fn. 7, 63. punkts.

Lietā *Alheto* EST uzsvēra, ka novērtējums par to, vai aizsardzība vai palīdzība ir izbeigta, ir jāveic attiecībā uz *UNRWA* darbības zonu kopumā, nevis tikai uz personas pastāvīgās dzīvesvietas teritoriju šajā zonā. Pieteikuma iesniedzējs pamattiesvedībā šajā lietā bija *UNRWA* reģistrēta palestīniete. Viņa bija aizbēgusi no vienas *UNRWA* darbības zonas – Gazas joslas, kas bija viņas dzimšanas vieta un pastāvīgās dzīvesvietas teritorija, lai rastu drošību citā *UNRWA* darbības zonas daļā, proti, Jordānijā, pirms pieteicās starptautiskajai aizsardzībai ES. EST neizslēdza iespēju, ka *UNRWA* varētu nodrošināt personai viņas situācijā tādus dzīves apstākļus savā darbības zonas daļā, uz kuru šī persona bija aizbēgusi, kas atbilst tās misijas prasībām. ([81]) Tāpēc tā sprieda, ka aizsardzību vai palīdzību nevar uzskatīt par izbeigtu, ja persona var uzturēties šajā citā *UNRWA* darbības zonas daļā "droši, cienīgos dzīves apstākļos un nepastāvot riskam tikt izraidītai uz tās pastāvīgās dzīvesvietas teritoriju tik ilgi, kamēr tā tur nevar atgriezties droši [..]" ([82]).

Beļģijas ārvalstnieku tiesvedību padome lietā par pieteikuma iesniedzēju no Gazas joslas lēma, ka viens no iemesliem bija Izraēlas un Gazas joslas robežas slēgšana un draudi ceļot uz Gazu caur Ēģipti drošības situācijas dēļ Sīnāja pussalā, tāpēc *UNRWA* aizsardzības vai palīdzības sniegšana attiecīgajā lietā tika izbeigta ([83]). Tiesa piemēroja EST noteikto pārbaudi lietā *El Kott* un lēma, ka Gazas joslas civiliedzīvotāji saskārās ar pastāvīgiem un sistemātiskiem cilvēka pamattiesību pārkāpumiem, kas uzskatāma par necilvēcīgu un pazemojošu izturēšanos ([84]). Tā konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējam bija liegts atkārtoti saņemt *UNRWA* sniegto palīdzību, un tāpēc *UNRWA* nebija iespēju garantēt viņa dzīves apstākļus atbilstīgi tās misijas prasībām ([85]).

Vācijas Federālā Administratīvā tiesa ir atzinusi, ka "ar *UNRWA* misiju samērojami nepieciešamie dzīves apstākļi", ietver drošību pret vajāšanu KD (pārstrādātās versijas) 9. panta nozīmē un pret smagu kaitējumu KD (pārstrādātās versijas) 15. panta nozīmē. Tādējādi tas ir vairāk nekā *UNRWA* nodrošinātā pārtika, izglītība vai veselības aprūpe, kam pretējā gadījumā nebūtu nekādas praktiskas vērtības. Tiesa uzskatīja to par atbilstošu faktam, ka attiecīgais palestīnietis var uzturēties *UNRWA* darbības zonā "drošībā, cienīgos dzīves apstākļos" ([86]). Tiesa tomēr uzskatīja, ka EST vēl nav noskaidrojusi, vai situācijā, kad šim palestīnietim ir būtiska saikne tikai ar vienu *UNRWA* darbības zonas teritoriju, 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrajā teikumā noteiktajā testā būtu jāņem vērā tikai šī konkrētā teritorija vai visa *UNRWA* darbības zona ([87]). Tiesa uzskatīja, ka jebkurā gadījumā saskaņā ar šo testu iekšējās aizsardzības prasības KD (pārstrādātās versijas) 8. panta nozīmē ir jāpiemēro *mutatis mutandis* attiecībā uz katru no *UNRWA* darbības zonas teritorijām ([88]).

Visbeidzot, jāatzīmē, ka *UNHCR* uzskata, ka pat tad, ja persona nav bijusi spiesta atstāt UNRWA darbības zonu tādu iemeslu dēļ, kas ir ārpus viņu ietekmes, aizsardzība vai palīdzība būtu jāuzskata arī par izbeigtu, ja praktiski šķēršļi (piemēram, robežu slēgšana), ar

---

([81]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 49. un 132.–134. punkts.

([82]) EST, 2018, Alheto, op. cit., fn. 26, 134. punkts. Jāņem vērā, ka pašas *UNHCR* nostāja attiecībā uz Bēgļu konvencijas 1. panta D daļas interpretāciju atšķiras no EST nostājas vairākos svarīgos aspektos. Piemēram, *UNHCR* uzskata, ka tas, vai aizsardzība vai palīdzība ir izbeigta, būtu jāvērtē tikai saistībā ar konkrēto teritoriju *UNRWA* darbības zonā, kurā bijusi attiecīgās personas pastāvīgā dzīvesvieta; skatīt *UNHCR*, Piezīme par 1951. gada konvencijas 1. panta D daļas un KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju, op. cit., fn. 70, 5. lpp.; *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 13, op. cit., fn. 70, 22. punkta k) apakšpunkts.

([83]) *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen/Conseil du contentieux des étrangers* (Ārvalstnieku tiesvedību padome, Beļģija), 2017. gada 31. jūlijs (holandiešu valodā), Nr., 190.280, 2.15. punkts, otrais līdz ceturtais ievilkums, un 2.16. punkts (skatīt *UNHCR* kopsavilkumu angļu valodā). Taču skatīt *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen/Conseil du contentieux des étrangers* (Ārvalstnieku tiesvedību padome, Beļģija), 2019. gada 19. novembra lēmumu, Nr. 228.949, 6.2. punkts, kurā, piemērojot EST noteikto pārbaudi lietā El Kott, atcēla šo lēmumu.

([84]) Turpat, 2.15. punkts, pirmais ievilkums.

([85]) Turpat, 2.16. punkts.

([86]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019, BVerwG 1 C 28.18, op. cit., fn. 68, 27. punkts (vācu valodā).

([87]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019, BVerwG 1 C 28.18, op. cit., fn. 68, 26. punkts, atsauce uz 1. un 2. jautājumu, kurus Federālā Administratīvā tiesa (Vācija) uzdeva EST, 2019, *BVerwG* 1 C 5.18, op. cit., fn. 43, C-507/19 (vācu valodā).

([88]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019, BVerwG 1 C 28.18, op. cit., fn. 68, 26. punkts (vācu valodā).

drošumu vai personisko drošību saistīti šķēršļi (piemēram, briesmas ceļā) vai juridiski šķēršļi (piemēram, nepieciešamo dokumentu neesamība) neļauj personai atgriezties tajā *UNRWA* darbības zonas daļā, kurā tā agrāk uzturējās ([89]).

2.3. Personas, kurām ir tiesības un pienākumi, kādi ir attiecināti uz uzturēšanās valsts valstspiederības turētājiem (12. panta 1. punkta b) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikts šāds pamats izslēgšana no bēgļa statusa.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts

Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja:

[..]

b) tās valsts kompetentās iestādes, kurās viņš uzturas, atzinušas, ka viņam ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem; vai arī tiesības vai pienākumi, kas tiem līdzvērtīgi.

Jāņem vērā, ka Bēgļu konvencijas 1. panta E daļa, kurai atbilst KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts, nosaka tikai to, ka attiecīgajai personai "ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem", nepievienojot frāzi "vai arī tiesības vai pienākumi, kas tiem līdzvērtīgi". Bēgļu konvencijas 1. panta E daļā ir izmantots arī izteiciens "pastāvīgi dzīvo" (*taken residence*) ([90]), nevis "uzturas" (*taken up residence*).

EST vēl nav bijusi iespēja interpretēt 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu. Turklāt šķiet, ka dalībvalstu judikatūra attiecībā uz šo tiesību normu un Bēgļu konvencijas 1. panta E daļu ir ļoti ierobežota. Tomēr dažu trešo valstu, jo īpaši Austrālijas, Kanādas un Jaunzēlandes, judikatūra attiecībā uz Bēgļu konvencijas 1. panta E daļas interpretāciju ir vairāk attīstīta ([91]). Arī *UNHCR* ir izdevusi piezīmi par 1. panta E daļas interpretāciju ([92]).

Ņemot vērā to, ka, lai interpretētu konkrētu ES sekundāro tiesību aktu normu, EST dažkārt ņem vērā ES likumdevēja nolūku un attiecīgā juridiskā instrumenta *sagatavošanas darbus* ([93]), jāatzīmē arī, ka Komisijas paskaidrojuma rakstā tiesību akta priekšlikumam attiecībā uz KD ir teikts:

([89]) *UNHCR*, Piezīme par 1951. gada konvencijas 1. panta D daļas un KD 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju, op. cit., fn. 70, 5. lpp.; *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 13, op. cit., fn. 70, 22. punkta g) līdz i) apakšpunkts.

([90]) Izteiciens "pastāvīgi dzīvo" (*taken residence*) ir izmantots arī KD (2004/83/EK) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā.

([91]) Attiecīgo valstu, kas nav dalībvalstis, judikatūru piemērus skatīt, piemēram, J. C. Hathaway un M. Foster, *The Law of Refugee Status* ("Likums par bēgļa statusu") (2. izd., CUP, 2014), 500.–509. lpp., kurā citēta Austrālijas, Kanādas, Jaunzēlandes un Savienoto Valstu judikatūra. Īsu informāciju par attiecīgo Kanādas judikatūru skatīt Kanādas Imigrācijas un bēgļu padomē, Konvencijas bēgļa definīcijas interpretācija tiesu praksē, 2018. gada 31. marts, 10. nodaļa.

([92]) *UNHCR*, UNHCR Piezīme par 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta E daļu interpretāciju, 2009. gada marts.

([93]) *EASO*, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem. Juridiskā analīze, op. cit., fn. 9, 65. lpp.

> "Šis punkts [tagadējais KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts] attiecas uz situācijām, uz kurām attiecas [Bēgļu konvencijas] 1. panta E daļa. Tas paredz situāciju, kurā bēgļa statuss var tikt liegts gadījumos, kad tās valsts kompetentās iestādes, kurās viņš uzturas, atzinušas, ka viņam ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem. Tikai pārejoša vai tikai īslaicīga atrašanās šādā situācijā nav izslēgšanas pamats. Pieteikuma iesniedzēju izslēdz tikai tad, ja ir garantēta pilnīga aizsardzība pret deportāciju vai izraidīšanu" ([94]).

Turklāt, kā jau minēts, KD (pārstrādātajā versijā) ietvertie izslēgšanas iemesli ir jāinterpretē šauri ([95]) un tā, lai "tiktu ievērots Ženēvas konvencijas noteikumos garantētais aizsardzības līmenis" ([96]).

Jāņem vērā, ka, pēc *UNHCR* domām, Bēgļu konvencijas 1. panta E daļu var nepiemērot, ja attiecīgajai personai valstī, kurā tā uzturas, draudētu vajāšana vai cits smags kaitējums ([97]).

2.3.1. Uzturēšanās valstī, kas nav izcelsmes valsts

Saskaņā ar *UNHCR*

> [Bēgļu konvencijas] 1. panta E daļas formulējums ierobežo tā piemērošanu, attiecinot to tikai uz personu, kas "pastāvīgi dzīvo" attiecīgajā valstī. Tāpēc tā neattiecas uz personām, kuras varētu apmesties uz pastāvīgu dzīvi šajā valstī, bet nav to izdarījušas. Frāze "pastāvīgi dzīvo" nozīmē, ka nepietiek ar pagaidu vai īslaicīgu uzturēšanos, vienkāršu tranzītu vai apmeklējumu. Attiecīgajai personai ir jāgūst labums no uzturēšanās statusa, kas ir drošs un tādējādi ietver tiesības, kādas ir attiecināmas uz tās valstspiederīgajiem, proti, atgriezties, atkārtoti ieceļot un palikt attiecīgajā valstī. Šīm tiesībām ir jābūt pieejamām praksē. Brīvprātīga atteikšanās no uzturēšanās nepadara 1. pantu E daļu par nepiemērojamu, ja personai joprojām ir tiesības uz drošu uzturēšanās statusu, tostarp tiesības atkārtoti ieceļot, un tai ir tiesības un pienākumi, kādus attiecina uz valstspiederīgajiem. Personas statusa nosaukums saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav būtisks. Dažādās valstīs un dažādos laikos uz statusiem ar līdzīgu nosaukumu var tikt attiecinātas atšķirīgas tiesības. Tiesības, kas konkrētajā gadījumā praksē tiek attiecinātas uz šo statusu, ir noteicošās un vai šīs tiesības pašlaik ir spēkā un pieejamas ([98]).

2.3.2. Tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz valstspiederīgajiem

Lai persona tiktu izslēgta no bēgļa statusa saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu, tai ir jābūt **vai nu** "tiesībām un pienākumiem, kādi attiecināti uz attiecīgās valsts valstspiederīgajiem" **vai** "tiesībām vai pienākumiem, kas tiem līdzvērtīgi".

([94]) Eiropas Komisija, Priekšlikums Padomes Direktīvai par minimālajiem standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai personas, kurām citādi nepieciešama starptautiskā aizsardzība, 2001., op. cit., fn. 9, 25. lpp.
([95]) Skatīt 1.3.4. sadaļu.
([96]) EST, 2019, M, X un X, op. cit., fn. 9, 75. punkts.
([97]) *UNHCR*, Piezīme par 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta E daļas interpretāciju, 2009., op. cit., *fn. 92*, 17. punkts.
([98]) *UNHCR*, Piezīme par 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta E daļas interpretāciju, 2009., op. cit., *fn. 92*, 9.–11. punkts.

Jautājums, vai "līdzvērtīgas" tiesības un pienākumi nozīmē aptuveni vienādas vai salīdzināmas ([99]), vai faktiski vienādas, vai pēc būtības vienādas ([100]), vēl nav atrisināts.

Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa (*UKUT*), pamatojoties uz apelācijas iesniedzēja neapstrīdētu iesniegumu, kura kopsavilkums sniegts turpmāk, sprieda, ka tibetiešu trimdinieks, kurš dzīvoja Indijā pirms starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas Apvienotajā Karalistē (AK), nav izslēgts no bēgļa statusa saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu un Bēgļu konvencijas 1. panta E daļu ([101]):

> [..] apelācijas iesniedzēja iesniegtie pierādījumi apliecināja, ka tibetiešiem Indijā nav pat ne tuvu tādas tiesības, kādas attiecināmas uz Indijas valstpiederīgajiem vai ir līdzvērtīgas tām. Tribunāls atsaucās uz ekspertu ziņojumu un pamatziņojumiem par tibetiešu stāvokli Indijā. Tajos ietvertā informācija norādīja, ka šīs personas tiek uzskatītas par ārzemniekiem, dzīvo juridiski nestabilā situācijā, nevar atvērt kontu bez rezervju bankas apstiprinājuma, kā arī uz civiltiesību un politisko tiesību neesamību un ierobežotām vai slēgtām nodarbinātības iespējas. Tiesa atsaucās uz Kanādas Federālās tiesas spriedumu lietā *Tendzin Choezom* pret *MCI* [2004] FC 1608. Ņemot vērā pašreizējo situāciju, proti, apelācijas iesniedzējs atrodas Apvienotajā Karalistē kā patvēruma meklētājs bez uzturēšanās tiesības Indijā apliecinošiem dokumentiem, atgriežoties Indijā kā tibetietis bez reģistrācijas kartes, viņš saskartos ar būtiskām problēmām [..] ([102]).

Saskaņā ar *UNHCR*, lai izslēgtu personu atbilstīgi Bēgļu konvencijas 1. panta E daļai, nepietiek tikai ar to, ka izturēšanās pret personu ir labāka, nekā paredzēts Bēgļu konvencijā ([103]). Drīzāk izslēgšanu var piemērot tikai tad, "ja personai, atskaitot nelielas atšķirības, **būtībā ir tādas pašas pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības un kopumā ir tādi paši pienākumi kā valstspiederīgajiem**" ([104]).

([99]) Salīdzināt ECT (Lielā palāta) 2005. gada 30. jūnija spriedumu lietā Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi pret Īriju, iesniegums Nr. 45036/98, 149.–165. punkts), par pārbaudi, vai pamattiesību aizsardzība saskaņā ar Eiropas Kopienas (tagad ES) tiesībām gan attiecībā uz piedāvātajām materiālajām garantijām, gan mehānismiem, kas kontrolē to ievērošanu, ir vismaz "līdzvērtīga" ECTK paredzētajai. ECT uzskatīja, ka "līdzvērtīgs" nozīmē "salīdzināms", nevis "tāds pats", ņemot vērā ECTK līgumslēdzējas puses īstenotās starptautiskās sadarbības likumīgo interešu nozīmi, izpildot juridiskās saistības, kas izriet no tās dalības Eiropas Kopienā [ES] (150. un 155. punkts).

([100]) Salīdzināt EST 2017. gada 18. oktobra spriedumu lietā C-662/17, E.G. pret Slovēnijas Republiku, EU:C:2018:847, par atkāpi no tiesībām uz efektīvu pārsūdzības iespēju tiesā saistībā ar jebkādu lēmumu noraidīt bēgļa statusa pieteikumu gadījumā, ja pieteikuma iesniedzējam ir piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, kura "sniegtās tiesības un priekšrocības ir faktiski identiskas tām, ko sniedz bēgļa statuss saskaņā ar piemērojamajiem Savienības un valstu tiesību aktiem". EST uzskatīja, ka šī atkāpe ir jāinterpretē "šauri" un kā tāda tā "var būt attiecināma tikai uz gadījumu, kad dalībvalsts piešķirtā alternatīvās aizsardzības statusa sniegtās tiesības un priekšrocības ir faktiski identiskas tām, ko sniedz bēgļa statuss saskaņā ar piemērojamajiem Savienības un valstu tiesību aktiem" (49.–50. punkts). EST arī uzskatīja, ka jebkādas "papildtiesības", kas izriet no tiesībām, ko piešķir attiecīgais statuss, ir jāņem vērā, nosakot, vai PPD (pārstrādātās versijas) 46. panta 2. punkta vajadzībām katra starptautiskās aizsardzības statusa piešķirtās tiesības un priekšrocības ir tādas pašas (60.–61. punkts). Visbeidzot EST uzskatīja, ka šī norma ir jāvērtē, "pamatojoties uz konkrētā valsts tiesiskā regulējuma izvērtējumu kopumā, nevis no attiecīgā pieteikuma iesniedzēja konkrētās situācijas viedokļa" (63. punkts).

([101]) *Upper Tribunal (UKUT)* (Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa), TG pret Secretary of State for the Home Department, [2016] UKUT 00374 (IAC), 32. punkts.

([102]) *Upper Tribunal (UKUT)* (Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa), TG pret Secretary of State for the Home Department, [2016] UKUT 00374 (IAC), 21. punkts.

([103]) *UNHCR*, Piezīme par 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta E daļas interpretāciju, 2009., op. cit., *fn. 92*, 12. punkts.

([104]) *UNHCR*, Piezīme par 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta E daļas interpretāciju, 2009., op. cit., *fn. 92*, 16. punkts (izcēlums pievienots).

3. daļa. To personu izslēgšana, kuras tiek uzskatītas par bēgļa statusu necienīgām (12. panta 2. un 3. punkts)

3.1. Ievads

Kā jau minēts, KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkts paredz, ka persona tiek izslēgta no bēgļa statusa, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā ir izdarījusi kādu no šajā noteikumā a) vai b) apakšpunktā minētajiem noziegumiem. Šīs personas tiek izslēgtas arī tad, ja saskaņā ar minētā noteikuma c) apakšpunktu ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tās ir vainīgas darbībās, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem.

12. panta 2. punkts jālasa kopā ar 12. panta 3. punktu.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. un 3. punkts

2. Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

b) viņš, pirms tika uzņemts kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; īpaši nežēlīgas darbības, pat ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var atzīt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem;

c) viņš ir vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā.

3. Šā panta 2. punktu piemēro personām, kas kūda vai citādi piedalās tur minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

Jāņem vērā, ka KD (pārstrādātās versijas) (2011/95/ES) 12. panta 3. punkta angļu valodas versijā ir lietots vārds "*incite*", savukārt KD (2004/83/EK) 12. panta 3. punkta angļu valodas versijā ir lietots vārds "*instigate*" (latviešu valodā abi nozīmē "kūdīt"). Šķiet, ka šo divu direktīvu versijās citās ES oficiālajās valodās, kas ir vienlīdz autentiskas, nav šādas terminoloģiskas atšķirības starp KD (pārstrādātās versijas) (2011/95/ES) 12. panta 3. punktu un KD (2004/83/EK) 12. panta 3. punktu ([105]).

([105]) Piemēram, 12. panta 3. punkts gan KD, gan KD (pārstrādātā versijā) franču valodā paredz: 'Le paragraphe 2 s'applique aux personnes qui sont **les instigatrices** des crimes ou des actes visés par ledit paragraphe, ou qui y participent de quelque autre manière' (izcēlums pievienots). Par ES tiesību normu dažādo valodu versiju interpretāciju skatīt *EASO*, Ievads Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā tiesām un tribunāliem, op. cit., fn. 9, 63.–64. lpp.

12. panta 3. punkta iekļaušana KD (pārstrādātajā versijā) nenozīmē, ka KD (pārstrādātajā versijā) noteiktie bēgļa statusa izslēgšanas pamati ir plašāki nekā Bēgļu konvencijas 1. panta F daļā minētie. Tas tā ir pat tad, ja pašā pēdējā nav minēta "kūdīšana" vai "citāda piedalīšanās" attiecīgajos noziegumos vai darbībās. Vispārpieņemts, ka Bēgļu konvencijas 1. panta F daļa attiecas ne tikai uz personām, kuras ir "izdarījušas" šos noziedzīgos nodarījumus vai darbības, bet arī uz personām, kuras ir veicinājušas šo noziedzīgo nodarījumu vai darbību izdarīšanu, kā rezultātā tām iestājas individuāla atbildība ([106]).

Saskaņā ar EST judikatūru 12. panta 2. punktu nevar piemērot, kamēr attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde, kuras lēmumu var pārsūdzēt valsts tiesās un tribunālos, katrā atsevišķā gadījumā nav:

> "izvērtējusi tai zināmos precīzos faktus, lai noteiktu, vai pastāv būtiski iemesli uzskatīt, ka ieinteresētās personas, kura citādi atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu, izdarītie nodarījumi atbilst kādam no [..] minētajā normā paredzētajiem izslēgšanas gadījumiem" ([107]).

Tādējādi var uzskatīt, ka izslēgšana no bēgļa statusa saskaņā ar 12. panta 2. punktu sastāv no trim elementiem, kā parādīts 4. attēlā.

4. attēls. Izslēgšanas no bēgļa statusa elementi saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu, lasot kopā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 3. punktu

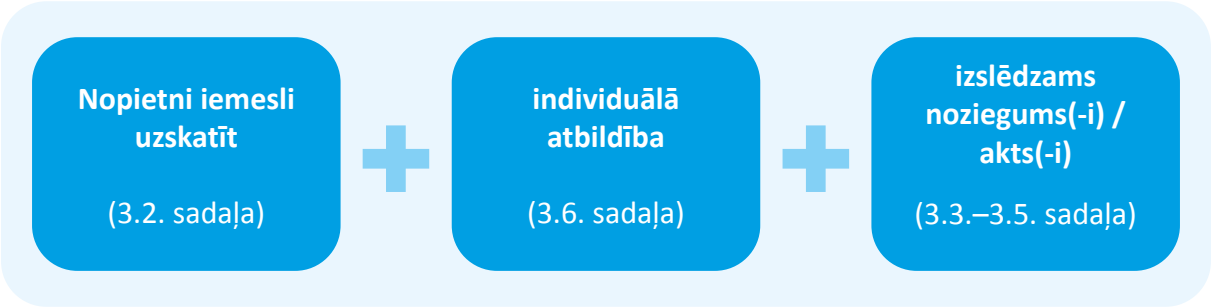

3.1.1 Izslēgšana un terorisms

Pirms trīs norādīto izslēgšanas pamatu izskatīšanas atbilstīgi 12. panta 2. punktam, tas palīdzēs aplūkot terorisma jautājumu. Atsauces uz "terorismu" izslēgšanas noteikumu kontekstā ir jāpiemēro ļoti uzmanīgi, jo īpaši tāpēc, ka terminam "terorisms" var būt dažādas nozīmes atkarībā no konteksta, kurā tas parādās. Terorisms kā tāds KD (pārstrādātā versijā) nav minēts kā izslēgšanas pamats. Tas ir minēts tikai 31. un 37. apsvērumā. Tāpēc ir jāņem vērā nevis apzīmējums "terorisms" kā tāds, bet gan attiecīgo darbību būtība. Tomēr uz teroristiskām darbībām un citām ar terorismu saistītām darbībām var attiecināt jebkuru no izslēgšanas pamatiem, kuri noteikti KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā un

([106]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2016. gada 31. maijā lietā C-573/14, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides pret Mostafa Lounani, EU:C:2010:380, 71. punkts; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009. gada 24. novembra spriedums, *BVerwG* 10 C 24.08, DE:BVerwG:2009:241109U10C24.08.0 (kopsavilkums angļu valodā), 23. un 29. punkts; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 7. jūlija spriedums, *BVerwG* 10 C 27.10, DE:BVerwG:2011:070711U10C27.10.0, 32. punkts (vācu valodā); *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2010, JS (Šrilanka), op. cit., fn. 23, 33. punkts.

([107]) Skatīt neseno EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 48. punkts. EST atsaucās tikai uz KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktu, taču nepārprotami tas pats attiecas uz šī noteikuma a) apakšpunktu.

17. panta 1. punktā. Tā kā terorisms var būt būtisks, piemērojot 12. panta 2. punkta a), b) un c) apakšpunktu (kā arī 17. pantu), ir svarīgi to aplūkot, pirms iedziļināties 12. panta 2. punktā.

Turpmāk ir uzskaitīti piemēri izslēgšanai, pamatojoties uz darbībām, kas tiek uzskatītas par teroristiskām.

— **"Vardarbības akti vai draudi, kuru galvenais mērķis ir radīt bailes iedzīvotāju vidū"** ([108]) ir kara noziegums, ja tas izdarīts bruņota konflikta ietvaros un ir saistīts ar to. Tādējādi uz tiem attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts (skatīt 3.3.3. sadaļu).

— EST uzskata, ka **"terora akti, kurus raksturo vardarbība pret civiliedzīvotājiem, pat ja tie veikti šķietami politisku mērķu vārdā, ir jāuzskata par smagiem nepolitiskiem noziegumiem [KD 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta] nozīmē"** ([109]) (skatīt 3.4.1.2. sadaļu).

— EST ir atzinusi, ka no ANO Drošības padomes rezolūcijām par terorisma apkarošanas pasākumiem ([110]) izriet, ka **"starptautiskā terorisma akti kopumā un neatkarīgi no valsts piedalīšanās ir pretēji Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem"** ([111]). "Starptautiska mēroga" terora akti ([112]) tādējādi ietilpst KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomā (skatīt 3.5. un 3.5.2.1. sadaļu).

— EST ir atzinusi, ka arī no ANO Drošības padomes rezolūcijām par terorisma apkarošanas pasākumiem izriet, ka ne tikai "to [starptautisku] terora aktu izdarīšana, kas ir precizēti Drošības padomes rezolūcijā" ([113]) ir darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, bet arī **"starptautiskā terora aktu finansēšana, plānošana un sagatavošana, kā arī jebkuras citas atbalsta formas šajā sakarā"** ([114]) (skatīt 3.5. sadaļu).

Iepriekš minētie piemēri *mutatis mutandis* piemērojami arī alternatīvās aizsardzības izslēgšanas pamatiem, kas noteikti KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā. Pat ja uz attiecīgo personu neattiecas neviens no šiem izslēgšanas iemesliem, joprojām var būt nopietni ar terorismu saistīti iemesli, kuru dēļ tai ir jāliedz tiesības uz alternatīvo aizsardzību saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu. Šis noteikums attiecas uz situācijām, kurās ir nopietni iemesli uzskatīt, ka "viņš rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš uzturas" (skatīt 4.2.5. sadaļu).

Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka, lai gan, piemēram, ir pieņemtas vairākas starptautiskas konvencijas un ANO Drošības padomes rezolūcijas, kas uzliek pienākumu valstīm apkarot konkrētus terora aktus vai darbības (skatīt turpmāk tekstā), pagaidām **nav starptautiski saskaņotas "terorisma" vai "terora akta" definīcijas**. **Tāpat arī EST nav centusies definēt**

([108]) Šādas darbības aizliedz 51. panta 2. punkts 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokolā par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī) un 13. panta 2. punkts 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvenciju Papildprotokolā par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), 1125 UNTS 609, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī) (izcēlums pievienots).
([109]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 81. punkts; EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 84. punkts (izcēlums pievienots).
([110]) Pilnu ANO Drošības padomes rezolūciju sarakstu attiecībā uz terorisma apkarošanas pasākumiem uztur ANO Drošības padomes Pretterorisma komiteja un tas ir pieejams tiešsaistē.
([111]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 83. punkts; EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 85. punkts (izcēlums pievienots).
([112]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 84. punkts.
([113]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 48. punkts (izcēlums pievienots).
([114]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 46. punkts.

šos jēdzienus, interpretējot un piemērojot KD (pārstrādātās versijas) izslēgšanas noteikumus ([115]).

Tomēr pastāv līguma noteikumi starptautiskā un Eiropas līmenī, kuros gandrīz sniegta šāda definīcija.

ANO ir pieņēmusi 19 konvencijas un protokolus, kas tiek uzskatīti par saistītiem ar terorismu ([116]). Lai gan nevienā no tiem nav definēts "terorisma" jēdziens, vienas no šādām konvencijām – Starptautiskās konvencijas par teroristu finansēšanas apkarošanu ([117]), 2. pantā paredzēts, ka ir izdarīts noziedzīgs nodarījums, ja cita starpā attiecīgā persona:

> "jebkādā veidā tieši vai netieši, nelikumīgi un tīši nodrošina vai iekasē līdzekļus ar nolūku tos izmantot, vai zinot, ka tie pilnībā vai daļēji tiks izmantoti, lai veiktu [..] **jebkādu [..] darbību ar nodomu izraisīt nāvi vai nodarīt smagus miesas bojājumus kādai civilpersonai vai kādai citai personai, kas aktīvi nepiedalās karadarbībā bruņota konflikta gadījumā, kad šādas rīcības mērķis pēc tās būtības vai konteksta ir iedzīvotāju iebiedēšana vai valdības vai starptautiskas organizācijas piespiešana veikt kādu darbību vai atturēties no tās**" ([118]).

ANO DP nav likumdošanas kompetences, un tāpēc tā nevar sniegt terorisma definīciju. Tomēr savā Rezolūcijā 1566 (2004) ([119]) tā centās precizēt, kā būtu jāsaprot "terora akti". Ņemot vērā, ka terora akti ir viens no nopietnākajiem miera un drošības apdraudējumiem, ANO DP atgādināja, ka:

> "[..] kriminālnoziegumus, kas it īpaši vērsti pret civiliedzīvotājiem nolūkā izraisīt nāvi vai nodarīt smagu kaitējumu, vai ķīlnieku sagrābšanu nolūkā iebiedēt iedzīvotājus, personu grupu vai atsevišķas personas, sēt teroru civiliedzīvotāju vidū vai piespiest valsti, tās institūcijas vai starptautiskas organizācijas veikt kādu darbību vai atturēties no tās, un kas paredzēti un klasificēti kā starptautisko terorisma apkarošanas konvenciju un protokolu pārkāpumi, nekādos apstākļos nevarēs attaisnot ar politiskiem, filozofiskiem, ideoloģiskiem, rases, etniskiem, reliģiskiem vai tamlīdzīgiem iemesliem, un *aicināja* visas valstis novērst šādas darbības un, ja tās netiek novērstas, nodrošināt, ka tās tiek sodītas ar sodiem, kas ir atbilstoši to smagajam raksturam; *aicina* visas valstis steidzami pievienoties attiecīgajām starptautiskajām konvencijām un protokoliem neatkarīgi no tā, vai tās ir reģionālu konvenciju līgumslēdzējas valstis šajā jautājumā" ([120]).

Eiropas līmenī ES un Eiropas Padome ir pieņēmušas vairākus dokumentus terorisma apkarošanai ([121]). 1. panta 1. punkts Eiropas Padomes Konvencijā par terorisma novēršanu ([122]), kuras līgumslēdzēja puse ir ES ([123]), kā "terorismu" definē jebkuru no 11 ANO līgumos par terorismu definēto nodarījumu, tostarp nodarījumus, kas definēti Starptautiskajā

([115]) Skatīt, piemēram, ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumus, kas sniegti 2016. gadā lietā C-573/14, Bolbol, op. cit., fn. 106, 40. punkts.

([116]) Skatīt 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu un pielikumu Starptautiskajā konvencijā par teroristu finansēšanas apkarošanu, 3178 UNTS 197, 1999. gada 9. decembris (stājās spēkā 2002. gada 10. aprīlī); ANO ĢA, Pasākumi starptautiskā terorisma novēršanai (1997. gada 16. janvāris), A/RES/51/210, 6. punkts; ANO ĢA, Pasākumi starptautiskā terorisma novēršanai (2012. gada 14. decembris), A/RES/67/99, 12. un 13. punkts; saraksts, ko uztur ANO Drošības padomes Pretterorisma komiteja vietnē (https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/international-legal-instruments). Skatīt arī B pielikumu – Atlasīti instrumenti saistībā ar terorismu

([117]) Starptautiskā konvencija par teroristu finansēšanas apkarošanu, op. cit., *fn. 116*.

([118]) Starptautiskā konvencija par teroristu finansēšanas apkarošanu, op. cit., *fn. 116*, 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts (izcēlums pievienots).

([119]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 1566(2004) (2004. gada 8. oktobris) ANO dok. S/RES/1566(2004).

([120]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 1566(2004) (2004. gada 8. oktobris) ANO dok. S/RES/1566(2004), 3. un 4. punkts, izcēlums oriģinālā.

([121]) Skatīt B pielikumu – Atlasīti instrumenti saistībā ar terorismu.

([122]) Eiropas Padome, Konvencija par terorisma novēršanu, ETS Nr. 196, 2005. gada 16. maijs (stājās spēkā 2007. gada 1. jūnijā).

([123]) Padomes Lēmums (ES) 2018/889 (2018. gada 4. jūnijs) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu Eiropas Padomes Konvenciju par terorisma novēršanu [2018] OV L 159/1

konvencijā par teroristu finansēšanas apkarošanu. ES līmenī Direktīvā (ES) 2017/541 par terorisma apkarošanu ([124]) ir paredzēti minimālie noteikumi "noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanai attiecībā uz teroristu nodarījumiem, nodarījumiem saistībā ar teroristu grupu un nodarījumiem, kas saistīti ar teroristu darbībām, kā arī aizsardzības pasākumi un atbalsts un palīdzība terorismā cietušajiem" ([125]). Šīs direktīvas 3. pantā ir definētas 10 darbības, kas uzskatāmas par "teroristu nodarījumiem", **ja tās izdarītas ar jebkuru no šiem mērķiem**:

1) **nopietni iebiedēt iedzīvotājus;**
2) **nepienācīgā veidā piespiest valdību vai starptautisku organizāciju veikt kādu darbību vai atturēties no tās;**
3) **būtiski destabilizēt vai graut valsts vai starptautiskas organizācijas politiskās, konstitucionālās, ekonomiskās vai sociālās pamatstruktūras.**

Direktīvā arī definēti šādi nodarījumi:

— nodarījumi, kas saistīti ar teroristu grupu (4. pants);

— publiska provokācija izdarīt teroristu nodarījumu (5. pants);

— vervēšana terorisma nolūkā (6. pants);

— apmācību sniegšana terorismā (7. pants);

— apmācību saņemšana terorismā (8. pants);

— ceļošana terorisma nolūkā (9. pants);

— ceļošanas terorisma nolūkā organizēšana vai cita veida veicināšana (10. pants);

— teroristu finansēšana (11. pants);

— citi ar teroristu darbībām saistīti nodarījumi (12. pants).

Lai gan EST vēl nav spriedusi par Direktīvu (ES) 2017/541, tā lēma par tās priekšgājēju Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI par terorisma apkarošanu ([126]). Lietā *Lounani* EST noraidīja domu, ka jēdziens "darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem" KD 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta nozīmē "piemērojams tikai Pamatlēmuma 2002/475 1. panta 1. punktā norādītajiem teroristiskajiem nodarījumiem" ([127]).

Lietā *B un D* EST lēma, ka **notiesāšana par tīšu līdzdalību teroristu grupas darbībā pamatlēmuma izpratnē ne vienmēr un automātiski nozīmē, ka attiecīgā persona ir jāizslēdz no bēgļa statusa** ([128]).

([124]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI (, [2017] OV L88/6.
([125]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI, [2017] OV L 88/6, 1. pants.
([126]) Padomes Pamatlēmums 2002/475/TI (2002. gada 13. jūnijs) par terorisma apkarošanu, [2002] OV L 164/3, ko groza ar Padomes Pamatlēmumu 2008/919/TI (2008. gada 28. novembris), [2008] OV L 330/21.
([127]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 48.–49. un 51.–53. punkts.
([128]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 93. punkts. Skatīt arī EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 62.–78. punkts.

Tas pats nepārprotami būtu piemērojams *mutatis mutandis* attiecībā uz direktīvu par terorisma apkarošanu.

Šīs juridiskās analīzes 3.6. sadaļā ir detalizēti aplūkoti kritēriji, lai novērtētu, vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam ir "individuāla atbildība" par noziegumiem vai darbībām, uz kurām attiecas izslēgšanas noteikumi, tostarp, ja viņš ir bijis teroristu organizācijas dalībnieks, vai piedalījies tās darbībās.

Visbeidzot, jāatzīmē, ka vēl viens ES instruments saistībā ar terorismu ir Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu ([129]). Uz šo kopējo nostāju attiecas ES kopējā ārpolitika un drošības politika, un tās mērķis ir īstenot ANO DP Rezolūciju 1373 (2001) ([130]), kas pieņemta pēc teroristu uzbrukumiem ASV 2001. gada 11. septembrī. Kopējā nostāja "ir paredzēta galvenokārt terorisma aktu novēršanai, izmantojot līdzekļu iesaldēšanas pasākumus, lai liktu šķēršļus tādām šādus aktus sagatavojošām darbībām kā personu vai organizāciju, kuras varētu veikt terorisma aktus, finansēšana" ([131]). Kopējās nostājas pielikumā ir iekļauts terora aktos iesaistīto personu, grupu un organizāciju saraksts, kas tiek pārskatīts un vajadzības gadījumā atjaunināts vismaz reizi sešos mēnešos, pēdējo reizi ar 2020. gada 13. janvāra Padomes Lēmumu (KĀDP) 2020/20 ([132]).

Lietā *B un D* EST sprieda:

> [O]rganizācijas ierakstīšana tādā sarakstā, kāds ir ietverts Kopējās nostājas 2001/931 pielikumā, ļauj noskaidrot grupas, pie kuras ir piederējusi attiecīgā persona, teroristisko raksturu, kas ir faktors, kurš kompetentajai iestādei ir jāņem vērā, sākotnēji noskaidrojot, vai šī grupa ir veikusi aktus, uz kuriem attiecas [KD 12. panta 2. punkta b) vai c) apakšpunkts.

Lietā *H.T.* EST, interpretējot KD 24. panta 1. punktu, noteica, ka:

> organizācijas iekļaušana sarakstā, kas pievienots Kopējai nostājai 2001/931, ir spēcīgs norādījums par to, ka tā [..] ir teroristu organizācija. Tādējādi šāds apstāklis kompetentajai iestādei katrā ziņā ir jāņem vērā, pirmām kārtām nosakot, vai attiecīgā organizācija ir veikusi terora aktus ([133]).

Tomēr grupas iekļaušana sarakstā nenozīmē, ka tā ir veikusi darbības, kas ietilpst KD 12. panta 2. punkta b) vai c) apakšpunkta piemērošanas jomā. Kā atzīmē EST, apstākļus, kādos šādi saraksti tiek sastādīti, "nevar salīdzināt ar precīzu faktu individuālo vērtējumu, kurš ir jāveic pirms visiem lēmumiem liegt personai bēgļa statusu" ([134]). Turklāt pat ja tiek konstatēts, ka grupa ir veikusi darbības, uz kurām attiecas katrs no KD 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktā minētajiem izslēgšanas pamatiem, fakts vien, ka persona ir bijusi šīs grupas dalībniece, automātiski nenozīmē, ka viņa ir jāizslēdz no bēgļa statusa. Tas tāpēc, ka saskaņā

([129]) Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP (2001. gada 27. decembris) par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, [2001] OV L 344/93, ko groza Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/1711 (2016. gada 27. septembris), OV LI 259/3; un Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/2073 (2017. gada 13. novembris), OV LI 295/59, ko groza (skatīt konsolidēto versiju): Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/1711 (2016. gada 27. septembris), OV LI 259/3; Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/2073 (2017. gada 13. novembris), OV LI 295/59.

([130]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 1373(2001) (2001. gada 28. septembris) ANO dok. S/RES/1373(2004).

([131]) EST (virspalāta), 2017. gada 14. marta spriedums lietā C-158/14, A, B, C, D pret Minister van Buitenlandse Zaken, EU:C:2017:202, 83. punkts.

([132]) Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/20 (2020. gada 13. janvāris), ar ko atjaunina to personu, grupu un vienību sarakstu, kurām piemēro 2., 3. un 4. pantu Kopējā nostājā 2001/931/KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, un ar ko atceļ Lēmumu (KĀDP) 2019/1341.

([133]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 90. punkts. EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 83. punkts, par KD 24. panta 1. punkta interpretāciju un piemērošanu: "Organizācijas iekļaušana sarakstā, kas pievienots Kopējai nostājai 2001/931, ir spēcīgs norādījums par to, ka tā [..] ir teroristu organizācija. Tādējādi šāds apstāklis kompetentajai iestādei katrā ziņā ir jāņem vērā, pirmām kārtām nosakot, vai attiecīgā organizācija ir veikusi terora aktus."

([134]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 91. punkts.

ar EST spriedumu "[n]av tiešas saiknes starp Kopējo nostāju 2001/931 un [KD] attiecībā uz to izvirzītajiem mērķiem" ([135]). Drīzāk šādas personas izslēgšana no bēgļa statusa ir pakārtota:

> precīzu faktu individuālajam vērtējumam, kas ļauj novērtēt, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka šajā organizācijā veiktajās darbībās minētā persona ir izdarījusi smagu nepolitisku noziegumu, vai ir vainojama darbībās, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, vai ka tā ir kūdījusi uz tādu noziegumu vai tādām darbībām, vai arī ir citādā veidā tajā piedalījusies ([136]).

Citiem vārdiem sakot, ja bēgļa statusa pieteikuma iesniedzējs ir bijis dalībnieks grupā, kas iekļauta sarakstā, piemēram, tādā, kas pievienots kopējai nostājai, tas automātiski nenozīmē, ka ir nopietni iemesli uzskatīt, ka viņam ir jāuzņemas daļa no atbildību par darbībām, ko veikusi grupa, kamēr viņš bija tās dalībnieks. No tā pat ne vienmēr izriet, ka grupas veiktās darbības ietver smagus nepolitiskus noziegumus vai darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem. Tomēr grupas iekļaušana šādā sarakstā ļauj konstatēt grupas "teroristisko raksturu". Tas ir faktors, kas jāņem vērā, sākotnēji nosakot, vai grupa ir izdarījusi smagus nepolitiskus noziegumus vai darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem.

Var secināt, ka uz teroristiska rakstura darbību var attiecināt dažādus izslēgšanas pamatus.

Tie ir uzskaitīti 5. tabulā.

5. tabula. Izslēgšanas pamati, kurus var attiecināt uz teroristiska rakstura darbībām ([137])

Teroristiska rakstura darbību varētu kvalificēt tā, kā norādīts tālāk	
Noziegums pret mieru	Attiecīgās darbības ietver agresīva kara vai karadarbības plānošanu, sagatavošanu, uzsākšanu vai vešanu, pārkāpjot starptautiskos līgumus, nolīgumus vai garantijas, vai piedalīšanos kopīgā plānā vai sazvērestībā, lai izpildītu jebkuru no iepriekš minētā.
Kara noziegums	Vardarbības akti vai draudi, kuru galvenais mērķis ir radīt bailes iedzīvotāju vidū, ir kara noziegums, ja tas izdarīts starptautiska vai lokāla rakstura bruņota konflikta laikā un saistīts ar to un ja pārkāpējam bija zināmi faktiskie apstākļi, kas liecina par bruņota konflikta esamību.
Noziegums pret cilvēci	Necilvēcīga darbība ir noziegums pret cilvēci, ja tā tiek veikta kā daļa no plaša vai sistemātiska uzbrukuma, kas vērsts pret civiliedzīvotājiem saskaņā ar valsts vai organizācijas politiku, vai veicinot to; un ja pastāv saikne starp atsevišķu darbību un uzbrukumu, un pārkāpējs bija informēts par šo saikni un uzbrukumu.
Smags nepolitisks noziegums	Terora akti, kurus raksturo vardarbība pret civiliedzīvotājiem, pat ja tie veikti šķietami politisku mērķu vārdā, ir jāuzskata par smagiem nepolitiskiem noziegumiem KD 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Jābūt izpildītiem arī ģeogrāfiskajiem un laika kritērijiem.
Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem	Starptautiskā terorisma akti, runājot vispārīgi un neatkarīgi no jebkādas valsts līdzdalības, ir pretēji ANO mērķiem un principiem. Starptautiska mēroga terora akti tādējādi, vispārīgi runājot, ietilpst KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomā. Ne tikai [starptautisku] terora aktu veikšana, kā norādīts ANO DP rezolūcijās, ir darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, bet arī starptautiskā terorisma aktu finansēšana, plānošana un sagatavošana, kā arī jebkāda cita veida atbalsta sniegšana.
Draudi dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai	Ja darbība neatbilst iepriekš aprakstītajiem noziedzīgo nodarījumu kritērijiem, pieteikuma iesniedzēju var izslēgt no alternatīvās aizsardzības, ja konstatē, ka viņš(-a) rada draudus dalībvalsts, kurā uzturas, sabiedrībai un drošībai.

([135]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 89. punkts; EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 88. punkts.
([136]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 94. punkts.
([137]) Tabulas pamatā ir *EASO* Praktiskā rokasgrāmata: Izslēgšana, 2017. gads, 28. lpp., kas grozīta, lai saskaņotu ar šajā juridiskajā analīzē veikto analīzi.

3.1.2. Atšķirība starp izslēgšanu no bēgļa statusa, kriminālvajāšanu un sodu par noziedzīgu nodarījumu

Kā jau minēts ([138]), EST ir norādījusi, ka KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā noteikto izslēgšanas pamatu mērķis ir izslēgt no bēgļa statusa personas, kuras tiek uzskatītas par tādām, kas nav pelnījušas bēgļu statusa nodrošināto aizsardzību, kā arī nodrošināt, ka bēgļa statusa piešķiršana neļautu noteiktu smagu noziegumu izdarītājiem izvairīties no kriminālsoda ([139]). Tāpat izslēgšana no bēgļa statusa ir domāta kā "sods" par pagātnē izdarītām darbībām ([140]) un lai "saglabātu aizsardzības sistēmas uzticamību", kas paredzēta KD (pārstrādātajā versijā) saskaņā ar Bēgļu konvenciju ([141]).

Vienlaikus ir jāatgādina, ka EST ir konsekventi atzinusi, ka Savienības tiesību normas jāinterpretē, "tostarp cenšoties ņemt vērā šīs tiesību normas kontekstu, kā arī tiesiskā regulējuma, kura tā ietverta, mērķi" ([142]). Attiecīgi, lai gan 12. panta 2. punktā ir nepārprotama atsauce uz "noziegumiem", svarīgi neaizmirst par šādiem aspektiem.

a) KD (pārstrādātās versijas) mērķis atšķiras no likumdošanas pasākumiem nolūkā novērst, apkarot un saukt pie atbildības par noziegumu, un **būtībā ir humanitārs** ([143]).

b) Starptautiskās aizsardzības statusa noteikšanas procedūrām piemēro **ļoti atšķirīgus noteikumus no kriminālprocesā piemērotajiem.** Jo īpaši līdzekļi un procedūras bēgļa statusa prasību faktu konstatēšanai ļoti atšķiras no tām, kas paredzētas faktu konstatēšanai kriminālprocesā (skatīt 5. daļu).

c) Lēmums par personas izslēgšanu no bēgļa statusa **nenozīmē vainas atzīšanu kriminālprocesā** un ir balstīts **atšķirīgā pierādījumu kopumā** (skatīt 3.2. sadaļu).

d) Izslēgšana no bēgļa statusa **nav kriminālsods**.

3.1.3. Samērīgums. Kāpēc nepiemēroti?

Lietā *B un D* EST uzskatīja, ka uz izslēgšanu saskaņā ar 12. panta 2. punktu attiecas tikai viens nosacījums, proti, ir nopietni iemesli uzskatīt, ka uz attiecīgās personas veiktajām darbībām attiecas kāds no šajā noteikumā uzskaitītajiem izslēgšanas pamatiem. EST ir norādījusi:

> "jāatgādina, ka no [KD] 12. panta 2. punkta izriet, ka, ja ir izpildīti tajā noteiktie nosacījumi, attiecīgā persona "ir izslēgta" no bēgļa statusa, un ka direktīvas sistēmā tās 2. panta c) punkts [tagad KD (pārstrādātās versijas) 2. panta d) punkts] tieši pakārto atzīšanu par "bēgli" tam, ka ieinteresētā persona neietilpst tās 12. panta piemērošanas jomā. Bēgļa statusa liegšana tāda viena no iemesliem dēļ, kuri izklāstīti [KD] 12. panta 2. punkta b) vai c) apakšpunktā [..], ir saistīta ar izdarīto aktu smagumu, kuram ir jābūt tādam, ka attiecīgā persona nevar leģitīmi pretendēt uz aizsardzību, kas saistīta

([138]) Skatīt 1.3.1. sadaļu.
([139]) EST, 2018, K un HF, op. cit., fn. 10, 50. punkts. Skatīt arī EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 104. punkts.
([140]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 103. punkts.
([141]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 115. punkts.
([142]) Skatīt, piemēram, EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 36. punkts.
([143]) Skatīt EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 89. un 93. punkts attiecībā uz KD 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkta piemērošanu saistībā ar ES pasākumiem terorisma apkarošanai. Skatīt arī šajā sakarā ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumus, kas sniegti 2016. gadā, Lounani, op. cit., *fn. 106*, 55. punkts un *mutatis mutandis* EST, 2014. gada 30. janvāra spriedums lietā C-285/12, Aboubacar Diakité pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, EU:C:2014:39, 25. punkts.

> ar bēgļa statusu [..]. **Tā kā kompetentā iestāde, izvērtējot izdarīto aktu smagumu un ieinteresētās personas individuālo atbildību, jau ir ņēmusi vērā visus apstākļus, kas raksturo šīs personas aktus un situāciju, šai iestādei, ja tā secina, ka 12. panta 2. punkts ir piemērojams, nevar noteikt pienākumu izvērtēt samērīgumu, kas nozīmētu no jauna izvērtēt izdarīto aktu smaguma līmeni [..]** ([144]).

EST šajā sakarā identificēja divus elementus:

— izdarīto aktu smagums; un

— individuālās atbildības attiecināšana.

Pirmajam elementam – izdarīto aktu smagumam, jābūt tādā pakāpē, lai attiecīgā persona nevarētu likumīgi pieprasīt aizsardzību. Otrais elements – individuālā atbildība, ir jāvērtē, ņemot vērā gan objektīvus, gan subjektīvus kritērijus ([145]). Kad šis nosacījums ir izpildīts, **uz izslēgšanu neattiecas papildu nosacījums, proti, samērīguma novērtējums saistībā ar konkrēto gadījumu** ([146]).

Jāuzsver, ka iepriekš minētais spriedums izslēdz tikai samērīguma pārbaudes piemērošanu, kurā izdarīto aktu smagums tiek izsvērts pret izslēgšanas sekām.

Visbeidzot, jāatzīmē, ka, kā jau minēts, izslēgšana no bēgļa statusa saskaņā ar 12. panta 2. punktu **nav atkarīga no tā, "ka pašlaik pastāv draudi uzņēmējai dalībvalstij"** ([147]). Tas arī nenozīmē nostājas pieņemšanu par **"atsevišķu jautājumu, vai [attiecīgā persona] var tikt izraidīta uz savu izcelsmes valsti"** ([148]). Šis jautājums ir aplūkots 1.6. sadaļā.

3.1.4. Darbības, uz kurām attiecas vairāk nekā viens pamats izslēgšanai no bēgļa statusa

Viena izslēdzoša darbība var attiekties uz vairāk nekā vienu izslēgšanas no bēgļa statusa pamatiem, kas noteikti KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā ([149]).

Viens šādas dublēšanās piemērs, kas jau tika minēts iepriekš, ir terora akti ([150]). Vēl viens piemērs ir izvarošana, kas papildus tam, ka tā var būt smags noziegums 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, var būt arī kara noziegums vai noziegums pret cilvēci 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta nozīmē. Taču ir nepieciešami vairāki elementi, lai noteiktu, ka konkrētais izvarošanas gadījums ir kara noziegums vai noziegums pret cilvēci, nekā konstatējot, ka tas ir parasts noziegums. Lai noteiktu, ka izvarošana ir kara noziegums, cita starpā ir jānosaka, vai darbība notikusi starptautiska vai lokāla rakstura bruņota konflikta laikā un bijusi ar to saistīta (skatīt 3.3.3.1. sadaļu). Saskaņā ar definīciju starptautiskajos tiesību aktos KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta nozīmē, lai konstatētu, ka izvarošanas gadījums ir noziegums pret cilvēci, cita starpā ir jānosaka, ka darbība tika veikta

([144]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 107.–109. punkts (izcēlums pievienots).
([145]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 96., 99. un 108.–109. punkts.
([146]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 111. punkts.
([147]) EST, 2018, K un HF, op. cit., fn. 8, 50. punkts.
([148]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 110. punkts.
([149]) *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2012. gada 21. novembra spriedums lietā Al-Sirri pret Secretary of State for the Home Department; DD (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department, [2012] UKSC 54, 12. punkts.
([150]) Skatīt 3.1.1. sadaļu.

kā daļa no plaša vai sistemātiska uzbrukuma, apzinoties šā uzbrukuma būtību, kas vērsts pret civiliedzīvotājiem (skatīt 3.3.4.1. sadaļu).

Tiesu pārstāvjiem jāpatur prātā, ka gadījumā, ja tiek konstatēts, ka kāds izslēgšanas no bēgļa statusa pamats ir piemērojams konkrētajā gadījumā, KD (pārstrādātajā versijā) nav prasības konstatēt, vai šajā gadījumā kāds no pārējiem izslēgšanas no bēgļa statusa pamatiem arī var tikt piemērots.

3.2. Nopietni iemesli uzskatīt

Prasība izslēgšanai saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu, ka ir "nopietni iemesli uzskatīt", ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par izslēdzošu noziegumu vai darbību, nosaka **pierādījumu kopumu** izslēgšanai no bēgļa statusa ([151]). Tādēļ ir jānoskaidro, vai ir **pietiekami daudz pierādījumu**, lai attiecinātu individuālu atbildību uz attiecīgo personu par darbībām, uz kurām attiecas 12. panta 2. punkta a) līdz c) apakšpunktā minētie izslēgšanas pamati. (Skatīt 3.6. un 5.3. sadaļu.)

Pierādījumu kopums izslēgšanai no bēgļa statusa saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu nav *in dubio pro reo* kā valsts un starptautiskajās krimināltiesībās ([152]). Drīzāk tas ir kaut kas cits, proti, **"nopietni iemesli uzskatīt"**, ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par izslēdzošu noziegumu vai darbību ([153]).

EST lietā *Lounani* lēma, ka:

> "[..] līdzdalība teroristu grupas darbībā var attiekties uz plašu uzvedības diapazonu ar atšķirīgu smaguma pakāpi. Šādos apstākļos attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde var piemērot [KD] 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu vienīgi pēc tam, kad tā katrā individuālajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos precīzos faktus, lai noskaidrotu, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka ieinteresētās personas, kura citādāk atbilst kritērijiem, lai saņemtu bēgļa statusu, izdarītie akti ir šis izslēgšanas gadījums [..]" ([154]).

Lietā *Ahmed* EST sprieda, ka "pirms jebkura lēmuma izslēgt personu no bēgļa statusa ir jāveic pilnīga pārbaude attiecībā uz visiem apstākļiem konkrētajā gadījumā un tas nevar tikt pieņemts automātiski". Tālāk EST pauda to pašu attiecībā uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa. Tā konstatēja, ka noziegumu nevar automātiski uzskatīt par "smagu noziegumu" KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteiktā izslēgšanas pamata izpratnē, pamatojoties uz to, ka par to ticis piemērots vismaz 5 gadu cietumsods, jo ir jābūt "nopietniem iemesliem", lai uzskatītu, ka attiecīgā persona ir izdarījusi smagu noziegumu ([155]).

([151]) Skatīt EST, 2010, B and D, op. cit., fn. 9, 95. un 99. punkts.

([152]) Piemēram, starptautiskajās krimināltiesībās un daudzu valstu jurisdikcijās pierādījumu kopums nozīmē "bez pamatotām šaubām". ES krimināltiesībās, ņemiet vērā 6. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, [2016] OV L 65/1, kurā norādīts: "Dalībvalstis nodrošina, ka visas šaubas par personas vainu tiek tulkotas par labu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, tostarp gadījumos, kad tiesa izvērtē to, vai persona būtu jāattaisno."

([153]) Skatīt, piemēram, *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2012, Al-Sirri, op. cit., *fn. 153*, 75. punkts; Valsts padome (Francija), 2016. gada 18. janvāra spriedums, M X, iesniegums Nr. 255091, FR:CESSR:2006:255091.20060118 (franču valodā); Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009, *BVerwG* 10 C 24.08, op. cit., *fn. 106*, 35. punkts; Augstākā administratīvā tiesa (Somija), 2014. gada 18. februāra spriedums, 497 KHO:2014:35 (somu valodā). Pēdējais spriedums attiecas uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa saskaņā ar KD 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu, nevis izslēgšanu no bēgļa statusa saskaņā ar KD 12. panta 2. punktu, bet tajā interpretēts KD 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts, pamatojoties uz Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktu, šajā sakarā cita starpā atsaucoties uz EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, par KD 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkta interpretāciju.

([154]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 71.–72. punkts.

([155]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 49. punkts.

UNHCR ieskatā:

> [Bēgļu konvencijas] 1. panta F daļā noteiktais pierādīšanas standarts – "nopietni iemesli uzskatīt", nav plaši pazīstams jēdziens valstu tiesību sistēmās. Valstu prakse šajā jautājumā nav konsekventa, taču tā vismaz skaidri parāda, ka nav jāievēro krimināltiesībās paredzētais pierādījumu kopums [..]. [..] Tomēr, lai nodrošinātu, ka [Bēgļu konvencijas] 1. panta F daļa tiek piemērota tās vispārējam humanitārajam mērķim atbilstošā veidā, pierādījumu kopumam vajadzētu būt pietiekami pārliecinošam, lai nodrošinātu, ka labticīgi bēgļi netiek kļūdaini izslēgti. Tādējādi "iespējamības izvērtēšana" ir pārāk zems slieksnis. Kā konstatēts civiltiesību jurisdikcijās, nopietni iemesli, kuru dēļ rodas būtiskas aizdomas, ir minimālais nepieciešamais apjoms; ar vienkāršām aizdomām nepietiek. [..] Šķiet, ka ir nepieciešami skaidri un ticami pierādījumi par līdzdalību izslēdzošās darbībās 1. panta F daļā noteiktā "nopietno iemeslu" pārbaudes izpildei ([156]).

Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa ir atzinusi, ka "jāpastāv nopietniem iemesliem, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par šāda rakstura darbībām" ([157]). Tā tālāk lēma šādi.

> 1) "Nopietni iemesli" ir spēcīgāki par "pamatotiem iemesliem".
>
> 2) Pierādījumiem, no kuriem izriet šie iemesli, ir jābūt "skaidriem un ticamiem" vai "pārliecinošiem".
>
> 3) "Uzskatīt" ir spēcīgāks par "turēt aizdomās". Mūsuprāt, tas ir arī spēcīgāks par "domāt". Tas prasa lēmumu pieņēmēja pārdomātu spriedumu.
>
> 4) Lēmuma pieņēmējam nav jāgūst pierādījumi, kas pārsniedz "bez pamatotām šaubām" vai krimināllikumā noteikto standartu.
>
> 5) Jautājumā nav nepieciešams ieviest mūsu valsts pierādīšanas standartus. Bēgļu prasību apstākļi un pieejamo pierādījumu raksturs ļoti atšķiras. Tomēr, ja lēmuma pieņēmējs ir pārliecināts, ka pieteikuma iesniedzējs, visticamāk, ***nav*** izdarījis attiecīgos noziegumus vai ***nav*** vainojams darbībās, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, ir grūti iedomāties, kā varētu pastāvēt nopietni iemesli uzskatīt, ka viņš to ir izdarījis. Realitāte ir tāda, ka, visticamāk, nav pietiekami nopietnu iemeslu uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir vainīgs, izņemot gadījumus, kad lēmuma pieņēmējs, izsverot varbūtību, gūst apliecinājumu, ka tā ir. Taču lēmuma pieņēmēja uzdevums ir piemērot konvencijas (un direktīvas) formulējumu konkrētajā lietā ([158]).

Vācijas *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā Administratīvā tiesa) ir lēmusi šādi.

> Krimināllikumā prasītais pierādījumu kopums nav nepieciešams [..]. Drīzāk "nopietns" norāda uz to, ka pierādījumiem par Likuma par patvēruma procedūru 3. panta 2. punkta 1) apakšpunktā [Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkts] minēto noziegumu izdarīšanu ir jābūt nozīmīgiem. Parasti iemesli ir "nopietni", ja pastāv skaidri un ticami pierādījumi, ka šādi noziegumi ir pastrādāti ([159]).

([156]) *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa, 2003. gada 4. septembris, 107. un 108. punkts.

([157]) *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2012, Al-Sirri, op. cit., *fn. 153*, 16. punkts.

([158]) *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2012, Al-Sirri, op. cit., *fn. 153*, 75. punkts (izcēlums oriģinālā).

([159]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 31. marta spriedums, *BVerwG* 10 C 2.10, DE:BVerwG:2011:310311U10C2.10.0, 26. punkts, šīs juridiskās analīzes vajadzībām veikts neoficiāls tulkojums.

Tādējādi pierādījumu kopums izslēgšanai no bēgļa statusa ir mazāks nekā tas, kas nepieciešams, lai krimināltiesa atzītu personu par vainīgu. Rezultātā fakts, ka krimināltiesa personu ir attaisnojusi par līdzdalību konkrētā noziegumā, nenozīmē, ka šo personu nevar izslēgt no bēgļa statusa saistībā ar to pašu iespējamo noziegumu. Piemēram, 2014. gadā Nīderlandes *Raad van State* (Valsts padome) apstiprināja Kongo Demokrātiskās Republikas pilsoņa, kuru iepriekš Starptautiskā Krimināltiesa (SKT) bija attaisnojusi kara noziegumos un noziegumos pret cilvēci, izslēgšanu no bēgļa statusa saskaņā ar Bēgļu konvencijas 1. panta F daļu ([160]). Līdzīgā veidā Francijas *Conseil d'État* (Valsts padome) lēma, ka fakts, ka Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls Ruandai (*ICTR*) personu ir attaisnojis, neliedz Francijas iestādēm liegt šai personai starptautisko aizsardzību ([161]).

Var arī pastāvēt citi iemesli, kāpēc attaisnošana ne vienmēr nozīmē, ka attiecīgā persona netiks izslēgta no bēgļa statusa. Piemēram, Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa lietā *AAS un citi*:

> "Mēs labprāt pieņemam, ka vairumā gadījumu attaisnojošs spriedums sniegs pārliecinošu atbildi uz jautājumu par to, vai pastāv nopietni iemesli. Tas parasti notiek gadījumos, kad zvērināto tiesa apsūdzēto ir attaisnojusi apsūdzībās, kuru pamatā ir pārkāpums, kas citi [sic – domājams, ka šeit jābūt vārdam "citādi"] varētu būt par pamatu izslēgšanai. Tomēr mēs piekrītam [..], ka būs gadījumi, kad procesuālu, tehnisku vai citu iemeslu dēļ tiks pieņemts attaisnojošs spriedums, kā, piemēram, pirmajiem astoņiem apelācijas iesniedzējiem. KU [devītais apelācijas iesniedzējs, attiecībā uz kuru prokurors nesniedza pierādījumus, jo tika atzīts, ka viņš nespēj izprast kriminālprocesu] ir vēl viens piemērs tam, kad attaisnojošs spriedums var nesniegt pilnīgu atbildi uz jautājumu ([162]).

3.3. Noziegums pret mieru, kara noziegums vai noziegums pret cilvēci (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts)

Izslēgšanas pamats, kas noteikts KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, attiecas tikai uz noziegumiem pret mieru, kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, **"kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem"**. Tāpēc lēmumu pieņēmējiem ir jāiepazīstas ar šiem instrumentiem un jāpiemēro tajos ietvertās definīcijas noziegumiem, uz kuriem attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts, pat ja šie instrumenti neietilpst ES tiesību sistēmā ([163]). Turklāt SKT un citu starptautisku krimināltribunālu jurisprudence par to noziegumu definīciju interpretāciju, uz kuriem ir atsauce 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā, ir autoritatīvs resurss lēmumu

([160]) Valsts padome (Nīderlande), 2014. gada 15. oktobra lēmums, 201405219/1/V1 (nīderlandiešu valodā), NL:RVS:2014:3833. Taču jāņem vērā, ka Valsts padome savu nolēmumu pamatoja ne tikai ar to, ka pierādījumu kopums izslēgšanai no bēgļa statusa ir mazāks nekā vainas konstatēšanai nepieciešamais kriminālprocesā, bet arī to, ka izslēdzošie noziegumi tika izdarīti ilgstošā laika periodā, savukārt SKT celtā apsūdzība attiecās uz noziegumiem, kas izdarīti vienā dienā. Skatīt arī Augstākās administratīvās tiesas (Čehijas Republika) 2011. gada 31. marta spriedumu A.S. pret Iekšlietu ministriju (čehu valodā) 4 Azs 60/2007-136, 18. lpp., kurā noteikts, ka standarts "nopietns iemesls uzskatīts" piemērojams tikai vismaz 50 % iespējamības līmenim. Lai nodrošinātu šo pierādījumu kopumu, ir jābūt pieejamiem skaidriem, pārliecinošiem un ticamiem pierādījumiem, ne tikai pieņēmumiem. Šādi pārliecinoši pierādījumi var būt balstīti uz pieteicēja atzīšanos, citu personu liecībām, bet nav atkarīgi no pieteikuma iesniedzēja notiesāšanas kriminālprocesā. Gluži pretēji, tikai izdošanas pieprasījums vai kriminālprocess pret pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstī pats par nav pietiekami, lai nodrošinātu šo kopumu.

([161]) Skatīt *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija), 2019. gada 28. februāra spriedums, M. A. (franču valodā), nr. 414821 A, ECLI:FR:CECHR:2019:414821.20190228, 7. punkts.

([162]) *UKUT*, 2019. gada 14. maija spriedums, AAS un citi pret Secretary of State for the Home Department, AA/08375/2011, 77. punkts.

([163]) Pretēji EST, 2014, Diakité, op. cit., *fn. 143*, 20.–21. un 23.–27. punkts, saskaņā ar kuriem starptautiskajās humanitārajās tiesībās ietvertās "bruņota konflikta" definīcijas, tostarp četru Ženēvas konvenciju kopējais 3. pants un 1977. gada 8. jūnija II protokola 1. panta 1. punkts, **nebūtu** jāizmanto, interpretējot terminu "iekšējs bruņots konflikts" KD (pārstrādātās versijas) 15. panta c) punktā, jo "starptautiskajām humanitārajām tiesībām un [KD] paredzētajai alternatīvajai aizsardzībai [..] ir dažādi mērķi un ar tām tiek ieviesti skaidri nodalīti aizsardzības mehānismi".

pieņēmējiem, ja attiecībā uz šīm definīcijām nav EST nolēmumu. Tāpēc šajā sadaļā ir daudz atsauču ne tikai uz starptautiskajiem instrumentiem, ar kuriem lēmumu pieņēmējiem ir jāiepazīstas, piemērojot 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu, bet arī uz saistīto starptautisko tiesu praksi.

Jāatzīmē, ka dažkārt 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā ietverto noziegumu definīcijās tiek izmantoti termini, kas izmantoti arī KD (pārstrādātās versijas) iekļaušanas noteikumos, piemēram, "vajāšana" ([164]) un "bruņots konflikts" ([165]). Ņemot vērā nozīmi, kādu EST piešķir ES tiesību aktu interpretācijai to kontekstā, terminiem, kas izmantoti noziegumu definīcijās 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta izslēgšanas noteikumu piemērošanas jomā, ne vienmēr ir tāda pati nozīme kā iekļaušanas noteikumos izmantotajiem terminiem.

3.3.1. Starptautiskie instrumenti, kuros definēti 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā uzskaitītie noziegumi

Kad 1951. gadā tika pieņemta Bēgļu konvencija, starptautiskie instrumenti, kuri tika izstrādāti, lai paredzētu noteikumus par noziegumiem, uz kuriem atsaucas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkts, bija 1945. gada 8. augusta Nolīgums par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu ("Londonas harta") ([166]) un četras 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijas ([167]). Skatīt 6. tabulu.

6. tabula. 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijas

I	Ženēvas konvencija par ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu aktīvajās armijās
II	Ženēvas konvencija par jūras kara spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu katastrofās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu
III	Ženēvas konvencija par izturēšanos pret karagūstekņiem
IV	Ženēvas konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā

Pēdējās desmitgadēs ir pieņemti papildu instrumenti, kas satur noteikumus par noziegumiem, uz kuriem atsaucas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts. 1977. gadā tika pieņemts I un II papildprotokols ([168]) par lokāla rakstura un starptautisku bruņotu konfliktu upuriem. Jaunākie dokumenti ir 1998. gadā pieņemtie Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūti ([169]) ("Romas statūti"), kas tika grozīti 2010. gadā ([170])

([164]) Salīdzināt, piemēram, KD (pārstrādātās versijas) 9. pantu un 7. panta h) punktu Romas statūtos, 2187 UNTS 3, 1998. gada 17. jūlijs (stājās spēkā 2002. gada 1. jūlijā).
([165]) Salīdzināt, piemēram, KD (pārstrādātās versijas) 15. panta c) punktu un 8. pantu Romas statūtos, op. cit., *fn. 164*.
([166]) 1945. gada 8. augusta Nolīgums par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu, 82 UNTS 279, 1945. gada 8. augusts ("Londonas harta") (stājās spēkā 1945. gada 8. augustā).
([167]) Ženēvas konvencija par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu, 75 UNTS 31, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī); Ženēvas konvencija par jūras kara spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu katastrofās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu, 75 UNTS 85, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī); Ženēvas konvencija par izturēšanos pret karagūstekņiem, 75 UNTS 135, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī); Ženēvas konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā, 75 UNTS 287, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī).
([168]) 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī) un 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvenciju Papildprotokols par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), 1125 UNTS 609, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).
([169]) Romas statūti, op. cit., *fn. 164*.
([170]) Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi, 2868 UNTS 195, 2010. gada 10. jūnijs (stājās spēkā 2012. gada 26. septembrī attiecībā uz Sanmarīno, 1 gadu pēc ratifikācijas instrumenta deponēšanas un attiecībā uz nākamajām dalībvalstīm – 1 gadu pēc to pieņemšanas vai ratifikācijas dokumentu deponēšanas). Agresijas noziegumu grozījumi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos, 2922 UNTS 1, 2010. gada 11. jūnijs (stājās spēkā 2013. gada 8. maijā attiecībā uz Lihtenšteinu, 1 gadu pēc ratifikācijas instrumenta deponēšanas un attiecībā uz nākamajām dalībvalstīm – 1 gadu pēc to pieņemšanas vai ratifikācijas dokumentu deponēšanas).

un pēc tam atkārtoti 2017. gadā ([171]). Paralēli Romas statūtiem nesen ir pieņemti arī citi starptautiskie instrumenti, kas ir piemērojami 12. panta 2. punkta a) apakšpunktam. Tie ir 1999. gadā pieņemtais 1954. gada Hāgas konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā otrais protokols ([172]), kā arī Sjerraleones Speciālās tiesas ([173]) (*SCSL*) statūti, kas tika pieņemti 2002. gadā.

EST vēl nav interpretējusi 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu ne KD, ne KD (pārstrādātajā versijā) ([174]). Tomēr kopumā pastāv vienošanās, ka Romas statūtiem ir jābūt šī noteikuma interpretācijas un piemērošanas sākumpunktam ([175]), jo tajos ir ietverta gan jaunākā, gan visaptverošākā (lai gan joprojām ne pilnīga ([176])) starptautisko krimināltiesību kodifikācija.

Tomēr Romas statūtu noteikumus var pareizi izprast, tikai aplūkojot to vēsturiskos priekštečus, uz kuriem pati Starptautiskā Krimināltiesa bieži atsaucas savā jurisprudencē. Turklāt Romas statūti arī nepārprotami atsaucas uz dažiem no šiem priekštečiem, proti, 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, un tie ir attiecīgi jāinterpretē. Tāpēc nozīmīgākie Romas statūtu priekšteči ir uzskaitīti D pielikumā – Romas statūtu priekšteči. Romas statūti ir apspriesti 3.3.1.1. sadaļā, un noziegumi, uz kuriem attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts, pēc tam atsevišķi aplūkoti 3.3.2., 3.3.3. un 3.3.4. sadaļā.

Šī juridiskā analīze var sniegt tikai īsu ievadu KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā uzskaitītajiem noziegumiem. Tāpēc lasītājam vēlams iepazīties ar dažiem standarta traktātiem par starptautiskajām krimināltiesībām, lai iegūtu papildu informāciju ([177]).

3.3.1.1. Romas statūti

Starptautiskais militārais tribunāls (SMT), Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*) un Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls Ruandai (*ICTR*) tika izveidoti kā īslaicīgi tribunāli tādu noziegumu izskatīšanai, kas izdarīti noteiktā ģeogrāfiskā apgabalā un/vai pagātnes kontekstā, nevis, lai aplūkotu noziegumus, kas varētu tikt pastrādāti jebkur nākotnē. Turpretim SKT tika izveidota kā pastāvīga starptautiska krimināltiesa, kuras jurisdikcijā ir noziegumi, kas izdarīti pēc tās statūtu spēkā stāšanās dienas ([178]). Pirmajām 60

([171]) Romas statūtu Dalībvalstu Asambleja, Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi, ICC-ASP/16/Res.4, 2017. gada 14. decembris (stājās spēkā 2020. gada 2. aprīlī attiecībā uz Luksemburgu, pirmo dalībvalsti, 1 gadu pēc tās ratifikācijas instrumenta deponēšanas).

([172]) 2253 UNTS 172, 1999. gada 26. marts (stājās spēkā 2004. gada 9. martā). Skatīt 15. pantu, kurā definēti pieci kara noziegumi.

([173]) Sjerraleones Speciālās tiesas statūti – pielikums Nolīgumam starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Sjerraleones valdību par Sjerraleones Speciālās tiesas izveidi, 2178 UNTS 137, 2002. gada 16. janvāris (stājās spēkā 2002. gada 12. aprīlī). Statūti nosaka Sjerraleones Speciālās tiesas (*SCSL*) jurisdikciju attiecībā uz smagiem noziegumiem pret civiliedzīvotājiem un ANO miera uzturētājiem, kas izdarīti pēc 1996. gada 30. novembra pilsoņu kara laikā Sjerraleonē, proti, noziegumiem pret cilvēci (2. pants), kara noziegumiem (3. un 4. pants) un dažādiem noziegumiem saskaņā ar Sjerraleones tiesību aktiem (5. pants). 2013. gadā *SCSL* tika slēgta un tās atlikušās funkcijas tika nodotas Atlikušai Sjerraleones Speciālajai tiesai (*RSCSL*): skatīt Nolīgums starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Sjerraleones valdību par Atlikušās Sjerraleones Speciālās tiesas izveidi, 2871 UNTS 333, 2010. gada 29. jūlijs, Ņujorka, 2010. gada 11. augusts, Frītauna (stājās spēkā 2012. gada 2. oktobrī).

([174]) Tomēr lietā C-472/13 EST tomēr tika lūgta interpretēt KD 9. panta 2. punkta e) apakšpunktu, kurā ir nepārprotama atsauce uz KD 12. panta 2. punktu. Lai gan EST neinterpretēja 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu savā 2015. gada 26. februāra spriedumā, ģenerāladvokāte Sharpston īsi aplūkoja šo normu savos secinājumos, kas sniegti 2014. gada 11. novembrī, C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2014:2360, 41.–43. punkts.

([175]) Piemēram, *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2010, JS (Šrilanka), op. cit., fn. 23, 8. punkts, Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009, BVerwG 10 C 24.08, op. cit., *fn. 106*, 31. punkts; Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2015. gada 26. februāra spriedums, M K., Nr. 09018932 C+, kurš atsaucas uz SMT hartu un Romas statūtiem kā vienlīdz svarīgiem (ņemiet vērā, ka spriedums attiecas uz pamatu izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības, kas noteikts KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta a) apakšpunktā, taču šis pamats tiek interpretēts, pamatojoties uz Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) apakšpunkts, par ko liecina atsauce spriedumā uz *UNHCR* norādēm par Bēgļu konvencijas 1. panta F daļu); *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, op. cit., *fn. 156*, 25. punkts, taču brīdinot, ka nevajadzētu atsaukties tikai uz Romas statūtiem.

([176]) Skatīt 3.3.3. sadaļu.

([177]) Skatīt, piemēram, G. Werle un F. Jessberger, *Principles of International Criminal Law* ("Starptautisko krimināltiesību principi) (3. izd., OUP, 2014); W.A. Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem") (2. izd., OUP, 2016); O. Triffterer un K. Ambos, *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* ("Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti – komentārs") (3. izd., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016); A. Cassese u. c., *Cassese's International Criminal Law* ("Starptautiskās krimināltiesības saskaņā ar Cassese") (3. izd., OUP, 2013), kā arī G pielikumu: Atlasīta bibliogrāfija, publikācijas.

([178]) Romas statūti, op. cit., *fn. 164*, 11. pants. Vairāk informācijas par Romas statūtu priekštečiem skatīt D pielikumā: Romas statūtu priekšteči.

dalībvalstīm, starp kurām bija 23 [ES] dalībvalstis, šis datums bija 2002. gada 1. jūlijs. Pārējās piecas [ES] dalībvalstis ratificēja Romas statūtus līdz 2009. gada 21. jūlijam ([179]).

Romas Statūtos definētie noziegumi, kas ietilpst SKT jurisdikcijā, ir **genocīds** (6. pants), **noziegumi pret cilvēci** (7. pants), **kara noziegumi** (8. pants) un **agresijas noziegums** (8.*bis* pants). Agresijas noziegums tika definēts tikai 2010. gadā ([180]), kad pirmo reizi tika grozīti Romas statūti, un SKT jurisdikcija attiecībā uz šo noziegumu ir tikai no 2018. gada 17. jūlijā ([181]). 2019. gada 1. decembrī deviņas [ES] dalībvalstis ([182]) nebija ratificējušas šo noziegumu definējošo grozījumu. Šīs dalībvalstis un desmitā dalībvalsts ([183]) arī nebija ratificējušas citus 2010. gada grozījumus Romas statūtos, ar ko definē vēl trīs kara noziegumus ([184]). Romas statūtu grozījumus 2017. gadā, ar kuriem definēja vēl trīs kara noziegumus ([185]), 2019. gada 1. decembrī bija ratificējušas tikai divas [ES] dalībvalstis ([186]), kuras arī bija vienīgās divas dalībvalstis šajā datumā.

Romas statūtu 9. pantā ir paredzēts, ka *Nozieguma elementi* palīdz SKT interpretēt un piemērot šo noziegumu definīcijas ([187]). *Nozieguma elementus* ([188]) Romas Statūtu Dalībvalstu asambleja vienprātīgi pieņēma 2010. gadā ([189]).

Romas statūtu 21. panta 1. punktā noteikts, ka SKT jāpiemēro šādi tiesību akti.

Romas statūtu 21. panta 1. punkts

"Tiesa piemēro:

a) pirmkārt, šos statūtus, nozieguma elementus un tās procedūras un pierādījumu noteikumus;

b) otrkārt, ja nepieciešams, piemērojamos starptautiskos līgumus un starptautisko tiesību principus un noteikumus, ieskaitot iedibinātos starptautisko tiesību principus bruņotu konfliktu gadījumos;

c) ja iepriekš minētais neizdodas, tad vispārējos tiesību principus, kurus Tiesa aizgūst no pasaules tiesību sistēmu nacionālajām tiesību normām, ieskaitot, ja nepieciešams, to Valstu nacionālās tiesību normas, kas parasti realizētu jurisdikciju pār noziegumu, ja šie principi nav pretrunā ar šiem Statūtiem un starptautiskajām tiesībām, un starptautiski atzītām tiesību normām un standartiem.

([179]) Piecas [ES] dalībvalstis, kas ratificēja Romas statūtus pēc 2002. gada 1. jūlija, bija Grieķija (2002. gada 1. augustā), Latvija (2002. gada 1. septembrī), Malta (2003. gada 1. februārī), Lietuva (2003. gada 1. augustā) un Čehijas Republika (2009. gada 21. jūlijā). Skatīt *UNTS*, Ģenerālsekretāram deponēto daudzpusējo līgumu datu bāze, Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūti. Šajās valstīs SKT ir jurisdikcija tikai attiecībā uz noziegumiem, kas izdarīti pēc datuma, kad statūti stājās spēkā attiecīgajā valstī, ja vien šī valsts nav paziņojusi, ka tā pieņem SKT jurisdikciju no 2002. gada 1. jūlija.

([180]) Agresijas noziegumu grozījumi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos, op. cit., *fn. 170*.

([181]) Romas statūtu Dalībvalstu Asambleja, Romas Starptautiskās Krimināltiesas jurisdikcijas piemērošanas sākums attiecībā uz agresijas noziegumu, ICC-ASP/16/Res.5, 2017. gada 14. decembris (jurisdikcijas piemērošanas sākuma datums – 2018. gada 17. jūlijs).

([182]) Bulgārija, Dānija, Grieķija, Francija, Itālija, Ungārija, Rumānija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste. Skatīt *UNTS*, Ģenerālsekretāram deponēto daudzpusējo līgumu datu bāze, Agresijas noziegumu grozījumi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos.

([183]) Desmitā dalībvalsts bija Īrija. Skatīt *UNTS*, Ģenerālsekretāram deponēto daudzpusējo līgumu datu bāze, Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi.

([184]) Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi, op. cit., *fn. 170*.

([185]) Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi, op. cit., *fn. 171*.

([186]) *UNTS*, Ģenerālsekretāram deponēto daudzpusējo līgumu datu bāze, Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi (Ieroči, kuros tiek izmantoti mikrobi vai citi bioloģiskie līdzekļi, vai toksīni).

([187]) Skatīt arī Romas statūti, op. cit., *fn. 164*, 21. pants ("Piemērojamie tiesību akti"): "Tiesa piemēro: (a) pirmkārt, šos Statūtus, Nozieguma elementus un tās Procedūras un Pierādījumu noteikumus; [..];

([188]) Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu Dalībvalstu asambleja, Noziegumu elementi, Starptautiskās krimināltiesas Romas statūtu pārskatīšanas konferences oficiālie ieraksti, Kampala, 2010. gada 31. maijs–11. jūnijs (Starptautiskās Krimināltiesas publikācija, RC/11).

([189]) Saistība starp nozieguma elementiem un Romas statūtiem apskatīta Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., *fn. 177*, 334.–338. lpp.

Uz lietas ierosināšanu SKT attiecas vairāki pieņemamības kritēriji. Tie nodrošina, ka tiesas jurisdikcija pār Romas statūtos definētajiem noziegumiem papildina valsts krimināltiesību jurisdikcijas ([190]), ka attiecīgā persona netiek tiesāta divreiz par vienu un to pašu noziegumu ([191]) un ka lieta ir "pietiekami nopietna", lai pamatotu tās izskatīšanu SKT ([192]). Tomēr, lai piemērotu KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu, pieņemamības kritērijiem nav nozīmes, jo tie attiecas tikai uz SKT jurisdikciju pār Romas statūtos noteiktajiem noziegumiem, nevis uz šo noziegumu faktisko definīciju. Šo pašu iemeslu dēļ arī faktam, ka SKT jurisdikcija tikai nesen sākta piemērot attiecībā uz agresijas noziegumu, nav nozīmes.

Turklāt, kā uzskata Nīderlandes Valsts padome, pat ja darbība, kas definēta kā noziegums starptautiskā nolīgumā, uz kuru attiecas Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkts, ir izdarīta pirms šī nolīguma stāšanās spēkā, tas nenozīmē, ka uz nolīgumu nevar atsaukties, piemērojot 1. panta F daļas a) punktu ([193]).

Tomēr tas neatbild uz jautājumu, vai darbība, kas izdarīta pirms Romas statūtu pieņemšanas un kas Romas statūtos definēta kā noziegums, var ietilpt KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomā tikai tad, ja tās izdarīšanas laikā tā jau bija noziegums saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. Citiem vārdiem sakot, vai tiesiskuma princips bēgļu tiesībās ir tikpat svarīgs kā krimināltiesībās? Tiesnesis *Robertson Sjerraleones* Speciālās tiesas (*SCSL*) apelācijas palātā šo principu ir aprakstījis šādi.

> Tiesiskuma princips, kas dažkārt tiek izteikts kā noteikums pret piemērošanu ar atpakaļejošu spēku, paredz, ka apsūdzētajam tādu darbību izdarīšanas brīdī, kuras tiek uzskatītas par noziegumu, ir jāspēj zināt vai vismaz vienkārši konstatēt, ka šādas darbības var būt sodāmas. Likuma nezināšanu nevar izmantot aizstāvībai, ciktāl šo likumu var pamatoti konstatēt. Ar to, ka personas rīcība šokētu vai pat iebiedētu kārtīgus cilvēkus, nepietiek, lai tā būtu nelikumīga, ja nepastāv tās aizliegums. Nepieciešamo noteiktību ne vienmēr iespējams rast iepriekšējās veiksmīgās apsūdzības par līdzīgu rīcību, jo katram noziegumam ir nepieciešama pirmā apsūdzība, un šobrīd starptautisko krimināltiesību izpilde atrodas savā sākumposmā ([194]).

Ja tiesiskuma princips ir svarīgs gan bēgļu tiesībās, gan arī krimināltiesībās, no valstu judikatūras var secināt, ka **darbība, kas Romas statūtos definēta kā noziegums, ietilpst 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta piemērošanas jomā tikai šādos gadījumos:**

— ja darbība izdarīta pēc 2002. gada 1. jūlija, Romas statūtu spēkā stāšanās datuma; **vai**

— ja darbības izdarīšanas laikā:

a) darbība bija noziegums saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām; vai

b) darbība jau bija definēta kā noziegums iepriekšējā starptautiskajā tiesību dokumentā.

([190]) Romas statūti, op. cit., *fn. 164*, 17. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts.
([191]) Romas statūti, op. cit., *fn. 164*, 17. panta 1. punkta c) apakšpunkts.
([192]) Romas statūti, op. cit., *fn. 164*, 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts.
([193]) Valsts padome (Nīderlande), 2005. gada 18. aprīļa lēmums, 200408765/1, NL:RVS:2005:AT4663, 2.4. un 2.4.1. punkts (nīderlandiešu valodā).
([194]) *SCSL* (apelācijas palāta), 2014. gada 31. maijs, Prokurors pret Sam Hinga Norman, SCSL-04-14-AR72(E), tiesneša Robertson atsevišķās domas, 13. punkts.

Visbeidzot, darbības, kas Romas statūtos definētas kā kara noziegumi, noziegumi pret cilvēci vai agresijas noziegumi, ir jāaplūko KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta ietvaros. Tomēr viedokļi atšķiras par to, vai darbības, kas Romas statūtos definētas kā genocīds, ir aplūkojamas pašas par sevi 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta ietvaros, vai arī tās ietilpst šī noteikuma darbības jomā tikai tad, ja tās ir atbilst arī kara nozieguma, nozieguma pret cilvēci vai agresijas nozieguma definīcijai. (Skatīt D pielikumu – Romas statūtu priekšteči, 6. sadaļa)

3.3.2. Noziegums pret mieru (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts)

SMT hartas 6. panta a) punktā **noziegums pret mieru** definēts kā "agresīva kara vai bruņota konflikta plānošana, sagatavošana, uzsākšana vai vešana, pārkāpjot starptautiskos līgumus, nolīgumus vai garantijas, vai piedalīšanās kopīgā plānā vai sazvērestībā, lai izpildītu jebkuru no iepriekš minētā" ([195]). Tādējādi Romas statūti neatsaucas uz noziegumu pret mieru, bet tā 8. *bis* panta 1. punktā definē terminu **"agresijas noziegums"**:

Romas statūtu 8. *bis* panta 1. punkts

Šajos statūtos ar terminu "agresijas noziegums" saprot tāda agresijas akta plānošanu, gatavošanu, uzsākšanu vai izpildi, kas pēc sava rakstura, smaguma un mēroga ir nepārprotams Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu pārkāpums, ko izdara persona, kuras stāvoklis tai ļauj efektīvi kontrolēt vai vadīt valsts politisko vai militāro darbību.

EST judikatūrā vēl nav sniegtas norādes par saistību starp noziegumu pret mieru un agresijas noziegumu. Tomēr literatūrā tiek pieņemts, ka agresijas noziegums mūsdienās ir pielīdzināms noziegumam pret mieru. Šajā juridiskajā analīzē ir izmantots tas pats pieņēmums ([196]).

Kā norādīts *Nozieguma elementos*, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona ir izdarījusi agresijas noziegumu, agresora valstij ir jābūt izdarījušai agresijas aktu ([197]). Tādējādi, ja agresijas aktu ir plānojusi attiecīgā persona, bet to nav izdarījusi agresora valsts, neuzskata, ka izdarīts noziegums.

Romas statūtu 8. *bis* panta 2. punktā ir definēts termins **"agresijas akts".**

Romas statūtu 8. *bis* panta 2. punkts

Šā panta 1. punktā "agresijas akts" nozīmē to, ka valsts lieto bruņotu spēku, vēršoties pret citas valsts suverenitāti, teritoriālo integritāti vai politisko neatkarību vai jebkādā citā veidā, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtiem. [..]

Agresijas nozieguma definīciju var attiecīgi apkopot, kā parādīts 5. attēlā.

([195]) Starptautiskā militārā tribunāla harta – pielikums Nolīgumam par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu ("Londonas harta"), 82 UNTS 279, 1945. gada 8. augusts (stājās spēkā 1945. gada 8. augustā).

([196]) Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., *fn. 177*, 8.*bis* panta Ievads, 302. lpp. Šajā lapā Schabas arī apraksta "noziegumu pret mieru" kā "senāku terminu, ko izmanto, lai aprakstītu agresijas jēdzienu".

([197]) Nozieguma elementi, op. cit., *fn. 187*, 8.*bis* panta 2. punkts, 3. elements.

5. attēls. Agresijas noziegums

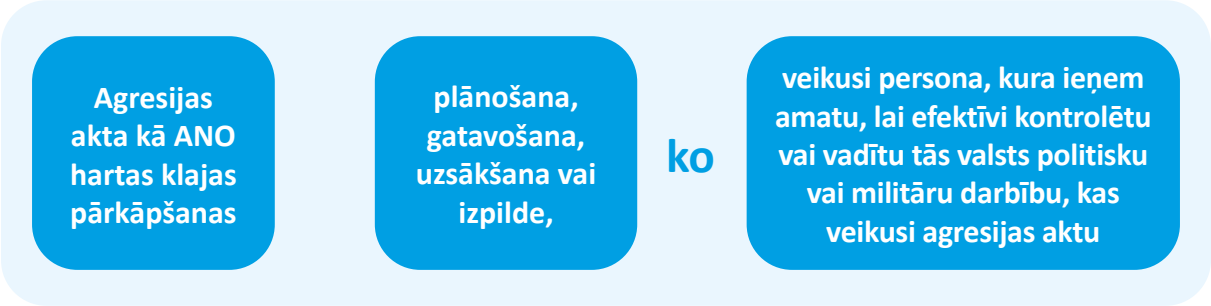

Nozieguma elementos noteikts, ka, lai sauktu pie kriminālatbildības personai, kura plānoja, gatavoja, uzsāka vai izpildīja agresijas aktu, **ir jāzina šādi faktiskie apstākļi**:

— faktiskie apstākļi, kas liecināja, ka bruņota spēka pielietošana ir pretrunā ANO Statūtiem;

— faktiskie apstākļi, kas liecināja, ka agresijas akts ir nepārprotams ANO Statūtu pārkāpums.

Romas statūtu 8. *bis* panta 2. punktā ir uzskaitīti septiņi akti, kas kvalificējami kā agresijas akti (skatīt 7. tabulu). Saraksts ir identisks agresijas aktu sarakstam "Agresijas definīcijā", kas pievienota ANO Ģenerālās asamblejas 1974. gada 14. decembra Rezolūcijai 3314 (XXIX) ([198]). Lai gan ANO Ģenerālā asambleja noteica, ka saraksts šajā definīcijā nav izsmeļošs ([199]), jāatzīmē, ka SKT savā judikatūrā vēl nav aplūkojusi agresijas noziegumu. Tāpēc paliek atklāts jautājums vai Romas statūtu 8. *bis* panta saraksts ir neizsmeļošs ([200]).

7. tabula. Romas Statūtu 8. *bis* panta 2. punktā uzskaitītie agresijas akti

a)	Valsts bruņoto spēku iebrukums citas valsts teritorijā vai uzbrukums citas valsts teritorijai vai jebkāda militāra okupācija, kaut arī īslaicīga, kas notikusi šāda iebrukuma vai uzbrukuma rezultātā, vai jebkāda citas valsts teritorijas vai tās daļas aneksija, lietojot spēku.
b)	Bombardēšana, ko veic valsts bruņotie spēki attiecībā pret citas valsts teritoriju, vai arī jebkādu ieroču lietošana pret citas valsts teritoriju.
c)	Valsts ostu vai krastu blokāde, ko veic citas valsts bruņotie spēki.
d)	Valsts bruņoto spēku uzbrukums citas valsts sauszemes, jūras vai gaisa spēkiem vai jūras un gaisa flotei.
e)	Viena valsts izmanto bruņotos spēkus, kuri atrodas citas valsts teritorijā saskaņā ar vienošanos ar uzņemošo valsti, pretēji šīs vienošanās nosacījumiem vai to atrašanās paildzināšana šajā teritorijā pēc vienošanās termiņa beigām.
f)	Tādas valsts rīcība, kura savu teritoriju, ko tā nodevusi citas valsts rīcībā, atļauj izmantot šai citai valstij, lai tā izdarītu agresijas aktu, kas vērsts pret trešo valsti.
g)	Valsts nosūta vai arī tās vārdā vai labā tiek nosūtīti bruņoti grupējumi, grupas, neregulārā karaspēka karavīri vai algotņi, kuri, lietojot bruņotu spēku pret citu valsti, izdara aktus, kuri smaguma ziņā atbilst iepriekš minētajiem aktiem, vai būtiska iesaistīšanās šādos aktos.

Šķiet, ka dalībvalstu tiesas un tribunāli vēl nav aplūkojušas "agresijas nozieguma" definīciju Romas statūtos saistībā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta piemērošanu individuālā gadījumā. Šķiet, ka tie šajā kontekstā teju pievērsušies agrākajai

([198]) ANO ĢA, Agresijas definīcija (1974. gada 14. decembris), A/RES/3314(XXIX), 3. pants.
([199]) ANO ĢA, Agresijas definīcija (1974. gada 14. decembris), A/RES/3314(XXIX), 4. pants.
([200]) Skatīt Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., *fn. 177*, 313.–314. lpp.; Werle un Jessberger, op. cit., *fn. 177*, 548. lpp., 1473. papildu atzīme.

"noziegums pret mieru" definīcijai SMT hartā, kas, iespējams, nepārsteidz, ņemot vērā šīs definīcijas šauro piemērošanas jomu attiecībā uz personām atbilstīgi SMT interpretācijai ([201]).

Tā kā Romas statūtos definētā "agresijas nozieguma" piemērošanas joma attiecībā uz personām arī ir ļoti šaura, izslēgšana no bēgļa statusa, pamatojoties uz to, ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par noziegumu pret mieru, visticamāk, nebūs ļoti bieži. Tomēr gadījumos, kad ir jāapsver izslēgšana uz šāda pamata, tiesu un tribunālu pārstāvjiem jāpatur prātā, ka "plānošana", "gatavošana", "uzsākšana" un "izpilde" ir būtisks agresijas nozieguma definīcijas elements. Šis nav izsmeļošs saraksts ar individuālās atbildības veidiem attiecībā uz šo noziegumu ([202]). (Skatiet 3.6. sadaļu par individuālo atbildību.) Tiesu un tribunālu pārstāvjiem arī jāpatur prātā, ka agresijas aktam ir jāatbilst minimālajam slieksnim, proti, jābūt ANO Statūtu "nepārprotamam pārkāpumam", lai to uzskatītu par noziegumu pret mieru.

Jāpiebilst, ka agresijas noziegumi nav kara noziegumi, jo tos reglamentē *"jus ad bellum"*, nevis *"jus in bello"*. Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja to ir skaidrojusi šādi.

> *Jus ad bellum* attiecas uz apstākļiem, kādos valstis var uzsākt karu vai bruņoto spēku izmantošanu kopumā. Aizliegums izmantot spēku starp valstīm un izņēmumi no tā (pašaizsardzība un ANO atļauja izmantot spēku), kas noteikti Apvienoto Nāciju Organizācijas 1945. gada Statūtos, ir *jus ad bellum* galvenās sastāvdaļas [..]. *Jus in bello* regulē bruņotajā konfliktā iesaistīto pušu rīcību. [Starptautiskās humanitārās tiesības] ir sinonīms vārdam *jus in bello*; tās tiecas samazināt ciešanas bruņotos konfliktos, jo īpaši aizsargājot un palīdzot visiem bruņoto konfliktu upuriem, ciktāl tas iespējams ([203]).

3.3.3. Kara noziegums (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts)

Kad 1951. gadā tika pieņemta Bēgļu konvencija, individuālās kriminālatbildības par smagiem starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem princips attiecās tikai uz starptautiskiem bruņotiem konfliktiem. Kopš tā laika starptautiskās humanitārās tiesības ir attīstījušās, un tagad ir pieņemts, ka kara noziegumus var izdarīt gan starptautiskos, gan lokāla rakstura bruņotos konfliktos. Tas pirmo reizi tika kodificēts Romas statūtu 8. pantā ([204]). Romas statūtu 8. pantā ([205]) sniegta visaptveroša kara noziegumu definīcija un nodalīti noziegumi, kas izdarīti starptautiskā vai lokāla rakstura konfliktā. Var rasties jautājums, vai darbība, kas izdarīta pirms Romas statūtu stāšanās spēkā 2002. gadā, var kalpot par pamatu izslēgšanai no aizsardzības lēmumā, kas pieņemts pēc šī datuma, ja šī darbība tagad tiek uzskatīta par kara noziegumu, bet tā netika uzskatīta pirms 2002. gada. EST līdz šim nav spriedusi par tiesiskuma principa attiecināmību uz izslēgšanas lietām.

Ne vienmēr ir vienkārši noteikt, vai konkrēts bruņotais konflikts ir starptautisks vai lokāla rakstura. Piemēram, lokāla rakstura bruņots konflikts dažkārt var pārtapt par starptautisku bruņotu konfliktu un otrādi, un ne vienmēr var vienkārši precīzi noteikt, kad un vai izmaiņas

---

([201]) Skatīt *Werle un Jessberger,* op. cit., *fn. 177*, 542. lpp., 1459. papildu atzīme.

([202]) Skatīt Romas statūtu 25. *bis* panta 3. punktu, no kura var secināt, ka Romas statūtu 25. pantā definētie individuālās atbildības veidi ir piemērojami agresijas noziegumam. Papildus skatīt R. O'Keefe, *International Criminal Law* ("Starptautiskās krimināltiesības") (OUP, 2015), 157. lpp., 494.–495. punkts; Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., *fn. 177*, 586.–587. lpp.

([203]) SSKK, Starptautiskās humanitārās tiesības: atbildes uz jūsu jautājumiem, 2015. gada februāris, 8. lpp.

([204]) Skatīt Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., *fn. 177*, 223.–224. lpp.

([205]) Skatīt C pielikumu – Atlasītas attiecīgās starptautiskās tiesību normas šī noteikuma tekstam.

ir notikušas ([206]). Tā var būt arī "jaukta konflikta" situācija, kurā abu veidu konflikti vienlaikus noris vienā teritorijā. Vienlaikus var notikt pat vairāki bruņoti konflikti.

8. tabula ([207]) var palīdzēt atšķirt starptautisku un lokāla rakstura konfliktu.

8. tabula. Starptautisku bruņotu konfliktu un lokāla rakstura bruņotu konfliktu raksturs

Starptautisks bruņots konflikts	Lokāla rakstura bruņots konflikts
→ Bruņots konflikts ir starptautisks, ja tas notiek starp divām vai vairākām valstīm. → Iekšējs bruņots konflikts, kas izceļas kādas valsts teritorijā, var kļūt starptautisks, ja i) cita valsts, izmantojot savu karaspēku, iejaucas šajā konfliktā (izņemot gadījumus, kad to ir aicinājusi valsts, kuras teritorijā notiek karadarbība), vai alternatīvi, ja ii) noteikti iekšējā bruņotā konflikta dalībnieki darbojas šīs citas valsts vārdā. → Starptautiskie bruņotie konflikti ietver bruņotus konfliktus, kuros tautas cīnās pret koloniālo kundzību un svešzemju okupāciju un pret rasistiskajiem režīmiem, izmantojot savas tiesības uz pašnoteikšanos.	→ Bruņotu konfliktu, kas nav starptautisks, raksturo noteikta intensitātes līmeņa bruņotas karadarbības uzliesmojums, kas pārsniedz iekšēju nekārtību un saspīlējuma līmeni, piemēram, sacelšanās, atsevišķi vai neplānoti vardarbīgi nodarījumi vai citi tamlīdzīga veida nodarījumi, un kas notiek valsts teritorijas robežās. Karadarbība var izcelties i) starp valdības iestādēm un organizētām bruņotām disidentu grupām vai ii) starp šādām grupām.

Romas statūtu 8. pantā sniegts atsevišķu kara noziegumu izsmeļošs uzskaitījums starptautiskos un lokāla rakstura bruņotos konfliktos, kas ir SKT jurisdikcijā. Lai gan saraksts ir līdz šim visaptverošākais starptautiskā instrumentā sniegtais, tas nav pilnīgs ([208]). Tāpēc lēmumu pieņēmēji nevar uzskatīt, ka Romas statūtu 8. pants ir pilnībā noteicošs jautājumā par to, vai persona ir izdarījusi kara noziegumu KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta nozīmē. Piemērs.

— Romas statūtu 8. pantā ir noteikts, ka "apzināti uzbrukumi pret civiliem objektiem, tas ir, pret objektiem, kas nav militāri mērķi" ir kara noziegums tikai starptautiskos bruņotos konfliktos ([209]). Tomēr, kā konsekventi lēmis *ICTY*, uzbrukumi civiliem objektiem ir kara noziegums arī lokāla rakstura bruņotos konfliktos ([210]).

— Citi kara noziegumi lokāla rakstura bruņotos konfliktos, kas nav norādīti 8. pantā, ietver dažus nopietnus II papildprotokola ([211]) 4. panta 2. punkta pārkāpumus, kas *ICTR* ([212]) un *SCSL* ([213]) statūtos ir definēti kā kara noziegumi, proti, "kolektīvie sodi" un "terora

([206]) Piemēram, konflikts bijušās Dienvidslāvijas teritorijā sākās kā pilsoņu karš, bet kļuva starptautisks, kad bijusī Dienvidslāvija sāka sadalīties vairākās neatkarīgās valstīs. *ICTY* pēc tam bija jānosaka, vai bruņotais konflikts Bosnijā un Hercegovinā pēc 1992. gada 19. maija, kad Dienvidslāvijas Tautas armija izgāja no Bosnijas un Hercegovinas pēc tam, kad tā bija atdalījusies no Dienvidslāvijas Sociālistiskās Federatīvās Republikas, pēc būtības bija tikai lokāla rakstura, vai arī tam joprojām bija starptautisks elements; skatīt *ICTY* (apelācijas palāta), 1999. gada 15. jūlija spriedums, Prokurors pret Duško Tadić, IT-94-1-A, 68.–162. punkts.

([207]) Tabulas pamatā ir *EASO* Praktiskā rokasgrāmata: Izslēgšana, 2017. gads, 22. lpp., kas grozīta, lai saskaņotu ar šajā juridiskajā analīzē veikto analīzi.

([208]) Jāņem vērā, ka Romas statūtu 22. pants paredz: "1. Personai nevar iestāties kriminālatbildība saskaņā ar šiem Statūtiem, izņemot gadījumus, kad attiecīgais nodarījums tā izdarīšanas laikā ir Tiesas jurisdikcijā esošs noziegums. [..] 3. Šis pants neietekmē jebkura nodarījuma kvalificēšanu kā kriminālsodāmu saskaņā ar starptautiskām tiesībām neatkarīgi no šiem statūtiem." Citiem vārdiem sakot, fakts, ka noteikta darbība Romas statūtos nav definēta kā noziedzīga, nenozīmē, ka tā nav krimināli sodāma saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.

([209]) Romas statūti, op. cit., *fn. 164*, 8. panta 2. punkta b) apakšpunkta ii) daļa.

([210]) Skatīt jo īpaši *ICTY* (pirmās instances palāta), 2005. gada 31. janvāra spriedums, Prokurors pret Pavle Strugar, IT-01-42-T, 223.–226. un 277.–289. punkts. Ņemiet vērā, ka, kā norādīts šī sprieduma 216. punktā, pirmās instances palāta izvairījās izteikties par to, vai attiecīgais bruņotais konflikts ir starptautisks vai lokāla rakstura, jo tā uzskatīja, ka tās secinājumi ir piemērojami neatkarīgi no konflikta veida.

([211]) 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), 1125 UNTS 609, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).

([212]) *ICTR* statūti, pievienoti ANO Drošības padome, Rezolūcija 955(1994) (1994. gada 8. novembris) ANO dok. S/RES/955(1994), 4. panta b) un d) punkts. *ICTR* statūti vēlāk tika grozīti ar turpmākām ANO Drošības padomes rezolūcijām; skatīt 2010. gada 31. janvāra konsolidēto versiju.

([213]) SCSL statūti, op. cit., *fn. 173*, 3. panta b) un d) punkts.

akti” ([214]), vai “draudi izdarīt” kādu no šīm darbībām. Iztrūkst arī “draudi izdarīt” jebkādas citas darbības, kas aizliegtas saskaņā ar II papildprotokola 4. panta 2. punktu.

— Tāpat nav minēti dažādi kara noziegumi starptautiskos bruņotos konfliktos. Piemēram, kā uzskata *ICTY* apelācijas palāta, terora akti pret civiliedzīvotājiem ir kara noziegums gan starptautiskā, gan lokāla rakstura konfliktā ([215]).

Romas statūtu 8. panta 1. punkts paredz, ka SKT jurisdikcijā ir kara noziegumi, “it īpaši tādi, kas izdarīti kāda plāna vai politikas, vai arī plaša mēroga šāda veida noziegumu ietvaros”. Tomēr tas nekādi neietekmē izslēgšanas no bēgļa statusa novērtējumu saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu, jo tas neattiecas uz kara noziegumu faktiskajām definīcijām, kas uzskaitītas Romas statūtu 8. pantā.

Romas statūtu 8. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā ir sniegts garš to kara noziegumu saraksts, kas attiecināmi uz starptautiskiem bruņotiem konfliktiem, savukārt Romas statūtu 8. panta 2. punkta c) un e) apakšpunktā ir īsāks saraksts ar kara noziegumiem, kas attiecināmi uz lokāla rakstura bruņotajiem konfliktiem. Katrs no kara noziegumiem lokāla rakstura bruņotā konfliktā pilnībā vai *mutatis mutandis* atbilst kara noziegumam starptautiskā bruņotā konfliktā.

Gadījumos, kad darbība būtu uzskatāma par kara noziegumu gan starptautiskā, gan lokāla rakstura bruņotā konfliktā, ne vienmēr ir jānosaka tā bruņotā konflikta raksturs, kurā darbība ir izdarīta, lai pārliecinātos, vai tas ir kara noziegums. Tomēr ir jāapzinās, ka līdzīga rakstura darbības var uzskatīt par kara noziegumu tikai tad, ja tās tiek izdarītas starptautiska vai, gluži otrādi, lokāla rakstura bruņota konflikta kontekstā.

Visbeidzot, jāatzīmē, ka, lai izprastu tiesību aktus par kara noziegumiem, ir jāpārzina starptautisko humanitāro tiesību pamatprincipi un jēdzieni. Papildus īsajam ievadam, kas sniegts šajā juridiskajā analīzē, papildu informācijai lasītājam ieteicams iepazīties ar dažiem standarta traktātiem par starptautiskajām humanitārajām tiesībām ([216]).

Runājot par dalībvalstu judikatūru, Francijas Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējs, kurš aktīvi piedalījās genocīdā Ruandā 1994. gadā, ir atbildīgs par kara noziegumiem ([217]). Francijas Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa arī uzskatīja, ka vietējais afgāņu policists, kurš pratināšanas laikā spīdzināja talibu ieslodzītos, ir atbildīgs par kara noziegumiem ([218]).

Nīderlandes Valsts padome lēma, ka kurdu organizācijas Kurdistānas Strādnieku partija (*PKK*) militārie akti, kas vērsti pret civiliedzīvotājiem, ir kara noziegumi ([219]) un secināja to pašu attiecībā uz Afganistānas armijas darbībām pilsoņu kara laikā no 1979. gada līdz 1992. gadam,

([214]) Skatīt arī II papildprotokols, op. cit., *fn. 211*, 13. panta 2. punkts: “Civiliedzīvotājus kopumā, kā arī atsevišķas civilpersonas, nedrīkst padarīt par uzbrukuma objektu. Ir aizliegti vardarbības akti vai tās draudi, kuru galvenais mērķis ir viest šausmas civiliedzīvotāju vidū.”

([215]) *ICTY* (apelācijas palāta), 2006. gada 30. novembra spriedums, Prokurors pret Stanislav Galić, IT-98-29-A, 87.–90. punkts.

([216]) Skatīt, piemēram, J.-M. Henckaerts un L. Doswald-Beck, Starptautiskās humanitārās paražu tiesības, I sējums: Noteikumi (CUP, 2005, atkārtoti izdots ar labojumiem 2009); Y. Dinstein, *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict* (“Karadarbības īstenošana saskaņā ar bruņotus konfliktus reglamentējošajām starptautiskajām tiesībām”) (3. izd., CUP, 2016); Y. Dinstein, *Non-International Armed Conflicts in International Law* (“Lokāla rakstura bruņoti konflikti starptautiskajos tiesību aktos”) (CUP, 2014); D. Fleck, *The Handbook of International Humanitarian Law* (“Starptautisko humanitāro tiesību rokasgrāmata”) (3. izd., OUP, 2013); Apvienotās Karalistes Aizsardzības ministrija, Bruņoto konfliktu tiesību rokasgrāmata (OUP, 2004).

([217]) *Cour nationale du droit d'asile* (Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa, Francija), 2019. gada 20. februāra spriedums, M.G., 14033102 (franču valodā).

([218]) *Cour nationale du droit d'asile* (Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa, Francija), 2018. gada 15. februāra spriedums, M.G., 14020621 C (franču valodā).

([219]) Valsts padome (Nīderlande), 2004. gada 23. jūlija spriedums, 200402639, ECLI:NL:RVS:2004:AQ5615, 2.6. punkts (nīderlandiešu valodā).

cita starpā bombardējot ciematus un izmantojot pārmērīgu vardarbību, kā rezultātā gāja bojā simtiem tūkstošu cilvēku ([220]).

Ir svarīgi atcerēties, ka kara noziegumi vienlaikus var būt smags nepolitisks noziegums KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē un/vai noziegums pret cilvēci, kā noteikts 12. panta 2. punktā a) apakšpunktā.

3.3.3.1. Kara noziegumu konteksta elementi

Lai attiecīgo darbību uzskatītu par kara noziegumu, tai visos gadījumos ir jāatbilst diviem konteksta elementiem ([221]).

— Darbībai ir **jānotiek bruņota konflikta ietvaros un jābūt saistītai ar bruņotu konfliktu**, kuram atkarībā no attiecīgā kara nozieguma ir vai nu starptautisks, vai lokāls raksturs.

— **Noziedzīgā nodarījuma izdarītājam bija zināmi faktiskie apstākļi, kas liecina par bruņota konflikta esamību**.

Ja darbība notikusi bruņota konflikta laikā, bet neatbilst iepriekš minētajām prasībām, tas nav kara noziegums. Tomēr tas neizslēdz to, ka to var uzskatīt par noziegumu saskaņā ar valsts tiesību aktiem (skatīt 3.4.1.3. sadaļu, 96. lpp.) vai noziegumu saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, jo īpaši – noziegumu pret cilvēci (skatīt 3.3.4. sadaļu).

Principā kara noziegumus var izdarīt ne tikai kaujinieki, bet arī civiliedzīvotāji, ja viņu darbības atbilst iepriekš minētajām prasībām ([222]). Nav nepieciešama saikne starp pārkāpēju civiliedzīvotāju un kādu no konfliktā iesaistītajām pusēm, taču ir jābūt saiknei starp darbību un bruņoto konfliktu ([223]).

Jāatzīmē, ka *Nozieguma elementi* attiecībā uz iepriekš minētajiem konteksta elementiem nosaka, ka:

a) nav prasība noziedzīgā nodarījuma izdarītājam veikt juridisku novērtējumu par bruņota konflikta esamību vai tā starptautisko vai lokālo raksturu;

b) šajā kontekstā nav prasības noziedzīgā nodarījuma izdarītājam zināt faktus, kas apliecina konflikta starptautisko vai lokālo raksturu;

c) ir tikai prasība zināt faktiskos apstākļus, kas apliecināja tāda bruņota konflikta esamību, kas ir netieši ietverts jēdzienā "notika ietvaros un bija saistīts ar" ([224]).

Vairumā gadījumu, protams, būs acīmredzams, ka bruņots konflikts notika un ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs to zināja ([225]).

([220]) Valsts padome (Nīderlande), 2018. gada 21. augusta spriedums, 201803118/1/V2, ECLI:NL:RVS:2018:2813, 8.4. punkts.
([221]) Nozieguma elementi, op. cit., *fn. 187*, 8. panta 2. punkta a), b), c) un e) apakšpunkts.
([222]) Skatīt, piemēram, *ICTR* (pirmās instances palāta), 2000. gada 27. janvāra spriedums, Prokurors pret Alfred Musema, ICTR-96-13-A, 274. punkts; *ICTR* (apelācijas palāta), 2001. gada 1. jūnija spriedums, Prokurors pret Jean-Paul Akayesu, ICTR-96-4-A, 425.–446. punkts.
([223]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2010. gada 16. februāra spriedums, *BVerwG* 10 C 7.09, DE:BVerwG:2010:160210U10C7.09.0 (vācu valodā), 30.–33. punkts, tulkojumu veica Federālā Administratīvā tiesa.
([224]) Nozieguma elementi, op. cit., fn. 187, 8. pants, levads.
([225]) SSKK, *Komentārs par Pirmo Ženēvas konvenciju: Konvencija (I) par ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu aktīvajās armijās,* (CUP, 2016), 3053. papildu atzīme (interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par Pirmo Ženēvas konvenciju).

Termins "bruņots konflikts" nav definēts ne Romas statūtos vai *Noziegumu elementos*, taču šī termina definīcija, kuru pieņēma *ICTY* apelācijas palāta ([226]) ir apstiprināta vairākos SKT nolēmumos:

> [B]ruņots konflikts pastāv ikreiz, kad notiek bruņota spēka izmantošana starp valstīm vai ilgstoša bruņota vardarbība starp valdības iestādēm un organizētām bruņotām grupām vai starp šādām grupām valstī. Starptautiskās humanitārās tiesības tiek piemērotas no šādu bruņotu konfliktu sākuma un pēc karadarbības izbeigšanas, līdz tiek panākts vispārējs miera izlīgums; vai iekšēju konfliktu gadījumā tiek panākts atrisinājums mierīgā ceļā. Līdz šim brīdim starptautiskās humanitārās tiesības turpina piemērot visā karojošo valstu teritorijā vai iekšēju konfliktu gadījumā visā teritorijā, kas ir kādas puses kontrolē, neatkarīgi no tā, vai tajā notiek reālas kaujas ([227]).

3.3.3.2.2. un 3.3.3.3.2. sadaļā ir aplūkotas attiecīgi starptautisku un lokāla rakstura bruņotu konfliktu definīcijas.

3.3.3.2. Kara noziegumi starptautiskā bruņotā konfliktā

3.3.3.2.1. Romas statūtos definētie kara noziegumi

Romas statūtu 8. pantā SKT jurisdikcijā ietilpstošie kara noziegumi starptautiskos bruņotos konfliktos ir sadalīti divās kategorijās:

— Ženēvas konvenciju **nopietni pārkāpumi** (8. panta 2. punkta a) apakšpunkts);

— **citi nopietni** "tiesību normu un paražu pārkāpumi, ko pielieto starptautisku bruņotu konfliktu gadījumos starptautisko tiesību noteiktajos ietvaros" (8. panta 2. punkta b) apakšpunkts).

Nopietni Ženēvas konvenciju pārkāpumi ir saistīti ar jebkuru no 9. tabulā uzskaitītajām darbībām, **ja tās izdarītas pret personām vai īpašumu, kas aizsargāts saskaņā ar attiecīgās Ženēvas konvencijas noteikumiem** (skatīt 6. tabulu iepriekš un 18. tabulu attiecīgi 64. un 180. lpp.)

([226]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, *Tadić*, op. cit., fn. 491, 70. punkts.

([227]) Skatīt, piemēram, SKT (I pirmās instances palāta), 2012. gada 14. marta spriedums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, Prokurors pret Thomas Lubanga Dyilo, ICC-01/04-01/06, 533. punkts; SKT (III pirmās instances palāta), 2016. gada 21. marta spriedums, Situācija Centrālāfrikas Republikā, Prokurors pret Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08 2016, 128. punkts.

9. tabula. Nopietni Ženēvas konvenciju pārkāpumi (Romas statūtu 8. panta 2. punkta a) apakšpunktā definēto noziegumu kopsavilkums)

	Kara noziegums	Pants
Darbības pret personām	Tīša slepkavība.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta i) daļa
	Pakļaujot personas: i) lielām fiziskām vai garīgām sāpēm vai ciešanām tādos nolūkos kā: informācijas vai atzīšanās iegūšana, sods, iebiedēšana vai piespiešana vai jebkāda iemesla dēļ, kas balstīts uz jebkāda veida diskrimināciju ("spīdzināšana"); ii) lielām fiziskām vai garīgām sāpēm vai ciešanām ("cietsirdīga apiešanās"); vai iii) bioloģiskajiem eksperimentiem.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) daļa
	Tīši radītas lielas fiziskas vai garīgas sāpes, ciešanas, vai nopietnas fiziskas traumas vai traumas veselībai,	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta iii) daļa
	Piespiedu dienēšana ienaidnieka armijā.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta v) daļa
	Tiesību uz taisnīgu tiesvedību atņemšana.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta vi) daļa
	Nelikumīga deportācija vai pārvietošana.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta vii) daļa
	Nelikumīga brīvības ierobežošana noteiktā vietā.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta vii) daļa
	Ķīlnieku sagrābšana.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta viii) daļa
Darbības pret īpašumu	Aizsargāta īpašuma postīšana un piesavināšanās, kuru neattaisno militāra nepieciešamība un kura tiek veikta nepamatoti.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta iv) daļa

Katra kara nozieguma materiālie un subjektīvie elementi ir apkopoti šajā tabulā, savukārt *Nozieguma elementi* ir sīkāk izklāstīti 10. tabulā ([228]).

Romas statūtu 8. panta 2. punkta b) apakšpunktā definētos starptautiskos bruņotos konfliktos piemērojamo likumu un paražu "citus nopietnus pārkāpumus" var iedalīt piecās kategorijās ([229]):

i) kara noziegumi pret personām;

ii) kara noziegumi pret īpašumu un citām tiesībām;

iii) kara noziegumi, kas saistīti ar aizliegtu karadarbības metožu izmantojumu;

iv) kara noziegumi, kas saistīti ar aizliegtu karadarbības līdzekļu izmantojumu, proti, aizliegtiem ieročiem;

v) kara noziegumi pret humānās palīdzības operācijām.

Attiecīgie kara noziegumi katrā kategorijā ir saistīti ar jebkuru no darbībām, kas norādītas attiecīgajā kategorijā 10. tabulā.

([228]) Nozieguma elementi, op. cit., fn. 187, 8. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts Pilnīgāks katra kara nozieguma paskaidrojums pieejams: SSKK, *Kara noziegumu elementi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos* (CUP, 2002), 17-381. lpp.; Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 409.–526. lpp., 1075.–1428. papildu atzīme.

([229]) Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 410. lpp., 1076. papildu atzīme.

10. tabula. Citi nopietni "tiesību normu un paražu pārkāpumi, ko pielieto starptautisku bruņotu konfliktu gadījumos (Romas statūtu 8. panta 2. punkta b) apakšpunktā definēto noziegumu kopsavilkums)

	Kara noziegums	Pants
Darbības pret personām	Uzbrukumi vērsti pret civiliedzīvotājiem kā tādiem vai atsevišķām personām, kas tieši nepiedalās karadarbībā.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) daļa
	Personas *hors de combat* (kura nolikusi ieroču) nogalināšana vai ievainošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta vi) daļa
	Nodevīga nogalināšana vai ievainošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xi) daļa
	Karagūstekņu un civiliedzīvotāju okupētajās teritorijās ("personu, kuras atrodas pretējās puses varā") pakļaušana: i) fiziskai sakropļošanai vai ii) jebkāda veida medicīniskiem vai zinātniskiem eksperimentiem.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta x) daļa
	Šādu darbību izdarīšana: i) izvarošana, ii) seksuālā paverdzināšana, iii) piespiedu prostitūcija, iv) piespiedu grūtniecība, v) piespiedu sterilizācija vai jebkura cita veida seksuālā vardarbība, kas ir arī Ženēvas konvenciju nopietns pārkāpums.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxii) daļa
	Tādas vardarbības lietošana, kas aizskar personas cieņu, tostarp attiecībā uz mirušām personām.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxi) daļa
	Ienaidnieka puses pārstāvju piespiešana piedalīties pret savu valsti vai karaspēku vērstās kara darbībās.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xv) daļa
	Bērnu, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem, iesaukšana vai iesaistīšana bruņotajos spēkos, vai viņu izmantošana karadarbībā.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxvi) daļa
	Okupācijas varas izdarīta daļēja savu civiliedzīvotāju pārvietošana uz teritoriju, ko tā okupējusi, vai arī okupētās teritorijas iedzīvotāju pilnīga vai daļēja deportācija vai pārvietošana šīs teritorijas robežās vai ārpus tām.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta viii) daļa
Darbības pret īpašumu un citām tiesībām	Uzbrukumi civiliem objektiem.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta ii) daļa
	Uzbrukumi aizsargātiem objektiem.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta ix) daļa
	Ienaidnieka īpašuma iznīcināšana vai sagrābšana, ja vien šāda iznīcināšana vai sagrābšana nav noteikti nepieciešama karadarbības vajadzībām.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xiii) daļa
	Izlaupīšana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xvi) daļa
	Ienaidnieka puses pilsoņu tiesību un prasību liegšana tiesā.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xiv) daļa
Darbības, kas saistītas ar aizliegtu karadarbības metožu izmantojumu	Civiliedzīvotāju vai citu aizsargātu personu izmantošana aizsardzībai.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxiii) daļa
	Bada kā karadarbības metodes pielietošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxv) daļa
	Paziņošana par neapžēlošanu.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xii) daļa
	Uzbrukums vietām, kuras nav aizsargātas un kuras nav militāri mērķi.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta v) daļa
	Uzbrukumi objektiem un personālam, kas lieto Ženēvas Konvenciju atšķirības zīmes.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxiv) daļa
	Neatbilstoša: i) pamiera karoga, ii) ienaidnieka karoga, militāro zīmotņu un formas tērpa, iii) ANO karoga, militāro zīmotņu un formas tērpa, vai iv) Ženēvas konvenciju atšķirības emblēmu izmantošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta vii) daļa
	Uzsākti uzbrukumi, zinot, ka šādi uzbrukumi izraisīs pārmērīgus nejaušus dzīvības zaudējumus, ievainojumus vai bojājumus.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta iv) daļa

	Kara noziegums	Pants
Darbības, kas saistītas ar aizliegtu ieroču izmantojumu	Indes vai saindētu ieroču izmantošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xvii) daļa
	Aizliegtu gāzu, šķidrumu, materiālu un ierīču izmantošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xviii) daļa
	Bioloģisko ieroču izmantošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxvii) daļa
	Aizliegtu ložu izmantošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xix) daļa
	Tādu ieroču izmantošana, kas rada ievainojumus galvenokārt ar neatklājamiem sprāgstvielu fragmentiem.	8. panta 2. punkta a) apakšpunkta xxviii) daļa
	Apžilbinošu lāzerieroču izmantošana.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xxix) daļa
	Statūtu pielikumā, ja un kad tie tiks pieņemti, uzskaitīto ieroču, lādiņu vai karadarbības materiālu vai metožu izmantošana ([230]).	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta xx) daļa
Pret humānās palīdzības operācijām vērstas darbības	Uzbrukumi personālam un objektiem, kas piedalās humānās palīdzības vai miera uzturēšanas misijās, izņemot gadījumus, kad un kamēr viņi tieši piedalās konfliktā.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta iii) daļa

3.3.3.2.2. Starptautiska bruņota konflikta definīcija

Termins "starptautisks bruņots konflikts" nav definēts ne Romas statūtos, ne *Nozieguma elementos*. Tomēr vairākos SKT spriedumos tas ir definēts šādi. Tajos ņemts vērā Ženēvas konvenciju kopīgais 2. pants un *ICTY* apelācijas palātas spriedums lietā *Tadić* ([231]) un noteikts:

> [..] [B]ruņots konflikts ir starptautisks, ja tas notiek starp divām vai vairākām valstīm. Turklāt, ja valsts teritorijā izceļas iekšējs bruņots konflikts, tas var kļūt starptautisks (vai atkarībā no apstākļiem var būt starptautiska rakstura līdztekus iekšējam bruņotam konfliktam), ja i) šajā konfliktā iejaucas cita valsts, izmantojot tās karaspēku, vai alternatīvi, ja ii) daži iekšējā bruņota konflikta dalībnieki rīkojas šīs citas valsts vārdā ([232]).

Šo definīciju ir papildinājusi, piemēram, SKT pirmās instances palāta spriedumā lietā *Katanga*. Tādējādi, **lai novērtētu, vai starptautisks bruņots konflikts pastāv valsts netiešas piedalīšanās rezultātā**:

> [P]alātai ir jāanalizē un jānovērtē šīs valsts kontroles pakāpe pār kādu no bruņotajiem grupējumiem, kas piedalās karadarbībā. Novērtējot šādas kontroles pakāpi, I pirmās instances palāta lēma, ka pareizā pieeja ir "vispārējā kontrole", kas ļauj konstatēt, vai bruņots konflikts, kam nav starptautiska rakstura, ir kļuvis starptautisks, iesaistoties bruņotajiem spēkiem, kuri rīkojas citas valsts vārdā. Šis tests ir izpildīts, ja valstij *"ir loma militārā grupējuma militāro darbību organizēšanā, koordinēšanā vai plānošanā*, papildus šī grupējuma finansēšanai, apmācībai un aprīkošanai vai operatīvā atbalsta sniegšanai". Nav obligāti valstij dot konkrētus rīkojumus vai vadīt katru militāro operāciju ([233]).

([230]) Romas statūtu Dalībvalstu asambleja nav pieņēmusi Romas statūtu pielikumu.
([231]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, Tadić, op. cit., fn. 206, 84. punkts.
([232]) Skatīt, piemēram, SKT (I pirmās instances palāta), 2012, Lubanga, op. cit., fn. 227, 541. punkts; SKT (II pirmās instances palāta), 2014. gada 7. marta spriedums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, *Prokurors pret Germain Katanga*, ICC-01/04-01/07, 1177. punkts.
([233]) SKT (II apelācijas palāta), 2014, Katanga, op. cit., fn. 232, 1178. punkts (izcēlums oriģināls, zemsvītras piezīmes izņemtas).

Tomēr jāņem vērā, ka iekšējais bruņotais konflikts nekļūst starptautisks, ja valsts, kuras teritorijā notiek karadarbība, uzaicina citas valsts bruņotos spēkus, lai palīdzētu tai cīņā pret pārējām konfliktā iesaistītajām pusēm ([234]).

Kā norādīts *Nozieguma elementos*, termins "starptautisks bruņots konflikts" attiecas arī uz **militāru okupāciju** ([235]). Pirmās instances palāta lietā *Katanga* šo scenāriju attīstīja šādi:

> [..] Palātas ieskatā un ņemot vērā attiecīgo tiesu praksi un līgumu tiesības, "teritoriju uzskata par okupētu, ja tā faktiski ir pakļauta ienaidnieka armijas varai, un okupācija attiecas tikai uz teritoriju, kur šāda vara ir izveidota un to ir iespējams īstenot". Tādējādi militāra okupācija pastāv, ja valsts militārie spēki iejaucas un kontrolē teritoriju ārpus šīs valsts starptautiski atzītajām robežām neatkarīgi no tā, vai šī teritorija pieder ienaidnieka valstij, neitrālai valstij vai līdzkarojošai valstij, ar nosacījumu, ka spēku izvietošana nav atļauta saskaņā ar vienošanos ar okupēto varu.
>
> Nosakot, vai okupācijas vara ir nodibinājusi savu varu, var tikt izmantots šāds neizsmeļošs faktoru saraksts.
>
> — Okupācijas varai ir jābūt spējīgai aizstāt ar savu varu okupēto varu, kurai jābūt atzītai par nespējīgu pildīt tās sabiedriskās funkcijas.
>
> — Ienaidnieka spēki ir padevušies, sakauti vai atsaukti. Šajā sakarā kaujas zonas nevar uzskatīt par okupētu teritoriju. Tomēr sporādiska vietējā pretestība, pat veiksmīga, neietekmē okupācijas faktu.
>
> — Okupācijas varai ir pietiekami daudz klātesošo spēku vai spēja nosūtīt karaspēku saprātīgā termiņā, padarot okupācijas varu jūtamu.
>
> — Teritorijā ir izveidota pagaidu administrācija. Okupācijas vara ir izdevusi un ieviesusi norādījumus civiliedzīvotājiem ([236]).

Visbeidzot, kā jau iepriekš norādīts, I papildprotokola 1. panta 4. punktā paredzēts, ka starptautiskie bruņotie konflikti ietver "bruņotus konfliktus, kuros tautas cīnās pret koloniālo kundzību un svešzemju okupāciju un pret rasistiskajiem režīmiem, izmantojot savas tiesības uz pašnoteikšanos [..]" ([237]).

3.3.3.3. Kara noziegumi lokāla rakstura bruņotā konfliktā

3.3.3.3.1. Romas statūtos definētie kara noziegumi

Romas statūtu 8. pantā SKT jurisdikcijā ietilpstošie kara noziegumi lokāla rakstura bruņotos konfliktos ir iedalīti divās kategorijās:

([234]) SKT (I pirmstiesas palāta), 2011. gada 16. decembra lēmums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, Prokurors pret Callixte Mbarushimana, Lēmums par apsūdzību apstiprināšanu, ICC-01/04-01/10, 101. punkts.
([235]) Nozieguma elementi, op. cit., fn. 187, 8. panta 2. punkta a) apakšpunkts, fn. 34.
([236]) SKT (II pirmās instances palāta), 2014, Katanga, op. cit., fn. 232, 1179. un 1180. punkts.
([237]) 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).

— **nopietni kopējā 3. panta pārkāpumi** (8. panta 2. punkta c) apakšpunkts);

— **citi nopietni** "tiesību normu un paražu pārkāpumi, ko pielieto lokāla rakstura bruņotu konfliktu gadījumos starptautisko tiesību noteiktajos ietvaros" (8. panta 2. punkta e) apakšpunkts).

Nopietni kopējā 3. panta pārkāpumi attiecas uz jebkuru no 11. tabulā uzskaitītajām darbībām, ja tās **izdarītas pret "personām, kuras aktīvi nepiedalās karadarbībā"**. Šādas personas ietver:

— personas, kas ir *hors de combat*, jo ir nolikušas ieročus vai nav spējīgas cīnīties slimības, ievainojuma, apcietinājuma vai jebkura cita iemesla dēļ;

— jebkura no šīm personām, izņemot gadījumus, kad un kamēr tās piedalās karadarbībā:

a) bruņoto spēku pārstāvji, kas ir medicīnas vai reliģiskie darbinieki;

b) personāls, kas iesaistīts humānās palīdzības vai miera uzturēšanas misijās;

c) civiliedzīvotāji.

11. tabula. Nopietni kopējā 3. panta pārkāpumi (Romas statūtu 8. panta 2. punkta c) apakšpunktā definēto noziegumu kopsavilkums)

	Kara noziegumi	**Pants**
Darbības pret personām	Vardarbība pret dzīvību un personu, tostarp: i) slepkavība; ii) sakropļošana; iii) pakļaušana lielām fiziskām vai garīgām sāpēm vai ciešanām ("cietsirdīga apiešanās"); vai iv) pakļaušana lielām fiziskām vai garīgām sāpēm vai ciešanām tādos nolūkos kā: informācijas vai atzīšanās iegūšana, sods, iebiedēšana vai piespiešana vai jebkāda iemesla dēļ, kas balstīts uz jebkāda veida diskrimināciju ("spīdzināšana").	8. panta 2. punkta c) apakšpunkta i) daļa
	Tādas vardarbības lietošana, kas aizskar personas cieņu, tostarp attiecībā uz mirušām personām.	8. panta 2. punkta c) apakšpunkta ii) daļa
	Ķīlnieku sagrābšana.	8. panta 2. punkta c) apakšpunkta iii) daļa
	Soda mēra pasludināšana un soda izpildīšana bez pienācīga procesa.	8. panta 2. punkta c) apakšpunkta iv) daļa

Romas statūtu 8. panta 2. punkta e) apakšpunktā definētos lokāla rakstura bruņotos konfliktos piemērojamo likumu un paražu "citi nopietni pārkāpumi" ietver turpmāk 12. tabulā uzskaitītās darbības.

12. tabula. Citi nopietni tiesību normu un paražu pārkāpumi, ko pielieto lokāla rakstura bruņotu konfliktu gadījumos (Romas statūtu 8. panta 2. punkta e) apakšpunktā definēto noziegumu kopsavilkums)

	Kara noziegums	Pants
Darbības pret personām	Uzbrukumi vērsti pret civiliedzīvotājiem kā tādiem vai atsevišķām personām, kas tieši nepiedalās karadarbībā.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta i) daļa
	Nodevīga nogalināšana vai ievainošana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta ix) daļa
	Gūstekņu/aizturēto ("personu, kuras atrodas konflikta pretējās puses varā") pakļaušana: i) fiziskai sakropļošanai vai ii) jebkāda veida medicīniskiem vai zinātniskiem eksperimentiem.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xi) daļa
	Izvarošana, seksuālā paverdzināšana, piespiedu prostitūcija, piespiedu grūtniecība, piespiedu sterilizācija vai jebkura cita veida seksuālā vardarbība, kas ir arī kopējā 3. panta nopietns pārkāpums.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta vi) daļa
	Bērnu, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem, iesaukšana vai iesaistīšana bruņotajos spēkos, vai viņu izmantošana karadarbībā;	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta vii) daļa
	Pavēle pārvietot civiliedzīvotājus tādu iemeslu dēļ, ja vien tas nav nepieciešams konfliktā iesaistīto civiliedzīvotāju drošībai vai noteiktiem militāriem mērķiem.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta viii) daļa
Darbības pret īpašumu	Uzbrukumi aizsargātiem objektiem.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta iv) daļa
	Ienaidnieka īpašuma iznīcināšana vai sagrābšana, ja vien šāda iznīcināšana vai sagrābšana nav noteikti nepieciešama konflikta vajadzībām.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xii) daļa
	Izlaupīšana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta v) daļa
	Paziņošana par neapžēlošanu.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta x) daļa
	Uzbrukumi objektiem un personālam, kas lieto Ženēvas Konvenciju atšķirības zīmes.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta ii) daļa
Darbības, kas saistītas ar aizliegtu ieroču izmantojumu	Indes vai saindētu ieroču izmantošana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xiii) daļa
	Aizliegtu gāzu, šķidrumu, materiālu un ierīču izmantošana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xiv) daļa
	Bioloģisko ieroču izmantošana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xvi) daļa
	Aizliegtu ložu izmantošana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xv) daļa
	Tādu ieroču izmantošana, kas rada ievainojumus galvenokārt ar neatklājamiem sprāgstvielu fragmentiem.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xvii) daļa
	Apžilbinošu lāzerieroču izmantošana.	8. panta 2. punkta e) apakšpunkta xviii) daļa
Pret humānās palīdzības operācijām vērstas darbības	Uzbrukumi personālam un objektiem, kas piedalās humānās palīdzības vai miera uzturēšanas misijās, izņemot gadījumus, kad un kamēr viņi tieši piedalās karadarbībā.	8. panta 2. punkta b) apakšpunkta iii) daļa

Iepriekš apkopojumā uzskaitītā katra kara nozieguma materiālie un subjektīvie elementi ir sīkāk izklāstīti *Nozieguma elementos* ([238]).

([238]) Nozieguma elementi, op. cit., fn. 187, 8. panta 2. punkta c) un e) apakšpunkts. Pilnīgāks katra kara nozieguma paskaidrojums pieejams: SSKK, *Agresijas noziegumu grozījumi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos*, op. cit., fn. 225, 382.–484. lpp.; Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 409.–526. lpp., 1075.–1428. papildu atzīme.

3.3.3.3.2. Lokāla rakstura bruņota konflikta definīcija

Termins "lokāla rakstura bruņots konflikts" nav definēts ne Romas statūtos, ne *Noziegumа elementos*. Tomēr to cita starpā ir definējusi SKT pirmstiesas palāta lietā *Bemba*, balstoties *ad hoc* tribunālu judikatūrā, II papildprotokola kopējā 3. pantā un 1. pantā. Palāta Romas statūtu vajadzībām lēma, ka:

> [..] [B]ruņotu konfliktu, kas nav starptautisks, raksturo noteikta intensitātes līmeņa bruņotas karadarbības uzliesmojums, kas pārsniedz iekšēju nekārtību un saspīlējuma līmeni, piemēram, sacelšanās, atsevišķi vai neplānoti vardarbīgi nodarījumi vai citi tamlīdzīga veida nodarījumi, un kas notiek valsts teritorijas robežās. Karadarbība var izcelties i) starp valdības iestādēm un organizētām bruņotām disidentu grupām vai ii) starp šādām grupām ([239]).

Tomēr jāatzīmē, ka Romas statūti, iespējams, nodala kara noziegumu, kas definēti 8. panta 2. punkta c) apakšpunktā, konteksta elementus, no vienas puses, un kara noziegumu, kas definēti 8. panta 2. punkta e) apakšpunktā, konteksta elementus, no otras puses.

Konkrēti Romas statūtu 8. panta 2. punkta d) apakšpunktā ir noteikts, ka:

Romas statūtu 8. panta 2. punkta d) apakšpunkts

[8. panta 2. punkta c) apakšpunktu] piemēro lokāla rakstura bruņotiem konfliktiem un tādējādi tie neattiecas uz situācijām, kādas rodas iekšēju nemieru un saspīlējuma gadījumos, kā sacelšanās, atsevišķi vai neplānoti vardarbīgi nodarījumi vai citi tamlīdzīga veida nodarījumi.

Romas statūtu 8. panta 2. punkta f) apakšpunkts paredz to pašu attiecībā uz kara noziegumiem, kas definēti 8. panta 2. punkta e) apakšpunktā, piebilstot, ka:

> [8. panta 2. punkta e) apakšpunkts] [..] attiecas uz bruņotiem konfliktiem, kuri norisinās kādas valsts teritorijā **ieilgušā bruņotā konfliktā** starp likumīgo valdību un organizētām bruņotām grupām vai arī šādu grupu starpā (izcēlums pievienots).

Lielākā daļa komentētāju uzskata, ka 8. panta 2. punkta f) apakšpunkts nenosaka augstāku bruņota konflikta slieksni, kā paredzēts 8. panta 2. punkta d) apakšpunktā ([240]). Lai gan SKT vēl nav lēmusi par šo jautājumu, tās judikatūra sniedz vismaz kādu palīdzību interpretācijā. Piemēram, pirmstiesas palāta lietā *Bemba* attiecībā uz 8. panta 2. punkta d) apakšpunkta prasībām nolēma:

> [..] Var argumentēt, vai [prasību par "ilgstoša bruņota konflikta" pastāvēšanu] var [..] piemērot arī statūtu 8. panta 2. punkta d) apakšpunkta kontekstā. Tomēr neatkarīgi no šādas iespējamās interpretācijas pieejas palāta neuzskata par nepieciešamu aplūkot šo

([239]) SKT (II pirmstiesas palāta), 2009. gada 15. jūnija lēmums, Situācija Centrālāfrikas Republikā, Prokurors pret Jean-Pierre Bemba Gombo, Lēmums saskaņā ar Romas statūtu 61. panta 7. punkta a) un b) apakšpunktu par apsūdzībām, ko prokurors cēlis pret Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/5-01/08, 231. punkts.

([240]) Skatīt, piemēram, Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., fn. 177, 234. lpp.; Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 419. lpp., 1100. papildu atzīme.

argumentu, jo apskatāmais periods aptver aptuveni piecus mēnešus un tāpēc jebkurā gadījumā ir uzskatāms par "ilgstošu" ([241]).

Saskaņā ar SKT pirmās instances palātas teikto lietā *Lubanga*:

> [..] statūtu 8. panta 2. punkta f) apakšpunkts tikai nosaka "ilgstoša" konflikta pastāvēšanas prasību [..]. Tas neietver II papildprotokola prasību, ka [organizētajām bruņotajām grupām] ir "jāīsteno tāda kontrole pār teritorijas daļu, lai tās varētu veikt ilgstošas un saskaņotas militāras operācijas". Tāpēc nav nepieciešams [..] konstatēt, vai attiecīgās bruņotās grupas kontrolēja daļu valsts teritorijas. Turklāt 8. panta 2. punkta f) apakšpunktā nav ietverta prasība organizētajām bruņotajām grupām būt "atbildīgas varas vadībā", kā noteikts II papildprotokola 1. panta 1. punktā. Tā vietā "organizētajām bruņotajām grupām" ir jābūt pietiekami organizētām, lai tās varētu īstenot ilgstošu bruņotu vardarbību. [..]
>
> Konflikta intensitāte ir svarīga, lai noteiktu, vai pastāvējis bruņots konflikts, kas nav starptautisks, jo saskaņā ar 8. panta 2. punkta f) apakšpunktu ir jābūt vairāk nekā sporādiskiem vai atsevišķiem vardarbības gadījumiem. *ICTY* ir atzinusi, ka konflikta intensitāte ir "izmantojama tikai kā veids, kā atšķirt bruņotu konfliktu no bandītisma, neorganizētām un īslaicīgām sacelšanās vai teroristu darbībām, uz kurām neattiecas starptautiskās humanitārās tiesības". Lai novērtētu iespējamā konflikta intensitāti, *ICTY* ir norādījusi, ka palātai cita starpā jāņem vērā "uzbrukumu nopietnība un iespējamais bruņotu sadursmju skaita pieaugums, to izplatība teritorijā un laikā, valdības spēku skaits, mobilizācija un ieroču sadale starp abām konfliktā iesaistītajām pusēm, kā arī tas, vai konflikts ir piesaistījis Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes uzmanību, un, ja tā ir, vai ir pieņemtas jebkādas rezolūcijas šajā sakarā". Palāta uzskata, ka šī ir atbilstoša pieeja ([242]).

3.3.4. Noziegums pret cilvēci (12. panta 2. punkta a) apakšpunkts)

Noziegumu pret cilvēci jēdziens starptautiskajās krimināltiesībās kopš 20. gadsimta sākuma ir attīstījies ([243]). SMT hartas 6. panta c) punktā noziegumi pret cilvēci definēti kā "[..] necilvēcīgas darbības, kas vērstas pret civiliedzīvotājiem kara laikā vai pirms tā, [..]".

Romas statūtu 7. panta 1. punktā necilvēcīgas darbības sastāda noziegumu pret cilvēci, ja tās tiek veiktas kā **"daļa no plaša vai sistemātiska uzbrukuma, apzinoties šā uzbrukuma būtību, kas vērsts pret civiliedzīvotājiem"**.

3.3.4.1. Noziegumu pret cilvēci konteksta elementi

Atšķirībā no kara noziegumiem noziegumus pret cilvēci var izdarīt **gan bruņota konflikta ietvaros, gan ārpus tā** ([244]). Tomēr necilvēcīgām darbībām joprojām ir nepieciešams konkrēts

([241]) SKT (pirmstiesas palāta), 2009, Bemba, op. cit., *fn. 239*, 235. punkts.
([242]) SKT (I pirmās instances palāta), 2012, Lubanga, op. cit., *fn. 227*, 536. un 538. punkts.
([243]) Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), op. cit., *fn. 177*, Ievada komentāri 7. pantam, 147-8. lpp.
([244]) Jāņem vērā, ka saskaņā ar SMT hartas 6. panta c) apakšpunktu necilvēcīga darbība ir uzskatāma par noziegumu pret cilvēci tikai tad, ja tā izdarīta, "izpildot vai saistībā ar" noziegumu pret mieru vai kara noziegumu. Tomēr pašreiz tam ir tikai vēsturiska nozīme, vai šis nosacījums bija tolaik spēkā esošo starptautisko paražu tiesību atspoguļojums, vai arī tas bija tikai jurisdikcijas ierobežojums.

visaptverošs konteksts, lai tās uzskatītu par noziegumu pret cilvēci, kā paskaidrots turpmāk tekstā.

Romas statūtu 7. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir definēts "uzbrukums vērsts pret civiliedzīvotājiem".

Romas statūtu 7. panta 2. punkta a) apakšpunkts

"Uzbrukums vērsts pret civiliedzīvotājiem" nozīmē uzvedības veidu, kas ietver sevī vairākkārtēju darbību veikšanu, kas minētas 1. punktā [kurā definēti noziegumi pret cilvēci], pret civiliedzīvotājiem, saskaņā ar vai sekmējot valsts vai organizācijas politiku izdarīt šādu uzbrukumu.

Nozieguma elementos norādīts, ka uzbrukumam nav obligāti jābūt militāram ([245]).

Kā lēmusi SKT, noziegumi pret cilvēci tādējādi ietver piecus konteksta elementus, kas uzskaitīti 13. tabulā ([246]).

13. tabula. Noziegumu pret cilvēci konteksta elementi

i)	Uzbrukums vērsts pret civiliedzīvotājiem.
ii)	Valsts vai organizācijas politika.
iii)	Plašs vai sistemātisks uzbrukums.
iv)	Saikne starp atsevišķu darbību un uzbrukumu.
v)	Uzbrukuma apzināšanās.

Kā skaidro SKT pirmās instances palāta lietā *Katanga*, nozieguma pret cilvēci konteksta elementu noteikšanai jāiziet **trīs argumentācijas posmi.**

> [..] [palāta] uzskata [trīs argumentācijas posmu] izpildi par būtisku, lai skaidri saprastu, kuram elementam ir normatīva saistība ar noteiktu terminu vai izteicienu, lai katra termina vai izteiciena nozīmi ievietotu kontekstā, lai galu galā pilnībā iestātos katrs no noziegumu pret cilvēci konteksta elementiem 7. panta nozīmē un neviens elements nebūtu ticis ignorēts, pārprasts vai uzskatīts par spēkā neesošu.
>
> Pirmais argumentācijas posms attiecas uz uzbrukuma **pastāvēšanas** analīzi, kas statūtu 7. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē ietver: 1) darbības vai rīcības pastāvēšanas konstatāciju un tas jo īpaši ietver iepriekš 7. panta 1. punktā minēto darbību vairākkārtēju izdarīšanu; 2) to, ka darbība vai rīcība ir vērsta pret civiliedzīvotājiem; un 3) pierādījumu, ka darbība vai rīcība notikusi saskaņā ar valsts vai organizācijas politiku vai veicinot to. Šajā sakarā, pirmkārt, ir jāpierāda, ka politika pastāvēja, un, otrkārt, ka šī politika ir saistīta ar valsti vai organizāciju.

([245]) Nozieguma elementi, op. cit., fn. 187, 7. pants, Ievads, 3. punkts.
([246]) SKT (III pirmstiesas palāta), 2011. gada 15. novembra lēmums, Labojums "Lēmumam saskaņā ar Romas statūtu 15. pantu par atļauju veikt izmeklēšanu attiecībā uz situāciju Kotdivuāras Republikā", ICC/02-11, 27.–29. punkts.

Otrais posms attiecas uz uzbrukuma **raksturojumu**, jo īpaši noskaidrojot, vai tas bija plašs vai sistemātisks. Šis process ir ļoti svarīgs, lai konstatētu nozieguma pret cilvēci esamību, un principā tā priekšnosacījumam būtu jābūt pārliecinošai atbildei pirmajā posmā. Ir vispāratzīts, ka īpašības vārds "plašs" norāda uz uzbrukuma liela mēroga raksturu, savukārt īpašības vārds "sistemātisks" atspoguļo vardarbības aktu organizēto raksturu.

Trešajā un pēdējā posmā, pirmkārt, ir jānosaka, vai pastāv vajadzīgā **saikne** starp plašo vai sistemātisko uzbrukumu un darbību 7. panta piemērošanas jomā, un, otrkārt, vai noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir **zinājis** par šo saikni ([247]).

3.3.4.2. Pamatā esošās darbības

Romas statūtu 7. panta 1. punktā noteiktas 11 darbības, kas ir noziegumi pret cilvēci, ja tās izdarītas iepriekš minētajā kontekstā. Turklāt 7. panta 1. punkts paredz, ka arī "cita tamlīdzīga nehumāna rīcība nolūkā radīt lielas ciešanas vai nopietnu miesas traumu, kā arī traumu fiziskajai vai garīgajai veselībai" ir noziegums pret cilvēci, ja tās izdarītas šajā kontekstā. 7. panta 1. punktā definētās darbības dēvē par **"pamatā esošajām darbībām"** un tās uzskaitītas 14. tabulā.

14. tabula. Pamatā esošie noziegumi pret cilvēci, kā noteikts Romas statūtu 7. panta 1. punktā

a)	"Slepkavība".
b)	"Iznīcināšana" ([248]).
c)	"Paverdzināšana" ([249]).
d)	"Deportācija vai iedzīvotāju piespiedu pārvietošana" ([250]).
e)	"Ieslodzīšana vai citi fiziskās brīvības ierobežošanas veidi, pārkāpjot starptautisko tiesību pamatnoteikumus".
f)	"Spīdzināšana" ([251]).
g)	"Izvarošana, seksuāla paverdzināšana, piespiedu prostitūcija, piespiedu grūtniecība ([252]), piespiedu sterilizācija vai jebkura cita līdzīga smaguma pakāpes seksuāla vardarbība".
h)	"Jebkuras identificējamas grupas vai kolektīva vajāšana ([253]), pamatojoties uz politisko, rasu, nacionālo, etnisko, kultūras, reliģijas vai dzimuma piederību [..] ([254]), vai tamlīdzīgiem iemesliem, kas starptautiskajās tiesībās ir vispāratzīti kā nepieļaujami saistībā ar jebkuru darbību, kas norādīta šajā punktā, vai jebkuru noziegumu, kas atrodas Tiesas jurisdikcijā".
i)	"Personu piespiedu pazušana".
j)	"Aparteīds" ([255]).
k)	"Cita tamlīdzīga nehumāna rīcība nolūkā radīt lielas ciešanas vai nopietnu miesas traumu, kā arī traumu fiziskajai vai garīgajai veselībai".

([247]) SKT (II pirmās instances palāta), 2014, Katanga, op. cit., fn. 232, 1096.–1099. punkts, izcēlums oriģinālā.
([248]) "Iznīcināšanas" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta b) apakšpunktā.
([249]) "Paverdzināšanas" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta c) apakšpunktā.
([250]) "Deportācijas vai iedzīvotāju piespiedu pārvietošanas" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta d) apakšpunktā.
([251]) "Spīdzināšanas" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta e) apakšpunktā.
([252]) "Piespiedu grūtniecības" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta f) apakšpunktā.
([253]) "Vajāšanas" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta g) apakšpunktā.
([254]) "Dzimuma" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 3. punktā.
([255]) "Aparteīda" definīciju skatīt Romas statūtu 7. panta 2. punkta h) apakšpunktā. Jāņem vērā, ka šī definīcija ir formulēta atšķirīgi no "aparteīda" definīcijas, kas sniegta II pantā Starptautiskajā konvencijā par *aparteīda* noziegumu novēršanu un sodu par tiem, 1015 UNTS 243, 1973. gada 30. novembris (stājās spēkā 1976. gada 18. jūlijā) ("Konvencija par aparteīda noziegumiem"). Jāņem arī vērā, ka, lai gan Konvencijas par aparteīda noziegumiem I pants paredz, ka: "Šīs Konvencijas Dalībvalstis paziņo, ka aparteīds ir noziegums pret cilvēci [..]". Nodarījumi, kas šīs konvencijas II pantā definēti kā aparteīda noziegumi, ir aparteīda noziegumi šīs konvencijas izpratnē neatkarīgi no tā, vai tie ir izdarīti kā "kā daļa no plaša vai sistemātiska uzbrukuma, apzinoties šā uzbrukuma būtību, kas vērsts pret civiliedzīvotājiem".

Ja tiek izpildīti Romas statūtu 7. panta konteksta elementi, individuāla atbildība par noziegumu pret cilvēci var iestāties, balsoties uz vienu pamatā esošu darbību. Piemēram, kā norādījusi SKT pirmstiesas palāta lietā *Bemba*.

> Viena noziedzīgā nodarījuma izdarītāja izdarīta slepkavība var tikt uzskatīta par noziegumu pret cilvēci, ja ir izpildītas juridiskās prasības attiecībā uz noziegumu pret cilvēci konteksta elementu, tostarp saiknes elementu ([256]).

Nozieguma elementos izklāstīti materiālie un subjektīvie elementi, kam jāizpildās attiecībā uz katru atsevišķo noziegumu pret cilvēci.

3.3.4.3. Jēdzienu "plašs" un "sistemātisks" nozīme

Romas statūtu 7. pantā ir definēti tikai daži termini un izteicieni, kas izmantoti noziegumu pret cilvēci definīcijā. Tāpēc SKT ir izmantojusi *ad hoc* tribunālu jurisprudenci nedefinētu terminu un izteicienu interpretācijā ([257]).

Piemēram, attiecībā uz jēdziena **"plašs"** nozīmi SKT pirmās instances palāta lietā *Bemba* piekrita SKT iepriekšējai judikatūrai, kas balstījās *ICTR* un *ICTY* judikatūrā. Tā lēma:

> [..] termins "plašs" apzīmē uzbrukuma liela mēroga raksturu un lielo personu skaitu, pret kurām tas ir vērsts, un ka šāds uzbrukums var būt "milzīgs, biežs, izdarīts kolektīvi ar būtisku nopietnību un vērsts pret lielu upuru skaitu". Palāta norāda, ka novērtējums par to, vai "uzbrukums" ir "plašs", nav ne tīri kvantitatīvs vai ģeogrāfisks, bet tas ir jāveic, pamatojoties uz atsevišķiem faktiem. Uzbrukuma tvērums laikā [..] neietekmē šo konkrēto analīzi ([258]).

Izmantojot to pašu pieeju, SKT pirmstiesas palāta lietā *Bemba* lēma, ka izteiciens "plašs vai sistemātisks" izvirza **alternatīvus nosacījumus**:

> Termini "plašs" un "sistemātisks" statūtu 7. panta ievaddaļā ir norādīti kā alternatīvas iespējas. Palāta uzskata, ka, ja tā konstatē, ka uzbrukums ir plašs, tai nav jāapsver, vai uzbrukums bija arī sistemātisks ([259]).

Attiecībā uz jēdziena **"sistemātisks"** nozīmi SKT pirmās instances palāta lietā *Katanga* nolēma:

> [..] Saskaņā ar iedibināto judikatūru [..] īpašības vārds "sistemātisks" atspoguļo vardarbības aktu organizēto raksturu un to nejaušas iestāšanās neiespējamību. Konsekventi arī tiek uzskatīts, ka uzbrukuma "sistemātiskais" raksturs attiecas uz "noziegumu modeļu" esamību, kas atspoguļojas līdzīgas noziedzīgas uzvedības regulārā atkārtošanā bez nejaušības rakstura ([260]).

([256]) SKT (II pirmstiesas palāta), 2009, Bemba, op. cit., fn. 239, 151. punkts.
([257]) Kā jau iepriekš minēts, SKT (II pirmās instances palāta), 2014, Katanga, op. cit., fn. 232, 1100. punkts, šo pieeju pamatoja šādi: "[..] statūtu 7. panta un, ja nepieciešams, *nozieguma elementu*, noteikumu interpretācija pieprasa atsauci uz *ad hoc* tribunālu judikatūru, ciktāl šajā jurisprudencē identificēts attiecīgais paražu noteikums, saskaņā ar Vīnes konvencijas 31. panta 3. punkta c) apakšpunktu. Šajā sakarā jāatzīmē, ka sarunas par nozieguma pret cilvēci definīciju balstītas nepieciešamībā kodificēt esošās paražu tiesības."
([258]) SKT (III pirmās instances palāta), 2016, Bemba, op. cit., fn. 227, 163. punkts.
([259]) SKT (pirmstiesas palāta), 2009, Bemba, op. cit., fn. 256, 82. punkts.
([260]) SKT (II pirmās instances palāta), 2014, Katanga, op. cit., fn. 232, 1123. punkts.

SKT ir interpretējusi arī citus terminus un izteicienus, kas nav definēti Romas statūtu 7. pantā, kā arī sniegusi papildu komentārus attiecībā uz "plašs" un "sistemātisks" nozīmi. Tomēr papildu iedziļināšanās šajā jautājumā ir ārpus šīs juridiskās analīzes tvēruma.

3.4. Smags nepolitisks noziegums (12. panta 2. punkta b) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā noteikts šāds pamats izslēgšana no bēgļa statusa.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts

Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

[..]

b) viņš, pirms tika uzņemts kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; īpaši nežēlīgas darbības, pat ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var atzīt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem.

3.4.1. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta materiālā darbības joma

Lietā *Ahmed* EST norādīja, ka jēdziens **"smags nepolitisks noziegums"** 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā nav definēts KD (pārstrādātajā versijā); KD (pārstrādātajā versijā) nav arī skaidru norāžu uz valsts tiesībām šī jēdziena jēgas un piemērojamības noteikšanai ([261]). Rezultātā šis jēdziens ir jāinterpretē saskaņā ar šādu tiesas judikatūrā iedibinātu noteikumu:

> "ES tiesību normas teksts, kurā nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, lai noteiktu tās jēgu un piemērojamību, parasti visā Eiropas Savienībā ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi, tostarp cenšoties ņemt vērā šīs tiesību normas kontekstu, kā arī tiesiskā regulējuma, kura tā ietverta, mērķi [..]" ([262]).

EST šajā sakarā atzīmēja:

> "No [KD (pārstrādātās versijas)] 12. apsvēruma izriet, ka viens no tās galvenajiem mērķiem ir nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro vienotus kritērijus, lai identificētu personas, kam patiesi nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Turklāt no LESD 78. panta 1. punkta izriet, ka kopējai politikai, kādu Savienība īsteno patvēruma, alternatīvās aizsardzības un pagaidu aizsardzības jomā, lai varētu piešķirt attiecīgu statusu jebkuram trešās valsts pilsonim, kurš pieprasa starptautisku aizsardzību, un

([261]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 33. un 34. punkts.
([262]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 36. punkts.

> nodrošinātu atbilstību *neizraidīšanas* principam, ir jāatbilst Ženēvas konvencijai [Bēgļu konvencija]" ([263]).

Kā minēts iepriekš 1.3.1. sadaļā, pastāv saikne starp 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktu.

EST lietā *Ahmed* par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības tika jautāts, vai konkrētas dalībvalsts tiesību aktos noteiktais sods par konkrētu noziegumu var būt vienīgais kritērijs, lai noteiktu, vai šis noziegums ir "smags noziegums" KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta nozīmē. Varētu uzskatīt, ka jēdziens "smags noziegums" 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā balstās jēdzienā "smags noziegums" 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā, un tam ir tāda pati nozīme. Attiecīgi EST spriedums lietā *Ahmed* varētu būt vienlīdz piemērojams 12. panta 2. punkta b) apakšpunktam un 17. panta 1. punkta b) apakšpunktam.

Šajā sadaļā aplūkoti šādi jautājumi (skatīt 15. tabulu).

15. tabula. 3.4.1. sadaļas struktūra

3.4.1.1. apakšsadaļa	"Smaga nozieguma" jēdziens, ņemot vērā EST spriedumu lietā *Ahmed*.	79.–80. lpp.
3.4.1.2. apakšsadaļa	12. panta 2. punkta b) apakšpunktā ietvertais nosacījums, ka attiecīgajam smagajam noziegumam jābūt "nepolitiskam".	80.–84. lpp.
3.4.1.3. apakšsadaļa	12. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērojamība darbībām, kas ir atļautas saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām, ja tās izdarītas bruņota konflikta ietvaros.	84.–85. lpp.

3.4.1.1. Smagi noziegumi

Kā iepriekš minēts: EST lietā *Ahmed* sprieda, ka "pirms jebkura lēmuma izslēgt personu no bēgļa statusa ir jāveic pilnīga pārbaude attiecībā uz visiem apstākļiem konkrētajā gadījumā un tas nevar tikt pieņemts automātiski" ([264]). EST piebilda, ka "šāda prasība ir jāpārņem lēmumos par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības" ([265]), kā mērķis ir tāds pats kā izslēgšanai no bēgļa statusa pamatiem ([266]). Attiecīgi novērtējums par to, vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis "smagu noziegumu", ir jāveic šādi.

> Ir svarīgi norādīt, ka saskaņā ar [KD (pārstrādātās versijas)] 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu izslēgt personu no alternatīvās aizsardzības statusa ir atļauts tikai tad, ja pastāv "nopietni iemesli" uzskatīt, ka tā ir izdarījusi smagu noziegumu. Šajā normā ir noteikts izslēgšanas pamats, kas veido izņēmumu [..] un kas tādējādi ir jāinterpretē šauri.
>
> Pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, [Ungārijas] Likums par patvēruma tiesībām tomēr par smagu noziegumu automātiski liek kvalificēt jebkuru pārkāpumu, par ko atbilstoši Ungārijas tiesībām var tikt piemērots brīvības atņemšanas sods uz pieciem un vairāk gadiem.

([263]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 37. punkts.
([264]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 49. punkts.
([265]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 50. punkts.
([266]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 51. punkts.

> [..] jāuzsver, ka, lai arī attiecīgās dalībvalsts krimināltiesībās paredzētā soda kritērijs ir sevišķi svarīgs, izvērtējot tāda nozieguma smagumu, kas pamato izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības atbilstoši [..] 17. panta 1. punkta b) apakšpunktam, attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde uz šajā tiesību normā paredzēto izslēgšanas pamatu var atsaukties vienīgi pēc tam, kad tā katrā konkrētajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos precīzos faktus, lai noskaidrotu, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka ieinteresētās personas, kura citādi atbilst kritērijiem, lai saņemtu lūgto statusu, izdarītie nodarījumi atbilst šim izslēgšanas pamatam [..] ([267])..

EST ņēma vērā, ka iepriekš minēto pieeju atbalsta valsts tiesu prakses analīze, kas veikta šīs juridiskās analīzes pirmajā izdevumā ([268]), saskaņā ar kuru attiecīgā nozieguma smagums ir jānovērtē, ņemot vērā vairākus kritērijus. Šie kritēriji ietver:

> attiecīgā nodarījuma raksturu, nodarīto kaitējumu, kriminālvajāšanas uzsākšanai izmantotās procedūras veidu, paredzētā soda raksturu, un ņemt vērā, vai arī lielākā daļa tiesu attiecīgo nodarījumu uzskata par smagu noziegumu ([269]).

EST piebilda, ka "turklāt līdzīgi ieteikumi ir ietverti Rokasgrāmatā par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai [..] [155.–157. punkts]" ([270]).

Lietu piemēri, kur dalībvalstu tiesas ir lēmušas, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir jāizslēdz no bēgļa statusa, pamatojoties uz to, ka viņš ir atbildīgs par "smagu" nepolitisku noziegumu, ietver:

— seksuālu vardarbību pret nepilngadīgu brāļa/māsasmeitu ([271]);

— piesavināšanos lielā apmērā un kukuļu ņemšanu ļoti lielā apmērā ([272]);

— līdzdalību kā augstākā līmeņa dalībniekam sazvērestībā vardarbīgu terora aktu veikšanai ([273]);

— līdzdalību nepilngadīgu personu, kas vecākas par 15 gadiem, piespiedu iesaukšanā organizācijā "Tamililamas atbrīvošanas tīģeri" (*LTTE*) ([274]).

Tomēr jāuzsver, ka nozīme nav tikai tam, kā noziegums tiek nosaukts, jo ir jāņem vērā visi konkrētā gadījuma apstākļi, lai varētu secināt, ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par "smagu" nepolitisku noziegumu.

3.4.1.2. Nepolitiski noziegumi

Pat ja pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir individuāli atbildīgs par "smagu noziegumu", KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta

([267]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 52.–55. punkts.
([268]) *EASO*, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants. Juridiskā analīze, 2016. gada janvāris.
([269]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 56. punkts.
([270]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 57. punkts.
([271]) Ārvalstnieku tiesvedību padome (Beļģija), 2008. gada 30. septembra lēmums, Nr. 16.779, jo īpaši 3.2. punkts.
([272]) Valsts padome (Nīderlande), 2009. gada 30. decembra spriedums, 200902983/1/V1, NL:RVS:2009:BK8653, 2.3.5. punkts (nīderlandiešu valodā).
([273]) UKUT, 2013. gada 25. jūlija spriedums AH (Alžīrija) pret Secretary of State for the Home Department, [2013] UKUT, 382, 100.–102. punkts, kuru apelācijas instancē atstāja spēkā EWCA 9AK), 2015. gada 14. oktobra spriedums AH (Alžīrija) pret Secretary of State for the Home Department, [2015] EWCA Civ 1003.
([274]) Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2007. gada 20. aprīļa spriedums, M K, iesniegums Nr. 12033163, 12.–15. punkts.

b) apakšpunktu izmanto tikai tad, ja noziegums ir bijis "nepolitisks" un ticis izdarīts ārpus patvēruma valsts pirms pieteikuma iesniedzēja uzņemšanas bēgļa statusā.

KD (pārstrādātajā versijā) nav definēts jēdziens "nepolitisks", bet 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā nosaka, ka "īpaši nežēlīgas darbības pat tad, ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var klasificēt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem". Kā jau iepriekš minēts, EST ir lēmusi, ka "terora akti, kurus raksturo vardarbība pret civiliedzīvotājiem, pat ja tie veikti šķietami politisku mērķu vārdā, ir jāuzskata par smagiem nepolitiskiem noziegumiem [KD 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta] izpratnē" ([275]). Ne vienmēr ir iespējams vienkārši novērtēt, vai smags noziegums ir uzskatāms par *politisku*. Šeit var būt noderīgs "dominējošo iemeslu tests". *UNHCR* norāda, ka "ja nepastāv nepārprotama saikne starp noziegumu un tā iespējamo politisko mērķi vai ja attiecīgā darbība ir nav samērojama ar iespējamo politisko mērķi, dominē nepolitiski motīvi" ([276]).

Lai novērtētu, vai smags noziegums ir nepolitisks, ir jāatbild uz šādiem jautājumiem.

1) Vai pārkāpums ir saistīts ar cīņu par politisko varu valstī (piemēram, opozīcijas partijas darbības, lai gūtu varu)?

2) Vai pārkāpuma motivācija ir politiskā ideoloģija (piemēram, vai darbību izdara personiskiem vai kopīgiem mērķiem)?

3) Vai pastāv nepārprotama un tieša cēloņsakarība starp darbību un tās mērķi (piemēram, vai darbībai ir paredzama ietekme uz politiskā mērķa sasniegšanu)?

4) Vai pārkāpums (līdzekļi) ir samērīgs ar īstenojamo politisko mērķi (piemēram, vai darbības rezultātā ir nodarīts plašs materiālais vai personiskais kaitējums)? ([277])

Ceturtā jautājuma nozīme ir uzsvērta 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā, kas skar īpaši nežēlīgus noziedzīgos nodarījumus. Norādīts, ka "[..] īpaši nežēlīgas darbības pat tad, ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var klasificēt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem".

Kā norādīts 3.1.1. sadaļā, EST nav definējusi jēdzienu "terora akti", taču jebkurā gadījumā ir jāņem vērā visi konkrētās lietas apstākļi, pirms secināt, ka persona ir izslēdzama, pamatojoties uz kādu no KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā izklāstītajiem izslēgšanas pamatiem ([278]).

Izņemot iepriekš minēto, EST nav norādījusi apstākļus, kādos noziegums uzskatāms par nepolitisku ([279]). Taču kritērijus ir izstrādājušas dalībvalstu tiesas un tribunāli. Piemēram, Vācijas Federālā Administratīvā tiesa ir lēmusi šādi.

> [Nosakot, vai darbība nav politiska], ir jāņem vērā noziedzīgā nodarījuma raksturs, kā arī darbības motīvi un mērķis. Pārkāpums nav politisks, ja tas izdarīts galvenokārt citu iemeslu dēļ – piemēram, personisku iemeslu vai ieguvumu dēļ ([UNHCR

([275]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 81. punkts; EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 84. punkts.
([276]) Skatīt *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3, 2003, op. cit., fn. 32, 15. punkts.
([277]) Skatīt *EASO*, Praktiskā rokasgrāmata: Izslēgšana, 2017. gads, 25. lpp.
([278]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 49. punkts. Skatīt 1.5. sadaļu.
([279]) Taču ņemiet vērā ģenerāladvokāta Mengozzi secinājumus, kas sniegti 2010. gada 1. jūnijā apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, Bundesrepublik Deutschland pret B un D, EU:C:2010:302, 54.–57. punkts, kas atbilst *UNHCR* pieejai, konstatējot, vai noziegums ir "nepolitisks".

> *Rokasgrāmata par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai*, 152. punkts]). Ja nav nepārprotamas saiknes starp noziegumu un tā iespējamo politisko mērķi vai ja izdarītā darbība nav samērīga ar tās iespējamo politisko mērķi, tad dominē nepolitiski motīvi un nodarījums kopumā raksturojams kā nepolitisks (*House of Lords* (Lordu palāta), 1996. gada 22. maija spriedums – [1996] *2 All ER 865 – T* pret *Secretary of State for the Home Department* [..]). Īstenojot [KD] 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta pēdējo klauzulu, likumdevēji klasificēja īpaši brutālas darbības, piemēram, kā smagus nepolitiskus noziegumus, pat ja tie izdarīti galvenokārt nolūkā sasniegt politiskus mērķus. To bieži attiecinās uz vardarbības aktiem, ko parasti uzskata par "teroristiskiem" (skatīt *UNHCR* 15. punktu). *Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību. Izslēgšanas noteikumu piemērošana: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa*, 2003. gada 4. septembris, HCR/GIP/03/05) ([280]).

Iepriekšējā Apvienotās Karalistes Lordu palātas spriedumā, uz kuru atsaucās Vācijas Federālā Administratīvā tiesa, vairākums uzskatīja, ka uz jautājumu par to, kas ir politisks noziegums, visticamāk, netiks sniegta galīga atbilde. Lordu palāta tomēr sniedza šādu "idejas aprakstu".

> Noziegums ir uzskatāms par politisku noziegumu Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas b) punkta izpratnē, ja un tikai tad, ja: 1) tas ir izdarīts ar politisku mērķi, proti, ar mērķi gāzt vai sagraut, vai mainīt valsts varu vai kūdīt to mainīt savu politiku; un 2) pastāv pietiekami skaidra un tieša saikne starp noziegumu un iespējamo politisko nolūku. Nosakot, vai šāda saikne pastāv, tiesa ņems vērā līdzekļus, kas izmantoti politiskā mērķa sasniegšanai, īpašu uzmanību pievēršot tam, vai noziegums bija vērsts pret militāru vai valsts varas mērķi, no vienas puses, vai civilu mērķi, no otras puses, un jebkurā gadījumā, vai tas varētu būt saistīts ar sabiedrības locekļu nogalināšanu vai ievainošanu bez izšķirības ([281]).

Jāatzīmē, ka personu izdošanas līgumi un citi starptautiskie instrumenti parasti nosaka, ka atsevišķi noziegumi personas izdošanas vai savstarpējās tiesiskās palīdzības nolūkos ir uzskatāmi par nepolitiskiem. Šādi noteikumi ir atrodami, piemēram, Eiropas Padomes Konvencijā par terorisma novēršanu ([282]) un Starptautiskajā konvencijā par teroristu finansēšanas apkarošanu ([283]). Tomēr personu izdošanas līgumi, kuri satur šādus noteikumus, arī nosaka, ka tie neuzliek par pienākumu izdot personu vai sniegt savstarpēju tiesisko palīdzību, ja:

> lūgumu saņēmušajai Pusei ir pamats uzskatīt, ka izdošanas lūgums [..] vai lūgums pēc savstarpējās tiesiskās palīdzības par minētajiem nodarījumiem ir veikts, lai tiesātu vai sodītu personu, par pamatu ņemot tās rasi, reliģisko piederību, tautību, etnisko izcelsmi vai politisko pārliecību, vai arī lūguma izpildīšana varētu kaitēt personas stāvoklim dēļ kāda no šiem iemesliem ([284]).

UNHCR ieskatā nozieguma klasificēšana par nepolitisku izdošanas līgumos ir "nozīmīga", novērtējot, vai noziegums nav uzskatāms par politisku Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas

([280]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009, BVerwG 10 C 24.08, op. cit., fn. 106, 42. punkts, tulkojumu veica Federālā Administratīvā tiesa.

([281]) House of Lords (UK) (Apvienotās Karalistes Lordu palāta), 1996. gada 22. maija spriedums, T. pret Immigration Officer [1996] UKHL 8. Skatīt arī Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2011, A.S. pret Iekšlietu ministriju, 4 Azs 60/2007-136, op. cit., fn. 160 (čehu valodā), kur Tiesa uzsvēra, cik svarīgi ir novērtēt, vai iespējamais noziegums patiesībā nav politisks noziegums, kas demokrātiskā valstī vispār nebūtu sodāms kā noziegums, jo būtu pieteikuma iesniedzēja pamattiesību likumīga īstenošana.

([282]) Eiropas Padome, Konvencija par terorisma novēršanu, ETS Nr. 196, 2005. gada 16. maijs (stājās spēkā 2007. gada 1. jūnijā), 20. pants.

([283]) Starptautiskā konvencija par teroristu finansēšanas apkarošanu, op. cit., fn. 116, 14. pants.

([284]) Eiropas Padomes Konvencija par terorisma novēršanu, op. cit., fn. 279, 21. pants 1. punkts; Starptautiskā konvencija par teroristu finansēšanas apkarošanu, op. cit., fn. 116, 15. pants.

b) punkta izpratnē, taču tas tomēr būtu jāaplūko, "ņemot vērā visus attiecīgos faktorus" ([285]). Tas atbilstu EST apsvērumiem lietā *B un D*, saskaņā ar kuriem nav tiešas saiknes starp ES tiesību instrumentu mērķiem, kas saistīti ar terorisma apkarošanas pasākumiem, un KD mērķiem ([286]). Tādējādi, kā ģenerāladvokāts *Mengozzi* norādīja savos secinājumos šajā lietā.

> Apstāklis, ka noziegumu kādā izdošanas līgumā uzskata par nepolitisku noziegumu, kaut arī ir būtisks, tomēr pats par sevi nav izšķirošs novērtējumam, kas jāveic uz 1951. gada konvencijas 1. panta F daļas b) punkta pamata, un tāpēc tam nebūtu jābūt izšķirošam arī saistībā ar [KD] ([287]).

Secinājums: politiskā nozieguma pazīmes atbilst 6. attēlā atspoguļotajām.

6. attēls. Politiska nozieguma pazīmes

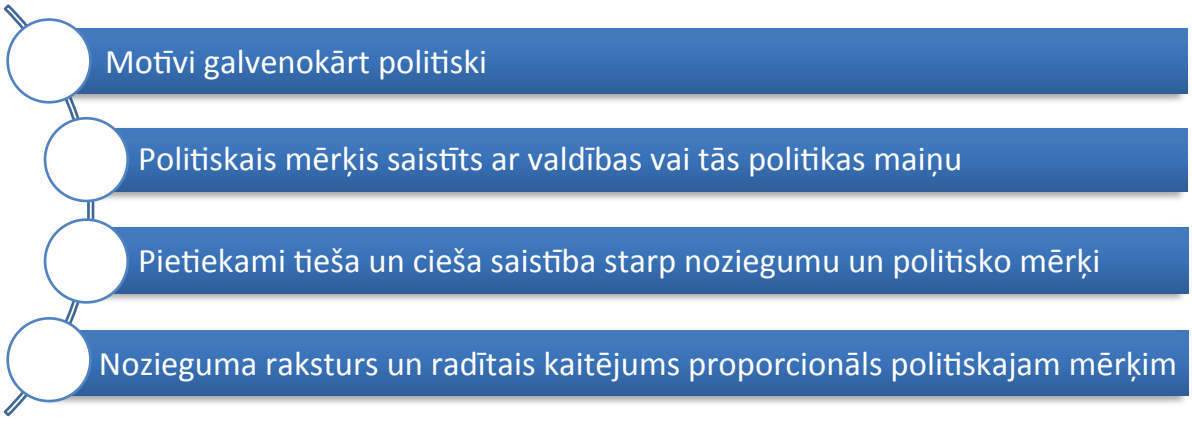

Piemēram, lietā *Tamil X LTTE* militārās vienības dalībnieki bija apzināti un nelikumīgi nogremdējuši paši savu kravas kuģi, kas veda munīciju uz Šrilanku *LTTE* vajadzībām. Jaunzēlandes Augstākā tiesa uzskatīja, ka, lai gan nav apšaubāms, ka *LTTE* vienība ir izdarījusi "smagu noziegumu", jebkāds iespējamais apelācijas iesniedzēja sniegtais atbalsts šī nozieguma izdarīšanā nevar kalpot par pamatu viņa izslēgšanai, jo noziegums bija politiska rakstura. Lai gan noziegums tika pastrādāts, lai novērstu kuģa arestu no Indijas varas iestāžu puses, tas bija samērā tuvu ceļojuma nolūkam, proti, nodrošināt *LTTE* politiskos mērķus, sekmējot *LTTE* militārās spējas Šrilankā. Neraugoties uz to, ka nogremdēšana apdraudēja uz tuvējiem Indijas jūras spēku un krasta apsardzes kuģiem esošo jūrnieku dzīvības, to "[nevar] pielīdzināt vardarbībai pret civiliedzīvotājiem bez izšķirības, kas padarītu saikni starp noziedzīgo rīcību un jebkādu vispārēju politisko mērķi pārāk nenozīmīgu". Tādējādi munīcijas aresta no "Tamilu tīģeriem nesimpatizējošās Indijas varas iestādes" puses novēršana, ir jāuzskata par "pietiekami saistītu ar politiskajiem mērķiem, lai tie būtu to tvērumā" ([288]).

Turpretim *UKUT* lietā *AAS* uzskatīja, ka, lai gan civilās lidmašīnas nolaupīšana, ko veica apelācijas iesniedzēji, bija nopietns noziegums ar politisku mērķi, proti, bēgšana no politiskās vajāšanas Afganistānā ([289]), nolaupīšanas saikne bija pārāk nenozīmīga vai nesamērīga šim politiskajam mērķim. Tas bija tāpēc, ka:

([285]) *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, *op. cit.*, fn. 156, 42. punkts.
([286]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 89. punkts. Skatīt papildus 3.1.1. sadaļu.
([287]) Ģenerāladvokāta *Mengozzi* secinājumi, kas sniegti 2010. gadā, Bundesrepublik Deutschland pret B un D, op. cit., fn. 279.
([288]) Supreme Court (New Zealand) (Jaunzēlandes Augstākā tiesa), 2010. gada 27. augusta spriedums, The Attorney General (Minister of Immigration) pret Tamil X un Refugee Status Appeals Authority, [2010] NZSC 107, 81.–100. punkts.
([289]) *UKUT*, 2019, AAS un citi, op. cit., fn. 162, 118.–119. punkts.

> lidojumā atradās absolūti nevainīga lidojuma apkalpe un aptuveni simts pasažieru, kas nebija saistīti ar apelācijas iesniedzējiem vai viņu ģimenēm. [Arī] nolaupīšana pēc savas būtības bija haotisks un nedrošs notikums, un [..], ņemot līdzi ieročus lidojumā, tā, visticamāk, radīja vismaz ievainojumu risku sabiedrībai. [..] Nolaupīšana bija nopietns nodarījums [..], kas radīja lielas bailes un satraukumu nevainīgajos pasažieros, kuri tika aizturēti uz ievērojamu laika periodu. Turklāt [..] saprātīgas personas ar tādu pašu uztverto risku [tikt politiski vajātām no *Taliban* puses] un kurām ir tādas pašas pazīmes [kā pieteikuma iesniedzējiem], nebūtu nolaupījušas lidmašīnu [bet būtu izvēlējušās alternatīvu bēgšanas veidu] ([290]).

3.4.1.3. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērojamība darbībām, kas nav aizliegtas saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām, ja tās izdarītas bruņota konflikta ietvaros

Starptautiskos bruņotos konfliktos karojošās puses bruņoto spēku dalībnieki (izņemot medicīnas un reliģisko personālu) ir "kombatanti", kuriem saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām ir tiesības atklāti piedalīties karadarbībā ([291]). Tas nozīmē, ka sagūstīšanas gadījumā viņus nevar saukt pie atbildības par darbībām, kas ir atļautas saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām, tostarp par ienaidnieka kaujinieku nogalināšanu vai likumīgu un samērīgu militāru mērķu iznīcināšanu, pat ja attiecīgās darbības miera laikā būtu uzskatāmas par smagu noziegumu. Šo pašu iemeslu dēļ **bijušo kombatantu** nevar izslēgt no bēgļa statusa saskaņā ar 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu, pamatojoties uz to, ka viņš ir izdarījis šādas darbības, būdams kombatants.

Lokāla rakstura bruņotos konfliktos nostāja ir atšķirīga. Lai gan starptautiskajās humanitārajās tiesībās noteiktas juridiskas saistības visām šāda konflikta pusēm, tostarp nemiernieku bruņotajiem grupējumiem, tām nav piešķirts nekāds īpašs juridiskais statuss ([292]). Tādējādi pat ja nemiernieku bruņotais grupējums ievēro savus pienākumus saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām, nepastāv šķēršļi valstij, kuras teritorijā notiek konflikts, saukt pie atbildības grupējumu dalībniekus par viņu darbībām saistībā ar konfliktu. Šajā sakarā jāatzīmē, ka II papildprotokola 6. panta 5. punkts aicina atturēties no apsūdzības celšanas, nosakot, ka "karadarbībai beidzoties, atbilstošajiem varas pārstāvjiem ir jācenšas visplašākajā iespējamajā veidā piešķirt amnestiju personām, kas piedalījušās bruņotajā konfliktā [..]" ([293]).

Tāpēc principā dalībvalstīm nav liegts noteikt, ka darbība, kas izdarīta lokāla rakstura bruņotā konfliktā, ir "smags noziegums" KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta nozīmē, pat ja darbība nav bijusi aizliegta saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām. Tomēr, ja darbība ir samērīga ar tās mērķiem, visticamāk, tā neatbilst "nepolitiska" nodarījuma nosacījumam izslēgšanai no bēgļa statusa atbilstīgi 12. panta 2. punkta b) apakšpunktam.

Piemēram, Vācijas Federālā Administratīvā tiesa ir atzinusi, ka lokāla rakstura bruņotā konfliktā izdarītas darbības samērīgums ir jāvērtē, piemērojot starptautisko humanitāro

---

([290]) *UKUT*, 2019, AAS un citi, op. cit., fn. 162, 120.–122. punkts.

([291]) 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī), 43. panta 2. punkts. Ņemiet vērā, ka civiliedzīvotājiem var būt arī kombatantu statuss ārkārtas situācijā *levée en masse*: skatīt 2. pantu Hāgas noteikumos, kas pievienoti Hāgas Konvencijai par kara likumu un paražu ievērošanu un tās pielikumam: Noteikumi par kara likumu un paražu ievērošanu, 1907. gada 18. oktobris (stājās spēkā 1910. gada 26. Janvārī); ŽK (I) op. cit., fn. 167, 13. panta 6. Punkts; ŽK (III), op. cit., fn. 167, 4.A panta 6. punkts.

([292]) Skatīt kopējā 3. panta pēdējo daļu.

([293]) SSKK norāda, ka II papildprotokola 6. panta 5. punkta mērķis ir "aicināt sniegt izlīguma žestus, kas varētu veicināt sašķeltas tautas normālu attiecību atjaunošanu". Skatīt SSKK, *Komentārs par 1977. gada 8. jūnija papildu protokolu pie 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām* (SSKK, 1987), 1402. lpp., 4618. papildu atzīme [Interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par I papildprotokolu un Komentārs par II papildprotokolu].

tiesību standartus. Tāpēc tā konstatēja, ka, ja darbība nav klasificējama kā kara noziegums, 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu parasti nepiemēro ([294]). Francijas *Commission des recours des réfugiés* (Bēgļu apelācijas padome) faktiski izmantoja tādu pašu pieeju attiecībā uz čečenu kaujinieku, kurš netika atzīts par izslēgtu saskaņā ar Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktu. Komisija secināja, ka tas ir tāpēc, ka viņa īstenotās darbības pret Krievijas bruņotajiem spēkiem nebija pretrunā starptautiskajām humanitārajām tiesībām un tām bija leģitīmi mērķi, jo "var uzskatīt, ka viņš ir aizstāvēja čečenu tautu un savu ģimeni" ([295]).

3.4.2. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērošanas joma ģeogrāfiski un laikā

Ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs tiek uzskatīts par individuāli atbildīgu par smagu nepolitisku noziegumu, KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts nosaka, ka viņš tiek izslēgts no bēgļa statusa tikai tad, ja šis noziegums ir izdarīts "**pirms viņš tika uzņemts kā bēglis** [..] **ārpus patvēruma valsts** [..]; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu".

Tiesu un tribunālu pārstāvjiem ir jāapzinās, ka 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir vienīgais 12. panta 2. punkta noteikums ar ģeogrāfisku un laika ierobežojumu.

Jāņem vērā, ka Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punkts, kuram atbilst KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts, tikai nosaka, ka attiecīgajam noziegumam ir jābūt izdarītam ārpus patvēruma valsts "pirms uzņemšanas šajā valstī par bēgli", nepiebilstot, ka tas nozīmē "laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu". Jāņem vērā arī *UNHCR* paustais, ka frāze "kas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja" neatbilst Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktam ([296]).

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir nepārprotami norādīts, ka "pirms viņš tika uzņemts kā bēglis" nozīmē "laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu". Tādējādi šķiet, ka persona ir izslēdzama no bēgļa statusa, ja pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka tā ir izdarījusi smagu nepolitisku noziegumu ārpus attiecīgās dalībvalsts, gaidot lēmumu par savu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, vai pat pēc šīs dalībvalsts lēmuma piešķirt bēgļa statusu. Tomēr tas būtu iespējams tikai tad, ja attiecīgajai personai vēl nebūtu izsniegta uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu. Tādējādi šķiet, ka 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērošanas jomā ietilpst situācija, kurā pēc tam, kad dalībvalsts ir atzinusi, ka attiecīgā persona ir kvalificējama kā bēglis un ir attiecīgi piešķīrusi personai bēgļa statusu atbilstīgi KD (pārstrādātās versijas) 13. pantam, persona izdara smagu nepolitisku noziegumu ārpus šīs dalībvalsts pirms tai ir piešķirta uzturēšanās atļauja saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 24. panta 1. punktu. Šādā situācijā dalībvalstij saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 14. panta 3. punkta a) apakšpunktu būtu jāizbeidz personas bēgļa statuss, pamatojoties uz to, ka šī persona ir "izslēgta no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem saskaņā ar 12. pantu" ([297]).

([294]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009, BVerwG 10 C 24.08, op. cit., fn. 106, 43. punkts.

([295]) Commission des recours des réfugiés (Bēgļu apelācijas padome, Francija), 2007. gada 25. janvāra lēmums, *M S*, iesniegums Nr. 552944, Nacionālajā Patvēruma tiesību tiesā, Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2007, 2008, 99.–100. lpp. (neoficiāls tulkojums).

([296]) *UNHCR*, Komentāri par 2004. gada 29. aprīļa EK Padomes direktīvu 2004/83/EK, 2005. gada 26. janvāris, 27. lpp.

([297]) Vispārīgāk par KD (pārstrādātās versijas) 14. pantu skatīt *EASO*, Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants. Juridiskā analīze, op. cit., fn. 5.

3.5. Darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem (12. panta 2. punkta c) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā noteikts šāds pamats izslēgšanai no bēgļa statusa.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts

2. Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

[..]

c) viņš ir vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO statūtu preambulā un 1. un 2. pantā.

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts papildina Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta formulējumu, kurā nav minēti ANO Statūti ([298]).

Atšķirībā no KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta, 12. panta 2. punkta c) apakšpunktam nav ierobežojumu ne laika ziņā, ne ģeogrāfiski. Tāpēc to piemēro darbībām, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem un kuras izdarītas gan patvēruma **valstī**, kā arī **ārpus tās pirms vai pēc** attiecīgās personas uzņemšanas bēgļa statusā.

3.5.1. Darbību juridiskais raksturojums 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomas ietvaros

Izteiciens "darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem" izriet no kvalificēšanas attiecībā uz patvēruma tiesībām 1948. gada Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 14. panta 2. punktā ([299]).

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 14. pants

1) Katram cilvēkam ir tiesības meklēt patvērumu no vajāšanas citās valstīs un izmantot šo patvērumu.

2) Uz šīm tiesībām nevar atsaukties tādas vajāšanas gadījumā, kas patiesi izriet no nepolitiskiem noziegumiem vai **darbībām, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem** (izcēlums pievienots).

([298]) Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti, Sanfrancisko, 1945. gads.

([299]) ANO ĢA, Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 1948. gada 11. decembris, A/RES/217 (III) A. Skatīt S. Kapferer, 'Article 14(2) of the Universal Declaration of Human Rights and Exclusion from International Refugee Protection' ("Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 14. panta 2. punkts un izslēgšana no starptautiskās bēgļu aizsardzības"), *Refugee Survey Quarterly* (2008), 53.–75. lpp.

Vārda "vajāšana" lietojums Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 14. panta 2. punktā nozīmē, ka šī panta izpratnē "darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem", attiecas tikai uz noziedzīgiem nodarījumiem. Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta un KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas joma tomēr nav tikpat ierobežota. Tomēr, kā jau minēts, EST ir atzinusi, ka visi trīs KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā noteiktie izslēgšanas pamati ir izveidoti, balstoties uz jēdzienu "smags noziegums" ([300]). Tādējādi, lai gan ir skaidrs, ka darbībām, uz kurām attiecas 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts, ir jābūt līdzvērtīgai smaguma pakāpei ar noziegumiem, uz kuriem attiecas 12. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts ([301]), ir vispāratzīts, ka tām nav jābūt noziedzīgiem nodarījumiem ([302]) un ka pieteikuma iesniedzējs nav jāsauc pie atbildības šādas darbības dēļ. Turklāt *UNHCR*, pieņemot, ka darbībām, kas ir pretējas ANO mērķiem, ir jābūt noziedzīgam, neizslēdz iespēju, ka darbības, kas nav noziedzīgi nodarījumi, var ietilpt Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta piemērošanas jomā ([303]).

3.5.2. 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta materiālā piemērošanas joma

KD (pārstrādātās versijas) 31. apsvērumā par vainīgu darbībā, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju mērķiem un principiem", teikts šādi.

KD (pārstrādātās versijas) 31. pants

Darbības, kas ir pretējas ANO principiem un mērķiem, ir izklāstītas ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā un cita starpā ietvertas ANO rezolūcijās, kas attiecas uz terorisma apkarošanas pasākumiem, kurās noteikts, ka "terorisma darbības, metodes un prakse ir pretējas ANO mērķiem un principiem" un ka "apzināta terorisma aktu finansēšana, plānošana un kūdīšana uz tiem arī ir pretēja ANO mērķiem un principiem".

Līdz šim EST ir izskatījusi 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanu tikai saistībā ar terorismu, tāpēc tas tiks aplūkots vispirms (skatīt 3.5.2.1. sadaļu). Tomēr, ņemot vērā ANO mērķu un principu plašo vērienu, kā izklāstīts ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā ([304]), tomēr acīmredzami, ka ne tikai terorisma jēdzienam atbilstoša rīcība var ietilpt 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomā. Darbību, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, konkrētās pazīmes, ko noteikušas dalībvalstu tiesas un tribunāli, ir attiecīgi aplūkotas 3.5.2.2. sadaļā.

([300]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 46. punkts.

([301]) Skatīt, piemēram, Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2012, *Al-Sirri*, op. cit., fn. 153, 13. punkts; *UKUT*, 2013, AH (Alžīrija), op. cit., fn. 273, 86. punkts; EST, 2018, K un H.F., op. cit., fn. 8, 46. punkts, norādot, ka "[KD (pārstrādātās versijas)] 12. panta 2. punktā paredzētie noziegumi vai darbības būtiski apdraud tādas pamatvērtības kā cilvēka cieņas un cilvēktiesību respektēšana, uz kurām [..] ir balstīta Savienība, kā arī mieru, ko [..] Savienība tiecas veicināt". Lietā *Al-Sirri* attiecīgie fakti ietvēra aizdomas par sazvērestību afgāņu ģenerāļa slepkavības izdarīšanā un aizdomas par līdzdalību bruņotos uzbrukumos pret ANO spēkiem Afganistānā. Lietā *AH* attiecīgie fakti ietvēra aizdomas par līdzdalību lidostas spridzināšanā.

([302]) Skatīt, piemēram, Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2013. gada 19. novembra spriedums, *BVerwG* 10 C 26.12, DE:BVerwG:2013:191113U10C26.12.0, 15. punkts, par terorismu; Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2011. gada 29. marta spriedums, J.S.A. pret Iekšlietu ministriju, 6 Azs 40/2010-70, 33. punkts par sadarbošanos ar Kubas drošības dienestiem (čehu valodā); Immigration Appeal Tribunal (UK) (Imigrācijas apelācijas tribunāls, AK), 2004. gada 7. maija spriedums, KK (1. panta F daļas c) punkts) [2004] UKIAT 101, 88. punkts, par terorismu; UKUT, 2016. gada 2. marta spriedums, Hany Youssef pret Secretary of State for the Home Department [2016] UKUT 00137 (IAC), 20. punkts, par terorismu, ko spēkā atstāja England and Wales Court of Appeal (EWCA) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa), 2018. gada 26. aprīļa spriedums, Hany El-Sayed El-Sebat Youssef un N2 pret Secretary of State for the Home Department, [2018] EWCA Civ 933, 68.–77. punkts.

([303]) Skatīt *UNHCR*, UNHCR iejaukšanās Apvienotās Karalistes Augstākajā tiesā lietās Yasser al-Sirri (pieteikuma iesniedzējs) pret Secretary of State for the Home Department (atbildētājs) un DD (Afganistāna) (pieteikuma iesniedzējs) pret Secretary of State for the Home Department (atbildētājs)), 2012. gada 23. marts, 17. punkts.

([304]) Skatīt C pielikumu – Atlasītas attiecīgās starptautiskās tiesību normas šī noteikuma tekstam.

3.5.2.1. Terorisms kā darbība, kas ir pretēja ANO mērķiem un principiem

Šajā sadaļā tiek pieņemts, ka lasītājs jau ir iepazinies ar 3.1.1. sadaļas saturu, kurā ir aplūkoti dažādi būtiski jautājumi izslēgšanas par "terorismu" kontekstā, kas šeit netiks atkārtoti.

Kā minēts, līdz šim EST judikatūrā ir aplūkota 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošana tikai saistībā ar terorismu. Lietā *B un D* tiesa nosprieda, ka no ANO DP Rezolūcijām 1373 (2001) ([305]) un 1377 (2001) ([306]) nepārprotami izriet, ka "**starptautiskā terorisma akti,** runājot vispārīgi un neatkarīgi no jebkādas valsts līdzdalības, ir pretrunā ANO mērķiem un principiem" ([307]). Lietā *Lounani* EST uzskatīja, ka no ANO Drošības padomes rezolūcijas 1377 (2001) izriet, ka arī **"starptautiskā terora aktu finansēšana, plānošana un sagatavošana, kā arī jebkuras citas atbalsta formas šajā sakarā"** ir darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem ([308]). Turklāt no ANO DP Rezolūcijas 1624 (2005) ([309]) var secināt, ka:

> darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, nav tikai "terorisma darbības, metodes un prakse". Drošības padome tajā aicināja valstis, lai apkarotu terorismu, atbilstoši starptautiskajās tiesībās tām noteiktajiem pienākumiem liegt patvērumu un nodot tiesai "jebkuru, kas sniedz atbalstu terora aktu finansēšanai, organizēšanai, sagatavošanai vai izdarīšanai, tos veicina, tajos piedalās vai mēģina tajos piedalīties, vai sniedz patvērumu to izdarītājiem". Turklāt [šajā rezolūcijā] [..] valstis tiek aicinātas liegt patvērumu jebkurai personai, attiecībā uz kuru ir ticama un nozīmīga informācija, ka ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā ir vainojama kūdīšanā izdarīt terora aktu vai aktus.
>
> No minētā izriet, ka jēdziens "darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem", kas ir minēts Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas c) punktā un Direktīvas 2004/83 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā, nevar tikt interpretēts kā tāds, kas attiecas tikai uz to terora aktu izdarīšanu, kas ir precizēti Drošības padomes rezolūcijās (turpmāk – "terora akti") ([310]).

EST saistībā ar pamattiesvedību lietā *Lounani* norādīja, ka ANO DP Rezolūcija 2178 (2014) ([311]) attiecas uz ārvalstu teroristu kaujinieku parādību, proti, "indivīdi, kas dodas uz citu valsti, kas nav to dzīvesvietas vai pilsonības valsts, lai veiktu, organizētu vai sagatavotu terora aktus" ([312]). Rezolūcijā paustas raizes par "teroristu organizāciju organizēto tīklu, kas viņiem ļauj pārvietot no valsts uz valsti visu pilsonību kaujiniekus un tiem vajadzīgos līdzekļus" ([313]). Turklāt tā aicina valstis īstenot pretpasākumus, tostarp nepieļaut un aizliegt šādas darbības:

> tādu personu vervēšanu, organizēšanu, transportēšanu vai aprīkošanu, kuras pārvietojas uz valsti, kas nav to dzīvesvietas vai pilsonības valsts, lai it īpaši izdarītu, organizētu vai sagatavotu terora aktus ([314]).

([305]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 1373 (2001), op. cit., fn. 127.
([306]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 1377 (2001) (2001. gada 12. novembris) ANO dok. S/RES/1377(2001).
([307]) EST, 2010, B un D, *op. cit.*, fn. 9, 83. punkts (izcēlums pievienots). Skatīt arī 84. punktu, kurā, norādīts, ka attiecīgie terora akti bija "starptautiska mēroga".
([308]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 46. punkts.
([309]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 1624 (2005) (2005. gada 14. septembris) ANO dok. S/RES/1624(2005).
([310]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 47. un 48. punkts.
([311]) ANO Drošības padome, Rezolūcija 2178 (2014) (2014. gada 24. septembris) ANO dok. S/RES/2178(2014).
([312]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 67. punkts.
([313]) EST, 2017, *Lounani*, op. cit., fn. 28, 67. punkts.
([314]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 68. un 69. punkts.

Attiecīgi pat ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs nav izdarījis, kūdījis vai citādi piedalījies starptautiskā terora aktā, uz viņu attieksies 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts, ja pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka viņš ir izdarījis, kūdījis vai citādi piedalījies iepriekš minētajās darbībās ([315]).

EST gan spriedumā gan *B un D*, gan *Lounani* uzsvēra, ka attiecīgie terora akti bija **starptautiska mēroga**, kas veicināja attiecīgo aktu iekļaušanu 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomā ([316]). Tas ir pretstatā teroristu darbībām, uz kurām attiecas 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts, attiecībā uz ko EST nav izteikusi šādu apsvērumu ([317]). Tādējādi lietā *Lounani* EST norādīja, ka, konstatējot, vai pieteikuma iesniedzējs pamattiesvedībā ir izslēdzams no bēgļa statusa saskaņā ar 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu, cita starpā ir jāņem vērā šādi faktori.

> [..] ir jānorāda, ka iesniedzējtiesas lēmumā ir norādīts, ka M. Lounani bija tādas starptautiskas teroristu grupas vadošais loceklis, kas 2002. gada 10. oktobrī tika ierakstīta Apvienoto Nāciju Organizācijas sarakstā, kurā tiek identificētas konkrētas fiziskas un juridiskas personas, kurām tiek piemērotas sankcijas, un kura turpina būt šajā sarakstā pēc tā atjauninināšanas. *M. Lounani* darbībām, sniedzot loģistikas atbalstu šīs grupas darbībai, piemīt starptautisks aspekts, jo viņš bija iesaistīts pasu viltošanā un palīdzēja brīvprātīgajiem, kuri vēlējās doties uz Irāku ([318]).

Francijas Valsts padome lēma šādi:

> [J]a uz teroristiska rakstura aktiem var attiecināt Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktu, tad **starptautiska mēroga terora akti smaguma, starptautiskās ietekmes un ietekmes uz mieru un starptautisko drošību ziņā** var būt arī darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta izpratnē ([319]).

Attiecīgajā lietā zemākās instances tiesa, kuras spriedums tika pārsūdzēts, uzskatīja, ka pastāvēja nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs bija izdarījis darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta izpratnē. Zemākās instances tiesa bija atzinusi, ka pieteikuma iesniedzējs bija apsūdzēts par nodarījumiem saistībā ar Kurdistānas strādnieku partijas (*PKK*) vardarbības aktu, kurā turku kultūras biedrības telpās Francijā tika iemesti Molotova kokteiļi. Tā arī bija noteikusi, ka prokurors šo aktu bija klasificējis kā teroristisku, un tas bija daļa no vardarbības aktu sērijas, ko Eiropā īstenoja *PKK*, kuru ES uzskatīja par teroristu organizāciju. Tomēr Valsts padome atcēla zemākās instances tiesas lēmumu, pamatojoties uz to, ka tā nebija novērtējusi attiecīgā akta nopietnību saistībā ar tā starptautisko aspektu ([320]).

Kā aplūkots tālāk tekstā, ir vispāratzīts, ka **visām** darbībām, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, ne tikai tām, kas ietilpst terorisma jēdzienā, nepieciešams starptautisks aspekts.

([315]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 70. punkts.
([316]) EST, 2010, B un D, *op. cit.*, fn. 9, 84. punkts; EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 74. punkts.
([317]) EST, 2010, B un D, *op. cit.*, fn. 9, 81. punkts.
([318]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 74. punkts.
([319]) *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija), 2018. gada 11. aprīļa spriedums, M A, iesniegums Nr. 402242, FR:CECHR:2018:402242.20180411 (kopsavilkums angļu valodā), 2. punkts, neoficiāls tulkojums šīs juridiskās analīzes vajadzībām (izcēlums pievienots).
([320]) *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija), 2018. gada 11. aprīļa spriedums, M A, iesniegums Nr. 402242, FR:CECHR:2018:402242.20180411 (kopsavilkums angļu valodā), 1.–3. punkts, neoficiāls tulkojums šīs juridiskās analīzes vajadzībām.

3.5.2.2. ANO mērķiem un principiem pretēju darbību piemēri

Ir vispāratzīts, ka darbībai, kas pārkāpj ANO mērķus un principus, ir jābūt pietiekami smagai un ar starptautisku ietekmi, lai uz to attiektos 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts. *UNHCR* to formulēja šādi:

> Apvienoto Nāciju Organizācijas principi un mērķi ir atspoguļoti neskaitāmos veidos, piemēram, daudzpusējās konvencijās, kas pieņemtas ANO Ģenerālās asamblejas vadībā, kā arī Drošības padomes rezolūcijās. Jebkādas darbības, kas ir pretējas šādiem dokumentiem, pielīdzināšana [Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punktam] tomēr būtu pretrunā šī noteikuma mērķim un nolūkam. Drīzāk 1. panta F daļas c) punkts attiecas tikai uz darbībām, kas fundamentāli pārkāpj Apvienoto Nāciju Organizācijas principus un mērķus. **Tādējādi 1. panta F daļas c) punkts tiek piemērots tikai ārkārtējos apstākļos, ja ir izdarītas darbības, kas apdraud pašas starptautiskās sabiedrības līdzāspastāvēšanas pamatu** Apvienoto Nāciju Organizācijas aizgādībā. Atslēgvārdi 1. panta F. punkta c) punktā – "darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem" – tādējādi ir jāinterpretē tā, ka tā piemērošana ir attiecināma tikai uz situācijām, kad darbība un tās sekas atbilst augstam slieksnim. **Šis slieksnis būtu jānosaka, ņemot vērā attiecīgā akta smagumu, veidu, kādā akts ticis organizēts, tā starptautisko ietekmi un ilgtermiņa mērķus, kā arī ietekmi uz starptautisko mieru un drošību. Tādējādi šis noteikums attiektos uz noziegumiem, kas var ietekmēt starptautisko mieru, drošību un mierīgas attiecības starp valstīm, kā arī uz smagiem un ilgstošiem cilvēktiesību pārkāpumiem** ([321]).

Īsumā saskaņā ar *UNHCR*:

> [Bēgļu konvencijas] 1. panta F daļas c) punkts tiek piemērots tikai ārkārtējos apstākļos, ja ir veiktas darbības, kas apdraud pašas starptautiskās sabiedrības līdzāspastāvēšanas pamatu. Šādai darbībai ir jābūt starptautiskam aspektam. Šajā kategorijā ietilpst noziegumi, kas var ietekmēt starptautisko mieru, drošību un mierīgas attiecības starp valstīm, kā arī smagi un ilgstoši cilvēktiesību pārkāpumi ([322]).

Dalībvalstu tiesas un tribunāli būtībā ir izmantojuši tādu pašu pieeju, lai gan dažkārt ir atšķirības noteiktās detaļās.

Piemēram, *UNHCR* pieeju ir nepārprotami apstiprinājusi Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa ([323]) un Francijas Nacionālā patvēruma tiesību tiesa ([324]), ievērojot līdzīgu nostāju Francijas Valsts padomes paustajai ([325]).

Čehijas Augstākā tiesa, cita starpā atsaucoties uz Kanādas Augstākās tiesas nozīmīgo spriedumu lietā *Pushpanathan* ([326]), uzskatīja, ka darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem

---

([321]) *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, op. cit., fn. 156, 47. punkts (izcēlums pievienots).
([322]) *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 13, op. cit., fn. 70, 17. punkts.
([323]) Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2012, Al-Sirri, op. cit., fn. 153, 14. un 38. punkts.
([324]) Skatīt Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) (virspalāta), 2019. gada 25. jūnija spriedums, Mme I, iesniegums Nr. 180287385, 9.–12. punkts un 2019. gada 30. augusta spriedums, M. A, iesniegums Nr.18052314, 6.–9. punkts. Abas lietas attiecās uz starptautiskās aizsardzības saņēmējiem no Nigērijas, kuru aizsardzības statusu *OFPRA* vēlējas atcelt, pamatojoties uz to, ka viņi bija iesaistīti sutenerismā prostitūcijas tīkla ietvaros. Pirmajā lietā I kundze bija personīgi iesaistīta cilvēku tirdzniecības tīklā, taču tika konstatēts, ka viņas zemais atbildības līmenis neatbilst smaguma vai individuālās atbildības līmenim, lai viņu varētu izslēgt saskaņā ar 1. panta F daļas c) punktu. (Viņas alternatīvais aizsardzības statuss tomēr tika atcelts, pamatojoties uz to, ka viņa bija izdarījusi smagu nepolitisku noziegumu.) Turpretim otrajā lietā tiesa noteica, ka, ņemot vērā M. A augsto amatu un atbildību starptautiskā prostitūcijas tīklā, viņš ir izslēdzams saskaņā ar 1. panta F daļas c) punktu. Tajā tika konstatēts, ka viņš vadīja tīklu ar citiem, tostarp ar augsta līmeņa kontaktiem administratīvajā un diplomātiskajā elitē, ka tīklā bija iesaistīts liels upuru skaits un ka viņš ir saņēmis vairākus smagus sodus par dažādiem noziegumiem. Tāpēc bēgļa statuss viņam tika atcelts.
([325]) Valsts padome (Francija), 2018. gada 11. aprīļa spriedums, 410897, FR:CECHR:2018:410897.20180411, 2. punkts (franču valodā).
([326]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 1998. gada 4. jūnija spriedums, Veluppillai Pushpanathan pret Minister of Citizenship and Immigration [1998] 1 SCR 982.

un principiem, ietver: i) darbības, kuras kā tādas skaidri apzīmējusi ANO; un ii) darbības, kas ir pietiekami smagi un ilgstoši cilvēktiesību pārkāpumi, lai tos varētu uzskatīt par vajāšanu ([327]). Čehijas spriedumā fakti ietvēra sadarbību ar Kubas drošības spēkiem un informācijas sniegšanu tiem par citu ārzemēs dzīvojošo Kubas pilsoņu darbībām, jo īpaši par viņu kontaktiem ar personām, kas nāk no "rietumu" valstīm vai par viņu nodomiem ceļot (vai emigrēt) uz rietumiem. Lietā *Pushpanathan* Kanādas Augstākā tiesa bija pieņēmusi šādu lēmumu, nosakot, vai narkotiku tirdzniecība ir pretēja ANO mērķiem un principiem.

Attiecībā uz **darbībām, kas skaidri apzīmētas kā darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem**, Kanādas Augstākā tiesa lēma:

> [..] [Ja plaši pieņemtā starptautiskā nolīgumā vai Apvienoto Nāciju Organizācijas rezolūcijā nepārprotami paziņots, ka noteiktu darbību veikšana ir pretēja Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, tā ir nopietna norāde, ka uz šīm darbībām attiecas 1. panta F daļas c) punkts. *Deklarācija par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu* (ĢA Rez. 47/133, 1992. gada 18. decembris, 1. panta 1. punkts), *Deklarācija par visu personu aizsardzību pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem* (ĢA Rez. 3452 (XXX), 1975. gada 9. decembris, 2. pants), un Deklarācija, ar ko papildina 1994. gada *Deklarāciju par pasākumiem starptautiskā terorisma apkarošanai* (ĢA Rez. 51/210, 1997. gada 16. janvāris, pielikums, 2. pants), visas apzīmē darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem. Ja šādas deklarācijas vai rezolūcijas atspoguļo starptautiskās sabiedrības pamatoti sagaidāmu vienprātīgu viedokli, tad šis apzīmējums ir jāuzskata par noteicošo.
>
> Tāpat arī citi starptautisko tiesību avoti var būt nozīmīgi, tiesai nosakot, vai darbība ietilpst 1. panta F daļas c) punkta piemērošanas jomā. Piemēram, Starptautiskās Tiesas lēmumi var būt uzticams avots. Lietā *Amerikas Savienoto Valstu diplomātiskā un konsulārā dienesta darbinieki Teherānā*, ICJ Reports 1980, 3. lpp., 91. punkts, tiesa konstatēja:
>
> "Nelikumīga indivīdu brīvības atņemšana un viņu pakļaušana fiziskiem ierobežojumiem grūtos apstākļos pati par sevi ir acīmredzami nesavienojama ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principiem, kā arī ar Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā izklāstītajiem pamatprincipiem.
>
> Starptautiskā tiesa izmantoja vēl spēcīgāku formulējumu konsultatīvajā atzinumā par *Dienvidāfrikas ilgstošas klātbūtnes Namībijā (Āfrikas dienvidrietumi) radītās juridiskās sekas valstīm, neskarot Drošības padomes Rezolūciju 276 (1970),* ICJ Raports 1971, 16. lpp., 131. punkts, konstatējot, ka aparteīda politika "ir cilvēka pamattiesību liegšana un ir klajš Statūtu mērķu un principu pārkāpums" ([328]).

Pēc tam tiesa lēma, ka narkotiku tirdzniecība neatbilst iepriekš minētajam kritērijam.

> [..] Starptautiskajās tiesībās nav nekā, kas liecinātu, ka jebkāda mēroga narkotiku kontrabanda būtu uzskatāma par pretēju Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem. Atbildētājs iesniedza pierādījumus, ka starptautiskā sabiedrība ir izveidojusi

([327]) Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2011, J.S.A., op. cit., fn. 302, 34. punkts (čehu valodā).
([328]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 1998, Pushpanathan, op. cit., fn. 323, 66. un 67. punkts.

> saskaņotus pasākumus nelegālo vielu tirdzniecības apturēšanai ar daudzu ANO līgumu, deklarāciju un institūciju starpniecību. Tomēr nespēja nosaukt nepārprotamu paziņojumu, ka narkotiku tirdzniecība ir pretēja ANO mērķiem un principiem, kā arī to, ka šādas darbības būtu jāņem vērā, lemjot par patvēruma piešķiršanu bēgļa statusa pieprasītājam. Šāds nepārprotams paziņojums būtu starptautiskās sabiedrības viedokļa izpausme, ka šādas darbības ir jākvalificē kā smagi, ilgstoši un sistēmiski cilvēka pamattiesību pārkāpumi, kas atbilst vajāšanai ([329]).

Attiecībā uz **darbībām, kas veido pietiekami smagus un ilgstošus cilvēka pamattiesību pārkāpumus, lai tos varētu uzskatīt par vajāšanu**, Kanādas Augstākā tiesa lēma šādi.

> Otrā darbību kategorija, uz ko attiecas 1. panta F daļas c) punkts, ir darbības, kuras tiesa pati par sevi var kvalificēt kā smagus, ilgstošus un sistēmiskus cilvēka pamattiesību pārkāpumus, kas uzskatāmi par vajāšanu. Šī analīze ietver gan faktu, gan juridisko komponenti. Tiesai ir jānovērtē pārkāptā noteikuma statuss. Ja pārkāptais noteikums ir ļoti tuvu svarīgāko cilvēktiesību principu kodolam un tiek atzīts par tādu, kas pelna tūlītēju starptautisku nosodījumu un sodu, pat atsevišķs pārkāpums var novest pie izslēgšanas saskaņā ar 1. panta F daļas c) punktu. Pārkāpta noteikuma kā vispārējas jurisdikcijas pārkāpuma statuss būtu pārliecinoša norāde, ka pat atsevišķs pārkāpums ir uzskatāms par vajāšanu. Šim nolūkam, ja starptautiskā sabiedrība kādreiz pieņemtu *Starptautiskās Krimināltiesas statūtu projektu*, ANO dok. A/CN.4/L.491/Rev.2, kura jurisdikcijā pašlaik ir narkotiku tirdzniecība, kā arī kara noziegumi, spīdzināšana un genocīds, tad pastāvētu daudz lielāka iespēja, ka tiesa spētu konstatēt smagus cilvēktiesību pārkāpumus saistībā ar šīm darbībām.
>
> Smags un ilgstošs cilvēktiesību pārkāpums, kas pielīdzināms vajāšanai, var tikt konstatēts arī īpaši nežēlīgā faktu situācijā, ietverot pieteikuma iesniedzēja līdzdalības pakāpi. Cilvēktiesību pārkāpuma faktisko apstākļu, kā arī pārkāpto tiesību rakstura izvērtēšana ļautu valsts tiesai, piemēram, pašai noteikt, ka Teherānas ķīlnieku sagrābšanas notikumi pamato izslēgšanu atbilstīgi 1. panta F daļas c) punktam ([330]).

Tiesa uzskatīja, ka narkotiku kontrabanda neatbilst arī šim otrajam kritērijam.

> Šajā gadījumā vienkārši nekas neliecina, ka narkotiku tirdzniecība būtu tuvu pamata cilvēktiesību kopuma kodolam vai būtu daļa no tā. Atbildētājs centās vērst Tiesas uzmanību uz jaunu starptautisko nodarījumu kategoriju, kuru izdomāja *M. C. Bassiouni* un ko sauc par "starptautiska mēroga noziegumiem" (*Starptautiskās krimināltiesības,* 1. sēj., *Noziegumi* (1986), 135.–63. lpp.). Šiem "noziegumiem" ir noteiktas pazīmes, kas liecina, ka starptautiskā sabiedrība uzskata šo pārkāpumu par īpaši smagu un tūlītēju sankciju piemērošanas vērtu; tomēr latiņa šķiet uzlikta pārāk zema, iekļaujot tādas noziedzīgo nodarījumu kategorijas kā "iejaukšanās zemūdens kabeļos" un "vides aizsardzība", kā arī narkotiku kontrabanda un vēl astoņas citas kategorijas ([331]).

Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa lietā *Al-Sirri* sprieda, ka Kanādas Augstākās tiesas darbību, kas ir pretējas ANO mērķiem, klasifikācija nav izsmeļoša ([332]), jo neviena no iepriekš minētajām divām Kanādas tiesas izstrādātajām kategorijām neaptvēra uzbrukumu agrākajiem

([329]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 1998, Pushpanathan, op. cit., fn. 323, 69. punkts..
([330]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 1998, Pushpanathan, op. cit., fn. 323, 70. un 71. punkts. Ievērot, ka Romas statūtos, op. cit., fn. 164, galu galā narkotiku tirdzniecība netika iekļauta kā noziegums SKT jurisdikcijā.
([331]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 1998, Pushpanathan, op. cit., fn. 323, 72. punkts.
([332]) *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2012, *Al-Sirri*, op. cit., fn. 153, 67. punkts.

Starptautiskajai drošības palīdzības spēkiem (*ISAF*) Afganistānā. Konkrēti, ņemot vērā to, ka *ISAF* mandāts tika noteikts un atjaunots saskaņā ar virkni ANO Drošības padomes rezolūciju, Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa uzskatīja, ka uzbrukums *ISAF* principā var būt uzskatāms par darbību, kas ir pretēja ANO mērķiem un principiem. Tiesa uzskatīja, ka tas tā ir tāpēc, ka šāda uzbrukuma mērķis bija likt šķēršļus *ISAF* pamatmērķiem un uzdevumiem, kas atbilst ANO Statūtu 1. pantā noteiktajam mērķim uzturēt starptautisko mieru un drošību. Tiesa uzskatīja, ka šajā ziņā nav nozīmes tam, ka *ISAF* bija kaujas spēki, tāpēc atbilstīgi starptautiskajām humanitārajām tiesībām uz tiem neattiecās tāda pati aizsardzība pret uzbrukumu kā ANO miera uzturēšanas spēkiem. Tāpat nebija nozīmes tam, vai uzbrukums bija kara noziegums vai cits noziegums saskaņā ar starptautiskajām tiesībām ([333]).

Īrijas Augstā tiesa ([334]) iepriekš bija izdarījusi tādus pašus secinājumus kā Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa.

Vācijas Federālā Administratīvā tiesa ir uzsvērusi ANO Drošības padomes rezolūcijas atbilstīgi ANO Statūtu VII nodaļai.

> Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķi un principi, kas ir būtiski izslēgšanas pamatam saskaņā ar [KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punktu] ir izklāstīti Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā [..]. Statūtu preambulā un 1. pantā ir noteikts mērķis uzturēt starptautisko mieru un drošību. Statūtu VII nodaļā (39.–51. pants) noteikti pasākumi, kas jāīsteno miera apdraudējuma, miera pārkāpumu un agresijas gadījumā. Saskaņā ar Statūtu 39. pantu Drošības padomes uzdevums ir konstatēt jebkādu miera apdraudējumu, miera pārkāpšanu vai agresijas aktu. Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru īpaša nozīme ir tam, ka atbilstīgi Statūtu 24. pantam Drošības padomes pieņemtās rezolūcijas saskaņā ar Statūtu VII nodaļu ir galvenās atbildības īstenošana, ar ko šī starptautiskā organizācija iesaistās miera un drošības uzturēšanā globālā mērogā; atbildība, kas saskaņā ar VII nodaļu ietver pilnvaras noteikt, kas rada apdraudējumu starptautiskajam mieram un drošībai (EKT (virspalāta), 2008. gada 3. septembra spriedums lietās C-402/05 P un C-415/05 P, *Kadi un Al Barakaat* – Col. 2008, 294) ([335]).

Vācijas Federālajā Administratīvajā tiesā tika izskatīta lieta, kas attiecās uz pārkāpumiem, ko Kongo Demokrātiskās Republikas austrumu daļā izdarījušas Ruandas Demokrātiskās Republikas spēku (*FDLR*) kaujas vienības. Tiesa nosprieda:

> ANO Drošības padome savā 2003. gada 28. jūlija Rezolūcijā 1493 (2003) norādīja, ka bruņotais konflikts Kongo Demokrātiskajā Republikā apdraud starptautisko mieru, savu rīcību nepārprotami pamatojot ar Statūtu VII nodaļu (Rezolūcija, pirms 1. punkta). To darot, tā atsaucās uz karadarbības turpināšanos valsts austrumu daļā un ar to saistītajiem smagajiem cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem. Tā stingri nosoda "vardarbības aktus, kas sistemātiski tiek vērsti pret civiliedzīvotājiem, tostarp slaktiņus, kā arī citas zvērības un starptautisko humanitāro tiesību un cilvēktiesību pārkāpumus, jo īpaši seksuālo vardarbību pret sievietēm un meitenēm, un tā uzsver nepieciešamību saukt pie atbildības atbildīgos, tostarp vadības līmenī" (Rezolūcijas 8. punkts). Turklāt Drošības padome noteica ieroču embargo, lai

([333]) *Supreme Court (UK)* (Augstākā tiesa, AK), 2012, Al-Sirri, op. cit., fn. 153, 59.–68. punkts.
([334]) *High Court (Ireland)* (Īrijas Augstā tiesa), 2011, AB, op. cit., fn. 22, 55. un 56. punkts.
([335]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011, 10 C 2.10, op. cit., fn. 156, 35. punkts, tulkojumu veica tiesa.

novērstu turpmāku ieroču un ar tiem saistītu materiālu importu Kongo Demokrātiskajā Republikā (Rezolūcijas 20. punkts). Tādējādi ir skaidrs, ka bruņotie konflikti Kongo Demokrātiskajā Republikā ar *FDLR* dalību ir starptautiskā miera pārkāpums, pat ja valsts tiesas nav tiesīgas izskatīt lietas šajā sakarā. Turklāt ANO Drošības padomes rezolūcijā ir noteikts, ka starptautiskā miera pārkāpums jebkurā gadījumā izriet arī no zvērībām un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem, kas tālāk norādīti rezolūcijā, kā arī no ieroču ievešanas konflikta teritorijā. Šīs graujošās darbības tādēļ ir pretējas ANO mērķiem un principiem ([336]).

Papildu piemēri dalībvalstu tiesu praksē noteiktajām darbībām, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem:

— iesaistīšanās cilvēku tirdzniecībā, ja attiecīgās personas rīcība ir pietiekami smaga ([337]);

— nolaupītas ANO amatpersonas spīdzināšana ([338]);

— nepilngadīgo, kas vecāki par 15 gadiem, piespiedu vervēšana, ņemot vērā to, ka Konvencijas par bērna tiesībām Papildprotokola par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos ([339]) 4. panta 1. punktā ir noteikts, ka "[b]ruņoti grupējumi, kas nav valsts bruņotie spēki, nekādā gadījumā nevervē un neizmanto karadarbībā personas, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu" ([340]).

3.5.3. 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas joma attiecībā uz personām

Dažkārt mēdza teikt, ka darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, var īstenot tikai personas, kas atrodas varas pozīcijā kādā valstī vai valstij līdzīgā struktūrā ([341]). Šī pieeja pēdējo desmitgažu laikā ir mainījusies starptautisko tiesību attīstības rezultātā, reaģējot uz terorisma draudiem. *UNHCR* 2009. gada paziņojums par 1. panta F daļu atspoguļo šīs pieejas izmaiņas ([342]). Tomēr EST judikatūra liecina, ka šis viedoklis vairs nav spēkā, vismaz tiktāl, ciktāl tas attiecas uz teroristu rīcību. Lietā *B un D* EST sprieda, ka "starptautiskā terorisma akti, runājot vispārīgi un **neatkarīgi no jebkādas valsts līdzdalības**, ir pretrunā ANO mērķiem un principiem" ([343]). Pamatojoties uz EST spriedumu lietā *Lounani*, ir arī skaidrs, ka tas pats attiecas uz citiem teroristu rīcības veidiem, kam ir starptautisks aspekts un kas atbilstīgi ANO Drošības padomes rezolūcijām ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem ([344])

Tomēr jautājums ir par to, vai terorisms ir izņēmums no šķietamā vispārīgā noteikuma, saskaņā ar kuru KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts attiecas tikai uz personām, kuras atrodas varas pozīcijās valstī vai valstij līdzīgā struktūrā, vai – vai var

([336]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011, 10 C 2.10, op. cit., fn. 156, 36. punkts, tulkojumu veica tiesa.
([337]) Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) (virspalāta), 2019. gads, Mme I, iesniegums Nr. 180287385, op. cit., fn. 321, 8.–13. punkts (franču valodā).
([338]) Valsts padome (Francija), 2017. gada 7. jūnija spriedums, Mme B, iesniegums Nr. 396261, FR:CECHR:2017:396261.20170607, 3. punkts (franču valodā).
([339]) Konvencijas par bērna tiesībām Papildprotokols par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos, 2173 UNTS 222, 2000. gada 25. maijs (stājās spēkā 2002. gada 12. februārī).
([340]) Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2007. gada 20. aprīļa spriedums, M K, iesniegums Nr. 12033163, 12.–15. punkts (franču valodā).
([341]) *UNHCR*, Rokasgrāmata par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai, op. cit., fn. 265, 163. punkts; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 1975. gada 1. jūlija spriedums, 1 C 44.68, Buchholz 402.24. 28. punkts, AuslG No 9.
([342]) *UNHCR*, Paziņojums par 1951. gada konvencijas 1. panta F daļu, kas izdots saistībā ar Vācijas Federālās administratīvās tiesas prejudiciālajiem nolēmumiem Eiropas Kopienu Tiesai saistībā ar Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkta interpretāciju, 2009. gada jūlijs, 19. lpp.
([343]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 83. punkts (izcēlums pievienots).
([344]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28.

būt arī citi nevalstisko dalībnieku rīcības veidi, kuriem var piemērot 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu. Vācijas Federālā Administratīvā tiesa uzskata:

> [V]ar argumentēt, ka noteiktos ierobežotos apstākļos uz nevalstiskajiem dalībniekiem arī var attiecināt izslēgšanas pamatu saskaņā ar [12. panta 2. punkta c) apakšpunktu]. Attiecībā uz teroristu organizāciju dalībniekiem tas izriet no [EST] sprieduma [*lietā B un D*] [..]. Par citiem starptautiskā miera pārkāpumiem, pamatojoties uz ANO Drošības padomes rezolūcijām, ir jālemj, vai un kādā sakarā tiesa konstatē starptautiskā miera pārkāpumu, vai privātajam dalībniekam ir būtiska ietekme uz šo pārkāpumu un vai ietekme uz starptautiskā miera pārkāpumu, kas izriet no šīs personas, ir līdzīga valsts atbildības nesēju radītajai ietekmei. Šī interpretācija ļauj pareizi nošķirt izslēgšanas pamatus saskaņā ar [KD 12. panta 2. punkta a) un c) apakšpunktu], jo [b) apakšpunkts] ietver arī nevalstisku personu darbības politiski atbildīgos amatos, kuriem, iespējams, nebūtu kriminālatbildības saskaņā ar [a) apakšpunktu], bet kuru izslēgšana, pamatojoties uz to būtisku ietekmi uz starptautiskā miera pārkāpumu, piemēram, kā paramilitāru apvienību vai kaujinieku grupējumu politiskajiem pārstāvjiem vai vadītājiem, ir obligāta, lai saglabātu bēgļa statusa integritāti ([345]).

Čehijas Augstākā administratīvā tiesa uzskatīja, ka privātpersonai, slepeni ziņojot totalitāras valsts iestādēm par šīs valsts pilsoņu darbībām ar nolūku radīt vai vismaz apzinoties, ka tas rada smagus attiecīgo personu cilvēktiesību pārkāpumus (vajāšanu), var uzskatīt par piedalīšanos tādu darbību veikšanā, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem ([346]). Kanādas Augstākā tiesa lietā *Pushpanathan* nonāca pie līdzīga secinājuma ([347]).

3.6. Individuālā atbildība

Runājot par individuālās atbildības noteikšanu saistībā ar izslēgšanas noteikumu piemērošanu, KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkts ir jālasa kopā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 3. punktu.

Tiesu un tribunālu pārstāvjiem ir jānosaka, vai pastāv "nopietni iemesli uzskatīt", ka pieteikuma iesniedzējs "**ir izdarījis noziegumu**" (12. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts) vai "**ir vainīgs darbībās**" (12. panta 2. panta c) apakšpunkts) šo noteikumu piemērošanas jomā. Līdzīgs formulējums ir izmantots Bēgļu konvencijas 1. panta F daļā.

Turklāt starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju var arī izslēgt no bēgļa statusa saskaņā ar 12. panta 3. punktu, ja viņš ir piedalījies nozieguma izdarīšanā atbilstīgi 12. panta 2. punkta a) vai b) apakšpunktam vai veicis darbības saskaņā ar 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu, **kūdot vai citādi piedaloties**.

12. panta 2. un 3. punkts kopā nosaka trīs atbildības veidus par noziegumiem, uz ko attiecas 12. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts. Tie ir uzskaitīti 16. tabulā.

([345]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011, 10 C 2.10, op. cit., fn. 156, 38. punkts, tulkojumu veica Federālā Administratīvā tiesa.
([346]) Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2011, J.S.A. op. cit., fn. 302 (čehu valodā).
([347]) Supreme Court (Kanāda) (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa), 1998, Pushpanathan, op. cit., fn. 323, 68. punkts.

16. tabula. Atbildības veidi par noziegumiem, uz ko attiecas 12. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts.

12. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts	12. panta 2. punkta c) apakšpunkts
→ "izdarījis",	→ "vainīgs",
→ "kūdījis" vai	→ "kūdījis" vai
→ "citādi piedalījies".	→ "citādi piedalījies".

Šajā sakarā Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa lietā *JS (Šrilanka)* lēma, ka "12. panta 3. punkts [..] nepaplašina Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas piemērošanu", bet gan "vienkārši pauž to, kas ir jau labi saprotams starptautiskajās tiesībās" ([348]). Tāpat Vācijas Federālā Administratīvā tiesa, atsaucoties uz spriedumu lietā *JS (Šrilanka)*, uzskatīja, ka KD 12. panta 3. punkta nolūks nebija paplašināt Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas piemērošanu. Tiesa drīzāk konstatēja, ka tā mērķis bija papildus precizēt tās piemērošanu ES tiesību aktos, atzīstot terminu noziegumu izdarīšana, kūdīšana un citi piedalīšanās veidi atšķirīgo interpretāciju dalībvalstīs ([349]). Apsverot šo jautājumu pēcāk pieņemtajā lēmumā, Vācijas Federālā Administratīvā tiesa atzina, ka nav vienotu starptautisku kritēriju, lai novērtētu izslēdzošu noziegumu vai darbību izdarīšanu un piedalīšanos tajos. Tāpēc tā konstatēja, ka valsts tiesību akti principā var palīdzēt, sniedzot norādes ([350]).

Ņemot vērā citās starptautisko publisko tiesību nozarēs balstīto izslēgšanas noteikumu īpašo raksturu, kā tas visspilgtāk redzams Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, bet arī 1. panta F daļas b) un c) punktā, judikatūra par līdzdalību un vainu ir balstīta arī starptautisko tiesu un tribunālu jurisprudencē. Pēdējā ietver Starptautisko Krimināltiesu (SKT), ANO Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*) un Starptautisko Kara noziegumu tribunālu Ruandai (*ICTR*) ([351]).

3.6.1. Individuālās atbildības noteikšanas kritēriji

Lai konstatētu, ka pastāv "nopietni iemesli uzskatīt", ka atsevišķs pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis noziegumu vai darbību, kas pamato viņa izslēgšanu no starptautiskās aizsardzības, ir jānosaka divi kritēriji. Tādējādi tiesai vai tribunālam ir jāspēj konstatēt, ka izpildīti abi šie kritēriji:

- ir izdarīts izslēdzošs noziegums vai darbība (*actus reus*) un, ka
- indivīdam bija jābūt nodomam (*mens rea*) izdarīt konkrēto noziegumu vai darbību vai piedalīties tajā.

Acīmredzami tiesai vai tribunālam ir jāņem vērā attiecīgā nozieguma raksturs un atbildības veids, kas piemērojams saistībā ar šo konkrēto noziegumu.

Šajā sakarā ģenerāladvokāts *Mengozzi* uzskata, ka "jāpārbauda pietiekamu pierādījumu esamība, lai apgalvotu, ņemot vērā [KD] 12. panta 2. punktā prasīto pierādījuma standartu,

([348]) Piemēram, Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2010, JS (Šrilanka), op. cit., fn. 23, 33. punkts.
([349]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija, BVerWG), 2011. gada 7. jūlija spriedums, *BVerwG* 10 C 26.10, ECLI:DE:BVerwG:2011:070711U10C26.10.0, 38. punkts.
([350]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2012. gada 4. septembra spriedums, *BVerwG* 10 C 13.11, ECLI:DE:BVerwG:2012:040912U10C13.11.0 (kopsavilkums angļu valodā), 24. punkts.
([351]) SKT, *ICTY* un *ICTR* tīmekļa vietnes ir pieejamas šeit: (http://www.icc-cpi.int); (http://www.icty.org); un (http://www.unictr.org). Skatīt arī J.C., Simeon, 'Complicity and Culpability and the Exclusion of Terrorist from Convention Refugee Status Post-9/11' ("Līdzdalība un vaina un terorista izslēgšana no konvencijas bēgļa statusa pēc 11. septembra"), *Refugee Survey Quarterly* (29:4, 2010. gada decembris), 104.–137. lpp., 107. lpp.

ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga [..], ievērojot gan [..] objektīvos kritērijus (**faktisko rīcību**), gan subjektīvos kritērijus (**apzināšanās un iepriekšēja nodoma esamība**)" ([352]).

Kā izklāstīts 3.2. sadaļā, tomēr pierādījumu kopums izslēgšanai no bēgļa statusa saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu nav *in dubio pro reo* kā valsts un starptautiskajās krimināltiesībās ([353]). Drīzāk tas ir kaut kas cits, proti, **"nopietni iemesli uzskatīt"**, ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par izslēdzošu noziegumu vai darbību ([354]).

Kanādas Augstākās tiesas lēmums lietā *Ezokola* sniedz dažas noderīgas norādes šajā sakarā. Tiesa precizēja, ka Kanādā:

> [..], Bēgļu aizsardzības nodaļa nekonstatē vainu vai nevainīgumu, bet *ab initio* izslēdz personas, kuras bēgļa statusa pieprasīšanas brīdī nav *bona fide* bēgļi. Tas ir atspoguļots un iekļauts unikālajā pierādīšanas pienākumā, kas piemērojams 1. panta F daļas a) punkta konstatējumiem: persona tiek izslēgta no "bēgļa" definīcijas, ja pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka tā ir izdarījusi noziegumu pret mieru vai kara noziegumu, vai noziegumu pret cilvēci. Lai gan šis standarts ir zemāks par to, ko piemēro faktisko kara noziegumu prāvās, tā izpildei nepietiek tikai ar aizdomām ([355]).

3.6.1.1. Darbības materiālie elementi – *actus reus*

Apsverot izslēgšanas noteikumu piemērošanu, tiesu un tribunālu pārstāvjiem vispirms ir jāpārliecinās, ka attiecīgie fakti ir izslēdzoša darbība vai noziegums, uz ko attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkts. Tas tiek detalizēti apspriests 3.3., 3.4. un 3.5. sadaļā.

Tomēr, ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs var tikt izslēgts saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu, jo viņš rīkojies kā grupējuma vadonis, fakts, ka grupējuma dalībnieki paredzēto noziegumu vai darbību galu galā nav izdarījuši, neliedz uzskatīt vadoņa rīcību par izslēdzošu. Kā EST norādīja savā spriedumā lietā *Lounani*:

> ar apstākli, ja pieņem, ka tas ir pierādīts, ka grupa, kuras vadošais loceklis bija *M. Lounani*, nepastrādāja terora aktus vai ka brīvprātīgie, kas vēlējās doties uz Irāku ar šīs grupas palīdzību, galu galā nepastrādāja šādus aktus, katrā ziņā nevar tikt izslēgts, ka *M. Lounani* darbības var tikt uzskatītas par pretējām Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem [..] ([356]).

([352]) Ģenerāladvokāta Mengozzi secinājumi, Bundesrepublik Deutschland pret B un D, op. cit., fn. 279, 78. punkts (izcēlums pievienots).

([353]) Piemēram, starptautiskajās krimināltiesībās un daudzu valstu jurisdikcijās pierādījumu kopums nozīmē "bez pamatotām šaubām". ES krimināltiesībās jāņem vērā 6. panta 2. punkts Direktīvā (ES) 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus, op. cit., fn. 152, kurā noteikts: "Dalībvalstis nodrošina, ka visas šaubas par personas vainu tiek tulkotas par labu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, tostarp gadījumos, ja tiesa izvērtē to, vai persona būtu jāattaisno."

([354]) Skatīt, piemēram, Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2012, Al-Sirri, op. cit., fn. 153, 75. punkts; Valsts padome (Francija), 2016, M. X, iesniegums Nr. 255091, op. cit., fn. 153 (franču valodā); Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009, BVerwG 10 C 24.08, op. cit., fn. 106, 35. punkts, un Augstākā administratīvā tiesa (Somija), 2014, 497 KHO:2014:35, op. cit., fn. 153, (somu valodā). Pēdējais spriedums attiecas uz izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa saskaņā ar KD 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu, nevis izslēgšanu no bēgļa statusa saskaņā ar KD 12. panta 2. punktu, bet tajā interpretēts KD 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts, pamatojoties uz Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktu, šajā sakarā cita starpā atsaucoties uz EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, par KD 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkta interpretāciju.

([355]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 2013. gada 19. jūlija spriedums, Ezokola pret Kanādu (Minister of Citizenship and Immigration), SCC 40, [2013] 2 SCR 678.

([356]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 77. punkts.

3.6.1.2. Darbības subjektīvie elementi – *mens rea*

Lietas fakti var liecināt par to, ka pieteikuma iesniedzējs ir galvenais vainīgais, citiem vārdiem sakot, persona, kas tieši izdarījusi izslēdzošo noziegumu vai rīkojusies KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta darbības jomā, vai arī uz to, ka persona kūdījusi vai citādi piedalījies šī nozieguma vai darbības izdarīšanā. Šādos apstākļos tiesas vai tribunāla locekļiem būs jānovērtē, vai personas ir izdarījušas nozieguma vai darbības materiālos elementus vai piedalījušies izdarīšanā ar nepieciešamo *mens rea*, tas ir, ar nodomu un apzinoties.

Lietā *B un D* EST lēma par personas atbildību par darbībām, ko izdarījusi tās vadītā organizācija. Tiesas teiktais šajā sakarā liecina arī par subjektīvo elementu (tulkots arī – psihiskā attieksme) nozīmi.

Šajā nolūkā kompetentajai iestādei cita starpā ir jānovērtē, kāda loma attiecīgajai personai bija attiecīgo aktu izdarīšanā, tās stāvoklis organizācijā, **zināšanu apjoms, kurš tai bija** vai kuram tai bija jābūt par organizācijas darbībām, iespējamais spiediens, kuram tā bija pakļauta, vai citi faktori, kas varēja ietekmēt tās rīcību ([357]).

Romas statūtu 30. panta noteikumi var palīdzēt tiesnešiem un tribunālu pārstāvjiem šādā novērtējumā, lai gan tie, protams, ir tieši piemērojami tikai tādu noziegumu izdarīšanai, uz kuriem attiecas Romas statūti. Tā ir vismaz, apsverot to noziegumu subjektīvo elementu, uz kuriem attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkts, citiem vārdiem sakot, noziegumi pret mieru, kara noziegumi vai noziegumi pret cilvēci, kā noteikts tādos starptautiskos dokumentos kā Romas statūti.

Romas statūtu 30. pants

Subjektīvais elements (Psihiskā attieksme)

1. Ja vien nav noteikts citādi, personai ir kriminālatbildība un tā ir sodāma par Tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu tikai tad, ja materiālie elementi izdarīti ar nodomu un apzināti.

2. Šī panta vajadzībām personai ir nodoms:

a) attiecībā uz nodarījumu, persona vēlas iesaistīties nodarījuma veikšanā;

b) attiecībā uz sekām, persona vēlas izraisīt šīs sekas vai apzinās, ka tās iestāsies notikumu normālas attīstības gaitā.

3. Šī panta nolūkiem "apzināšanās" nozīmē apzināšanos, ka parastā notikumu gaitā pastāv apstāklis vai iestāsies sekas. "Zināt" un "apzināti" ir jāinterpretē attiecīgi.

Norādījumi par subjektīvo elementu jēdziena piemērošanu ir atrodami SKT judikatūrā. Tas skaidri parāda, ka ir jānosaka, vai persona plānoja piedalīties noziedzīgajā nodarījumā, bija informēta par notiekošajiem faktiem un savu ieguldījumu šajos faktos ([358]).

([357]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 97. punkts (izcēlums pievienots).
([358]) SKT (I pirmās instances palāta), 2012, Lubanga, op. cit., fn. 227, 1274. punkts; SKT (II pirmās instances palāta), 2014, Katanga, op. cit., fn. 232, 1415. punkts.

Direktīva 2017/541 par terorisma apkarošanu var arī palīdzēt ([359]) noteikt, vai pieteikuma iesniedzējam bija *mens rea* terorisma nodarījuma izdarīšanai. Kā minēts 3.1.1. sadaļā, to var uzskatīt par noziegumu saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu, piemēram, kara noziegumu, smagu nepolitisku noziegumu (12. panta 2. punkta b) apakšpunkts) vai darbību, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem (12. panta 2. punkta c) apakšpunkts). Direktīvas 15. apsvērumā paredzēts šādi.

Direktīvas 2017/541 par terorisma apkarošanu 15. apsvērums

[M]ateriāla atbalsta sniegšanai terorismam ar tādu personu starpniecību, kuras iesaistās vai darbojas kā starpnieki, nodrošinot pakalpojumus, aktīvus un preces vai to apriti, tostarp veicot tirdzniecības darījumus, kas saistīti ar ievešanu [Eiropas] Savienībā vai izvešanu no tās, piemēram, tāda arheoloģiskas, mākslas, vēsturiskas vai zinātniskas nozīmes kultūras objekta pārdošana, iegāde vai apmaiņa, kas ir nelikumīgi aizvests no teritorijas, kuru tā aizvešanas brīdī kontrolē teroristu grupa, dalībvalstīs vajadzētu būt sodāmai kā terorisma atbalstīšanai un līdzdalībai tajā vai kā teroristu finansēšanai, **ja to veic, zinot, ka šīs darbības vai ieņēmumus no tām paredzēts pilnībā vai daļēji izmantot terorisma nolūkā vai no tiem gūs labumu teroristu grupas** (izcēlums pievienots).

3.6.2. Izslēdzošu noziegumu vai darbību tieša izdarīšana

Nosakot, vai atsevišķs pieteikuma iesniedzējs ir individuāli atbildīgs par konkrēta izslēdzoša nozieguma vai darbības izdarīšanu, tiesnešiem un tribunālu pārstāvjiem ir jāapzinās, ka katrs izslēgšanas pamats satur īpašus kritērijus pieteikuma iesniedzēja individuālās atbildības noteikšanai. Kā norādīts 3.6. sadaļā, 12. panta 2. un 3. punktā ir dažādi formulējumi individuālās atbildības definēšanai. Skaidrs, ka "nopietnu iemeslu" pastāvēšanas novērtējums ietver individuālās atbildības novērtējumu.

Individuālo atbildību par noziegumiem saskaņā ar starptautiskajām tiesībām atbilstīgi KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktam var novērtēt, atsaucoties uz Romas statūtu 25., 28. un 30. pantu ([360]). Turklāt starptautisko krimināltribunālu un SKT jurisprudence, kā arī Romas statūtu Dalībvalstu asamblejas pieņemtie *Nozieguma elementi* sniedz noderīgas norādes par *actus reus* un *mens rea* prasībām attiecībā uz genocīdu, agresijas noziegumu, kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci ([361]).

Individuālās atbildības novērtējums par darbībām, uz kurām attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkts, nevar tieši balstīties uz šādiem skaidriem noteikumiem, ka noteikts starptautiskā līgumā.

Apvienotajā Karalistē Augstākā tiesa savā spriedumā lietā *JS (Šrilanka)* atsaucās uz Romas statūtu 25. un 30. pantu, interpretējot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju individuālo atbildību par visām izslēdzošajām darbībām saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. pantu F daļu. Tas ietver gan smagus nepolitiskus noziegumus (12. panta 2. punkta b) apakšpunkts), gan darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem

([359]) Direktīva (ES) 2017/541 par terorisma apkarošanu, op. cit., fn. 124.
([360]) Romas statūti, op. cit., fn. 164 (skatīt arī C pielikums – Atlasītas attiecīgās starptautiskās tiesību normas).
([361]) Nozieguma elementi, op. cit., fn. 187.

un principiem (12. panta 2. punkta c) apakšpunkts) ([362]). Turpretim Vācijas Federālā Administratīvā tiesa ir kategoriski norādījusi, ka Romas statūtu noteikumi ir piemērojami tikai tad, ja tiek izskatīti kara noziegumi vai noziegumi pret cilvēci. Tā arī konstatēja, ka nepastāv vienoti starptautiski kritēriji, lai novērtētu atbilstīgi KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktam izslēdzošu darbību izdarīšanu un dalību tajās ([363]).

Citās valstīs dažos nolēmumos par izslēgšanu tika izskatīta individuālā atbildība bez skaidras atsauces uz starptautiskajiem instrumentiem vai starptautisko tiesu un tribunālu judikatūru. Tas, iespējams, liecina, ka tiesu un tribunālu pārstāvji paļaujas uz valsts krimināltiesību kritērijiem, kas katrā dalībvalstī var atšķirties, ar atšķirīgām tiesību tradīcijām paražu tiesību un civiltiesību valstīs. Jebkurā gadījumā kopumā rezultāti ir līdzīgi ([364]).

Šajā sakarā Direktīva 2017/541 par terorisma apkarošanu ([365]) var – vismaz attiecībā uz ar terorismu saistītu nodarījumu novērtēšanu, ja tie ietilpst KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkta un/vai 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomā – palīdzēt tālāk interpretēt izslēgšanas noteikumus ES tiesību aktu kontekstā.

Turklāt novērtējot, vai pieteikuma iesniedzējs ir individuāli atbildīgs par izslēdzošu noziegumu vai darbību, piemēram, par tādu, kas sīkāk aplūkoti 3.3., 3.4., 3.5. sadaļā, ir svarīgi apzināties, ka tas, kas varētu izskatīties kā līdzdalības forma, dažkārt var būt pati par sevi nozieguma vai darbības izdarīšanas materiāls elements.

EST savā spriedumā lietā *Lounani* norādīja:

> Kā tas norādīts Direktīvas 2004/83 preambulas 22. apsvērumā, šīs direktīvas 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā norādītās darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, tostarp ir precizētas "Apvienoto Nāciju Organizācijas rezolūcijās, kas attiecas uz "terorisma apkarošanas pasākumiem" un kurās noteikts, ka "terorisma darbības, metodes un prakse ir pretējas ANO mērķiem un principiem" un ka "**apzināta terorisma aktu finansēšana, plānošana un kūdīšana uz tiem arī ir pretēja ANO mērķiem un principiem**" ([366]).

Tiesa tālāk precizēja:

> Šo rezolūciju skaitā ietilpst Drošības padomes Rezolūcija 1377 (2001), no kuras izriet, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtos noteiktajiem mērķiem un principiem ir pretēji ne tikai "starptautiskā terora akti", bet arī "**starptautiskā terora aktu finansēšana, plānošana un sagatavošana, kā arī jebkuras citas atbalsta formas šajā sakarā**" ([367]).

Līdzīgi Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (*EWCA*) (Apvienotā Karaliste) lietā *Youssef* ([368]) uzskatīja, ka Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta piemērošanas joma neaprobežojas tikai ar darbībām, kas atbilstu konkrētas SKT vai *ICTY* apsūdzības prasībām. Tiesnesis lords *Irwin* tiesā sprieda šādi:

([362]) Piemēram, Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2010, JS (Šrilanka), op. cit., fn. 23, 33. punkts.
([363]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2012. gada 4. septembra spriedums, *BVerwG* 10 C 13.11, ECLI:DE:BVerwG:2012:040912U10C13.11.0, 24. punkts.
([364]) *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija), 2019, *M. A.*, Nr. 414821, op. cit., fn. 161, 7. punkts (franču valodā).
([365]) Direktīva (ES) 2017/541 par terorisma apkarošanu, op. cit., fn. 124.
([366]) EST, 2017, *Lounani*, op. cit., fn. 28, 45. punkts (izcēlums pievienots).
([367]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 46. punkts (izcēlums pievienots).
([368]) Apelācijas tiesa (*EWCA*, Apvienotā Karaliste), 2018, Youssef pret Secretary of State for the Home Department, op. cit., fn. 302.

> [K]onkrēta starptautiska noziedzīga nodarījuma izveidošana saistībā ar kūdīšanu uz genocīdu nevar tieši ietekmēt 1. panta F daļas c) punkta piemērošanas jomu, lai gan, protams, tā var ietekmēt 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomu. Manuprāt, ir skaidrs, ka 1. panta F daļas c) punkts attiecas ne tikai uz tādām darbībām, kas atbilstu arī 1. panta F daļas a) punktam. Lords *Brown* un lords *Hope* lietā *JS (Šrilanka)* tikai aplūkoja 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomu, un, lai gan viņu plašā pieeja statūtu interpretācijai ir noderīga, viņu konkrētie secinājumi šajā gadījumā nav izšķiroši ([369]).

Tiesnesis lords *Irwin* savā spriedumā atzīmēja:

> Šķiet pilnīgi skaidrs [..], ka Administratīvā virstiesa lēma, ka pieteikuma iesniedzēja darbības, veicinot džihādistu teroru, pašas par sevi bija pietiekamas izslēgšanas pamatošanai. To darot, viņi, protams, noraidīja pieteikuma iesniedzēja izvirzīto galveno argumentu, ka, lai pārkāptu šo slieksni, minētajām darbībām ir jāatbilst SKT [Romas] statūtos vai starptautiskajās tiesībās minētajiem noziegumiem, vai vismaz ir jāpierāda, ka tās noveda pie šādu atsevišķu noziegumu izdarīšanas ([370]).

Atsaucoties uz EST lēmumu lietā *Lounani*, apelācijas tiesa turklāt konstatēja, ka "lai gan *Lounani* attiecās uz citādu faktu matricu, EST lēmums apstiprina secinājumu, ka darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, neaprobežojas tikai ar konkrētiem terora aktiem" ([371]).

3.6.3. Kūdīšana vai citāda piedalīšanās

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 3. punkts paredz, ka personas, kuras "kūda vai citādi piedalās" 12. panta 2. punktā minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā, ir jāizslēdz no bēgļa statusa. Turpmākajās sadaļās sniegtas norādes par "kūdīšanas" juridisko interpretāciju izslēgšanas kontekstā, kā arī analizētas dažādas piedalīšanās formas, kas var noteikt individuālu atbildību, piemērojot 12. panta 3. punktu.

Ir vispārpieņemts, ka

> individuālā atbildība izriet no tā, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu darbību vai devusi būtisku ieguldījumu noziedzīgas darbības izdarīšanā, apzinoties, ka tās rīcība vai atturēšanās no rīcības veicinātu noziedzīgu darbību. Personai nav obligāti jābūt fiziski izdarījušai konkrēto noziedzīgo darbību. Pietiek ar kūdīšanu, atbalstīšanu un līdzdalību, un piedalīšanos kopīgā noziedzīgā pasākumā ([372]).

Šajā sakarā ģenerāladvokāte *Sharpston* atzīmēja savos secinājumos lietā *Lounani* ([373]):

> Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas c) punktā vispār nav pieminēta "kūdīšana" vai "piedalīšanās" darbībās, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju mērķiem un nolūkiem. Tomēr šis noteikums ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas arī uz personām, kuras

([369]) Apelācijas tiesa (*EWCA*, Apvienotā Karaliste), 2018, Youssef pret Secretary of State for the Home Department, op. cit., fn. 302, 74. punkts.
([370]) Apelācijas tiesa (*EWCA*, Apvienotā Karaliste), 2018, Youssef pret Secretary of State for the Home Department, op. cit., fn. 302, 24. punkts.
([371]) Apelācijas tiesa (EWCA, Apvienotā Karaliste), 2018, Youssef pret Secretary of State for the Home Department, op. cit., fn. 302, 77. punkts.
([372]) *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 5, op. cit., fn. 32, 18. punkts.
([373]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2016. gadā, Bolbol, op. cit., fn. 106.

> pašas faktiski neveic darbības, kas ir pretējas šiem mērķiem un principiem. 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta un 3. punkta kompleksa interpretācija norāda, ka uz visām personām, kuras ir vainīgas izdarīšanā, kūdīšanā vai citādi piedalās darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, attiecas izslēgšanas nosacījumi. Šī interpretācija atbilst gan Ženēvas konvencijas interpretācijai, ko pamato vadlīnijas, gan Kvalifikācijas direktīvas mērķiem ([374]).

Viņa secināja: "No tā izriet, ka izslēgšana, kas minēta Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā, nav attiecināma tikai uz faktiskajiem terora aktu veicējiem. Interpretējot kopā ar 12. panta 3. punktu, tā attiecas arī uz tiem, kuri palīdz veikt terora aktus" ([375]). Tālāk viņa vaicāja: "Bet cik ļoti būtu paplašināms 12. panta 3. punkts? Kur jānosaka robeža spektrā, kas sniedzas no personas, kura tikai krata ziedojumu trauku uz ielas, līdz personai, kura kā bēgšanai izmantojamās automašīnas vadītājs ir tieši iesaistīta teroristu uzbrukumā?" ([376]).

Tomēr šķiet, ka KD (pārstrādātā versija) izvērstāk nenošķir kūdīšanu un piedalīšanos. Turpretim Romas statūtos, kas piemērojami noziegumiem pret mieru, kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, skaidri nodalīta 25. panta 3. punkta a) apakšpunktā minēto noziegumu izdarīšana un citas piedalīšanās formas, proti, pavēlēšanu, kūdīšanu vai pamudināšanu 25. panta 3. punkta b) apakšpunktā un palīdzēšanu, musināšanu vai citādu atbalstu 25. panta 3. punkta c) apakšpunktā.

Turpmākajās apakšsadaļās ir aplūkoti šādi saistītie jautājumi:

— kūdīšana izdarīt noziegumu vai darbību (3.6.3.1. sadaļa);

— atbalstīšana un līdzdalība (3.6.3.2. sadaļa);

— piedalīšanās kopīgā noziedzīgā pasākumā (vai ar kopīgu atbildību) (3.6.3.3. sadaļa);

— vadība vai augstāka līmeņa atbildība (3.6.3.4. sadaļa);

— dalība organizācijā, kas ir atbildīga par noziegumiem vai darbībām, uz kurām attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. vai 12. panta 3. punkts, un vai tā var novest pie individuālās atbildības prezumpcijas (3.6.3.5. sadaļa).

3.6.3.1. Kūdīšana

KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 3. punktā līdzās terminam "piedalīšanās" īpaši minēta "kūdīšana". Šī panta izpratnē to varētu uzskatīt par piedalīšanās formu, nevis kā nozieguma vai darbības izdarīšanas vai netiešas izdarīšanas veidu. Tomēr ir skaidrs, ka pat tad, ja kūdīšana tiek uzskatīta par piedalīšanās formu, ja pastāv nopietns pamats uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir veicinājis 12. panta 2. punktā ietvertā nozieguma vai darbības izdarīšanu šādā konkrētajā veidā, "kūdīšana" novedīs pie tajā ietverto izslēgšanas noteikumu piemērošanas.

([374]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2016. gadā, Bolbol, op. cit., fn. 106, 71. punkts.
([375]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2016. gadā, Bolbol, op. cit., fn. 106, 72. punkts.
([376]) Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2016. gadā, Bolbol, op. cit., fn. 106, 73. punkts.

Šajā sakarā EST lietā *Lounani*, atsaucoties uz ANO DP Rezolūciju 1624 (2005), konstatēja, ka darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, ir ne tikai "terorisma darbības, metodes un prakse" ([377]). Turpinājumā tā norādīja:

> Drošības padome tajā aicināja valstis, lai apkarotu terorismu, atbilstoši starptautiskajās tiesībās tām noteiktajiem pienākumiem liegt patvērumu un nodot tiesai "jebkuru, kas sniedz atbalstu terora aktu finansēšanai, organizēšanai, sagatavošanai vai izdarīšanai, tos veicina, tajos piedalās vai mēģina tajos piedalīties, vai sniedz patvērumu to izdarītājiem". Turklāt šīs rezolūcijas 1. punkta c) apakšpunktā valstis tiek aicinātas liegt patvērumu jebkurai personai, attiecībā uz kuru ir ticama un nozīmīga informācija, ka ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā ir vainojama kūdīšanā izdarīt terora aktu vai aktus ([378]).

Kā norādīts iepriekš 3.6.2. sadaļā: ir svarīgi arī apzināties, ka tas, kas varētu izskatīties kā piedalīšanās forma, dažkārt, piemēram, *Lounani* lietā, pats par sevi var būt nozieguma izdarīšanas būtisks elements vai pats akts.

3.6.3.2. Atbalstīšana un līdzdalība

Kā norāda *UNHCR*:

> Lai darbību uzskatītu par "atbalstīšanu vai līdzdalību", nepieciešams būtisks personas ieguldījums nozieguma izdarīšanā, zinot, ka tas palīdzēs vai veicinās noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Ieguldījums var būt praktiska palīdzība, iedrošināšana vai morālais atbalsts, un tam ir jābūt būtiskai (bet ne obligāti cēloņsakarīgai) ietekmei uz nozieguma izdarīšanu. Atbalstīšana vai līdzdalība var būt rīcība vai atturēšanās no rīcības, un tā var notikt pirms nozieguma izdarīšanas, tās laikā vai pēc tam, lai gan vienmēr ir jāpatur prātā būtiska ieguldījuma kritērijs, jo īpaši, ja runa ir par atturēšanos no rīcības. Tādējādi atrašanās nozieguma vietā pati par sevi nepierāda atbalstīšanu vai līdzdalību, taču tā var izraisīt šādu atbildību, ja tiek pierādīts, ka šādai klātbūtnei ir bijusi nozīmīga leģitimējoša vai pamudinoša ietekme uz galveno dalībnieku. Tā var bieži būt gadījumos, kad klātesošā persona ir augstākā pozīcijā par nozieguma izdarītājiem (lai gan šādos apstākļos atbildība var iestāties arī saskaņā ar vadības/augstāka līmeņa atbildības doktrīnu [..] ([379]).

Saskaņā ar starptautiskajā krimināltiesu praksē izstrādātajiem kritērijiem "būtisks ieguldījums" var izpausties kā praktiskas palīdzības sniegšana, iedrošinājums vai morāls atbalsts, kam bijusi būtiska ietekme uz nozieguma izdarīšanu ([380]). Tomēr nav obligāta cēloņsakarība starp rīcību un nozieguma(-u) izdarīšanu *conditio sine qua non* izpratnē. To, vai konkrētai rīcībai ir bijusi šāda ietekme, nosaka, pamatojoties uz atsevišķiem lietas faktiem.

Turklāt ieguldījumam bija jābūt sniegtam ar nodomu attiecībā uz paša rīcību un apzinoties, ka personas darbības palīdzēja vai veicināja šo noziegumu izdarīšanu. To var izdarīt, piemēram, izmantojot finansējumu, apzinoties, ka šie līdzekļi tiks izmantoti smagu noziegumu

---

([377]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 47. punkts.
([378]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 47. punkts.
([379]) *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, *op. cit.*, fn. 156, 53. punkts.
([380]) Skatīt, piemēram, *ICTY* (apelācijas palāta), 2004. gada 29. jūlijs spriedums, Prokurors pret Tihomior Blaskic, IT-95-14-A, 48. punkts; *ICTY*, 1998. gada 10. decembra spriedums, *Prokurors* pret *Anto Furundžija*, IT-95-17/1-T, 249. punkts; *ICTY*, 2001. gada 22. februāra spriedums, Prokurors pret Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac un Zoran Vukovic, IT-96-23-T un IT-96-23/1-T.

izdarīšanai ([381]). Lai palīdzētu vai atbalstītu, nav nepieciešams, lai persona piekristu galvenā vainīgā(-o) nolūkam. Darbībām nav obligāti jābūt īpaši vērstām uz to, lai palīdzētu, pamudinātu vai sniegtu morālu atbalstu noziegumu izdarīšanā ([382]). Pietiek, ka personas bija informētas par nozieguma(-u) galvenajiem elementiem.

Lieta *Lounani* attiecās uz starptautiskas teroristu grupas vadības locekli, kas bija reģistrēts ANO sarakstā, kurā identificētas noteiktas personas un organizācijas, kurām piemērotas sankcijas, un joprojām bija iekļauts šajā sarakstā. EST norādīja, ka "*M. Lounani* darbībām, sniedzot loģistikas atbalstu šīs grupas darbībai, piemīt starptautisks aspekts, jo viņš bija iesaistīts pasu viltošanā un palīdzēja brīvprātīgajiem, kuri vēlējās doties uz Irāku" ([383]). Tiesa viennozīmīgi norādīja, ka: "Šādas darbības var pamatot bēgļa statusa liegšanu" ([384]).

Lietā *MT (1. panta F daļas a) punkts – atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve* Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa konstatēja, ka apelācijas iesniedzēja, kas bija izmeklētāja Zimbabves policijā, ir piedalījusies divos spīdzināšanas incidentos ([385]). Administratīvā virstiesa norādīja, ka viņa atradās notikuma vietā un bija vadošā amatā, un, lai gan viņas pamata darbs incidenta laikā bija pierakstu veikšana, viņa pilnībā apzinājās viņas kolēģu slikto apiešanos pret aizturēto. Tribunāls arī norādīja, ka viņa draudēja aizturētajam, kamēr viņam bija aizsietas acis, un ka viņas draudi, kā arī viņas kolēģu izteiktie draudi, radīja aizturētajam bailes, ka viņš tiks iemests upē noslīcināšanai, ja viņš nesadarbosies, sniedzot noteiktu informāciju. Administratīvā virstiesa konstatēja, ka viņas rīcība šī incidenta laikā uzskatāma par nozīmīgu spīdzināšanas nozieguma izdarīšanas veicināšanu un ka viņas iesaistei šajā incidentā bija konkrēts nodoms to būtiski veicināt. Tāpēc tika secināts, ka viņas loma palīdzēja sasniegt kopējo mērķi – likt šim vīrietim baidīties par savu dzīvību. Saistībā ar vēlāku incidentu viņa bija klāt un pilnībā apzinājās, ka cietušā piekaušana no klātesošo policistu, tostarp viņas, puses nodarīja smagu kaitējumu. Administratīvā virstiesa uzskatīja, ka nav apstrīdams, ka viņas darbībām šī incidenta laikā bija būtiska ietekme uz notikušā spīdzināšanas nozieguma izdarīšanu. Administratīvā virstiesa bija pārliecināta, ka viņas dalība šajā incidentā uzskatāma par nozieguma pret cilvēci atbalstīšanu un līdzdalību tajā ([386]).

3.6.3.3. Kopīgs noziedzīgs pasākums/kopēja atbildība

Lai noteiktu individuālo atbildību, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja dalību kopīgā noziedzīgā pasākumā (vai ar kopēju atbildību), ir jābūt vairākām personām ar kopīgu (dalītu) plānu vai mērķi, kas ir vērsts uz noziegumu izdarīšanu vai kura īstenošana ir saistīta ar noziegumu izdarīšanu. Turklāt šīs individuālās atbildības veida obligāts nosacījums ir būtisks ieguldījums kopējā plāna īstenošanā vai plāna īstenošanai izveidotās sistēmas darbībā. *ICTY* apelācijas palāta ir atzinusi, ka, lai gan apsūdzētajam nav obligāti jāīsteno kāda noziedzīgā nodarījuma *actus reus* daļa, viņam ir jāpiedalās kopīgā mērķa veicināšanā, kas ir noziedzīgā pasākuma pamatā. Tomēr tā norādīja, ka "ne katrs rīcības veids ir pietiekami būtisks ieguldījums noziegumā, lai iestātos kriminālatbildība" ([387]) un ka jēdziens "[kopīgs noziedzīgs pasākums] nav atvērts jēdziens, kas pieļautu notiesāšanu, pamatojoties uz kopēju vainu" ([388]).

([381]) Starptautiskā konvencija par teroristu finansēšanas apkarošanu, op. cit., fn. 116, 2. pants.
([382]) Skatīt *ICTY* (apelācijas palāta), 2014. gada 23. janvāra spriedums, Prokurors pret Sainović, Pavković, Lazarević un Lukić, IT-05-87-A, 1650. un 1651. punkts.
([383]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 74. punkts.
([384]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 75. punkts.
([385]) Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber, UK) (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2012. gada 2. februāra spriedums, MT (1. panta F daļas a) punkts – atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve, [2012] UKUT 00015(IAC).
([386]) Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber, UK) (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2012. gada 2. februāra spriedums, MT (1. panta F daļas a) punkts – atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve, [2012] UKUT 00015(IAC), 131. punkts.
([387]) *ICTY* (apelācijas palāta), 2017. gada 3. aprīļa spriedums, Prokurors pret Brđanin, IT-99-36, 427. punkts.
([388]) *ICTY* (apelācijas palāta), 2017. gada 3. aprīļa spriedums, Prokurors pret Brđanin, IT-99-36, 428. punkts.

Kopīgs noziedzīgs pasākums ne vienmēr būs primārais apsvērums ikvienā situācijā, kad starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir bijis tāda grupējuma vai organizācijas dalībnieks, kas iesaistīti izslēdzošu darbību izdarīšanā. Tas, vai šī ir attiecīgā piedalīšanās forma, nevis, piemēram, atbalstīšana un līdzdalība, būs atkarīgs no lietas konkrētajiem faktiem. Piemēram, lietā *MT (1. panta F daļas a) punkts – atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve* tika apsvērta pieteikuma iesniedzējas iesaiste nozieguma pret cilvēci izdarīšanā kopīga noziedzīga pasākuma ietvaros vai rīkojoties kā līdzatbildīgai personai. Tomēr tika konstatēts, ka lietas fakti tikai noteica individuālo atbildību, pamatojoties uz atbalstīšanu un līdzdalību, jo pieteikuma iesniedzējai nebija nozīmīgas vadošas lomas ([389]).

3.6.3.4. Vadība vai augstākā līmeņa atbildība

Papildu citiem kriminālatbildības pamatiem saskaņā ar Romas statūtiem par starptautiskiem noziegumiem militārais komandieris vadošā persona civilajā hierarhijā, vai persona, kura reāli darbojas kā militārais komandieris, saucama pie kriminālatbildības par noziegumiem, "ko ir veicis karaspēks, kas atrodas viņa(-as) pašreizējā vadībā un kontrolē vai varā un kontrolē atkarībā no gadījuma, kas ir rezultāts viņa(-as) nespējai atbilstoši kontrolēt karaspēka darbību" ([390]). Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem, kuri ieņēmuši vadošus amatus militārā vai civilā hierarhijā, ja ir norādes, ka personas, kuras ietilpst šajās struktūrās, ir izdarījušas izslēdzošus noziegumus, tiesu un tribunālu pārstāvjiem ir jāapsver izslēgšanas iespēja uz šī pamata. Tomēr vispirms šādos gadījumos vienmēr ir jāpārbauda pieteikuma iesniedzēja tiešā rīcība vai darbības, pirms tiek risināti jautājumi, kas saistīti ar viņa pakļautībā esošo personu darbībām un viņa informētību par šīm darbībām.

Piemēram, SKT lietā *Bemba* lēma, ka situācijā, kad izvarošana tika izmantota kā kara paņēmiens konkrētā bruņotā konfliktā, individuāla kriminālatbildība var iestāties pat komandierim, kurš atradies tālu no operāciju norises vietas ([391]).

Nīderlandē Valsts padome izskatīja Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas piemērošanu kādam bijušajam Sīrijas armijas virsniekam par noziegumiem, ko izdarījuši viņa armijas vienības locekļi. Valsts padome konstatēja, ka izpildīti Romas statūtu 28. pantā minētie vadības atbildības kritēriji, un lēma šādi:

> Valsts sekretārs pamatoti uzskatīja, ka pieteikuma iesniedzējs nav veicis visus nepieciešamos un saprātīgos pasākumus, kas bija viņa spēkos, lai novērstu vai ierobežotu noziegumu izdarīšanu. Šo tiesas vērtējumu apstiprina *ICTY* 2006. gada 30. jūnija spriedums *N. Orić* (IT-03-68-T; www.icty.org), kur 331. punktā tika norādīts, ka vadītājs nav īstenojis visus nepieciešamos un saprātīgos pasākumus, ja viņš, arī apzinoties savu padoto izdarītos noziegumus, nerīkojas, piemēram, vienkārši ignorējot šādu informāciju. Turklāt šo tiesas spriedumu apstiprina Starptautiskās Krimināltiesas III pirmās instances palātas 2016. gada 21. marta lēmums (ICC-01 / 05-01 / 0803343: www.icc-cpi.int) lietā pret *J. Bemba Gombo*. Šā sprieduma 202. punktā tiek norādīts, ka komandieris pārkāpj savus statūtu 28. panta preambulā un a) punkta ii) daļā minētos pienākumus, ja viņš neīsteno pasākumus, lai apturētu noziegumus, kas drīzumā tiks izdarīti. Turklāt šī sprieduma 200. punktā ir norādīts, ka, ja komandieris ir izpildījis savu pienākumu īstenot

([389]) *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2012, MT (1. panta F daļas a) punkts – atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve op. cit., fn. 385, 121. punkts.
([390]) Romas statūti, op. cit., fn. 164, 28. panta a) punkts.
([391]) *ICC* (apelācijas palāta), 2018. gada 8. jūnija spriedums, Situācija Centrālāfrikas Republikā, Prokurors pret Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08 A.

> visus nepieciešamos un saprātīgos pasākumus, kas ir viņa kontrolē, viņu nevar saukt pie atbildības pat tad, ja noziegumi tomēr izdarīti vai vainīgie palikuši nesodīti ([392]).

Francijas Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa iepriekš 2014. gadā bija paudusi līdzīgu viedokli ([393]).

3.6.3.5. Dalība un individuālās atbildības prezumpcija

Dalība organizācijā, kas ir atbildīga par noziegumiem vai darbībām, uz kurām attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. vai 3. punkts, tostarp organizācijas vai grupas, kas apzīmētas kā "teroristi" ([394]), ne vienmēr rada individuālās atbildības prezumpciju par šādiem noziegumiem vai darbībām. Kā EST sprieda lietā *B un D*:

> Pat ja uz darbībām, kuras izdarījusi organizācija, kas minēta Kopējās nostājas 2001/931 pielikumā esošajā sarakstā, pateicoties šīs organizācijas iesaistei terora aktos, var attiekties katrs no kritērijiem bēgļa statusa liegšanai, kas paredzēts [KD] 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktā, tas vien, ka attiecīgā persona ir bijusi [..] organizācijas biedrs, nevar automātiski novest pie tā, ka šai personai tiek liegts bēgļa statuss saskaņā ar šīm tiesību normām ([395]).

Taču, ja iestāde konstatē, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam "bija ievērojams stāvoklis organizācijā, kas izmanto teroristiskas metodes", šī iestāde "var prezumēt, ka šī persona ir individuāli atbildīga par organizācijas aktiem attiecīgajā laika posmā [..] ([396]). Tomēr tas nav nopietns iemesls automātiski uzskatīt, ka persona ir izdarījusi "nopietnu nepolitisku noziegumu" vai "darbību, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem" ([397]). Drīzāk "pirms var tikt pieņemts lēmums liegt šai personai bēgļa statusu [KD] 12. panta 2. punkta b) vai c) apakšpunkta nozīmē, ir jāizvērtē visi atbilstošie apstākļi" ([398]). Tas nozīmē, ka:

> bēgļa statusa liegšana personai, kas ir piedalījusies organizācijā, kura izmanto teroristiskas metodes, ir pakārtota precīzu faktu individuālajam vērtējumam, kas ļauj novērtēt, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka šajā organizācijā veiktajās darbībās minētā persona ir izdarījusi [noziedzīgu nodarījumu vai darbību, uz ko attiecas KD 12. panta 2. un 3. punkts ([399]).

Turklāt, pirms izslēgt pieteikuma iesniedzēju no bēgļa statusa, "ir jāspēj attiecināt uz attiecīgo personu [..] daļa no atbildības par aktiem, kurus attiecīgā organizācija ir veikusi tajā laikā, kad šī persona ir bijusi tās biedrs" ([400]).

([392]) Valsts padome (Nīderlande), 2016. gada 17. maija spriedums, 201506251/1/V1, ECLI:NL:RVS:2016:1441, 5.2. punkts (neoficiāls tulkojums).

([393]) Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2007. gada 15. maija spriedums, M.N., *11013546*, 13. punkts (franču valodā).

([394]) Kā daļu no atbildes reakcijas pret terorismu pēc 2001. gada 11. septembra uzbrukumiem ES tā paša gada decembrī **izveidoja sarakstu ar personām, grupām un vienībām, kuras ir bijušas iesaistītas terora aktos un uz kurām attiecina ierobežojošus pasākumus**. Izklāstīts Padomes Kopējā nostājā 2001/931/KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, op. cit., fn. 129, šie bija papildu pasākumi, kas pieņemti ANO Drošības padomes Rezolūcijas 1373 (2001) īstenošanai. Sarakstā ir iekļautas personas un grupas, kas darbojas gan ES, gan ārpus tās. Tas tiek regulāri pārskatīts, vismaz reizi sešos mēnešos. Šis režīms ir **nošķirts no ES režīma, ar ko īsteno ANO Drošības padomes Rezolūciju 1989 (2011)** par līdzekļu iesaldēšanu personām un vienībām, kas saistītas ar Osamu bin Ladenu, Al-Qaida tīklu un Taliban (tostarp organizāciju "Irākas un Levantes Islāma valsts (*ISIL*)/Da'esh) (izcēlums pievienots).

([395]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 88. punkts; apstiprināts EST, 2015, HT, op. cit., fn. 17, 87. punkts. Skatīt arī *UNHCR*, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 5, op. cit., fn. 32, 26. punkts, kurā norādīts, ka "izslēgšana nedrīkst būt balstīta tikai uz dalību kādā noteiktā organizācijā, lai gan var rasties individuālās atbildības prezumpcija, ja organizācija ir plaši pazīstama kā vardarbīga un dalība tajā ir brīvprātīga"; *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, op. cit., fn. 156, 59.–62. punkts.

([396]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 98. punkts.

([397]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 99. punkts.

([398]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 98. punkts.

([399]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 94. punkts.

([400]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 95. punkts.

Tiesu un tribunālu pārstāvjiem, kuri piemēro ES tiesību aktus izslēgšanas kontekstā saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktu, cita starpā ir jāizvērtē:

— "kāda loma attiecīgajai personai bija attiecīgo aktu izdarīšanā;

— tās stāvoklis organizācijā;

— zināšanu apjoms, kurš tai bija vai kuram tai bija jābūt par organizācijas darbībām;

— iespējamais spiediens, kuram tā bija pakļauta;

— vai citi faktori, kas varēja ietekmēt tās rīcību" ([401]).

Tādējādi pat tad, ja pieteikuma iesniedzējs ir bijis tāda grupējuma vai režīma dalībnieks, kas iesaistīts izslēdzošās darbībās, izslēgšana būs attaisnojama tikai tad, ja tiks konstatēts, ka viņš ir izdarījis šādas darbības personīgi vai ir piedalījies šo darbību izdarīšanā kādā no veidiem, kas rada individuālu atbildību.

Grieķijas Valsts padome 2018. gada spriedumā nolēma, ka tiesām ir jānovērtē pieteikuma iesniedzēja ieguldījums viņa atbalstītas organizācijas politiskā mērķa sasniegšanā, ja tā šī mērķa sasniegšanai izmantojusi vardarbību un izdarījusi smagas noziedzīgas darbības. Valsts padome arī uzdeva tiesām izvērtēt, vai pieteikuma iesniedzējs apzinājās (bija pietiekami informēts un pieņēma šo mērķi) un ir sniedzis būtisku ieguldījumu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā (zinot, ka tas palīdzētu vai veicinātu to izdarīšanu) ([402]). Turklāt Valsts padome lēma, ka šajos gadījumos pēc individualizētas izvērtēšanas jābūt iespējai piemērot pieteikuma iesniedzējiem daļu no atbildības par smagajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ko organizācija pastrādājusi savu mērķu sasniegšanai. Spriedums cita starpā atsaucās uz EST spriedumu lietās *B un D*, kā arī uz Kanādas spriedumiem lietās *Sivakumar* un *Ezokola* ([403]). Runājot par taisnīgu procesu, tā norādīja, ka pieteikuma iesniedzējam būtu tiesības tikt informētam par šīs prezumpcijas piemērošanu un pierādījumiem, uz kuriem tā balstās, kā arī saņemt iespēju atspēkot prezumpciju ([404]).

Tādēļ, ja rodas šāda atbildības prezumpcija, ir jāievēro piesardzība. Lai atvieglotu atsevišķa pieteikuma iesniedzēja un tā grupējuma faktisko darbību izskatīšanu, kurās viņi bijuši iesaistīti vai ar kuriem bijuši saistīti, tiesu un tribunālu pārstāvjiem nepieciešami pierādījumi, kas ļauj individuāli novērtēt pieteikuma iesniedzēja ieguldījumu noziedzīgā nodarījumā vai darbībā, nevis "balstīties uz pieņēmumiem par kolektīvo vainu vai nevainību" ([405]).

Pēc EST lēmuma lietā *B un D* Beļģijas Valsts jautāja EST lietā *Lounani*:

> vai Direktīvas 2004/83 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu secināt, ka pastāv tajā minētais pamats bēgļa statusa izslēgšanai, personai, kas prasa starptautisku aizsardzību, ir jābūt notiesātai par kādu no Pamatlēmuma 2002/475 1. panta 1. punktā paredzētajiem teroristiskajiem nodarījumiem ([406]).

([401]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 97. punkts.
([402]) Valsts padome (Grieķija), Lēmums 19694/2018, 2018. gada 21. augusts, (kopsavilkums angļu valodā).
([403]) Valsts padome (Grieķija), Lēmums 19694/2018, 2018. gada 21. augusts, (kopsavilkums angļu valodā), 24. punkts, atsauce uz EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9; *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 2013. gada 19. jūlija spriedums, Ezokola pret Kanādu (Minister of Citizenship and Immigration), SCC 40, [2013] 2 SCR 678; un *Federal Court of Canada* (Kanādas Federālā tiesa), 1993. gada 4. novembra spriedums, Sivakumar pret Kanādu (Minister of Employment and Immigration), 1993 CanLII 3012 (FCA), [1994] 1 FC 433.
([404]) Valsts padome (Grieķija), Lēmums 19694/2018, 2018, op. cit. fn. 402.
([405]) Hathaway un Foster, *Law of Refugee Status* ("Likums par bēgļa statusu"), op. cit., fn. 91, 534. lpp.
([406]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 40. punkts.

Lai atbildētu uz šo jautājumu, EST precizēja:

> Ja Savienības likumdevējs būtu vēlējies ierobežot Direktīvas 2004/83 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta piemērošanas jomu un attiecināt jēdzienu "darbības, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem" tikai uz Pamatlēmuma 2002/475 1. panta 1. punktā uzskaitītajiem pārkāpumiem, tas to būtu varējis izdarīt bez grūtībām, skaidri norādot šos nodarījumus un atsaucoties tajā uz šo pamatlēmumu. ([407]).

Tiesa tālāk atzīmēja, ka KD 12. panta 2. punkta c) apakšpunktā nav atsauces "ne uz Pamatlēmumu 2002/475, lai gan tas pastāvēja datumā, kad tika sagatavots 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts, ne uz citu Eiropas Savienības instrumentu, kas pieņemts saistībā ar cīņu pret terorismu" ([408]). Tādēļ tā secināja:

> [..] ir jāatbild, ka [KD] 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu secināt, ka pastāv tajā minēts pamats bēgļa statusa izslēgšanai, personai, kas prasa starptautisku aizsardzību, nav jābūt notiesātai par Pamatlēmuma 2002/475 1. panta 1. punktā paredzētajiem teroristiskajiem nodarījumiem ([409]).

Tomēr būtiskāk, iesniedzējtiesa lietā *Lounani* arī jautāja EST, vai KD 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts un 12. panta 3. punkts:

> ir jāinterpretē tādējādi, ka piedalīšanās teroristu grupas darbībā, par kādu ir notiesāts atbildētājs pamatlietā, var būt šajās tiesību normās paredzētais izslēgšanas pamats pat tad, ja attiecīgā persona nav ne izdarījusi, ne mēģinājusi izdarīt vai draudējusi izdarīt terora aktu ([410]).

Briseles Krimināltiesa bija konstatējusi, ka *Lounani* kungs kā vadības loceklis bija piedalījies Marokas islāma kaujinieku grupējuma Beļģijas šūniņas darbībās. Tā arī konstatēja, ka viņš šai grupai sniedzis loģistikas atbalstu, cita starpā sniedzot informāciju vai materiālos resursus, iesaistoties pasu viltošanā un krāpnieciskā pārsūtīšanā, kā arī aktīvi piedaloties brīvprātīgo nosūtīšanas uz Irāku tīkla organizēšanā. Tomēr netika konstatēts, ka viņš būtu personīgi veicis terora aktus vai kūdījis uz tiem, vai piedalījies to izdarīšanā.

Atsaucoties uz Drošības padomes rezolūcijām, jo īpaši uz Rezolūciju 2178(2014), EST lēma, ka:

> [..] ar apstākli, ja pieņem, ka tas ir pierādīts, ka grupa, kuras vadošais loceklis bija *M. Lounani*, nepastrādāja terora aktus vai ka brīvprātīgie, kas vēlējās doties uz Irāku ar šīs grupas palīdzību, galu galā nepastrādāja šādus aktus, katrā ziņā nevar tikt izslēgts, ka *M. Lounani* darbības var tikt uzskatītas par pretējām Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem ([411]).

Tiesa tālāk sprieda:

> [T]as pats attiecas uz faktu, [..] ka *M. Lounani* nav ne izdarījis, ne mēģinājis izdarīt, ne draudējis izdarīt teroristisku nodarījumu Pamatlēmuma 2002/475 1. panta 1. punkta

([407]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 52. punkts, Pamatlēmums 2002/475, kuru šobrīd aizstāj Direktīva (ES) 2017/541 par terorisma apkarošanu, op. cit., fn. 124.
([408]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 53. punkts.
([409]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 54. punkts.
([410]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 62. punkts.
([411]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 76. punkts.

> izpratnē. Šo pašu iemeslu dēļ Direktīvas 2004/83 12. panta 3. punkta piemērošanai nav jākonstatē, ka *M. Lounani* ir bijis šāda nodarījuma uzkūdītājs vai ka viņš tajā ir citādi piedalījies ([412]).

Atbildot uz iesniedzējtiesas otro un trešo jautājumu, EST lēma, ka:

> Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro un trešo jautājumu ir jāatbild, ka [KD] 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts un 12. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka piedalīšanās teroristu grupas darbībā, par kādu ir notiesāts atbildētājs pamatlietā, var pamatot bēgļa statusa liegšanu pat tad, ja nav pierādīts, ka attiecīgā persona būtu izdarījusi, mēģinājusi izdarīt vai draudējusi izdarīt terora aktu. Lai konkrēti novērtētu faktus, kas ļauj izvērtēt, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka persona, kas ir atzīta par vainīgu darbību, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, izdarīšanā, ir bijusi šādu aktu uzkūdītāja vai citādi tajos piedalījusies, apstāklis, ka dalībvalsts tiesa ir notiesājusi šo pašu personu par piedalīšanos teroristu grupas darbībā, kā arī konstatējums, ka minētā persona ir bijusi šīs grupas vadošais loceklis, ir īpaši svarīgi, un nav jākonstatē, ka šī pati persona ir uzkūdījusi izdarīt terora aktu vai citādi tajā ir piedalījusies ([413]).

Valstu līmenī Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa agrākā lēmumā bija spriedusi, ka "lai izlemtu, vai ir nepieciešamā piedalīšanās pakāpe, jāpievēršas konkrēto personu faktiskajai lomai, ņemot vērā visus šīs lomas materiālos aspektus" ([414]). Tiesa noteica šādu neizsmeļošu būtisko faktoru sarakstu, kuri jāņem vērā, veicot šādu novērtējumu:

> i) organizācijas būtība un (iespējams zināmā mērā) lielums un jo īpaši tās daļa, ar kuru patvēruma meklētājs pats bijis vistiešāk iesaistīts, ii) vai tā ir aizliegta un, ja jā, kas to ir aizliedzis, iii) kā patvēruma meklētājs tika savervēts, iv) cik ilgi viņš bijis organizācijā un kādas bija viņa iespējas to atstāt, ja tādas bija, v) viņa amats, rangs, statuss un ietekme organizācijā, vi) viņa zināšanas par organizācijas darbībām kara noziegumos un vii) viņa personīgā līdzdalība un loma organizācijā, tostarp jo īpaši viņa ieguldījums kara noziegumu izdarīšanā ([415]).

Līdzīgi Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa Francijā uzskatīja, ka katrā gadījumā ir jāizvērtē personīgie fakti attiecībā uz individuālā pieteikuma iesniedzēja situāciju, ņemot vērā to, kas ir vispārzināms par grupējumu, kura dalībnieks viņš bijis. Tas ietver grupējuma pielietotās vardarbības biežuma, tā vadības vai organizatoriskās struktūras, sadrumstalotības pakāpes, indivīda rangu grupējumā un spējas ietekmēt grupējuma darbības testu ([416]). Šī lieta skāra Centrālāfrikas Republikas pilsoņa izslēgšanu, kurš bija augsta ranga militārpersona un bijušais prezidenta gvardes loceklis laikā, kad šī vienība izdarīja smagus cilvēktiesību pārkāpumus.

3.6.4. Apstākļi, kas izslēdz individuālo atbildību

Individuālu atbildību par izslēdzošu noziedzīgu nodarījumu vai darbību nevar konstatēt gadījumos, kad starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, iespējams, ir izdarījis šādu

([412]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 77. punkts.
([413]) EST, 2017, Lounani, op. cit., fn. 28, 79. punkts.
([414]) Piemēram, Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2010, JS (Šrilanka), op. cit., fn. 23, 55. punkts. Skatīt arī Supreme Court (Canada) (Kanādas Augstākā tiesa), Ezokola pret Kanādu, op. cit., fn. 355.
([415]) Piemēram, Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2010, JS (Šrilanka), op. cit., fn. 23, 30. punkts.
([416]) Cour nationale du droit d'asile (Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa, Francija), 2014. gada 7. oktobris, M. B, Nr. 13003572 C+ (kopsavilkums angļu valodā).

noziegumu vai darbību vai ir kūdījis uz šādu darbību vai kā citādi piedalījies tajā, ja viņam ir pamatota aizstāvība.

Pamatotā aizstāvība, ko parasti izskata tiesu un tribunālu pārstāvji saistībā ar KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā ietverto izslēgšanas noteikumu piemērošanu, sīkāk aplūkota turpmākajās sadaļās. Šeit ietilpst:

— vadītāja pavēles (skatīt 3.6.4.1. sadaļu);

— rīcībspējas trūkums (skatīt 3.6.4.2. sadaļu);

— spaidi/piespiešana (skatīt 3.6.4.3. sadaļu); un

— pašaizsardzība; citu personu vai īpašuma aizsardzība (skatīt 3.6.4.4. sadaļu).

Šajā sakarā ir lietderīgi apsvērt Romas statūtu noteikumus par apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību par noziegumiem pret mieru, kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci.

Romas statūtu 31. pants

Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību

1. Papildus citiem šajos statūtos paredzētajiem apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, persona nav saucama pie kriminālatbildības, ja šīs personas nodarījuma izdarīšanas laikā:

a) Persona cieš no gara slimības vai traucējumiem, kas grauj personas spēju uztvert viņa(-as) darbības nelikumīgumu vai raksturu vai spēju vadīt viņa(-as) darbību likuma robežās.

b) Persona atrodas intoksikācijas stāvoklī, kas grauj personas spēju uztvert viņa (-as) darbības nelikumīgumu vai raksturu vai spēju vadīt viņa(-as) darbību likuma robežās, izņemot gadījumus, kad persona labprātīgi saindējusies, pastāvot apstākļiem, ka persona zināja vai neņēma vērā risku, ka intoksikācijas rezultātā viņš(-a) varētu iesaistīties darbībās, kas veido tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu.

c) Persona saprātīgi darbojas, lai aizstāvētu sevi vai citu personu vai, kara noziegumu gadījumā, īpašumu, kas ir nepieciešams šīs personas vai citas personas izdzīvošanai, vai īpašumu, kas ir nepieciešams militārās misijas izpildīšanai, pret nenovēršamu un nelikumīgu spēka lietošanu proporcionāli šīs personas vai citas personas vai aizsargājamā īpašuma apdraudētības pakāpei. Apstāklis, ka persona ir tikusi iesaistīta aizsardzības misijās, ko veic karaspēks, pats par sevi nav pamats atbrīvošanai no kriminālatbildības saskaņā ar šo apakšpunktu.

d) Nodarījums, kas tiek uzskatīts par tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu, ir izdarīts piespiedu kārtā nenovēršamas nāves, vai pastāvīgu vai nenovēršamu smagu miesas bojājumu nodarīšanas draudu rezultātā pret šo personu vai citu personu, un personas rīcība ir bijusi nepieciešama un atbilstoša, lai novērstu šos draudus, ja personai nav nolūka izraisīt smagākas sekas nekā tās, no kurām šī persona cenšas izvairīties. Šādi draudi var būt vai nu:

   i) citu personu radīti, vai

   ii) tādu apstākļu radīti, kas ir ārpus personas kontroles.

Romas statūtu 33. pants

Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību

1. Apstāklis, ka tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu ir izdarījusi persona saskaņā ar valdības vai militārā vai civilā vadītāja pavēli, neatbrīvo personu no kriminālatbildības, izņemot gadījumus, kad:

a) personai bija "likumīgs pienākums izpildīt attiecīgās valdības vai augstākstāvošas personas pavēles";

b) persona nezināja, ka pavēle bija nelikumīga; un

c) "pavēle nebija nepārprotami nelikumīga".

2. Šī panta mērķiem pavēles izdarīt genocīdu vai noziegumus pret cilvēci ir nepārprotami nelikumīgas.

Tomēr ārpus Romas statūtu noteikumiem, jo īpaši saistībā ar izslēgšanu, pamatojoties uz smaga nepolitiska nozieguma izdarīšanu atbilstīgi KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu, jāņem vērā citi attiecīgie krimināltiesību standarti.

3.6.4.1. Vadītāja pavēles

UNHCR savā *Pamatojuma piezīmē par izslēgšanas pamatu piemērošanu* norāda:

> Bieži izmantotā pamatotā aizstāvība ir "vadītāja pavēles" vai augstāku valdības iestāžu īstenota piespiešana, lai gan ir noteikts tiesību princips, ka aizstāvība, pamatojoties uz vadītāja pavēlēm, neatbrīvo personas no vainas ([417]).

Šajā sakarā, kā minēts iepriekš, Romas statūtu 33. pants turklāt paredz, ka aizstāvība, pamatojoties uz vadītāja pavēlēm, tiks piemērota tikai tad, ja attiecīgajai personai "bija likumīgs pienākums izpildīt attiecīgās valdības vai augstākstāvošas personas pavēles"; "persona nezināja, ka pavēle bija nelikumīga"; un "pavēle nebija nepārprotami nelikumīga". Visos gadījumos, kas saistīti ar pavēlēm īstenot genocīdu vai noziegumus pret cilvēci, šie rīkojumi tiek uzskatīti par nepārprotami nelikumīgiem.

Lietā *CM (1. panta F daļas a) punkts – vadītāja pavēles)* Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa konstatēja:

> [A]pelācijas iesniedzējs bija iesaistījies darbībās, uz kurām attiecas Romas statūti, divos atsevišķos aspektos: pirmkārt, viņš bija iesaistīts spīdzināšanā vai, ja tas nav iespējams, necilvēcīgās darbībās 7. panta un 25. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē; un, otrkārt, viņš lika citiem veikt šādas darbības, kā rezultātā uz viņu tiek attiecināta 25. panta 3. punkta b) apakšpunkta piemērošanas joma ("pavēl, kūda vai pamudina uz šādu noziegumu, kurš tiek izdarīts vai ir noticis mēģinājums to izdarīt") ([418]).

([417]) *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, op. cit., fn. 156, 67. punkts.
([418]) *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber, UK)* (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), CM (1. panta F daļas a) punkts – vadītāja pavēles) Zimbabve, [2012] UKUT 00236(IAC), 2012. gada 17. aprīlis, 17. punkts.

Atbildot uz apelācijas iesniedzēja šajā lietā izvirzīto argumentu, ka viņa dalība sišanā bija attaisnojama, jo viņš rīkojās saskaņā ar vadītāja pavēlēm, Administratīvā virstiesa konstatēja, ka viņam "nav tiesību atsaukties uz vadītāja pavēli aizstāvības nolūkos" ([419]). Administratīvā virstiesa tālāk pamatoja to šādi:

> [..] [Romas statūtu] 33. pants nenoraida pilnībā tā saukto "nosacītās atbildības pieeju". Pieņemot lēmumu par to, vai persona ir izslēgta no Bēgļu konvencijas aizsardzības tādēļ, ka tā ir izdarījusi darbības, kas ir pretrunā 1. panta F daļas a) punktam, Romas statūtu 33. panta 1. punkts piemērojams tā, ka, lai gan pakļaušanās vadītāja pavēlēm var tikt izmantota aizstāvībai, ja ir izpildīta katra no tās trim prasībām, kā noteikts a), b) un c) apakšpunktā, saskaņā ar 33. panta 2. punktu 33. panta 1. punkta c) apakšpunkta prasību nekādā gadījumā nevar būt izpildīta, ja bijusi pavēle īstenot genocīdu vai noziegumu pret cilvēci. Šādi gadījumi vienmēr ir "nepārprotami nelikumīgi".

Vienkārši sakot, saskaņā ar Romas statūtiem saistībā ar kriminālatbildību par noziegumu pret cilvēci izdarīšanu aizstāvība, atsaucoties uz pakļaušanos vadītāja pavēlēm, nav pieejama saskaņā ar likumu ([420]).

3.6.4.2. Rīcībspējas trūkums

Galvenās norādes par rīcībspējas trūkuma kā aizstāvības interpretāciju un piemērošanu izslēgšanas noteikumu kontekstā ārpus dalībvalstu tiesību aktiem ir atrodamas starptautiskajās krimināltiesībās. To var tieši piemērot tikai saistībā ar 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā uzskaitītajiem noziegumiem.

Romas statūtu 33. panta 1. punkts paredz, ka starptautiskajās krimināltiesībās, lai aizstāvībā varētu atsaukties uz rīcībspējas trūkumu, jābūt gara slimībai vai traucējumiem, kas "grauj personas spēju uztvert viņa(-as) darbības nelikumīgumu vai raksturu vai spēju vadīt viņa(-as) darbību likuma robežās".

Tāpat tiks atzīts, ka persona bijusi tādas intoksikācijas stāvoklī, ka uz to var atsaukties aizstāvībā, ja intoksikācija:

> grauj personas spēju uztvert viņa (-as) darbības nelikumīgumu vai raksturu vai spēju vadīt viņa(-as) darbību likuma robežās, izņemot gadījumus, kad persona labprātīgi saindējusies, pastāvot apstākļiem, ka persona zināja vai neņēma vērā risku, ka intoksikācijas rezultātā viņš(-a) varētu iesaistīties darbībās, kas veido [Starptautiskās krimināl]tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu.

Tomēr

> aizstāvības, pamatojoties uz intoksikācijas stāvokli, īpatnība ir trešā prasība, kas nosaka, ka aizstāvību nevar izmantot, ja intoksikācijas stāvoklis ir brīvprātīgi izraisīts, apzināti ignorējot risku tikt iesaistītam noziedzīgā darbībā, esot intoksikācijas stāvoklī. Citiem vārdiem sakot, uz intoksikāciju aizstāvībā var sekmīgi atsaukties tikai tad, ja tā

([419]) Turpat, 23. punkts.
([420]) Turpat, 23 un 24. punkts.

iestājusies piespiedu kārtā vai brīvprātīgi, bet neapzinoties risku, ka tas var novest pie noziedzīgas rīcības ([421]).

3.6.4. Spaidi/piespiešana

UNHCR savā *Pamatojuma piezīmē par izslēgšanas pamatu piemērošanu* norāda:

[J]a uz spaidiem atsaucas persona, kura rīkojās saskaņā ar citu organizācijas personu pavēli, būtu jāapsver, vai varēja pamatoti sagaidīt, ka persona vienkārši atteiksies no dalības, un patiesi – vai personai tas būtu bijis jāizdara agrāk, ja bija skaidrs, ka attiecīgā situācija radīsies. Katrs gadījums ir jāizvērtē, pamatojoties uz atsevišķiem faktiem. Būtiski faktori ir dezertēšanas sekas, kā arī paredzamā iespēja, ka uz personu tiks izdarīts spiediens veikt noteiktas darbības ([422]).

Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) šajā sakarā lietā *AB (1. panta F daļas a) punkts – aizstāvība – spaidi) Irāna* lēma:

> Atbildot uz apgalvojumu, ka persona būtu jāizslēdz, pamatojoties uz Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punktu, jo pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka šī persona ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā definēts Romas statūtos, apelācijas iesniedzējam ir sākotnējais pierādīšanas pienākums, lai atsauktos uz apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, piemēram, spaidiem.
>
> Atbildētāja [lēmējinstitūcijas] vispārējais pienākums ir pierādīt, ka pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka apelācijas iesniedzējs nav rīkojies piespiedu kārtā ([423]).

Lieta skāra Irānas pilsoni, kura bija ieņēmusi vadošu lomu Islāma revolucionārās gvardes korpusa kontrolē esošā sieviešu cietumā, kurā tika aizturēti un spīdzināti politieslodzītie. Apelācijas iesniedzēja apgalvoja, ka bija piespiesta rīkoties. Savā spriedumā Administratīvā virstiesa, pamatojoties uz "nepārprotamiem, ticamiem un pārliecinošiem" pierādījumiem, vispirms konstatēja, ka apelācijas iesniedzēja apzināti palīdzēja personām, kas cietumā, kurā viņa vēlāk bija gubernatora vietniece, veikt spīdzināšanu. Pēc tam tika secināts, ka viņas zināšanas un sniegtā palīdzība (ja tāda tiktu konstatēta) skaidri atbilst atbalstīšanas un līdzdalības pārbaudei.

Tribunāls izklāstīja piecas kumulatīvās prasības aizstāvībai, pamatojoties uz spaidiem, kuras visas ir jāizpilda, kā noteikts Romas statūtu 31. pantā.

i. Jābūt reāliem nāves vai ilgstoša vai reāla nopietna miesas bojājuma draudiem.

ii. Šādiem draudiem jābūt citu personu radītiem, vai jārodas no citiem apstākļiem, kurus persona, kura atsaucas uz aizstāvību, nevarēja ietekmēt.

iii. Draudiem jābūt vērstiem pret personu, kura atsaucas uz aizstāvību, vai kādu citu personu.

([421]) Y. Li, *Exclusion from Protection as a Refugee – An approach to harmonising interpretation in international law* ("Izslēgšana no aizsardzības bēgļa statusā – pieeja starptautisko tiesību interpretācijas harmonizācijai"), International Refugee Law Series 09 (Brill Nijhoff 2017), 278. lpp.

([422]) *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, op. cit., fn. 156, 69.–70. punkts.

([423]) AB (1. panta F daļas a) punkts – aizstāvība – spaidi) Irāna, [2016] UKUT 00376 (*IAC*), *UK Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma palāta, AK), 2016. gada 22. jūlijs.

iv. Personas, kura atsaucas uz aizstāvību, rīcībai šo draudu novēršanai jābūt nepieciešamai un saprātīgai.

v. Šādi rīkojoties, personai, kura atsaucas uz aizstāvību, nebija nolūka izraisīt smagākas sekas nekā tās, no kurām šī persona cenšas izvairīties ([424]).

Tālāk tribunāls norāda, ka "aizstāvības, pamatojoties uz spaidiem, būtība ir tāda, ka noziedzīgo rīcību, kuru tā cenšas attaisnot, ir tieši radījuši draudi, uz kuriem tā atsaucas" ([425]).

3.6.4.4. Pašaizsardzība

Iepriekš pilnā apmērā citētais Romas statūtu 31. panta 1. punkta c) apakšpunkts attiecas uz darbībām, kas veiktas pašaizsardzības nolūkos. Tajā noteikts, ka persona nav saucama pie kriminālatbildības, ja nodarījuma izdarīšanas laikā:

> persona saprātīgi darbojas, lai aizstāvētu sevi vai citu personu vai, kara noziegumu gadījumā, īpašumu, kas ir nepieciešams šīs personas vai citas personas izdzīvošanai, vai īpašumu, kas ir nepieciešams militārās misijas izpildīšanai, pret nenovēršamu un nelikumīgu spēka lietošanu proporcionāli šīs personas vai citas personas vai aizsargājamā īpašuma apdraudētības pakāpei. Apstāklis, ka persona ir tikusi iesaistīta aizsardzības misijās, ko veic karaspēks, pats par sevi nav par pamatu atbrīvošanai no kriminālatbildības saskaņā ar šo apakšpunktu.

Pagaidām šķiet, ka par šo jautājumu nav attiecīgas judikatūras.

3.7. Vainas "izpirkšana"

Daži komentētāji uzskata, ka atsevišķos gadījumos nav pareizi izslēgt personu no bēgļa statusa pat tad, ja ir konstatēts, ka attiecīgā persona ir individuāli atbildīga par izslēdzošu noziegumu vai darbību. Šim viedoklim pievienojas *UNHCR*, kas ir paziņojusi:

> Ja uzskata, ka nozieguma **izpirkšana** ir notikusi, izslēgšanas noteikumu piemērošana var vairs nebūt pamatota. Tas var būt gadījums, kad persona ir izcietusi sodu par konkrēto noziegumu, vai, iespējams, ir pagājis ievērojams laika posms kopš noziedzīga nodarījuma izdarīšanas. Starp būtiskiem faktoriem būtu noziedzīgā nodarījuma smagums, pagājušais laiks un jebkāda attiecīgās personas nožēlas izpausme. Apsverot jebkādas apžēlošanas vai amnestijas sekas, būtu jāapsver, vai tā atspoguļo attiecīgās valsts demokrātisko gribu un vai persona ir saukta pie atbildības kādā citā veidā. Tomēr daži noziegumi ir tik smagi un šausmīgi, ka 1. panta F daļas piemērošana joprojām tiek uzskatīta par pamatotu, neskatoties uz apžēlošanas vai amnestijas pastāvēšanu ([426]).

([424]) AB (1. panta F daļas a) punkts – aizstāvība – spaidi) Irāna, [2016] UKUT 00376 (*IAC*), *UK Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2016. gada 22. jūlijs, 63. punkts.

([425]) AB (1. panta F daļas a) punkts – aizstāvība – spaidi) Irāna, [2016] UKUT 00376 (*IAC*), *UK Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber*) (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2016. gada 22. jūlijs, 69. punkts.

([426]) *UNHCR*, Vadlīnijas par izslēgšanas klauzulu piemērošanu, op. cit., fn. 32, 23. punkts (izcēlums oriģinālā), arī *UNHCR*, AH (Alžīrija) pret Secretary of State for the Home Department: Iejaukšanās lieta, 2014. gada 21. oktobris.

Francijas *Conseil d'État* lēma, ka, lai gan nosacījumi, uz kuriem attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts, principā var pamatot bēgļa aizsardzības statusa atteikumu, tie neliedz piešķirt šo aizsardzību, ja par noziedzīgajām darbībām ir notiesājošs spriedums un sods ir faktiski izciests. Tā konstatēja, ka to var piemērot, izņemot gadījumus, kad valsts, kurā iesniegts pieteikums, uzskata, ka pagātnē izdarīto smago nepolitisko noziegumu dēļ pieteikuma iesniedzējs rada draudus vai risku iedzīvotājiem ([427]).

Jautājumu par to, vai vainas par izslēdzošu noziegumu vai darbību "izpirkšana" patiešām var būt būtisks apsvērums, izvērtējot izslēgšanu no bēgļa statusa, EST netieši aplūkoja lietā *B un D*, atbildot uz diviem no Vācijas Federālās Administratīvās tiesas uzdotajiem jautājumiem ([428]). Pirmkārt, Vācijas tiesa jautāja, vai KD 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzētie izslēgšanas pamatu kritēriji ir izpildīti tikai tad, ja attiecīgā persona turpina radīt draudus uzņēmējdalībvalstij, ņemot vērā, ka pieteikuma iesniedzēji pamatiesvedībā bija ticami atteikušies no savas teroristiskās pagātnes un neradīja atkārtotas noziedzības risku. Otrkārt, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidoša un pieteikuma iesniedzēji atbilst izslēgšanas pamatam, tiesa jautāja, vai pieteikuma iesniedzēju izslēgšana ir atkarīga no samērīguma pārbaudes piemērošanas saskaņā ar "starptautiskajos un Eiropas tiesību aktos atzīto samērīguma principu, [..] [kas] nosaka, ka ikvienam pasākumam jābūt atbilstošam un nepieciešamam, un saprātīgi samērīgam ar paredzēto mērķi" ([429]). Federālā Administratīvā tiesa uzskatīja, ka, tā kā pieteikuma iesniedzēji jebkurā gadījumā bija aizsargāti pret *izraidīšanu*, izslēgšana varētu būt nesamērīga saskaņā ar šādu pārbaudi tikai izņēmuma apstākļos, proti:

> neskatoties uz savu iepriekšējo pārkāpumu, personai ir jābūt cienīgai tikt (atkal) atzītai par "*bona fide* bēgli". Tas attiecas uz gadījumiem, kad vispārējs viņa personības un uzvedības novērtējums tikmēr liecina, ka, neskatoties uz pagātni, persona ir (t. i., atkal) pelnījusi aizsardzību. Šim nolūkam, pēc šīs tiesas domām, nepietiek ar to, ka, kā šajā lietā, persona vairs nerada draudus, ir distancējusies no savām iepriekšējām darbībām un vismaz daļēji izcietusi sodu [daļēji izciests cietumsods], šajā procesā gūstot veselības problēmas. Taču gadījumā, ja iepriekš tikušas atbalstītas teroristu darbības, var ņemt vērā izņēmuma gadījumu, piemēram, ja indivīds ne tikai distancējas no savām darbībām, bet tagad aktīvi strādā, lai novērstu turpmākus terora aktus, vai ja akts ir "jaunības grēks" gadu desmitiem tālā pagātnē ([430]).

Kā jau minēts, EST atbildēja, ka priekšnosacījums bēgļa statusa liegšanai nav samērīguma pārbaude, ja ir konstatēts, ka ir izpildīti KD 12. panta 2. punkta b) vai c) apakšpunktā minētie izslēgšanas iemesli ([431]). Tā arī noteica, ka saskaņā ar KD 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktu nav obligāti, lai attiecīgā persona radītu draudus uzņēmējdalībvalstij ([432]). Attiecīgi Federālā Administratīvā tiesa nolēma, ka apstāklis, ka B un D bija atteikušies no savām agrākajām teroristiskām aktivitātēm un neradīja atkārtota likumpārkāpuma risku, nav būtisks jautājumam par to, vai viņi ir izslēgti no bēgļa statusa ([433]).

([427]) Conseil d'État (Valsts padome, Francija), 2011. gada 4. maija spriedums, *Office français de protection des réfugiés et apatrides c M. A*, 320910, ECLI:FR:CESSR:2011:320910.20110504 (kopsavilkums angļu valodā).

([428]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2008. gada 14. oktobra spriedums, *BVerwG* 10 C 48.07 (lūgums EST sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā *B*), DE:BverwG:2008:141008B10C48.07.0; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2008. gada 25. novembra spriedums, BverwG 10 C 46.07 (lūgums EST sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā *D*).

([429]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2008, *BverwG* 10 C 48.07, op. cit., fn. 428, 32. punkts, tulkojumu veikusi Federālā Administratīvā tiesa; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), BverwG 10 C 46.07, 28. punkts.

([430]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2008, *BverwG* 10 C 48.07, op. cit., fn. 428, 34. punkts, tulkojumu veikusi Federālā Administratīvā tiesa; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), *BverwG*, 10 C 46.07, 28. punkts.

([431]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 111. punkts.

([432]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 105. punkts.

([433]) Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 7. jūlija spriedums, *BverwG* 10 C 26.10 (lieta D), DE:BverwG:2011:070711U10C26.10.0, 24. punkts; Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011, BverwG 10 C 27.10 (lieta B), op. cit., fn. 106, 18. punkts.

Pēc tam Kanādas Augstākā tiesai tika lūgts lietā *Febles* izskatīt nedaudz atšķirīgu jautājumu, nekā tika uzdots EST lietā *B un D*, proti:

> **[vai Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktā "ir izdarījis smagu … noziegumu"] attiecas tikai uz jautājumiem, kas saistīti ar izdarīto noziegumu, vai arī tas attiecas uz jautājumiem vai notikumiem pēc nozieguma izdarīšanas,** piemēram, vai pieteikuma iesniedzējs bēguļoja vai arī bēgļa aizsardzības pieteikuma iesniegšanas brīdī nav pelnījis aizsardzību, vai arī ir bīstams ([434]).

Augstākās tiesas vairākums uzskatīja, ka "var ņemt vērā tikai faktorus, kas saistīti ar noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu, un to, vai šie nodarījumi bija smagi noziegumi 1. panta F daļas b) punkta izpratnē" ([435]). Attiecīgi tā lēma šādi:

> 1. panta F daļas b) punkts izslēdz ikvienu personu, kura jebkad ir izdarījusi smagu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas šajā valstī. To piemēro ne tikai bēgļiem, un nozieguma smagums nav jāsalīdzina ar faktoriem, kas nav saistīti ar noziegumu, piemēram, pašreizējie vai nākotnes draudi uzņēmējai sabiedrībai vai rehabilitācija pēc nozieguma, vai vainas "izpirkšana" ([436]).

Šo spriedumu ir apstiprinājusi Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (AK) ([437]), kas arī faktiski sprieda to pašu attiecībā uz Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) un c) punktu ([438]). Tiesa, atbildot uz argumentu, ka vainas "izpirkšana" ir faktors, kas jāņem vērā, uzsvēra, ka Bēgļu konvencijas 1. pants, tostarp 1. panta F daļā ietvertie izslēgšanas pamati, ir konvencijas "definīciju sadaļa". Tā lēma:

> [L]ēmuma pieņēmējam ir jālemj tikai par objektīviem faktiem. Kad viņš ir noskaidrojis faktus, izslēgšanu piemēro vai nepiemēro atkarībā no lietas apstākļiem. Viņam nav pienākuma novērtēt [vai persona ir pelnījusi aizsardzību], ņemot vērā noskaidrotos faktus ([439]).

([434]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 2014. gada 30. oktobra spriedums, Febles pret Minister of Citizenship and Immigrationn [2014] 3 SCR 431 (izcēlums pievienots).
([435]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 2014. gada 30. oktobra spriedums, Febles pret Minister of Citizenship and Immigrationn [2014] 3 SCR 431, 6. punkts.
([436]) *Supreme Court (Canada)* (Kanādas Augstākā tiesa), 2014. gada 30. oktobra spriedums, Febles pret Minister of Citizenship and Immigrationn [2014] 3 SCR 431, 60. punkts.
([437]) *EWCA* (*UK*) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK), 2015, AH (Alžīrija), op. cit., fn. 273, 30. punkts.
([438]) *EWCA* (*UK*) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK), 2015, AH (Alžīrija), op. cit., fn. 273, 10.–11. punkts.
([439]) *EWCA* (*UK*) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK), 2015, AH (Alžīrija), op. cit., fn. 273, 20. punkts.

4. daļa. Izslēgšana no alternatīvās aizsardzības statusa (17. pants)

4.1. Ievads

Kā jau minēts, KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkts paredz, ka personu izslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

— viņš ir "izdarījis" jebkuru no šī noteikuma a) un b) apakšpunktā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem; vai

— viņš ir "vainīgs" darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kā norādīts šī noteikuma c) apakšpunktā; vai

— kā norādīts šī noteikuma d) apakšpunktā, pastāv arī iespēja, ka viņš rada draudus sabiedrībai vai dalībvalstu drošībai ([440]).

17. panta 1. punkts jālasa kopā ar 17. panta 2. punktu ([441]):

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. un 2. punkts

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

b) viņš izdarījis smagu noziegumu;

c) viņš ir vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā;

d) viņš rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš uzturas.

2. Šā panta 1. punktu piemēro personām, kas kūda vai citādi piedalās tur minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

Var uzskatīt, ka izslēgšana no papildu aizsardzības statusa saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. un 2. punktu sastāv no trīs elementiem, kā parādīts 7. attēlā.

([440]) Skatīt 1.2. sadaļu, citējot un pretstatā KD (pārstrādātās versijas) 12. un 17. panta un 1. tabulas noteikumiem.

([441]) Jāatzīmē, ka KD (pārstrādātās versijas) (2011/95/ES) 17. panta 2. punkta angļu valodas versijā ir lietots vārds "*incite*", savukārt KD (2004/ 83/EK) 17. panta 2. punkta angļu valodas versijā lietots vārds "*instigate*" (latviešu valodā abi nozīmē "kūdīt"). Skatīt *mutatis mutandis* apsvērumus par KD (pārstrādātās versijas) 2011/95/ES) 12. panta 3. punktu, salīdzinot ar KD (2004/83/EK) 12. panta 3. punktu, 3.1. sadaļas otrajā un trešajā rindkopā.

7. attēls. Elementi izslēgšanai no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības saņēmēju statuss saskaņā ar KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. un 2. punktu. Atsauces uz sadaļām attiecas uz šo juridisko analīzi

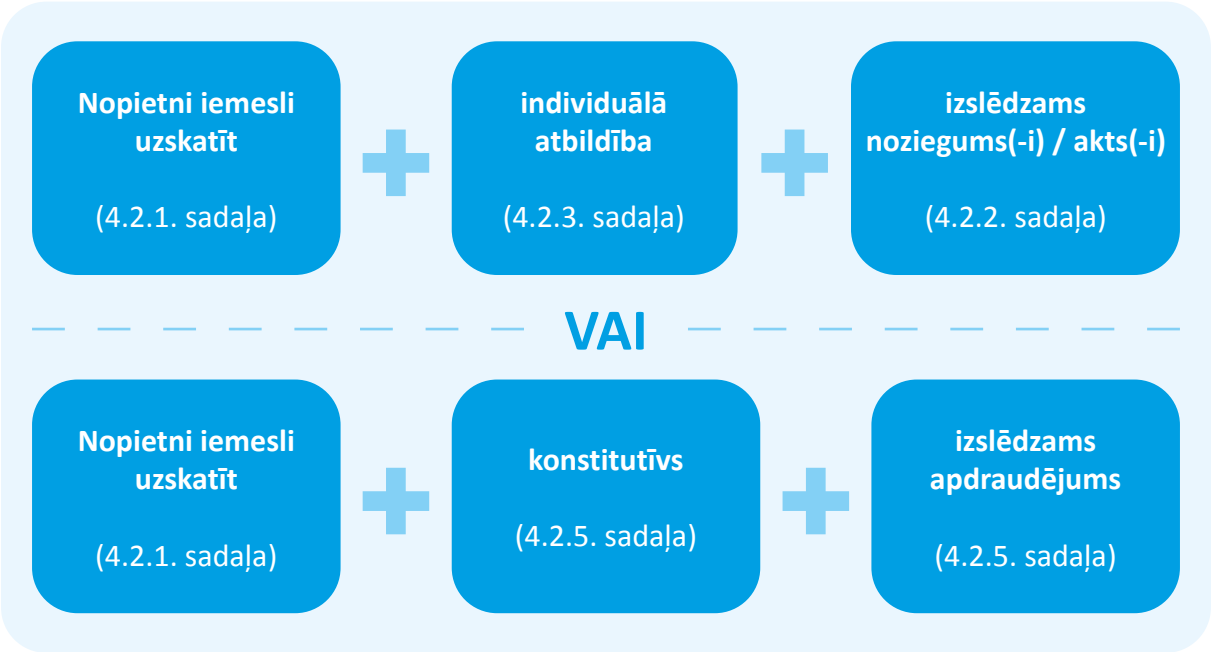

Visbeidzot KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punktā piebilst, ka personu var izslēgt to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja pirms uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī tā ir "izdarījusi" vienu vai vairākus noziegumus, kas atbilst šajā noteikumā precizētajiem nosacījumiem, un ja persona ir atstājusi savu izcelsmes valsti tikai tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par šiem noziegumiem. (Skatīt 4.3. sadaļu)

4.2. Obligātie pamati izslēgšanai no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības saņēmēju statuss (KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. un 2. punkts)

4.2.1. Nopietni iemesli

Izteiciens "nopietni iemesli uzskatīt" ir identisks KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā minētajam, un tas ir jāinterpretē tāpat. Skatīt 3.2. sadaļu.

4.2.2. Izslēdzoši noziedzīgi nodarījumi un darbības

4.2.2.1. Noziegums pret mieru, kara noziegums vai noziegums pret cilvēci (17. panta 1. punkta a) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir formulēts identiski un ir jāinterpretē tāpat kā KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Skatīt 3.3. sadaļu.

4.2.2.2. Smags noziegums (17. panta 1. punkta b) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikts šāds pamats izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

[..]

b) viņš izdarījis smagu noziegumu.

Var secināt, ka KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta piemērošanas tvērums ir plašāks nekā KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta b) apakšpunktam, jo tas nav ierobežots nedz ģeogrāfiski, nedz laika ziņā, nedz arī uz to attiecināms "nepolitiska" jautājuma nosacījums ([442]). (Skatīt 1.3.2. un 3.4.1.1. sadaļu)

Varētu uzskatīt, ka jēdziens "smags noziegums" KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā balstās jēdzienā "smags noziegums" 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā, un tam ir tāda pati nozīme. Tādēļ EST lietā *Ahmed* ([443]), kas attiecās uz to, vai konkrētas dalībvalsts tiesību aktos noteiktais sods par konkrētu noziegumu var būt vienīgais kritērijs, nosakot, vai šis noziegums ir "smags noziegums" KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta nozīmē, ir apskatīts 3.4.1. sadaļā.

4.2.2.3. Darbības, kas pretējas ANO mērķiem un principiem (17. panta 1. punkta c) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir formulēts identiski un ir jāinterpretē tāpat kā KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta c) apakšpunkts. Skatīt 3.5. sadaļu.

4.2.3. Individuālā atbildība

Skatīt 3.6. sadaļu, *mutatis mutandis*.

4.2.4. Vainas "izpirkšana"

Skatīt 3.7. sadaļu, *mutatis mutandis*.

([442]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 46. un 47. pants.
([443]) EST, 2018, Ahmed, op. cit., fn. 14, 46. un 47. pants.

4.2.5. Draudi dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai (17. panta 1. punkta d) apakšpunkts)

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta d) apakšpunktā noteikts šāds pamats izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības saņēmēju loka.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

[..]

d) viņš rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš uzturas.

17. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā izklāstītie pamati izslēgšanai no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, attiecas tikai uz pagātnē izdarītiem noziegumiem vai darbībām. Turpretim 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts attiecas uz mūsdienām un nosaka vienīgo izslēgšanas pamatu saistībā ar to, ka attiecīgā persona rada draudus.

EST vēl nav bijusi iespēja interpretēt jēdzienus "drauds sabiedrībai" un "drauds dalībvalsts drošībai" 17. panta 1. punkta d) apakšpunktā vai citos direktīvas noteikumos, kuros arī izmantoti šie jēdzieni ([444]). Tomēr tā ir interpretējusi izteicienu "nepārvarami valsts drošības vai sabiedriskās kārtības iemesli" direktīvas 24. pantā, kas skar uzturēšanās atļauju izsniegšanu. Daži Tiesas nolēmuma aspekti par pēdējo izteicienu var sniegt noderīgas norādes 17. panta 1. punkta d) apakšpunkta interpretācijai. EST spriedumā lietā *H.T.* atzina, ka KD nav definēts ne jēdziens "valsts drošība", ne "sabiedriskā kārtība". Tādēļ tā nolēma, ka šie jēdzieni ir jāinterpretē, ņemot vērā jēdzienu "sabiedriskā drošība" un "sabiedriskā kārtība" interpretāciju Pilsonības direktīvas 27. un 28. pantā ([445]). Tiesa tā lēma, jo:

> Lai gan [Pilsonības direktīvas] mērķi atšķiras no [KD] mērķiem un lai gan dalībvalstis saskaņā ar to vajadzībām, kuras katrā dalībvalstī un laika periodā var atšķirties, var brīvi noteikt sabiedriskās kārtības un valsts drošības prasības [..], tas tomēr nemaina to, ka aizsardzība, ko sabiedrība vēlas piešķirt savām pamatinteresēm, nevar atšķirties atkarībā no šīs intereses apdraudošās personas statusa ([446]).

EST norādīja, ka tā iepriekš bija lēmusi, ka Pilsonības direktīvas 28. panta 3. punktā ietvertais jēdziens "sabiedriskā drošība":

> ietver dalībvalsts iekšējo drošību un tās ārējo drošību [..] un ka tādējādi nopietns valsts iestāžu un dienestu darbības apdraudējums, kā arī iedzīvotāju izdzīvošana, tāpat kā

([444]) Skatīt KD (pārstrādātās versijas) 14. panta 4. punktu un 21. panta 2. punktu.
([445]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK [2004], OV L 158/77, kuru groza (skatīt konsolidēto versiju): Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis) , OV L 141/1.
([446]) EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 77. punkts.

ārējo attiecību vai tautu mierīgas līdzāspastāvēšanas būtiska traucējuma risks vai arī militāro interešu apdraudējums var ietekmēt valsts drošību ([447]).

EST arī norādīja, ka tā jau iepriekš ir spriedusi, ka Pilsonības direktīvas 27. un 28. pantā jēdziens "sabiedriskā kārtība" paredz, ka "papildus sabiedriskiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv faktisks, attiecīgajā brīdī esošs un pietiekami nopietns apdraudējums, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm" ([448]). Visbeidzot, EST norādīja, ka KD 28. apsvērumā (tagad KD (pārstrādātās versijas) 37. pants) noteikts: "Valsts drošības un sabiedriskās kārtības jēdziens attiecas arī uz gadījumiem, kad trešās valsts valstspiederīgie ir tādas asociācijas biedri, kas atbalsta starptautisko terorismu vai kas atbalsta šādu asociāciju" ([449]).

Tomēr EST uzskatīja, ka atbalsts, ko bēglis sniedz teroristu organizācijai, automātiski neattaisno secinājumu, ka pastāv "nepārvarami valsts drošības vai sabiedriskās kārtības iemesli", kas liegtu viņam saņemt uzturēšanās atļauju saskaņā ar KD 24. panta 1. punktu, jo tas ir atkarīgs no konkrētā gadījuma apstākļu novērtējuma ([450]). Šim nolūkam jānovērtē šādi faktori: i) vai organizācija ir veikusi terora aktus; ii) bēgļa sniegtā atbalsta veids šai organizācijai; un iii) šī atbalsta radīto draudu valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai smaguma pakāpe, ņemot vērā samērīguma principu ([451]).

Austrijas konstitucionālā tiesa ir atzinusi, ka, lai piemērotu KD 17. panta 1. punkta d) apakšpunktā minēto izslēgšanas pamatu, jābūt izdarītam vismaz tādam noziedzīgajam nodarījumam, kura smaguma pakāpe atbilst KD 17. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā minētajam. Tiesa uzskatīja, ka to apstiprina fakts, ka direktīvā un tās *sagatavošanas dokumentos* ir atsauce uz Bēgļu konvenciju, kuras 33. panta 2. punkts arī norāda uz draudiem kādas valsts drošībai vai sabiedrībai. Tiesa norādīja, ka judikatūra un akadēmiskā literatūra par Bēgļu konvencijas 33. panta 2. punktu norāda, ka draudi valsts drošībai vai sabiedrībai pastāv tikai tad, ja tiek apdraudēta valsts pastāvēšana vai teritoriālā integritāte, vai ir izdarīti īpaši smagi noziegumi (piemēram, slepkavība, izvarošana, narkotiku kontrabanda vai bruņota laupīšana) ([452]).

Francijas Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa lēma, ka, lai pieteikuma iesniedzēju varētu saukt pie atbildības par izslēdzošu uzvedību, viņas ideoloģiskais tuvums Sīrijas režīmam nebija pietiekams, lai izslēgtu viņu no alternatīvās aizsardzības, jo tas neradītu draudus sabiedriskajai kārtībai, sabiedriskajai drošībai vai valsts drošībai ([453]).

4.3. Izslēgšanas no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss (17. panta 3. punkts), fakultatīvais pamats

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punktā noteikts šāds fakultatīvais pamats izslēgšanai no personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību.

([447]) EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 78. punkts.
([448]) EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 79. punkts.
([449]) EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 81.–99. punkts.
([450]) Skatīt arī līdzīgu tiesas argumentāciju lietā EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9.
([451]) EST, 2015, H.T., op. cit., fn. 17, 81.–89. punkts.
([452]) Konstitucionālā tiesa (Austrija), 2011. gada 13. decembra spriedums, U1907/10 (kopsavilkums angļu valodā), III sadaļa, 2.5.–2.6. punkts.
([453]) Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2018. gada 3. jūlijs, *OFPRA c Mme A.A.,* Nr. 17021233.

KD (pārstrādātās versijas) 17. panta 3. punkts

3. Dalībvalsts var izslēgt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja viņš pirms uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus, uz kuriem neattiecas 1. punkts, par kuriem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī, un ja viņš atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par minētajiem noziegumiem.

EST vēl nav lēmusi par 17. panta 3. punkta interpretāciju. Tomēr ir skaidrs, ka šajā noteikumā paredzēto izslēgšanas pamatu var piemērot tikai tad, ja:

— attiecīgā persona ir atstājusi savu izcelsmes valsti "tikai" nolūkā izvairīties no sankcijām par noziegumiem, kas ir mazāk smagi nekā 17. panta 1. punktā minētie noziegumi; un

— persona izdarījusi šos noziegumus pirms uzņemšanas tajā dalībvalstī, kura izvērtē tās tiesības uz alternatīvo aizsardzību; un

— par noziegumiem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī.

17. panta 3. punktā paredzēto izslēgšanas pamatu nedrīkst piemērot dalībvalsts, kura nav transponējusi šo pantu savos tiesību aktos.

5. daļa. Konkrēti jautājumi saistībā ar izslēgšanas novērtēšanu atbilstīgi 12. panta 2. punktam un 17. pantam

Īpaša uzmanība ir jāpievērš vairākiem konkrētiem jautājumiem, kas tiesām un tribunāliem jāņem vērā, izskatot izslēgšanas lietas. Šie jautājumi nav tieši saistīti ar izslēgšanas juridiskajiem aspektiem kā tādiem, taču ar tiem var saskarties, strādājot ar šīm lietām.

Pirmkārt, potenciālo izslēgšanas lietu identificēšanā var rasties īpašas grūtības (skatīt 5.1. sadaļu). Jo īpaši izslēgšanas lietās lēmējinstitūciju lēmumi var būt balstīti uz klasificētu informāciju (skatīt 5.2. sadaļu). Tāpat kā iekļaušanas lietās, izšķiroša nozīme ir pierādījumu un pieteikuma iesniedzēja uzticamības novērtējumam. Tomēr izslēgšanas lietās, tā kā noskaidrojamie fakti ir vērsti pret pieteikuma iesniedzēju, pierādīšanas pienākums principā ir valstij. Tādēļ tiesnesim vai tribunāla pārstāvim jāpiemēro atšķirīga pieeja (skatīt 5.3. sadaļu).

5.1. Iespējamo izslēgšanas lietu noteikšana

Nereti pieteikuma iesniedzējs savā sākotnējā starptautiskās aizsardzības pieteikumā var tieši norādīt, ka ir izdarījis noziegumus vai darbības, uz kurām var attiecināt KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā vai 17. pantā noteikto izslēgšanas pamatu. Šāda informācija var atklāties arī turpmākās personiskās intervijas laikā. Tomēr šīs nav vienīgās situācijas, kurās var būt jāapsver izslēgšana. Nav iespējams sniegt izsmeļošu to apstākļu sarakstu, kuri atsevišķā gadījumā var novest pie izslēgšanas saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punktā vai 17. pantu. Tomēr 17. tabulā ir uzskaitīti daži praksē visbiežāk sastopamie scenāriji.

17. tabula. Neizsmeļošs profilu un pazīmju saraksts, kas var rosināt apsvērt, vai attiecīgā persona ir izslēdzama saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punktu vai 17. pantu ([454])

Profils	Pazīmes, kas liek apsvērt izslēgšanu
Dalībnieki šādās organizācijās: → **valsts bruņotie spēki** → **nemiernieku grupējums** → **milicija** → **policija (vai konkrēti policijas spēki)** → **izlūkdienesti**	Ja izcelsmes valsts informācija norāda, ka šādi dalībnieki ir izdarījuši nopietnus starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus (bruņota konflikta gadījumā) vai smagus cilvēktiesību pārkāpumus, ja pieteikuma iesniedzējs atbilst konkrētajam profilam, tā būtu norāde, kas būtu jāizpēta padziļināti. Ir jāsavāc papildinformācija par laiku, vietu, iecirkņiem, komandieriem un/vai padotajiem, faktiskajiem pienākumiem utt., lai konstatētu, vai varētu rasties pamati izslēgšanai.
→ **valdības locekļi** → **valsts amatpersonas**	Ja pieteikuma iesniedzējs ir no valsts, kurā ir despotisks valdības režīms, viņa(-as) potenciālā saistība ar valdību būtu norāde, kuru nepieciešams dziļāk izpētīt. Atkarībā no izcelsmes valsts var apsvērt dažādus iesaistes līmeņus, lomas un pienākumus.

([454]) Tabulā ir izmantota *EASO* Praktiskā rokasgrāmata: Izslēgšana, 2017. gads, 11. lpp., pielāgota, lai atbilstu šīs juridiskās analīzes loģikai.

Profils	Pazīmes, kas liek apsvērt izslēgšanu
→ **organizāciju dalībnieki**	Atkarībā no organizācijas mērķiem, nolūkiem un metodēm, kā arī no pieteikuma iesniedzēja darbībām, lomas un pienākumiem, kā arī viņa amata organizācijā, tā var būt norāde, ka būtu jāapsver izslēgšanas noteikumi.
→ **personas, kuras citādā veidā ir saistītas ar iepriekš minētajiem profiliem**	Dažos gadījumos personas, kuras formāli neietilpst iepriekš minētajās kategorijās, var būt iesaistītas to citu personu darbībās, kuras šajās kategorijās ietilpst. Piemēram: ārsti, kuri palīdz spīdzināšanā; ķīmijas inženieri, kuri izstrādā ieročus, civilie ziņotāji utt.
→ **personas, kas saistītas ar konkrētu notikumu**	Pamatojoties uz informāciju par pieteikuma iesniedzēju (piemēram, dzīvesvietu, ceļojuma maršrutu), tie var būt saistīti ar notikumu, kas attiecas uz iespējamiem izslēgšanas apsvērumiem.
→ **personas, uz kurām attiecas izdošanas pieprasījums** → **personas, kuras reģistrētas datubāzēs, kas saistītas ar noziegumu novēršanu vai atklāšanu un/vai likumpārkāpēju aizturēšanu un saukšanu pie atbildības**	Izdošanas pieprasījumā var būt norāde, ka persona, iespējams, bēguļo no tiesas, un tādā gadījumā būtu jāapsver izslēgšana. Tomēr izdošanas lūgumus var ļaunprātīgi izmantot arī izcelsmes valsts (dažkārt saskaņojot ar trešo valsti), lai mēģinātu atgriezt *bona fide* bēgļus.
→ **personas, uz kurām attiecas vai ir attiekusies izmeklēšana, aresta orderis un/vai apsūdzība, ko cēlusi Starptautiskā Krimināltiesa vai cits starptautiskais krimināltribunāls**	Tas pats attiecas uz informāciju par aizdomās turamajiem vai likumpārkāpējiem, kas tiek reģistrēta datubāzēs, kuras atkarībā no izcelsmes (jo īpaši, ja to sniedz izcelsmes valsts) ne vienmēr var būt uzticama.

5.2. Klasificētas informācijas izmantošana

PPD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta d) apakšpunkts nosaka, ka pieteikuma iesniedzējiem un attiecīgā gadījumā viņu juridiskajiem konsultantiem vai citiem padomdevējiem saskaņā ar 23. panta 1. punktu ir jānodrošina piekļuve izcelsmes valsts informācijai, kas ir pieejama darbiniekiem, kuri ir atbildīgi par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu un lēmumu pieņemšanu. Viņiem arī jāsniedz piekļuve ekspertu informācijai par medicīniska rakstura, kultūras, reliģijas, ar bērniem, dzimuma vai **citiem īpašiem jautājumiem**, kā paredzēts attiecīgi 10. panta 3. punkta b) un d) apakšpunktā.

Šāda piekļuve tiek nodrošināta **tikai informācijai, ko atbildīgā iestāde ir "ņēmusi vērā [..]", lai "pieņemtu lēmumu par personu pieteikumu"**.

Papildus īpašajām prasībām, kas noteiktas PPD (pārstrādātās versijas) 12. panta 1. punkta d) apakšpunktā, jāatzīmē, ka saskaņā ar vispārējo ES tiesību principu par tiesībām tikt uzklausītam ([455]) pieteikuma iesniedzējiem ir jāatļauj:

> detalizēti izteikties par elementiem, kuri kompetentajai iestādei ir jāņem vērā, un, ja tas to uzskata par lietderīgu, izklāstīt informāciju vai novērtējumus, kuri atšķiras no kompetentajai iestādei jau iesniegtās informācijas un novērtējumiem brīdī, kad tā izskata viņa patvēruma pieteikumu ([456]).

([455]) Skatīt, piemēram, ES Pamattiesību harta, op. cit., fn. 34, 41. panta 2. punkta a) apakšpunkts.
([456]) EST, 2017. gada 9. februāra spriedums lietā C- 560/14, M pret Minister for Justice and Equality, Ireland, Attorney General, ECLI:EU:C:2017:101, 40. punkts.

Proti, tiesības piekļūt informācijai ir tikai tiem juridiskajiem konsultantiem un padomdevējiem, kurus kā tādus pieļauj vai atļauj valsts tiesību akti atbildīgi PPD (pārstrādātās versijas) 23. panta 1. punktam. Atsauce 12. panta 1. punkta d) apakšpunktā uz šo noteikumu skaidri norāda, ka uz padomdevēju un konsultantu piekļuvi informācijai var attiekties 23. panta 1. punktā noteiktie ierobežojumi. Tomēr tajā pašā laikā 12. panta 1. punkta d) apakšpunktā nav skaidri paredzēti nekādi ierobežojumi **pieteikuma iesniedzēja** piekļuvei šeit minētajam materiālam.

Attiecībā uz piekļuvi sensitīvai "informācijai vai avotiem" PPD (pārstrādātās versijas) 23. panta 1. punkts paredz turpmāk norādīto.

PPD (pārstrādātās versijas) 23. panta 1. punkts

Juridiskās palīdzības un pārstāvības kompetence

1. Dalībvalstis nodrošina, ka juridiskais konsultants vai cits padomdevējs, kuru kā tādu pieļauj vai atļauj valsts tiesību akti un kurš sniedz palīdzību vai pārstāv pieteikuma iesniedzēju saskaņā ar valsts tiesību aktu noteikumiem, var piekļūt informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā, uz kuras pamata ir pieņemts lēmums vai tiks pieņemts lēmums.

Dalībvalstis var izdarīt izņēmumu gadījumā, ja šādas informācijas vai avotu atklāšana varētu kaitēt valsts drošībai, to organizāciju vai personu drošībai, kas sniedz informāciju, vai to personu drošībai, uz ko informācija attiecas, vai ja varētu tikt kompromitētas izmeklēšanas intereses saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ko veic dalībvalstu kompetentās iestādes, vai dalībvalstu starptautiskās attiecības.

Šādos gadījumos dalībvalstis:

a) V nodaļā minētajām iestādēm nodrošina piekļuvi šādai informācijai vai avotiem; un

b) valsts tiesību aktos paredz procedūras, ar ko garantē, ka tiek ievērotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz aizstāvību.

Attiecībā uz b) apakšpunktu piekļuvi šādai informācijai vai avotiem dalībvalstis var jo īpaši piešķirt juridiskajam konsultantam vai citam padomdevējam, kas ir izgājis drošības pārbaudi, ciktāl informācija ir saistīta ar pieteikuma izskatīšanu vai lēmuma pieņemšanu par starptautiskās aizsardzības atņemšanu.

PPD (pārstrādātās versijas) V nodaļā, kas sastāv tikai no 46. panta par tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību, minētās iestādes ietver dalībvalstu "tiesas vai tribunālus".

Dalībvalstu prakse attiecībā uz piekļuves nodrošināšanu klasificētai informācijai un "juridiskā konsultanta vai cita padomdevēja" iecelšanu atšķiras ([457]). Kas attiecas uz EST, tā vēl nav lēmusi par piekļuves ierobežošanu klasificētai informācijai saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem PPD (pārstrādātās versijas) 23. panta ietvaros. Tiesas spriedumā

([457]) Skatīt: Eiropas migrācijas tīkls (EMT), EMN Ad-Hoc Query on Ad-Hoc Query on the criteria for application of exclusion clause – danger to the community and danger to the state security – while reviewing the applications for international protection ("EMT *ad-hoc* vaicājums saistībā ar *ad-hoc* vaicājumu par izslēgšanas noteikuma – drauds sabiedrībai un drauds valsts drošībai – piemērošanas kritērijiem, izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus"), pieprasīts 2016. gada 6. septembrī.

lietā *ZZ* pret *Secretary of State for the Home Department* ([458]) tomēr ir noderīgas norādes par pierādījumu izpaušanu saistībā ar valsts drošības apsvērumiem.

Strīds lietā *ZZ* skāra Francijas/Alžīrijas pilsoni, kurš pastāvīgi uzturējās Apvienotajā Karalistē, bet kuram pēc aizbraukšanas no Apvienotās Karalistes 2005. gadā tika anulēta uzturēšanās atļauja un noteikts ieceļošanas aizliegums, pamatojoties uz to, ka viņa klātbūtne kaitē vispārējām interesēm. EST šajā lietā tika jautāts

> būtībā, vai Direktīvas 2004/38 30. panta 2. punkts, skatot to kopsakarā it īpaši ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, kurā Eiropas Savienības pilsonis pārsūdz lēmumu par ieceļošanas atteikumu, kas pieņemts, piemērojot šīs pašas direktīvas 27. panta 1. punktu, ir jānodrošina, ka attiecīgajai personai tiek izpausti valsts drošības apsvērumu, ar kuriem ir pamatots šis lēmums, būtība, ja kompetentā valsts iestāde šajā tiesā apgalvo, ka šāda izpaušana būtu pretēja valsts drošības apsvērumiem ([459]).

Tiesa arī atzīmēja, ka "ja tiesas nolēmums tiktu pamatots ar faktiem un dokumentiem, ar kuriem nav varējuši iepazīties paši lietas dalībnieki vai viens no viņiem un attiecībā uz kuriem lietas dalībnieki līdz ar to nav varējuši paust savu nostāju, tiktu pārkāptas pamattiesības uz efektīvu iespēju vērsties tiesā [..]" ([460]). Tiesa tālāk noteica:

> Lai attiecīgā persona varētu efektīvi izmantot dalībvalstu noteiktās pārsūdzības procedūras, kompetentā valsts iestāde, kā noteikts Direktīvas 2004/38 30. panta 2. punktā, šo personu administratīvajā procesā precīzi un plaši informē par sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumiem, uz kuriem pamatojas par viņiem pieņemtais lēmums.
>
> [..]
>
> Tikai izņēmuma kārtā Direktīvas 2004/38 30. panta 2. punkts ļauj dalībvalstīm valsts drošības interesēs ierobežot informāciju, kas tiek nosūtīta attiecīgajai personai. Atkāpjoties no iepriekšējā punktā izklāstītā noteikuma, šis noteikums ir jāinterpretē šauri, taču nelaupot tā efektivitāti.
>
> [..]
>
> Jāatzīst, ka gan administratīvajā procesā, gan tiesvedībā var būt nepieciešams neizpaust attiecīgajai personai noteiktu informāciju, jo īpaši ņemot vērā primāros ar valsts drošību saistītus apsvērumus (šajā sakarā skatīt *Kadi un Al Barakaat International Foundation* pret *Padomi un Komisiju*, 342. punkts).
>
> [..] [I]zņēmuma gadījumos, ja valsts iestāde, izvirzot ar valsts drošību saistītus iemeslus, iebilst pret precīzu un plašu attiecīgās personas informēšanu par apsvērumiem, ar kuriem ir pamatots saskaņā ar Direktīvas 2004/38 27. pantu pieņemtais lēmums, attiecīgās dalībvalsts piekritīgās tiesas rīcībā ir jābūt un tai ir jāpiemēro procesuālās metodes un noteikumi, lai saskaņotu valsts drošības leģitīmos apsvērumus saistībā ar

([458]) EST (virspalāta), 2013. gada 4. jūnija spriedums lietā C-300/11, ZZ pret Secretary of State for the Home Department, EU:C:2013:363.
([459]) EST, 2013, ZZ, op. cit., fn. 458, 40. punkts.
([460]) EST, 2013, ZZ, op. cit., fn. 458, 56. punkts. Skatīt arī EST 2009. gada 2. decembra spriedumu lietā C-89/08 P, Eiropas Komisija pret Īriju u. c., EU:C:2009:742, 52. punkts (un citētā judikatūra).

> lēmuma pieņemšanā vērā ņemtās informācijas būtību un avotiem, no vienas puses, un nepieciešamību pietiekami nodrošināt tādu indivīda procesuālo tiesību kā tiesības tikt uzklausītam ievērošanu, kā arī sacīkstes principu [..] ([461]).

EST lietā *ZZ* secināja:

> [P]iekritīgajai valsts tiesai, pirmkārt, ir jānodrošina, ka attiecīgā persona tiek informēta par pamatojuma, uz kuru balstīts attiecīgais lēmums, būtību, pienācīgi ievērojot nepieciešamo pierādījumu konfidencialitāti, un, otrkārt, atbilstoši valsts tiesībām jāizdara secinājumi attiecībā uz iespējamo šī pienākuma informēt neievērošanu ([462]).

Lai saglabātu līdzsvaru starp valsts interešu apsvērumiem un pieteikuma iesniedzēja tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību atbilstīgi PPD (pārstrādātās versijas) 46. panta 3. punktam saistībā ar Hartas 47. pantu, iespējams, jāparedz dažādi pasākumi. Tie var ietvert konfidenciālas informācijas izpaušanu kvalificētiem konsultantiem, attiecībā uz kuriem ir veiktas drošības pārbaudes, norādījumus, kas aizliedz vai ierobežo tālāku šādas informācijas izpaušanu, atklātas un slēgtas apelācijas uzklausīšanas sēdes un atklātus un slēgtus lēmumus ([463]).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) izskatīja jautājumu par sensitīvas informācijas izpaušanu lietā *Ljatifi* pret *bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku* ([464]). Šī lieta skāra kādas iedzīvotājas ar likumīgu uzturēšanās atļauju izraidīšanu, pamatojoties uz valsts iestāžu atzinumu, ka viņa rada draudus valsts drošībai. Pieteikuma iesniedzēja argumentēja, ka valsts iestāde nav sniegusi nekādas norādes par faktiem, kas bija šī novērtējuma pamatā. Tas tika tālāk pieņemts bez papildu informācijas turpmākajā tiesas pārskatīšanas procesā. Abu līmeņu administratīvā tiesa tikai piebilda, ka ministrija pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz slepenu dokumentu, kas saņemts no izlūkdienesta. Konstatējot Konvencijas 7. protokola 1. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkta pārkāpumu ([465]), tiesa norādīja:

> [P]at tad, ja uz spēles ir likta valsts drošība, likumības un tiesiskuma jēdzieni demokrātiskā sabiedrībā deportācijas pasākumiem, kas skar cilvēka pamattiesības, jāpiemēro kāda veida sacīkstes principam atbilstoši procesi neatkarīgā iestādē vai tiesā, kuras kompetencē ir faktiski pārbaudīt to iemeslus un pārskatīt attiecīgos pierādījumus, ja nepieciešams, ievērojot attiecīgus procesuālus klasificētas informācijas izmantošanas ierobežojumus. Personai ir jābūt iespējai apstrīdēt izpildvaras apgalvojumu, ka uz spēles ir likta valsts drošība. Lai gan izpildvaras vērtējumam par to, kas rada draudus valsts drošībai, protams, būs ievērojama nozīme, neatkarīgajai iestādei vai tiesai jāspēj reaģēt gadījumos, kad šī jēdziena piesaukšanai nav saprātīga pamatojuma faktos vai tiek konstatēta jēdziena "valsts drošība" nelikumīga vai pretrunā veselajam saprātam esoša un patvaļīga interpretācija (skatīt *C.G. u. c.*, citēts iepriekš, 40. punkts) ([466]).

([461]) EST, 2013, ZZ, op. cit., fn. 458, 48., 49., 54. un 57. punkts, kā arī 61.–64., 65.–69. punkts. Pēc analoģijas skatīt arī EST (virspalāta), 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P, Kadi un Al Barakaat International Foundation pret Padomi un Komisiju, 344. punkts.

([462]) EST, 2013, ZZ, op. cit., fn. 458, 68. punkts.

([463]) EST, 2013, ZZ, op. cit., fn. 458, 64. punkts. Skatīt ECT Lielās palātas 2009. gada 19. februāra spriedums, A un citi pret Apvienoto Karalisti, iesniegums Nr. 3455/05, 202.–211. punkts. House of Lords (UK) (Lordu palāta, AK) savā 2009. gada 18. februāra spriedumā atzina arī atklātas un slēgtas sēdes, izmantojot īpašo advokātu apelācijas iesniedzēja interešu pārstāvībai, par atbilstošām ECTK, RB (Alžīrija) u. c. pret Secretary of State for the Home Department un OO (Jordānija) pret Secretary of State for the Home Department [2009] UKHL 10.

([464]) ECT, 2018, gada 17. maija spriedums, Ljatifi pret bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju, iesniegums Nr. 19017/16.

([465]) Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Protokols Nr. 7. (Vācija, Nīderlande un Apvienotā Karaliste nav ratificējušas). Ņemot vērā konstatēto pārkāpumu saskaņā ar Protokola Nr. 7 1. pantu, dēļ valsts tiesu nespējas pienācīgi pārbaudīt, vai apstrīdētais rīkojums ir izdots, pamatojoties uz patiesiem valsts drošības apsvērumiem, Tiesa uzskatīja, ka nav nepieciešams pārbaudīt, vai šajā gadījumā tika pārkāpts arī Konvencijas 13. pants.

([466]) ECT, 2018, Ljatifi, op. cit., fn. 463, 35. punkts.

Iepriekš lietā *A un citi* pret *Apvienoto Karalisti* ECT izskatīja neizpaužamu pierādījumu izmantošanu Apvienotās Karalistes īpašajā imigrācijas apelācijas komisijā. ECT atzina, ka pastāv spēcīgas un likumīgas sabiedrības intereses tajā, ka valstis iegūst informāciju par teroristu grupām un to sabiedrotajiem un ievēro šādas informācijas avotu slepenību ([467]). Tomēr tā lēma, ka pieteikuma iesniedzēja tiesības uz procesuālo taisnīgumu ir jāsamēro ar šīm svarīgajām sabiedrības interesēm. Tiesa apstiprināja:

> Ņemot to vērā, bija svarīgi atklāt pēc iespējas vairāk informācijas par apsūdzībām un pierādījumiem pret katru pieteikuma iesniedzēju, neapdraudot valsts drošību vai citu personu drošību. Ja pilnīga izpaušana nav iespējama, ECTK 5. panta 4. punkts [tiesības uz brīvību] uzliek pienākumu šādi radītās grūtības līdzsvarot tā, lai katram pieteikuma iesniedzējam joprojām būtu iespēja efektīvi apstrīdēt pret viņu izvirzītās apsūdzības ([468]).

PPD (pārstrādāta versija) 23. panta 1. punkts īpaši atsaucas uz "informāciju informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā" kā izpaužamu. Tomēr var būt apstākļi, kad tiek lūgts izpaust informāciju, kas nav lietā. Tas var būt pieprasījums sniegt sīkāku informāciju par to, kā informācija tika iegūta vai no kā tā tika iegūta, ja avots ir anonīms, vai var attiekties uz informāciju, kas skar pieteikuma iesniedzēja prasību, kas it kā ir iestāžu rīcībā, bet nav izpausta.

Francijā Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa ir atzinusi, ka anonīma avota identitāte nav jāatklāj, ņemot vērā nepieciešamību aizsargāt viņa drošību. Neskatoties uz to, tā nolēma, ka ir jāiesniedz apgalvojumu kopsavilkums un ka tiesnesis nevar balstīt lēmumu tikai uz konfidenciālu informāciju ([469]). Šo tiesu praksi apstiprināja 2015. gada jūlijā pieņemtā Francijas patvēruma tiesību reforma. Ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību kodeksa L.733-4. pants paredz, ka gadījumos, kad atbildīgā iestāde paļaujas uz anonīmu avotu, lai garantētu šī avota drošību, tai ir jāpamato nepieciešamība ievērot konfidencialitāti un jāsniedz šīs informācijas elementu kopsavilkums ([470]). Francijas tiesību akti arī skaidri nosaka, ka tiesneši nevar balstīt savu spriedumu tikai uz konfidenciālu informāciju.

Apvienotās Karalistes Administratīvā virstiesa lietā *CM (EM valsts vadlīnijas; izpaušana) Zimbabve CG* uzskatīja, ka starptautiskās aizsardzības prasībās valstij nav vispārēja pienākuma izpaust informāciju. Tomēr tā nolēma, ka valsts sekretārei ir pienākums nemaldināt, nesniedzot informāciju, kas bija zināma vai kurai vajadzēja būt zināmai, lai mazinātu paļaušanos uz informāciju, kas balstīta uz izcelsmes valsts informatīviem ziņojumiem vai citiem pierādījumiem. Turklāt valsts sekretāre nevar izteikt apgalvojumus, kurus "viņa zina vai viņai būtu jāzina, ka nosaka citi materiāli, kas ir viņas pārziņā vai kas ir citas valdības departamenta rīcībā" ([471]). Tribunālam bija jāapsver jautājums par apgalvoto informācijas neizpaušanu, un jo īpaši to, vai neizpaužamie materiāli bija saistīti ar šiem jautājumiem, vai

([467]) ECT, 2009, A un citi pret Apvienoto Karalisti, op. cit., fn. 463, 202.- 224. punkts.
([468]) ECT, 2009, A un citi pret Apvienoto Karalisti, op. cit., fn. 463, 218. punkts.
([469]) Cour nationale du droit d'asile (Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa, Francija), 2015. gada 27. februāra spriedums, M. B.A., Nr. 11015942 (lietas kopsavilkums 4. lpp. franču valodā); Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2007. gada 20. jūnija spriedums, R.K. pret Iekšlietu ministriju, 6 Azs 142/2006-58 (EDAL lietas kopsavilkums), kur tika izdarīts līdzīgs secinājums.
([470]) Francija, Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile, (Ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās un patvēruma tiesību kodekss) 2019. gada 1. novembra konsolidētā versija (franču valodā), lēmējiestāde šajā gadījumā ir *Office français de protection des réfugiés et apatrides* (Francijas patvēruma meklētāju un bezvalstnieku aizsardzības birojs), OFPRA
([471]) Upper tribunal (UK) (Administratīvā virstiesa, AK), 2013. gada 31. janvāra spriedums, CM (EM valsts vadlīnijas, izpaušana) Zimbabve CG, [2013] UKUT 00059, 45. punkts un 23.-32. punkts par informācijas izpaušanas procedūrām, ko atstāja spēkā Court of Appeal (England and Wales, UK), (Apelācijas tiesa, Anglija un Velsa, AK), 2013. gada 30. jūlija spriedums, CM (Zimbabve) pret Secretary of State for the Home Department [2013] EWCA Civ 1303.

tika iesniegta prasība par informācijas nepubliskošanu un vai materiāls bija tik nozīmīgs, ka taisnīguma nolūkā materiāls pilnībā vai daļēji jāizpaužz ([472]).

5.3. Pierādījumu un ticamības novērtējums

Individuālajam novērtējumam ir divas daļas par to, vai, pamatojoties uz konkrētajiem lietas faktiem, ir "nopietni iemesli uzskatīt", ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis, kūdījis vai kā citādi piedalījies noziegumos vai darbībās, kas ir izslēdzamas saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punkts un 17. panta 1. punkta a) līdz d) apakšpunkts.

Viena daļa attiecas uz to, vai "ir nopietni iemesli uzskatīt, ka uz noziegumiem vai darbībām, ko izdarījusi vai veicinājusi attiecīgā persona, kura citādi atbilst bēgļa statusa nosacījumiem, attiecas kāds no šiem izslēgšanas noteikumiem" ([473]). Šajā sakarā Administratīvā virstiesa (AK) ir lēmusi, ka "bēgļa statusa liegšana [..], ir saistīta ar izdarīto aktu smagumu, kuram ir jābūt tādam, ka attiecīgā persona nevar leģitīmi pretendēt uz aizsardzību, kas saistīta ar bēgļa statusu" ([474]).

Otra daļa attiecas uz jautājumu, vai ir pietiekami daudz pierādījumu, lai pieteikuma iesniedzējam varētu iestāties individuāla atbildība par attiecīgo noziegumu vai darbību izdarīšanu, kūdīšanu vai citādu piedalīšanos tajos. Šajā sakarā EST spriedumā lietā *B un D* uzskatīja, ka ir jābūt iespējai piemērot pieteikuma iesniedzējam individuālu atbildību, "ņemot vērā minētā 12. panta 2. punktā pieprasīto pierādīšanas līmeni" ([475]). Tāpat ir noteikts, ka "individuālā atbildība, ir jāvērtē, ņemot vērā gan objektīvus, gan subjektīvus kritērijus" ([476]).

Tomēr, kā EST norādīja spriedumā lietā *MM* ([477]), KD mērķis "nekādā ziņā nav paredzēt procesuālās normas, kādas ir piemērojamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanai, ne arī līdz ar to noteikt procesuālās garantijas, kādas šajā ziņā ir jāpiešķir patvēruma meklētājiem" ([478]). Lai gan PPD (pārstrādātā versija) ietvaros joprojām nav pilnībā viss saskaņots, tajā ir ietverti vairāki drošības pasākumi attiecībā uz pierādījumiem un ticamības novērtēšanu, kas dalībvalstu tiesām un tribunāliem ir jāņem vērā.

Novērtējot pierādījumus un ticamību saistībā ar KD (pārstrādāta versija) 12. un 17. pantā ietverto izslēgšanas noteikumu piemērošanu, tiesneši un tribunālu pārstāvji var atsaukties arī uz pierādījumu un ticamības novērtējuma juridisko analīzi ([479]), tostarp jo īpaši šīs juridiskās analīzes 4.3.4. sadaļa par "klasificētas dokumentācijas" izmantošanu.

Uz izslēgšanas gadījumiem attiecas arī 3.4. sadaļa pierādījumu un ticamības novērtējuma juridiskajā analīzē attiecībā uz tiesas sēdei būtiskajiem principiem un standartiem. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, ka pieteikuma iesniedzējs uzklausīšanas laikā atrodas atšķirīgā pozīcijā nekā pieteikuma iesniedzējs iekļaušanas lietā. Protams, pastāv arī iespēja, ka

([472]) UKUT, 2013, CM (EM valsts vadlīnijas, izpaušana) Zimbabve CG, op. cit., fn. 471, 29. punkts.
([473]) UKUT, 2013, CM (EM valsts vadlīnijas, izpaušana) Zimbabve CG, op. cit., fn. 471, 87. punkts.
([474]) UKUT, 2013, CM (EM valsts vadlīnijas, izpaušana) Zimbabve CG, op. cit., fn. 471, 108. punkts.
([475]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 122. punkts.
([476]) EST, 2010, B un D, op. cit., fn. 9, 96. punkts.
([477]) EST, 2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-277/11, MM pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland un Attorney General, EU:C:2014:744.
([478]) EST, 2012, MM, op. cit., fn. 477, 73. punkts.
([479]) *EASO*, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: *Juridiskā analīze*, 2018. gads.

iekļaušana un izslēgšana tiek izskatītas vienā un tajā pašā tiesas sēdē. Tā kā juridiski tā nav uzklausīšana kriminālllietā, kriminālprocesa noteikumi, piemēram, nevainīguma prezumpcija un tiesības neliecināt pret sevi, nav piemērojami. Līdzīgi kā kriminālllietas izskatīšanā tiesnesim vai tribunāla pārstāvim ir jāapzinās, ka saistībā ar izslēgšanas jautājumu pieteikuma iesniedzējs atrodas aizsardzības pozīcijā. Sarežģītas situācijas, kas var vienkārši rasties izslēgšanas lietās, ir gadījumi, kad tiek konstatēts, ka pieteikuma iesniedzēja apgalvojumiem nav ticamības, tomēr uz tiem pašiem apgalvojumiem atsaucas, lai pieteikuma iesniedzēju izslēgtu no starptautiskās aizsardzības. Čehijas Augstākā administratīvā tiesa šādu rīcību atzina par nekonsekventu ([480]).

([480]) Čehijas Augstākā administratīvā tiesa, 2012. gada 2. augusta spriedums, R.H. pret Iekšlietu ministriju, 5 Azs 2/2012-49 (čehu valodā).

A pielikums. Lēmumu pieņemšanas shēmas

Turpmāk norādītās lēmumu pieņemšanas shēmas ir sagatavotas, ņemot vērā 2. un 3. daļā iepriekš sniegto pamatu analīzi izslēgšanai no to personu loka, kam piešķirts bēgļa statuss, un 4. daļā iepriekš sniegto analīzi izslēgšanai no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss. Tie nodrošina ieteikto analīzes satvaru katram atsevišķam izslēgšanas pamatam un sniedz tikai vienu iespējamo analīzes secību.

1. To personu izslēgšana, kurām nav nepieciešams bēgļa statuss (12. panta 1. punkts)

A. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka vai viņam automātiski ir tiesības uz bēgļa statusu saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu?		
A.1 Vai uz pieteikuma iesniedzēju attieksies 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts?	**A.1.1 Vai pieteikuma iesniedzēju *UNRWA* ir reģistrējusi kā "palestīniešu bēgli"?** **VAI** **A.1.2 Vai pieteikuma iesniedzējs ir saņēmis pakalpojumus no *UNRWA* kā "persona, kas pārvietota 1967. gada un vēlāku karadarbību rezultātā" (turpmāk tekstā – "pārvietotā persona")?**	Skatīt 2.2.1.1. un 2.2.1.2. sadaļu. Ir vispāratzīts, ka *UNRWA* pašreiz ir vienīgā Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūra vai aģentūra, kas nav *UNHCR* un kas minēta 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā. Uz pieteikuma iesniedzēju attieksies 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts, ja: i) viņš ir pirmās vai vēlākas paaudzes "palestīniešu bēglis" (kā definējusi *UNRWA* tās darbības vajadzībām) vai viņš ir "pārvietotā persona"; ***un*** ii) viņš ne tikai ir tiesīgs saņemt aizsardzību vai palīdzību no *UNRWA*, bet ir to faktiski saņēmis pirms starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas ES. Pieteikuma iesniedzējs būs izpildījis iepriekš minētos divus nosacījumus, ja tiks pierādīts, ka: — *UNRWA* viņu ir reģistrējusi kā "palestīniešu bēgli"; ***vai*** — viņš ir saņēmuši pakalpojumus no *UNRWA* kā "pārvietotā persona". Ja iepriekš minētie divi nosacījumi nav izpildīti, uz pieteikuma iesniedzēju neattiecas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta piemērošanas joma un viņa tiesības uz bēgļa statusu ir jānovērtē saskaņā ar 2. panta d) apakšpunktu un jāizvērtē izslēgšanas no bēgļa statusa pamati atbilstīgi 12. panta 1. punkta b) apakšpunktam un 2. punktam.
A.2 Ja atbilde uz A.1. ir apstiprinoša, vai pieteikuma iesniedzējs "pašreiz" saņem aizsardzību vai palīdzību no kādas ANO struktūras vai aģentūras, kas nav *UNHCR*?	Skatīt 2.2.1.3. sadaļu. Pat ja *UNRWA* sniedz savus pakalpojumus tikai savā darbības zonā, pieteikuma iesniedzējs ir jāuzskata par personu, kas "pašreiz" saņem *UNRWA* aizsardzību vai palīdzību, ja: i) viņš bija saņēmis *UNRWA* aizsardzību vai palīdzību neilgi pirms starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas kādā dalībvalstī; ***un*** ii) viņš ir brīvprātīgi atteicies no šīs aizsardzības vai palīdzības (pretēji tam, ka *UNRWA* aizsardzība vai palīdzība vairs nav pieejama: skatīt **A.3.** jautājumu). Ja ir izpildīti divi iepriekš minētie nosacījumi, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmo teikumu.	

A. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka vai viņam automātiski ir tiesības uz bēgļa statusu saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu?		
A.3 Ja atbilde uz A.2. ir noliedzoša, vai šāda aizsardzība vai palīdzība "jebkāda iemesla dēļ ir izbeigta"?	**A.3.1 Vai šāda aizsardzība vai palīdzība ir izbeigta tādu notikumu dēļ, kas tieši ietekmē *UNRWA*?** **VAI** **A.3.2 Vai šāda aizsardzība vai palīdzība ir izbeigta tādu apstākļu dēļ, kas ir ārpus pieteikuma iesniedzēja kontroles un neatkarīgi no viņa gribas?**	Skatīt 2.2.2.1. sadaļu. **Tādi notikumi, kas tieši attiecas uz *UNRWA***, kā rezultātā aizsardzība vai palīdzība tiek izbeigta, ietvertu, piemēram, *UNRWA* likvidēšanu vai notikumus, kas tai vispārēji liedz pildīt savu misiju. **Apstākļi, ko pieteikuma iesniedzējs nevar kontrolēt un kas ir neatkarīgi no viņa gribas,** un kuru rezultātā tiktu pārtraukta *UNRWA* aizsardzība vai palīdzība, ietver šādus: i) **pieteikuma iesniedzējs ir spiests atstāt *UNRWA* darbības zonu,** jo viņa personiskā drošība ir nopietni apdraudēta, un *UNRWA* nevar garantēt, ka viņa dzīves apstākļi tās darbības zonā būs samērojami ar tās misiju; ii) **citi šķēršļi,** kas neļauj pieteikuma iesniedzējam atgriezties *UNRWA* darbības zonā, tostarp juridiski šķēršļi (piemēram, nepieciešamās dokumentācijas neesamība), praktiski šķēršļi (piemēram, robežu slēgšana) un šķēršļi, kas saistīti ar drošumu vai personas drošību (piemēram, briesmas ceļā).
A.4 Ja atbilde uz A.3. ir apstiprinoša, vai pieteikuma iesniedzēja stāvoklis ir "līdz galam nokārtots saskaņā ar attiecīgajām rezolūcijām", ko pieņēmusi ANO Ģenerālā asambleja (ANO ĢA)?	Skatīt 2.2.2. sadaļu. Pieteikuma iesniedzēja stāvoklis nav līdz galam nokārtots saskaņā ar attiecīgajām ANO ĢA rezolūcijām, ja: i) pieteikuma iesniedzējs ir "palestīniešu bēglis", kura repatriācija vai kompensācija – kā paredzēts ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas 194(III) 11. punktā – nav veikta; ***vai*** ii) pieteikuma iesniedzējs ir "pārvietotā persona", kuras atgriešanās savās mājās vai bijušajā dzīvesvietā Izraēlas okupētajās teritorijās kopš 1967. gada, kā tas tika prasīts nesen ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas 73/93 1. un 2. punktā, nav notikusi.	

Secinājumi par izslēgšanu no bēgļa statusa/automātiskām tiesībām uz bēgļa statusu saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu

Ja atbilde uz **A.1.** jautājumu ir noliedzoša, uz pieteikuma iesniedzēju neattiecas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta piemērošanas joma un viņa tiesības uz bēgļa statusu ir jānovērtē saskaņā ar 2. panta d) apakšpunktu un jāizvērtē pārējie izslēgšanas no bēgļa statusa pamati atbilstīgi 12. panta 1. punkta b) apakšpunktam un 2. punktam.

Ja atbilde uz **A.2.** jautājumu ir apstiprinoša, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmo teikumu.

Ja atbilde uz **A.3.** jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz **A.4.** jautājumu ir noliedzoša, pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz bēgļa statusu, ja uz viņu neattiecas neviens no 12. panta 1. punkta b) apakšpunktā un 2. punktā minētajiem pamatiem izslēgšanai no bēgļa statusa.

Ja atbilde uz **A.3.** jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz **A.4.** jautājumu ir apstiprinoša, pieteikuma iesniedzēja tiesības uz bēgļa statusu ir jāizvērtē saskaņā ar 2. panta d) apakšpunktu un jāizvērtē izslēgšanas no bēgļa statusa pamats saskaņā ar 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu un 2. punktu.

B. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu?	
B.1 Vai pieteikuma iesniedzējs "uzturas" valstī, kas nav viņa izcelsmes valsts?	Skatīt 2.3.1. sadaļu.
B.2 Ja atbilde uz B.1. ir apstiprinoša, vai pieteikuma iesniedzējam uzturēšanās valstī ir "tiesības un pienākumi, kādi ir attiecināti uz tās valstspiederīgajiem"?	Skatīt 2.3.2. sadaļu.
Secinājumi par izslēgšanu no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu Ja atbilde uz **B.1.** vai **B.2.** jautājumu ir noliedzoša, pieteikuma iesniedzējs netiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka. Ja atbilde uz **B.1.** un **B.2.** jautājumu ir apstiprinoša, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka.	

2. To personu izslēgšana, kuras tiek uzskatītas par bēgļa statusu necienīgām (12. panta 2. un 3. punkts)

Pieteikuma iesniedzējs varētu būt izdarījis vairākas izslēdzošas darbības, uz kurām attiecas dažādas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punktā ietvertie izslēgšanas noteikumi. Vai arī vienu konkrētu darbību var kvalificēt kā izslēdzošu saskaņā ar vairāk nekā vienu izslēgšanas noteikumu, ja pastāv nepieciešamie elementi. Izslēgšanas analīzē nav jāizmanto tāda pati secība, kāda norādīta lēmumu pieņemšanas shēmā tālāk (vispirms 12. panta a) apakšpunkts, pēc tam 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts, pēc tam 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts).

C. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. un 3. punktu?			
C.1 Vai ir norādes, ka pieteikuma iesniedzējs var būt saistīts ar noziedzīgu nodarījumu vai darbību saskaņā ar 12. panta 2. punktu?	Skatīt 5.1. sadaļu par iespējamo izslēgšanas lietu noteikšanu.		
C.2 Ja atbilde uz C.1. ir apstiprinoša, vai darbība ir izslēdzoša saskaņā ar 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu?	**C.2.1 Vai darbība izdarīta miera laikā?**	**C.2.1.1 Vai darbība bija noziegums pret cilvēci?**	Skatīt 3.3.4. sadaļu par noziegumiem pret cilvēci. Ja darbība bija noziegums pret cilvēci, novērtējiet, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs par to ir bijis individuāli atbildīgs (skatīt tālāk **C.5.** jautājumu).
	C.2.2 Ja atbilde uz jautājumu C.2.1. ir noliedzoša, vai darbība tika īstenota saistībā ar lokāla rakstura bruņotu konfliktu?	**C.2.2.1 Vai darbība bija kara noziegums?** **VAI** **C.2.2.2 Vai darbība bija noziegums pret cilvēci?**	Skatīt 3.3.3.3. sadaļu par kara noziegumiem lokāla bruņota konflikta ietvaros un 3.3.4. sadaļu par noziegumiem pret cilvēci. Ja darbība bija kara noziegums vai noziegums pret cilvēci, novērtējiet, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs par to ir bijis individuāli atbildīgs (skatīt tālāk **C.5.** jautājumu).
	C.2.3 Ja atbilde uz C.2.2. jautājumu ir noliedzoša, vai darbība tika īstenota saistībā ar starptautisku bruņotu konfliktu?	**C.2.3.1 Vai darbība bija agresijas noziegums?** **VAI** **C.2.3.2 Vai darbība bija kara noziegums?** **VAI** **C.2.3.3 Vai darbība bija noziegums pret cilvēci?**	Skatīt 3.3.2. sadaļu par noziegumiem pret mieru, 3.3.3.2. sadaļu par kara noziegumiem starptautisku konfliktu ietvaros un 3.3.4. sadaļu par noziegumiem pret cilvēci. Ja darbība bija agresijas noziegums, novērtējiet, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs par to ir bijis individuāli atbildīgs (skatīt tālāk **C.5.** jautājumu). [Ņemiet vērā, ka "noziedzības pret mieru" mūsdienu interpretācija ir "agresijas noziegums": skatīt 3.3.2. sadaļu.] [Jāpiebilst, ka agresijas noziegumi nav kara noziegumi, jo tos reglamentē *jus ad bello*, nevis *jus in bello*: skatīt 3.3.2. sadaļu.]

C. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. un 3. punktu?		
C.3 Ja atbilde uz C.1. ir apstiprinoša, vai darbība ir izslēdzoša saskaņā ar 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu?	**C.3.1 Vai darbība tika izdarīta ārpus dalībvalsts pirms pieteikuma iesniedzēja "uzņemšanas bēgļa statusā"?**	Skatīt 3.4.2. sadaļu. Nosacījums, ka darbībai jābūt izdarītai ārpus dalībvalsts "pirms uzņemšanas bēgļa statusā", nozīmē, ka: 15. pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis darbību ārpus dalībvalsts, pirms tika pieņemts galīgais lēmums par to, vai viņš ir kvalificējams kā "bēglis"; ***vai*** 16. pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis darbību ārpus dalībvalsts pēc tam, kad dalībvalstu kompetentās iestādes bija pieņēmušas galīgo lēmumu par to, ka pieteikuma iesniedzējs ir kvalificējams kā "bēglis", bet pirms uzturēšanās atļaujas izsniegšanas, pamatojoties uz "bēgļa statusa" piešķiršanu. Skatīt 3.4.2. sadaļu.
	C.3.2 Ja atbilde uz C.3.1. ir apstiprinoša, vai darbību principā var kvalificēt kā "smagu noziegumu"?	Skatīt 3.4.1.1. sadaļu.
	C.3.3 Ja atbilde uz C.3.2. ir apstiprinoša, vai darbība bija smags "nepolitisks" noziegums?	Skatīt 3.4.1.2. un 3.4.1.3. sadaļu. Ja nodarījums bija smags nepolitisks noziegums, kas izdarīts ārpus attiecīgās dalībvalsts pirms pieteikuma iesniedzēja uzņemšanas bēgļa statusā, novērtējiet, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs par to ir bijis individuāli atbildīgs (skatīt tālāk **C.5.** jautājumu).
C.4 Ja atbilde uz C.1. ir apstiprinoša, vai darbība ir izslēdzoša saskaņā ar 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu?	**C.4.1 Vai darbība bija pretēja ANO mērķiem un principiem?**	Skatīt 3.5. sadaļu. Ja darbība bija pretēja Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem, novērtējiet, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs par to ir bijis individuāli atbildīgs (skatīt tālāk **C.5.** jautājumu).

C. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. un 3. punktu?		
C.5 Ja atbilde uz C.2., C.3. vai C.4. ir apstiprinoša, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir individuāli atbildīgs par darbību?	**C.5.1 Vai pieteikuma iesniedzēja rīcība atbilst individuālas atbildības materiālajiem elementiem?**	Skatīt 3.6.1.1., 3.6.2. un 3.6.3. sadaļu. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis, kūdījis vai citādi piedalījies izslēdzoša nozieguma izdarīšanā, vai arī iesniedzējs ir "vainīgs" izslēdzošā darbībā?
	C.5.2 Vai pieteikuma iesniedzēja psihiskais stāvoklis atbilst prasībām attiecībā uz individuālās atbildības noteikšanas subjektīvo elementu?	Skatīt 3.6.1.2. sadaļu. Vai pieteikuma iesniedzējam bija nodoms un zināšanas par izslēdzošas darbības vai nozieguma izdarīšanu?
	C.5.3 Vai ir kādi apstākļi, kuri izslēdz individuālo atbildību?	Skatīt 3.6.4. sadaļu. Vai pieteikuma iesniedzējam ir pamatota aizstāvība, kas izslēdz viņa atbildību par izslēdzošo darbību vai noziegumu?

Secinājumi par izslēgšanu no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. un 3. punktu

Ja atbildes uz **C.2.**, **C.3.** un **C.4.** jautājumu ir noliedzošas, pieteikuma iesniedzējs netiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka.

Ja atbildes uz **C.2.** un **C.5.** jautājumu ir apstiprinošas, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu, lasot attiecīgā gadījumā kopā ar 12. panta 3. punktu.

Ja atbildes uz **C.3.** un **C.5.** jautājumu ir apstiprinošas, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu, lasot attiecīgā gadījumā kopā ar 12. panta 3. punktu.

Ja atbildes uz **C.4.** un **C.5.** jautājumu ir apstiprinošas, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no bēgļa statusa saņēmēju loka saskaņā ar 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu, lasot attiecīgā gadījumā kopā ar 12. panta 3. punktu.

3. Izslēgšana no to personu loka, kam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss (17. pants)

A. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. pantu?	
A.1 Vai darbība ir izslēdzoša saskaņā ar 17. panta 1. punkta a) apakšpunktu?	Pārbaude ir tāda pati kā 12. panta 2. punkta a) apakšpunktam. Skatīt **C.2.** jautājumu lēmumu pieņemšanā par personām, kuras nav pelnījušas bēgļa statusu.
A.2 Vai darbība ir izslēdzoša saskaņā ar 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu?	Pārbaude ir tāda pati kā 12. panta 2. punkta b) apakšpunktam, izņemot i) nav prasības, ka "smagajam noziegumam" jābūt "nepolitiskam"; ii) nav prasības, lai noziegums būtu izdarīts ārpus dalībvalsts vai pirms noteikta laika. Skatīt **C.3.2.** jautājumu lēmumu pieņemšanā par personām, kuras nav pelnījušas bēgļa statusu.
A.3 Vai darbība ir izslēdzoša saskaņā ar 17. panta 1. punkta c) apakšpunktu?	Pārbaude ir tāda pati kā 12. panta 2. punkta c) apakšpunktam. Skatīt **C.4.** jautājumu lēmumu pieņemšanā par personām, kuras nav pelnījušas bēgļa statusu.
A.4 Ja atbilde uz A.1., A.2. vai A.3. ir apstiprinoša, vai ir nopietni iemesli uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs ir individuāli atbildīgs par darbību?	Pārbaude ir tāda pati kā 12. panta 2. un 3. punktam. Skatīt **C.5.** jautājumu lēmumu pieņemšanā par personām, kuras nav pelnījušas bēgļa statusu.

A. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. pantu?		
A.5 Vai ir piemērojams 17. panta 1. punkta d) apakšpunktā minētais izslēgšanas pamats?	**A.5.1 Vai ir kādas norādes, ka pieteikuma iesniedzējs var radīt draudus sabiedrībai vai dalībvalsts drošībai?**	Skatīt 4.2.5. sadaļu.
	A.5.2 Ja atbilde uz A.5.1. ir apstiprinoša, vai ir "nopietni iemesli uzskatīt", ka pieteikuma iesniedzējs rada šādus draudus?	Pierādījumu kopums ir tāds pats kā personām, kuras saskaņā ar 17. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktu un 2. punktu ir izslēgtas no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka, un personām, kuras saskaņā ar 12. panta 2. un 3. punktu ir izslēgtas no bēgļa statusa saņēmēju loka.

A. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. pantu?		
A.6 Vai ir piemērojams 17. panta 3. punkta apakšpunktā minētais izslēgšanas pamats?	**A.6.1 Vai šis izslēgšanas pamats ir transponēts valsts tiesību aktos?**	17. panta 3. punktā minētais izslēgšanas pamats ir fakultatīvs, un to var piemērot tikai tās dalībvalstis, kuras to ir transponējušas savos tiesību aktos.
	A.6.2 Ja atbilde uz A.6.1. jautājumu ir apstiprinoša, vai pieteikuma iesniedzējs pirms uzņemšanas dalībvalstī ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus, uz kuriem neattiecas 17. panta 1. punkts?	Skatīt 4.3. sadaļu. Noziegumiem ir jābūt mazāk smagiem nekā noziegumiem un darbībām, uz kurām attiecas 17. panta 1. punkts.
	A.6.3 Ja atbilde uz A.6.2. ir apstiprinoša, vai par šiem noziegumiem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī?	Skatīt 4.3. sadaļu.
	A.6.4 Ja atbilde uz A.6.4. ir apstiprinoša, vai pieteikuma iesniedzējs atstāja savu izcelsmes valsti tikai tāpēc, lai izvairītos no sankcijām par šiem noziegumiem?	Skatīt 4.3. sadaļu.

A. Vai pieteikuma iesniedzējs ir izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. pantu?
SECINĀJUMI PAR IZSLĒGŠANU NO ALTERNATĪVĀS AIZSARDZĪBAS STATUSA SAŅĒMĒJU LOKA SASKAŅĀ AR 17. PANTU Ja visas atbildes uz **A.1., A.2., A.3., A.5.** un **A.6.** jautājumu ir noliedzošas, pieteikuma iesniedzējs netiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka. Ja atbildes uz **A.1.** un **A.4.** jautājumu ir apstiprinošas, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. panta 1. punkta a) apakšpunktu, lasot attiecīgā gadījumā kopā ar 17. panta 2. punktu. Ja atbildes uz **A.2.** un **A.4.** jautājumu ir apstiprinošas, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu, lasot attiecīgā gadījumā kopā ar 17. panta 2. punktu. Ja atbildes uz **A.3.** un **A.4.** jautājumu ir apstiprinošas, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. panta 1. punkta c) apakšpunktu, lasot attiecīgā gadījumā kopā ar 17. panta 2. punktu. Ja atbilde uz **A.5.** jautājumu ir apstiprinoša, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu. Ja atbilde uz **A.7.** jautājumu ir apstiprinoša, pieteikuma iesniedzējs tiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju loka saskaņā ar 17. panta 3. punktu.

B pielikums. Atlasīti instrumenti saistībā ar terorismu

1. Atlasīti ES instrumenti saistībā ar terorismu

Eiropas Savienība, Spēkā esošie ierobežojošie pasākumi (sankcijas), kas vērsti pret personām/ vienībām, tikai pamatojoties uz LESD 215. pantu (saraksts atjaunināts 2016. gada 7. jūlijā).

Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP (2001. gada 27. decembris) par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, [2001] OV L 344/93, kas grozīta ar (skatīt konsolidēto versiju): Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/1711 (2016. gada 27. septembris), OV LI 259/3; Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/2073 (2017. gada 13. novembris), OV LI 295/59.

Padomes Regula (EK) Nr. 2580/2001 (2001. gada 27. decembris) par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām, OV L 344/70, kas grozīta ar (skatīt konsolidēto versiju): Komisijas Regula (EK) Nr. 745/2003 (2003. gada 28. aprīlis), OV L 106/22; Komisijas Regula (EK) Nr. 1207/2005 (2005. gada 27. jūlijs), OV L 197/16; Komisijas Regula (EK) Nr. 1957/2005 (2005. gada 29. novembris), OV L 314/16; Komisijas Regula (EK) Nr. 1461/2006 (2006. gada 29. septembris), OV L 272/11; Komisijas Regula (EK) Nr. 1791/2006 (2006. gada 20. novembris), OV L 363/1; Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 1250/2012 (2012. gada 20. decembris), OV L 352/40; Komisijas Regula (ES) Nr. 517/2013 (2013. gada 13. maijs), OV L 158/1; Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 646/2013 (2013. gada 4. jūlijs), OV L 187/4; Komisijas Regula (ES) 2016/1710 (2016. gada 27. septembris), OV L 259/I1; Komisijas Regula (ES) 2017/2061 (2017. gada 13. novembris), OV L 295/3; un līgums par jaunu dalībvalstu pievienošanos.

Konsolidēts teksts: Padomes Regula (EK) Nr. 881/2002 (2002. gada 27. maijs), ar kuru paredz īpašus ierobežojošus pasākumus, kas vērsti pret konkrētām personām un organizācijām, kas saistītas ar Al-Qaida tīklu, līdz 2019. gada 5. jūlijam grozīta 307 reizes.

Padomes Lēmums 671/2005/TI (2005. gada 20. septembris) par informācijas apmaiņu un sadarbību attiecībā uz teroristu nodarījumiem, OV L 253/22, kas grozīts ar (skatīt konsolidēto versiju): Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) Nr. 2017/541 (2017. gada 15. marts), OV L 88/6.

Padomes Lēmums 2005/848/EK (2005. gada 29. novembris), ar kuru īsteno 2. panta 3. punktu Regulā (EK) Nr. 2580/2001 par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām, un ar kuru atceļ Lēmumu 2005/722/EK, OV L 314/46.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI, [2017] OV L88/6.

Padomes Regula (ES) 2016/1686 (2016. gada 20. septembris), ar ko nosaka papildu ierobežojošus pasākumus, kas vērsti pret *ISIL (Da'esh)* un *Al-Qaida* un ar tām saistītām

fiziskām un juridiskām personām, vienībām vai struktūrām, OV L 255/1, kas grozīta ar (skatīt konsolidēto versiju): Padomes Īstenošanas regula (ES) 2018/281 (2018. gada 26. februāris), OV LI 54/1; Padomes Īstenošanas regula (ES) 2018/999 (2018. gada 16. jūlijs), OV LI 178/1; Padomes Īstenošanas regula (ES) 2018/1539 (2018. gada 15. oktobris), OV LI 257/1; Padomes Īstenošanas regula (ES) 2019/270 (2019. gada 18. februāris), OV LI 46/1.

Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/1693 (2016. gada 20. septembris), ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret *ISIL (Da'esh)* un *Al-Qaida* un ar tām saistītām personām, grupām, uzņēmumiem un vienībām un ar ko atceļ Kopējo nostāju 2002/402/KĀDP, OV L255/25, kas grozīts ar (skatīt konsolidēto versiju): Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/1560 (2017. gada 14. septembris), OV L 237/71; Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/283 (2018. gada 26. februāris), OV LI 54/6; Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/1000 (2018. gada 16. jūlijs), OV LI 178/3; Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/1540 (2018. gada 15. oktobris) OV L 257I; Padomes Lēmums (KĀDP) 2019/271 (2019. gada 18. februāris), OV LI 46/3.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI, [2017] OV L88/6.

Padomes Lēmums (ES) 2018/889 (2018. gada 4. jūnijs) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu Eiropas Padomes Konvenciju par terorisma novēršanu [2018] OVL 159/1.

Padomes Lēmums (ES) 2018/890 (2018. gada 4. jūnijs) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu papildu protokolu pie Eiropas Padomes Konvencijas par terorisma novēršanu [2018] OVL 159/15.

Padomes Lēmums (KĀDP) 2019/1341 (2019. gada 8. augusts), ar ko atjaunina to personu, grupu un vienību sarakstu, kurām piemēro 2., 3. un 4. pantu Kopējā nostājā 2001/931/KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, un atceļ Lēmumu (KĀDP) 2018/1084 [2019] OV L 6/6.

Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/20 (2020. gada 13. janvāris), ar ko atjaunina to personu, grupu un vienību sarakstu, kurām piemēro 2., 3. un 4. pantu Kopējā nostājā 2001/931/KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, un ar ko atceļ Lēmumu (KĀDP) 2019/134 [2020] OV L 81.

2. Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencijas saistībā ar terorismu ([481])

Konvencija par noziegumiem un dažām citām nelikumīgām darbībām, kas izdarītas gaisakuģos, 704 UNTS 219, 1963. gada 14. septembris (stājās spēkā 1969. gada 4. decembrī).

Konvencija par cīņu pret nelikumīgu gaisakuģu sagrābšanu, 860 UNTS 105, 1970. gada 16. decembris (stājās spēkā 1971. gada 14. oktobrī).

([481]) Ņemiet vērā, ka ne visām konvencijām ir vienāda ratifikācijas/pievienošanās pakāpe, un dažām ir ļoti ierobežots ratificējušo/pievienojušos valstu skaits. Konkrēti, ne visas dalībvalstis ir ratificējušas visas konvencijas vai tām pievienojušās. Skatīt arī ANO ĢA, Pasākumi starptautiskā terorisma novēršanai (1997. gada 16. janvāris), A/RES/51/210, 6. punkts; ANO ĢA, Pasākumi starptautiskā terorisma novēršanai (2012. gada 14. decembris), A/RES/67/99, 12. un 13. punkts; saraksts, ko uztur ANO Drošības padomes Pretterorisma komiteja vietnē (https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/international-legal-instruments).

Konvencija par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud civilās aviācijas drošību, 974 UNTS 177, 1971. gada 23. septembris (stājās spēkā 1973. gada 26. janvārī).

Konvencija par tādu noziedzīgu nodarījumu novēršanu, kas vērsti pret starptautiski aizsargātām personām, un par šādu noziedzīgu nodarījumu izdarījušo sodīšanu, 1035 UNTS 167, 1973. gada 14. decembris (stājās spēkā 1977. gada 20. februārī).

Kodolmateriālu fiziskās aizsardzības konvencija, 1456 UNTS 101, 1980. gada 3. marts (stājās spēkā 1987. gada 8. februārī).

Starptautiskā konvenciju pret ķīlnieku sagrābšanu, 1316 UNTS 205, 1979. gada 17. decembris (stājās spēkā 1983. gada 3. jūnijā).

Protokols par cīņu pret nelikumīgu vardarbību lidostās, kas apkalpo starptautisko civilo aviāciju, kas papildina 1971. gada 23. septembra konvenciju, 1988. gada 24. februāris (stājās spēkā 1989. gada 6. augustā).

Konvencija par plastikas sprāgstvielu marķēšanu, lai veicinātu to atklāšanu, 2122 UNTS 359, 1991. gada 1. marts (stājās spēkā 1998. gada 21. jūnijā).

Konvencija par prettiesisku darbību pret kuģošanas drošību apkarošanu, 1678 UNTS 222, 1988. gada 10. marts (stājās spēkā 1992. gada 1. martā).

1988. gada 10. marta protokols par prettiesisku darbību pret nostiprinātu platformu drošību kontinentālajā šelfā apkarošanu, 1768 UNTS 304, 1988. gada 10. marts (stājās spēkā 1992. gada 1. martā).

Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem, 2149 UNTS 256, 1997. gada 15. decembris (stājās spēkā 2001. gada 23. maijā).

Starptautiskā Konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu, 3178 UNTS 197, 1999. gada 9. decembris (stājās spēkā 2002. gada 10. aprīlī).

Starptautiskā konvencija par kodolterorisma apkarošanu, 2445 UNTS 89, 2005. gada 13. aprīlis (stājās spēkā 2007. gada 7. jūlijā).

Grozījums Kodolmateriālu fiziskās aizsardzības konvencijā, 2005. gada 8. jūlijs (stājās spēkā 2016. gada 8. maijā).

Konvencijas par prettiesisku darbību pret kuģošanas drošību apkarošanu 2005. gada protokols, 2005. gada 14. oktobris (stājās spēkā 2010. gada 28. jūlijā).

2005. gada protokols par tādu nelikumīgu darbību novēršanu, kas vērstas pret kontinentālajā šelfā esošu stacionāru platformu drošību, 2005. gada 14. oktobris (stājās spēkā 2010. gada 28. jūlijā).

Konvencija par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud starptautiskās civilās aviācijas drošību, 2010. gada 10. septembris (stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā).

Konvencijas par cīņu pret nelikumīgu gaisakuģu sagrābšanu papildu protokols, 2010. gada 10. septembris (stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī).

Protokols, ar kuru groza Konvenciju par noziegumiem un dažām citām nelikumīgām darbībām, kas izdarītas gaisakuģos, 2014. gada 4. aprīlis (vēl nav stājies spēkā).

3. Atlasītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijas saistībā ar terorismu

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1267 (1999),(1999. gada 15. oktobris) par situāciju Afganistānā un sankciju režīmu attiecībā uz personām, kas saistītas ar *Taliban*.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1333 (2000), (2000. gada 19. decembris), ar ko paplašina gaisa embargo un finanšu embargo, iekļaujot *Osamas bin Ladena* un viņa partneru līdzekļu iesaldēšanu, nosaka ieroču embargo *Taliban* kontrolētajā Afganistānas teritorijā, kā arī embargo ķīmiskajam etiķskābes anhidrīdam.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1368 (2001), (2001. gada 12. septembris), par 11. septembra uzbrukumu Amerikas Savienotajām Valstīm nosodījumu

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1373 (2001), (2001. gada 28. septembris) par terora aktu izraisītajiem draudiem starptautiskajam mieram un drošībai.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1377 (2001), (2001. gada 12. novembris) par centieniem apkarot starptautisko terorismu.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1390 (2002), (2002. gada 16. janvāris) ([482]), ar ko maina un paplašina sākotnēji Rezolūcijās 1267 (1999) un 1333 (2000) piemēroto sankciju režīmu.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1452 (2002), (2002. gada 20. decembris), ar ko ievieš dažus izņēmumus līdzekļu atbrīvošanai sankciju režīma ietvaros, ko pārrauga 1267 komiteja.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1456 (2003), (2003. gada 20. janvāris), par ārlietu ministru deklarāciju par terorisma apkarošanu.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1540 (2004), (2004. gada 28. aprīlis), par kodolieroču, ķīmisko un bioloģisko ieroču izplatīšanas draudiem.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1566 (2004), (2004. gada 8. oktobris) par terora aktu izraisītajiem draudiem starptautiskajam mieram un drošībai.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1624 (2005), (2005. gada 14. septembris) par aizliegumu kūdīt uz terora aktu veikšanu.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2133 (2014), (2014. gada 27. janvāris), par teroristu grupu izdarītas nolaupīšanas un ķīlnieku sagrābšanas novēršanu.

([482]) Atjaunināts 2013. gadā.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2178 (2014), (2014. gada 24. septembris), par ārvalstu kaujiniekiem teroristiem.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2253 (2015), (2015. gada 17. decembris), par draudiem starptautiskajam mieram un drošībai, ko izraisa terora akti (un to, ka *Al-Qaida* sankciju saraksts turpmāk būs pazīstams kā *ISIL* (*Da'esh*) un *Al-Qaida* sankciju saraksts).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2368 (2017), (2017. gada 20. jūlijs), par draudiem starptautiskajam mieram un drošībai, ko izraisa terora akti: 1267/1989/2253 *ISIL* (*Da'esh*) un *Al-Qaida* sankciju režīma pagarināšana un atjaunināšana.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2370 (2017), (2017. gada 2. augusts), par iespējas teroristiem iegādāties ieročus novēršanu.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2388 (2017), (2017. gada 21. septembris) par starptautiskā miera un drošības uzturēšanu: cilvēku kontrabanda.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2396 (2017), (2017. gada 21. decembris), par ārvalstu kaujiniekiem teroristiem.

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2427 (2018), (2018. gada 9. jūlijs), par bērniem bruņotā konfliktā.

Pilns saraksts pieejams Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes Drošības padomes rezolūciju sarakstā.

4. Atlasīti Eiropas Padomes instrumenti saistībā ar terorismu

Eiropas konvencija par terorisma apkarošanu, ETS Nr. 90, 1977. gada 27. janvāris (stājās spēkā 1978. gada 4. augustā).

Eiropas Padomes Konvencija par terorisma novēršanu, ETS Nr. 196, 2005. gada 16. maijs (stājās spēkā 2007. gada 1. jūnijā) ([483]).

Papildu protokols Eiropas Padomes Konvencijas par terorisma novēršanu, ETS Nr. 217, 2015. gada 22. oktobris (stājās spēkā 2017. gada 1. jūlijā) ([484]).

([483]) Visas dalībvalstis nav ratificējušas, bet ES ir ratificējusi.
([484]) Visas dalībvalstis nav ratificējušas, bet ES ir ratificējusi.

C pielikums. Atlasītas attiecīgās starptautiskās tiesību normas

1. Romas statūti

7. pants

Noziegumi pret cilvēci

1. Statūtos ar terminu "noziegums pret cilvēci" tiek apzīmētas jebkuras sekojošas darbības, ja tās tiek veiktas kā daļa no plaša vai sistemātiska uzbrukuma, apzinoties šā uzbrukuma būtību, kas vērsts pret civiliedzīvotājiem:

   a) slepkavība;

   b) iznīcināšana;

   c) paverdzināšana;

   d) deportācija vai iedzīvotāju piespiedu pārvietošana;

   e) ieslodzīšana vai citi fiziskās brīvības ierobežošanas veidi, pārkāpjot starptautisko tiesību pamatnoteikumus;

   f) spīdzināšana;

   g) izvarošana, seksuāla paverdzināšana, piespiedu prostitūcija, piespiedu grūtniecība, piespiedu sterilizācija vai jebkura cita līdzīga smaguma pakāpes seksuāla vardarbība;

   h) jebkuras identificējamas grupas vai kolektīva vajāšana, pamatojoties uz politisko, rasu, nacionālo, etnisko, kultūras, reliģijas vai dzimuma piederību, kā definēts 3. punktā, vai tamlīdzīgiem iemesliem, kas starptautiskajās tiesībās ir vispāratzīti kā nepieļaujami saistībā ar jebkuru darbību, kas norādīta šajā punktā, vai jebkuru noziegumu, kas atrodas Tiesas jurisdikcijā;

   i) personu piespiedu pazušana;

   j) aparteīds;

   k) cita tamlīdzīga nehumāna rīcība nolūkā radīt lielas ciešanas vai nopietnu miesas traumu, kā arī traumu fiziskajai vai garīgajai veselībai.

2. 1. punkta mērķiem:

   a) "uzbrukums vērsts pret civiliedzīvotājiem" nozīmē uzvedības veidu, kas ietver sevī vairākkārtēju darbību veikšanu, kas minētas 1. punktā, pret civiliedzīvotājiem, saskaņā ar vai sekmējot valsts vai organizācijas politiku izdarīt šādu uzbrukumu;

b) "iznīcināšana" ietver apzinātu tādu dzīves apstākļu radīšanu, *inter alia*, liedzot pieeju pārtikai un medikamentiem nolūkā iznīcināt daļu iedzīvotāju;

c) "paverdzināšana" nozīmē daļēju vai pilnīgu varas, kas saistīta ar īpašuma tiesībām, realizēšanu pār personu un ietver tādas varas realizēšanu, tirgojot personas, it īpaši sievietes un bērnus;

d) "deportācija jeb iedzīvotāju piespiedu pārvietošana" nozīmē personu piespiedu pārvietošanu, kas saistīta ar padzīšanu vai citām piespiedu darbībām, no likumīgi apdzīvotas teritorijas, kas ir pretrunā starptautiskajām tiesībām;

e) "spīdzināšana" nozīmē neciešamu fizisku vai garīgu sāpju vai ciešanu apzinātu radīšanu personai, kas atrodas apsūdzētā aizbildniecībā vai kontrolē; paredzot, ka spīdzināšana neietver sāpes vai ciešanas, kuras rodas vienīgi likumīgu sankciju rezultātā un kuras nav atdalāmas no šīm sankcijām vai rodas nejauši;

f) "piespiedu grūtniecība" nozīmē prettiesisku brīvības ierobežošanu sievietei, kas atrodas piespiedu grūtniecības stāvoklī, ar mērķi ietekmēt kādas iedzīvotāju grupas etnisko sastāvu vai izdarot citus nežēlīgus starptautisko tiesību pārkāpumus. Šī definīcija nekādā veidā nav interpretējama kā tāda, kas ietekmē nacionālos tiesību aktus attiecībā uz grūtniecību;

g) "Vajāšana" nozīmē apzinātu un nesaudzīgu pamattiesību atņemšanu pretrunā starptautiskajām tiesībām, kas pamatojas uz kādas grupas vai kolektīva identitāti;

h) "Aparteīds" nozīmē necilvēcīgas darbības, kas pielīdzināmas 1. punktā uzskaitītajām, ko sistemātiskas apspiešanas un valdīšanas institucionalizēta režīma ietvaros veic vienas rases grupa pret citas rases grupu vai grupām nolūkā saglabāt esošo režīmu;

i) "Personu piespiedu pazušana" nozīmē personu apcietināšanu, turēšanu ieslodzījumā vai nolaupīšanu, ko veic Valsts vai politiska organizācija vai tas tiek veikts ar šo organizāciju pilnvarojumu, atbalstu vai piekrišanu, kam seko atteikšanās atzīt brīvības ierobežošanu vai sniegt informāciju par šo personu likteni vai atrašanās vietu nolūkā ilgāku laika periodu atstāt tos bez likuma aizsardzības.

3. Šo statūtu mērķiem termins "dzimums" ir attiecināms uz diviem dzimumiem, vīriešu un sieviešu, kas sastopami sabiedrībā. Termins "dzimums" neietver sevī nevienu citu nozīmi, kā vien iepriekš definēto.

8. pants ([485])

Kara noziegumi

1. Tiesas jurisdikcijā ir kara noziegumi, it īpaši tādi, kas izdarīti kāda plāna vai politikas, vai arī plaša mēroga šāda veida noziegumu ietvaros.

2. Šo statūtu mērķiem "kara noziegumi" ir:

([485]) 2. punkta e) apakšpunkta xiii) līdz xv) daļas tika grozītas ar 2010. gada 11. jūnija Rezolūciju RC/Res.5 (pievienojot 2. punkta e) apakšpunkta xiii) līdz xv) daļas.

a) nopietni 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvenciju pārkāpumi, proti, jebkuras tālāk nosauktās darbības pret personām vai īpašumu, ko aizsargā attiecīgās Ženēvas Konvencijas noteikumi:

i) apzināta slepkavība;

ii) spīdzināšana vai necilvēcīga apiešanās, ieskaitot bioloģiskus eksperimentus;

iii) lielu ciešanu vai nopietna kaitējuma tīša nodarīšana ķermenim vai veselībai;

iv) īpašuma nelikumīga un nepamatota izpostīšana plašā mērogā un piesavināšanās, ko nav noteikusi militāra nepieciešamība;

v) kara gūstekņu vai citu aizsargājamu personu piespiedu dienēšana ienaidnieka armijā;

vi) tīša kara gūstekņa vai citas aizsargājamas personas tiesību uz taisnīgu un kvalificētu tiesvedību atņemšana;

vii) nelikumīga deportācija vai pārvietošana, vai nelikumīga brīvības ierobežošana;

viii) ķīlnieku sagrābšana.

b) Citi nopietni tiesību normu un paražu pārkāpumi, ko pielieto starptautisku bruņotu konfliktu gadījumos starptautisko tiesību noteiktajos ietvaros, proti, jebkuras tālāk uzskaitītās darbības:

ii) apzināti vērsti uzbrukumi pret civiliedzīvotājiem kā tādiem vai atsevišķām personām, kas tieši nepiedalās karadarbībā;

iii) apzināti uzbrukumi pret civiliem objektiem, tas ir, pret objektiem, kas nav militāri mērķi;

iv) apzināti uzbrukumi pret personālu, iekārtām, materiāliem, karaspēka vienībām vai transporta līdzekļiem, kas saskaņā ar ANO Statūtiem piedalās humānās palīdzības vai miera uzturēšanas misijās, kamēr viņi ir pilnvaroti aizsargāt civiliedzīvotājus vai civilos objektus starptautisko tiesību par bruņotiem konfliktiem ietvaros;

v) apzināti uzsākti uzbrukumi, zinot, ka šādi uzbrukumi izraisīs nejaušus dzīvības zaudējumus vai ievainojumus civiliedzīvotājiem, vai civilo objektu bojājumus, vai arī plašus, ilgstošus un smagus postījumus apkārtējai videi, kas būtu nepārprotami pārmērīgi attiecībā uz konkrētu un tiešu sagaidāmo vispārēju militāro ieguvumu;

vi) uzbrukums pilsētām, ciematiem, patvērumiem vai ēkām, kuras nav aizsargātas un kuras nav militāri mērķi, vai to bombardēšana ar jebkādiem līdzekļiem;

vii) karavīra, kurš ir nolicis savus ieročus vai kuram vairs nav aizstāvēšanās līdzekļu, vai kurš ir brīvprātīgi padevies, nogalināšana vai ievainošana;

viii) neatbilstoša pamiera karoga, ienaidnieka vai ANO karoga vai militāro zīmotņu un formas tērpa, kā arī Ženēvas Konvenciju atšķirības emblēmu izmantošana, kā rezultātā ir iestājusies nāve vai ir nodarīti nopietni ievainojumi;

ix) okupētājas valsts veikta tās civiliedzīvotāju daļas tieša vai netieša pārvietošana uz teritoriju, kuru tā ir okupējusi, vai daļēja vai pilnīga okupētās teritorijas iedzīvotāju deportācija vai pārvietošana okupētās teritorijas ietvaros vai ārpus tās;

x) apzināti uzbrukumi ēkām, kas tiek izmantotas reliģijas, izglītības, mākslas, zinātnes vai labdarības mērķiem, kā arī vēstures pieminekļiem, slimnīcām un vietām, kur uzturas slimie un ievainotie, pieņemot, ka tie nav militārie mērķi;

xi) personu, kuras atrodas pretējās puses varā, pakļaušana fiziskai sakropļošanai vai jebkāda veida medicīniskiem vai zinātniskiem eksperimentiem, kas nav attaisnojami ar iesaistītās personas terapeitisku ārstēšanu, stomatoloģisku ārstēšanu vai ārstēšanu slimnīcas apstākļos, ne arī veikta tās interesēs, un kas izraisījusi šādas personas vai personu nāvi vai arī nopietni apdraud to veselību;

xii) ienaidnieka nācijai vai armijai piederīgo personu nodevīga nogalināšana vai ievainošana;

xiii) paziņošana par neapžēlošanu;

xiv) ienaidnieka īpašuma iznīcināšana vai sagrābšana, ja vien šāda iznīcināšana vai sagrābšana nav noteikti nepieciešama kara darbības vajadzībām;

xv) paziņošana par ienaidnieka puses pilsoņu tiesību un prasību atcelšanu, apturēšanu vai nepieļaujamību tiesā;

xvi) ienaidnieka puses pārstāvju piespiešana piedalīties pret savu valsti vērstās kara darbībās, pat ja viņi pirms karadarbības uzsākšanas atradās karojošās puses dienestā;

xvii) pilsētas vai vietas izlaupīšana, pat tad, ja tā ieņemta uzbrukumā;

xviii) indes vai saindētu ieroču izmantošana;

xix) smacējošu, indīgu vai citu gāzu un visu līdzīgu šķidrumu, materiālu un ierīču izmantošana;

xx) tādu ložu izmantošana, kas cilvēka ķermenī viegli izplešas vai saplok, tādas kā lodes ar cietu apvalku, kas pilnīgi nenosedz serdeni vai ir ar iegriezumiem;

xxi) ieroču, lādiņu un materiālu, un karadarbības metožu izmantošana, kuras var izraisīt nevajadzīgus ievainojumus vai liekas ciešanas vai kurām ir raksturīga dažādu starptautisko tiesību normu bruņotu konfliktu gadījumā pārkāpšana, pieņemot, ka šādi ieroči, lādiņi un materiāli, un karadarbības metodes ir vispārēji aizliegtas un ar grozījumiem saskaņā ar attiecīgiem 121. un 123. pantā izklāstītiem noteikumiem iekļautas šo statūtu pielikumā;

xxii) tādas vardarbības lietošana, kas aizskar personas cieņu, it īpaši pazemojoša un apkaunojoša izturēšanās;

xxiii) izvarošana, seksuālā paverdzināšana, piespiedu prostitūcija, piespiedu grūtniecība, kā noteikts 7. panta 2.(f) punktā, piespiedu sterilizācija vai jebkura cita veida seksuālā vardarbība, kas ir arī Ženēvas Konvenciju nopietns pārkāpums;

xxiv) civiliedzīvotāju vai citu aizsargātu personu klātbūtnes izmantošana, lai padarītu atsevišķas vietas, apgabalus vai karaspēkus aizsargātus pret militārām operācijām;

xxv) apzināti vērsti uzbrukumi ēkām, materiāliem, medicīnas vienībām un transportam, un personālam, kas lieto Ženēvas Konvenciju atšķirības zīmes saskaņā ar starptautisko tiesību normām;

xxvi) apzināta, pielietojot badu pret civiliedzīvotājiem kā karadarbības metodi, tādu lietu atņemšana, kas ir nepieciešamas viņu izdzīvošanai, ieskaitot tīšu plānotās palīdzības piegādes kavēšanu, kā paredzēts saskaņā ar Ženēvas Konvencijām;

xxvii) bērnu, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem, iesaukšana vai iesaistīšana nacionālajos bruņotajos spēkos vai viņu izmantošana aktīvai līdzdalībai karadarbībā.

c) Nestarptautiska bruņota konflikta gadījumā nopietni 3. pantu, kas ir kopīgi četrām 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvencijām, pārkāpumi, proti, jebkuras tālāk minētās darbības, kas veiktas pret personām, kuras aktīvi nepiedalās karadarbībā, ieskaitot bruņoto spēku karavīrus, kuri ir nolikuši ieročus un tos, kuri nav spējīgi cīnīties slimības, ievainojuma, apcietinājuma vai jebkura cita iemesla dēļ:

i) vardarbība pret dzīvību un veselību, it īpaši jebkura veida slepkavība, ievainošana, cietsirdīga apiešanās un spīdzināšana;

ii) tādas vardarbības lietošana, kas aizskar personas cieņu, it īpaši pazemojoša un apkaunojoša izturēšanās;

iii) ķīlnieku ņemšana;

iv) soda mēra pasludināšana un soda izpildīšana bez iepriekšēja sprieduma, ko pasludinājusi atbilstošā veidā izveidota tiesa, ievērojot visas tiesiskās garantijas, kas vispārēji atzītas par nepieciešamām.

d) 2.(c) punkts attiecas uz nestarptautiska rakstura bruņotiem konfliktiem, un tādējādi, neattiecas uz situācijām, kādas rodas iekšēju nemieru un saspīlējuma gadījumos, kā sacelšanās, atsevišķi vai neplānoti vardarbīgi nodarījumi vai citi tamlīdzīga veida nodarījumi.

e) Citi nopietni tiesību normu un paražu, kuras pielieto nestarptautisku bruņotu konfliktu gadījumos, pārkāpumi starptautisko tiesību noteiktajos ietvaros, proti, jebkuras tālāk minētās darbības:

i) apzināti vērsti uzbrukumi pret civiliedzīvotājiem kā tādiem vai atsevišķām personām, kas tieši nepiedalās karadarbībā;

ii) apzināti vērsti uzbrukumi ēkām, materiāliem, medicīnas vienībām un transportam, un personālam, kas lieto Ženēvas Konvenciju atšķirības zīmes saskaņā ar starptautisko tiesību normām;

iii) apzināti uzbrukumi pret personālu, iekārtām, materiāliem, karaspēka vienībām vai transporta līdzekļiem, kas saskaņā ar ANO Statūtiem piedalās humānās palīdzības vai miera uzturēšanas misijās, kamēr viņi ir pilnvaroti aizsargāt civiliedzīvotājus vai civilos objektus starptautisko tiesību par bruņotiem konfliktiem ietvaros;

iv) apzināti uzbrukumi ēkām, kas tiek izmantotas reliģijas, izglītības, mākslas, zinātnes vai labdarības mērķiem, kā arī vēstures pieminekļiem, slimnīcām un vietām, kur uzturas slimie un ievainotie, pieņemot, ka tie nav militārie mērķi;

v) pilsētas vai vietas izlaupīšana, pat tad, ja tā ieņemta uzbrukumā;

vi) izvarošana, seksuālā verdzība, piespiedu prostitūcija, piespiedu grūtniecība kā noteikts 7. panta 2.(f) punktā, piespiedu sterilizācija vai jebkura cita veida seksuālā vardarbība, kas ir arī četrām Ženēvas Konvencijām kopīgā 3. panta nopietns pārkāpums;

vii) bērnu, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem, iesaukšana vai iesaistīšana nacionālajos bruņotajos spēkos vai viņu izmantošana aktīvai līdzdalībai karadarbībā;

viii) pavēlēšana pārvietot civiliedzīvotājus tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar konfliktu, ja vien tas nav nepieciešams konfliktā iesaistīto civiliedzīvotāju drošībai vai noteiktiem militāriem mērķiem;

ix) pretējās puses karavīra nodevīga nogalināšana vai ievainošana;

x) paziņošana par neapžēlošanu;

xi) personu, kuras atrodas pretējās puses varā, pakļaušana fiziskai sakropļošanai vai jebkāda veida medicīniskiem vai zinātniskiem eksperimentiem, kas nav attaisnojama ar iesaistītās personas terapeitisku ārstēšanu, stomatoloģisku ārstēšanu vai ārstēšanu slimnīcas apstākļos, ne arī veikta tās interesēs, un kas izraisījusi šādas personas vai personu nāvi vai arī nopietni apdraud to veselību;

xii) pretējās puses īpašuma iznīcināšana vai sagrābšana, ja vien šāda iznīcināšana vai sagrābšana nav noteikti nepieciešama karadarbības vajadzībām;

xiii) indes vai saindētu ieroču izmantošana;

xiv) smacējošu, indīgu vai citu gāzu un visu līdzīgu šķidrumu, materiālu un ierīču izmantošana;

xv) tādu ložu izmantošana, kas cilvēka ķermenī viegli izplešas vai saplok, tādas kā lodes ar cietu apvalku, kas pilnīgi nenosedz serdeni vai ir ar iegriezumiem.

f) 2.(e) punkts attiecas uz nestarptautiska rakstura bruņotiem konfliktiem un tādējādi neattiecas uz situācijām, kādas rodas iekšēju nemieru un saspīlējuma gadījumos, kā sacelšanās, atsevišķi vai neplānoti vardarbīgi nodarījumi vai citas tamlīdzīga veida nodarījumi. Tas attiecas uz bruņotiem konfliktiem, kuri norisinās kādas valsts teritorijā ieilgušā bruņotā konfliktā starp likumīgo valdību un organizētām bruņotām grupām vai arī šādu grupu starpā.

3. Nekas 2.(c) un (e) punktā neietekmē valdības atbildību uzturēt vai atjaunot likumību un kārtību valstī vai arī aizstāvēt valsts vienotību un teritoriālo integritāti visiem likumīgiem līdzekļiem.

8. *bis* pants ([486])

Agresijas noziegums

1. Šajos statūtos ar terminu "agresijas noziegums" saprot tāda agresijas akta plānošanu, gatavošanu, uzsākšanu vai izpildi, kas pēc sava rakstura, smaguma un mēroga ir nepārprotams Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu pārkāpums, ko veic persona, kuras stāvoklis tai rada iespēju efektīvi kontrolēt vai vadīt valsts politisko vai militāro darbību.

2. Šā panta 1. punktā "agresijas akts" nozīmē to, ka valsts lieto bruņotu spēku, vēršoties pret citas valsts suverenitāti, teritoriālo integritāti vai politisko neatkarību vai jebkādā citā veidā, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas statūtiem. Jebkurš no turpmāk minētajiem aktiem neatkarīgi no tā, vai ir vai nav pieteikts karš, saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 1974. gada 14. decembra Rezolūciju 3314 (XXIX) ir kvalificējams kā agresijas akts:

a) Valsts bruņoto spēku iebrukums citas valsts teritorijā vai uzbrukums citas valsts teritorijai vai jebkāda militāra okupācija, kaut arī īslaicīga, kas notikusi šāda iebrukuma vai uzbrukuma rezultātā, vai jebkāda citas valsts teritorijas vai tās daļas aneksija, lietojot spēku;

b) Bombardēšana, ko veic valsts bruņotie spēki attiecībā pret citas valsts teritoriju, vai arī jebkādu ieroču lietošana pret citas valsts teritoriju;

c) Valsts ostu vai krastu blokāde, ko veic citas valsts bruņotie spēki;

d) Valsts bruņoto spēku uzbrukums citas valsts sauszemes, jūras vai gaisa spēkiem vai jūras un gaisa flotei;

e) Viena valsts izmanto bruņotos spēkus, kuri atrodas citas valsts teritorijā saskaņā ar vienošanos ar uzņemošo valsti, pretēji šīs vienošanās nosacījumiem vai to atrašanās paildzināšana šajā teritorijā pēc vienošanās termiņa beigām;

f) Tādas valsts rīcība, kura savu teritoriju, ko tā nodevusi citas valsts rīcībā, atļauj izmantot šai citai valstij, lai tā izdarītu agresijas aktu, kas vērsts pret trešo valsti;

([486]) Ievietots ar 2010. gada 11. jūnija Rezolūciju RC/Res.6.

g) Valsts nosūta vai arī tās vārdā vai labā tiek nosūtīti bruņoti grupējumi, grupas, neregulārā karaspēka karavīri vai algotņi, kuri, lietojot bruņotu spēku pret citu valsti, izdara aktus, kuri smaguma ziņā atbilst iepriekš minētajiem aktiem, vai būtiska iesaistīšanās šādos aktos.

25. pants

Individuālā kriminālatbildība

1. Saskaņā ar šiem statūtiem Tiesai ir jurisdikcija pār fiziskām personām.

2. Persona, kura izdara Tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu, ir individuāli atbildīga un sodāma saskaņā ar šiem statūtiem.

3. Saskaņā ar šiem statūtiem persona saucama pie kriminālatbildības un tā ir sodāma par Tiesas jurisdikcijā esoša nozieguma izdarīšanu, ja šī persona:

   a) izdara šādu noziegumu, vai nu individuāli, kopā ar citu vai ar citas personas starpniecību, neatkarīgi no tā, vai tā cita persona ir saucama pie kriminālatbildības;

   b) pavēl, kūda vai pamudina uz šādu noziegumu, kurš tiek izdarīts, vai ir noticis mēģinājums to izdarīt;

   c) nolūkā veicināt šī nozieguma izdarīšanu, palīdz, musina vai citādi atbalsta tā izdarīšanu vai tā mēģinājumu, ieskaitot līdzekļu sagādāšanu tā izdarīšanai;

   d) jebkurā citā veidā sniedz atbalstu nozieguma izdarīšanā vai tā mēģinājumā, ko izdara personu grupa, kas darbojas ar kopēju mērķi. Šāds atbalsts ir apzināts un ir vai nu:

      i) izdarīts ar mērķi sekmēt noziedzīgu darbību vai grupas noziedzīgu mērķi, kur šāda darbība vai mērķis ietver Tiesas jurisdikcijā esoša nozieguma izdarīšanu, vai

      ii) izdarījusi noziegumu, zinot grupas nolūku izdarīt noziegumu;

   e) attiecībā uz genocīdu, tieši un publiski kūda citus veikt genocīdu;

   f) mēģina izdarīt šādu noziegumu, veicot darbību, kas aizsāk tā izpildi, tādējādi izdarot nozīmīgu soli tā pastrādāšanā, bet noziegums netiek izdarīts no personas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ. Tomēr persona, kas atsakās no nozieguma izdarīšanas vai citādi novērš nozieguma pabeigšanu, nav sodāma saskaņā ar šiem Statūtiem par nozieguma mēģinājumu, ja šī persona pilnīgi un labprātīgi ir atteikusies no noziedzīgā nolūka.

3 *bis.* Attiecībā uz agresijas noziegumu šā panta noteikumi tiek piemēroti vienīgi tām personām, kuru stāvoklis tām rada iespēju efektīvi kontrolēt vai vadīt valsts politisko vai militāro darbību

4. Neviens noteikums šajos statūtos attiecībā uz individuālo kriminālatbildību neietekmē valstu atbildību saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.

26. pants

Jurisdikcijas nepiemērošana attiecībā uz personām, kas jaunākas par 18 gadiem

Tiesas jurisdikcijā neietilpst persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu nozieguma izdarīšanas laikā.

27. pants

Dienesta stāvokļa nepiemērojamība

1. Šie statūti tiek vienlīdzīgi piemēroti visām personām, bez jebkādas atšķirības, kas balstīta uz dienesta stāvokli. It īpaši, Valsts vai valdības vadītāja, valdības vai parlamenta locekļu, un vēlēto pārstāvju vai valdības amatpersonu dienesta stāvoklis nekādā gadījumā neatbrīvo personu no kriminālatbildības saskaņā ar šiem statūtiem, ne arī pats par sevi var būt par pamatu soda mēra samazināšanai.

2. Imunitāte vai speciāli procedūras noteikumi, kurus iespējams saistīt ar personas dienesta stāvokli, vai nu saskaņā ar nacionālajiem vai starptautiskajiem tiesību aktiem, neliedz Tiesai realizēt jurisdikciju pār šādu personu.

28. pants

Komandieru un citu vadītāju atbildība

Papildus citiem kriminālatbildības pamatiem saskaņā ar šiem statūtiem par tiesas jurisdikcijā esošajiem noziegumiem:

a) militārais komandieris vai persona, kura reāli darbojas kā militārais komandieris, saucama pie kriminālatbildības par tiesas jurisdikcijā esošiem noziegumiem, ko ir veicis karaspēks, kas atrodas viņa(-as) pašreizējā vadībā un kontrolē vai varā un kontrolē atkarībā no gadījuma, kas ir rezultāts viņa(-as) nespējai atbilstoši kontrolēt karaspēka darbību, kur:

   i) militārais komandieris vai persona zināja vai, ņemot vērā apstākļus, tajā laikā tai vajadzēja zināt, ka karaspēks izdara vai gatavojas izdarīt šādu noziegumu, un

   ii) militārais komandieris vai persona neveica visus nepieciešamos un saprātīgos pasākumus savu pilnvaru ietvaros, lai novērstu vai apturētu viņu rīcību, vai informētu par nodarījumu kompetentus varas orgānus lietas izmeklēšanai un kriminālvajāšanai.

b) Ņemot vērā vadītāja un pakļautībā esošā attiecības, kas nav izklāstītas (a) punktā, vadītājs saucams pie kriminālatbildības par tiesas jurisdikcijā esošiem noziegumiem, kurus veikuši padotie, kuri atrodas viņa(-as) pašreizējā pakļautībā un kontrolē, viņa(-as) nespējas atbilstoši kontrolēt šādus padotos rezultātā, kur:

   i) vadītājs vai nu zināja, vai apzināti neņēma vērā informāciju, kas nepārprotami norādīja, ka padotie izdara noziegumu vai gatavojas šādus noziegumus izdarīt;

   ii) noziegumi skar darbības, kas ir pašreizējā vadītāja atbildībā un kontrolē; un

iii) vadītājs neveica visus nepieciešamos un saprātīgos pasākumus savu pilnvaru ietvaros, lai novērstu vai apturētu viņu rīcību, vai informētu par nodarījumu kompetentus varas orgānus lietas izmeklēšanai un kriminālvajāšanas uzsākšanai.

29. pants

Noilguma nepiemērojamība

Tiesas jurisdikcijā esošie noziegumi nav pakļauti jebkādam noilgumam.

30. pants

Psihiskā attieksme

1. Ja vien nav noteikts citādi, personai ir kriminālatbildība un tā ir sodāma par Tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu tikai tad, ja materiālie elementi izdarīti ar nodomu un apzināti.

2. Šī panta vajadzībām personai ir nodoms:

   a) attiecībā uz nodarījumu, persona vēlas iesaistīties nodarījuma veikšanā;

   b) attiecībā uz sekām, persona vēlas izraisīt šīs sekas vai apzinās, ka tās iestāsies notikumu normālas attīstības gaitā.

3. Šī panta nolūkiem "apzināšanos" nozīmē apzināšanos, ka parastā notikumu gaitā pastāv apstāklis vai iestāsies sekas. "Zināt" un "apzināti" ir jāinterpretē attiecīgi.

31. pants

Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību

1. citiem šajos statūtos paredzētajiem apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, persona nav saucama pie kriminālatbildības, ja šīs personas nodarījuma izdarīšanas laikā:

   a) persona cieš no gara slimības vai traucējumiem, kas grauj personas spēju uztvert viņa(-as) darbības nelikumīgumu vai raksturu vai spēju vadīt viņa(-as) darbību likuma robežās;

   b) persona atrodas intoksikācijas stāvoklī, kas grauj personas spēju uztvert viņa (-as) darbības nelikumīgumu vai raksturu vai spēju vadīt viņa(-as) darbību likuma robežās, izņemot gadījumus, kad persona labprātīgi saindējusies, pastāvot apstākļiem, ka persona zināja vai neņēma vērā risku, ka intoksikācijas rezultātā viņš(-a) varētu iesaistīties darbībās, kas veido tiesas jurisdikcijā esošu;

   c) persona saprātīgi darbojas, lai aizstāvētu sevi vai citu personu vai, kara noziegumu gadījumā, īpašumu, kas ir nepieciešams šīs personas vai citas personas izdzīvošanai, vai īpašumu, kas ir nepieciešams militārās misijas izpildīšanai, pret nenovēršamu un nelikumīgu spēka lietošanu proporcionāli šīs personas vai citas personas vai aizsargājamā īpašuma apdraudētības pakāpei. Apstāklis, ka persona ir tikusi iesaistīta

aizsardzības misijās, ko veic karaspēks, pats par sevi nav par pamatu atbrīvošanai no kriminālatbildības saskaņā ar šo;

d) Nodarījums, kas tiek uzskatīts par tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu, ir izdarīts piespiedu kārtā nenovēršamas nāves vai pastāvīgu vai nenovēršamu smagu miesas bojājumu nodarīšanas draudu rezultātā pret šo personu vai citu personu, un personas rīcība ir bijusi nepieciešama un atbilstoša, lai novērstu šos draudus, ja personai nav nolūka izraisīt smagākas sekas nekā tās, no kurām šī persona cenšas izvairīties. Šādi draudi var būt vai nu:

i) citu personu radīti, vai

ii) tādu apstākļu radīti, kas ir ārpus personas kontroles.

2. Tiesa nosaka šajos statūtos paredzēto apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, piemērojamību lietā, ko tā izskata.

3. Tiesas sēdē tiesa var izskatīt citus apstākļus, nekā 1. punktā minētos, kas izslēdz kriminālatbildību, ja šādi apstākļi izriet no piemērojamām tiesību normām, kā noteikts 21. pantā. Kārtība, kādā šādi apstākļi tiek izskatīti, ir noteikta *Procedūras un pierādījumu noteikumos.*

32. pants

Kļūda faktos vai tiesību normās

1. Kļūda faktos ir apstāklis, kas izslēdz kriminālatbildību tikai tad, ja tas ietekmē psihisko attieksmi, ko paredz noziegums.

2. Kļūda tiesību normās attiecībā uz to, vai konkrētās rīcības veids ir Tiesas jurisdikcijā esošs noziegums, nav apstāklis, kas izslēdz kriminālatbildību. Tomēr kļūda tiesību normās var būt par apstākli, kas izslēdz kriminālatbildību, ja tas ietekmē psihisko attieksmi, ko paredz šāds noziegums vai kā paredzēts 33. pantā.

33. pants

Vadītāja pavēles un likuma noteikumi

1. Apstāklis, ka tiesas jurisdikcijā esošu noziegumu ir izdarījusi persona saskaņā ar valdības vai militārā vai civilā vadītāja pavēli, neatbrīvo personu no kriminālatbildības, izņemot gadījumus, kad:

a) Personai bija likumīgs pienākums izpildīt attiecīgās valdības vai augstākstāvošas personas pavēles.

b) Persona nezināja, ka pavēle bija nelikumīga.

c) Pavēle nebija nepārprotami nelikumīga.

2. Šī panta mērķiem pavēles izdarīt genocīdu vai noziegumus pret cilvēci ir nepārprotami nelikumīgas.

2. Apvienoto Nāciju Organizācijas statūti

I nodaļa. Mērķi un principi

1. pants

Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķi ir:

1. uzturēt starptautisko mieru un drošību un šajā nolūkā veikt efektīvus kolektīvos pasākumus, lai novērstu un likvidētu draudus mieram un atturētu no agresijas vai citiem miera pārkāpumiem, un, izmantojot miermīlīgus līdzekļus un ievērojot taisnīguma un starptautisko tiesību principus, noregulēt un atrisināt starptautiskus strīdus un situācijas, kuras var novest pie miera pārkāpšanas;

2. izveidot draudzīgas attiecības starp valstīm, pamatojoties uz tautu tiesību vienlīdzības un pašnoteikšanās principa ievērošanu, un veikt citus atbilstošus pasākumus miera stiprināšanai pasaulē;

3. īstenot starptautisko sadarbību starptautisku ekonomiska, sociāla, kultūras un humanitāra rakstura problēmu risināšanā un cilvēktiesību un pamatbrīvību nodrošināšanas veicināšanā un sekmēšanā visiem cilvēkiem neatkarīgi no rases, dzimuma, valodas vai reliģiskās pārliecības;

4. būt par nāciju rīcības saskaņošanas centru šo kopējo mērķu sasniegšanai.

2. pants

1. Lai sasniegtu šo statūtu 1. pantā norādītos mērķus, organizācija un tās dalībvalstis rīkojas saskaņā ar turpmāk norādītajiem principiem.

2. Organizācija balstās uz visu tās dalībvalstu suverēnās līdztiesības principa.

3. Lai visas dalībvalstis iegūtu tiesības un priekšrocības, kas pienākas organizācijas dalībvalstīm, tās godprātīgi pilda visus pienākumus, ko tās uzņēmušās saskaņā ar šiem statūtiem.

4. Visas dalībvalstis risina savus starptautiskos strīdus ar miermīlīgiem līdzekļiem tā, lai neapdraudētu starptautisko mieru, drošību un taisnību.

5. Visas dalībvalstis apņemas savās starptautiskajās attiecībās atturēties no draudiem lietot spēku vai spēka lietošanas gan pret jebkuras valsts teritoriālo neaizskaramību vai politisko neatkarību, gan jebkurā citā veidā, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem.

6. Visas dalībvalstis sniedz organizācijai visu iespējamo palīdzību visās darbībās, ko tā veic saskaņā ar šiem statūtiem, un atturas no palīdzības sniegšanas jebkurai valstij, pret kuru Apvienoto Nāciju Organizācija veic preventīva vai piespiedu rakstura darbības.

7. Organizācija nodrošina, ka valstis, kuras nav Apvienoto Nāciju Organizācijas dalībvalstis, darbojas saskaņā ar šiem principiem tiktāl, cik tas ir nepieciešams starptautiskā miera un drošības uzturēšanai.

8. Nekas no šajos statūtos minētā nedod tiesības Apvienoto Nāciju Organizācijai iejaukties lietās, kas pēc savas būtības ietilpst jebkuras valsts iekšējā kompetencē, un neliek Apvienoto Nāciju Organizācijas dalībvalstīm šīs lietas nodot izskatīšanai saskaņā ar šiem statūtiem; tomēr šis princips neattiecas uz piespiedu līdzekļu lietošanu saskaņā ar VII nodaļu.

D pielikums. Romas statūtu priekšteči

Šajā pielikumā ir uzskaitīti *Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtu* ([487]) ("Romas statūti") priekšteči. Tie ir šādi:

— 1945. gada Londonas harta

— 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju nopietni pārkāpumi

— 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju kopējais 3. pants

— 1977. gada Ženēvas konvenciju I un II papildprotokols

— Apvienoto Nāciju Organizācijas *ad hoc* tribunāli

— 1948. gada Konvencija par genocīda nepieļaujamību

— noziegumi saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām.

1. Londonas harta

Ar Londonas hartu tika izveidots Nirnbergas Starptautiskais militārais tribunāls (SMT). SMT hartas 6. pantā, kas tika pievienota hartai ([488]), šādi noziegumi, kas ietilpst SMT jurisdikcijā, ir definēti šādi:

Starptautiskā militārā tribunāla hartas 6. pants

[..] Turpmāk uzskaitītās darbības vai jebkura no tām ir noziegumi, kas ietilpst tribunāla jurisdikcijā un par kuriem iestājas individuāla atbildība:

a) "Noziegums pret mieru": proti, agresīva kara vai bruņota konflikta plānošana, sagatavošana, uzsākšana vai vešana, pārkāpjot starptautiskos līgumus, nolīgumus vai garantijas, vai piedalīšanās kopīgā plānā vai sazvērestībā, lai izpildītu jebkuru no iepriekš minētā.

b) "Kara noziegumi": proti, kara likumu vai paražu pārkāpumi. Šādi pārkāpumi ir, bet ne tikai, slepkavība, slikta izturēšanās vai okupētās teritorijas civiliedzīvotāju vai personu, kas atrodas okupētajā teritorijā, izsūtīšana vergu darbā vai jebkādiem citiem nolūkiem, karagūstekņu vai personu slepkavība vai slikta izturēšanās pret viņiem jūrā, ķīlnieku nogalināšana, valsts vai privātā īpašuma izlaupīšana, pilsētu, mazpilsētu vai ciematu nepamatota iznīcināšana vai postīšana, kas nav pamatota ar militāru nepieciešamību;

([487]) Romas statūti, op. cit., fn. 164, plašāka informācija 3.3.1.1. sadaļā.
([488]) 1945. gada 8. augusta Nolīgums par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu un Starptautiskā militārā tribunāla harta, 82 UNTS 279, 1945. gada 8. augusts ("Londonas harta") (stājās spēkā 1945. gada 8. augustā), 2. pants.

c) "Noziegumi pret cilvēci": proti, slepkavība, iznīcināšana, paverdzināšana, izsūtīšana un citas necilvēcīgas darbības, kas veiktas pret civiliedzīvotājiem pirms kara vai kara laikā, vai vajāšana politisku, rasu vai reliģisku iemeslu dēļ, izdarot tribunāla jurisdikcijā esošu noziegumu vai saistībā ar to, neatkarīgi no tā, vai ir pārkāpti tās valsts tiesību akti, kurā noziegums izdarīts. [..]

2. 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju nopietni pārkāpumi

Katra no četrām 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām nosaka, ka tās augstajām līgumslēdzējām pusēm ir jāsauc pie atbildības un jāsoda personas, kas izdara vai pavēl izdarīt attiecīgās konvencijas **nopietnu pārkāpumu** ([489]). Nopietni pārkāpumi attiecas uz jebkuru no 18. tabulā uzskaitītajām darbībām, ja tās ir izdarītas pret personām vai īpašumu, ko aizsargā konvencija ([490]).

18. tabula. Četru 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju nopietni pārkāpumi

	Konvencija				Nopietni pārkāpumi
	I	II	III	IV	
1	✔	✔	✔	✔	Tīša slepkavība.
2	✔	✔	✔	✔	Spīdzināšana vai necilvēcīga apiešanās, ieskaitot bioloģiskus eksperimentus.
3	✔	✔	✔	✔	Lielu ciešanu vai nopietna kaitējuma tīša nodarīšana ķermenim vai veselībai.
4	✔	✔	✘	✔	Īpašuma nelikumīga un nepamatota izpostīšana plašā mērogā un piesavināšanās, ko nav noteikusi militāra nepieciešamība.
5	✘	✘	✔	✔	Aizsargājamo personu piespiešana kalpot ienaidnieka valsts spēkos.
6	✘	✘	✔	✔	tīša kara aizsargājamas personas tiesību uz taisnīgu un kvalificētu tiesvedību atņemšana.
7	✘	✘	✘	✔	Aizsargājamu personu nelikumīga deportācija vai pārvietošana, vai nelikumīga ieslodzīšana.
8	✘	✘	✘	✔	Ķīlnieku sagrābšana.

Katrs nopietns Ženēvas konvenciju pārkāpums ir kara noziegums Bēgļu konvencijas (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta un 1. panta F daļas a) punkta izpratnē.

Jāņem vērā, ka Ženēvas konvenciju noteikumi, tostarp tie, kas attiecas uz nopietniem pārkāpumiem, piemērojami tikai **starptautisku bruņotu konfliktu** (proti, bruņotu konfliktu starp valstīm) ([491]), izņemot šo konvenciju "kopējo 3. pantu", kas aizliedz noteiktas darbības **tāda bruņota konflikta gadījumā, kas nav starptautisks**.

([489]) Ženēvas konvencija (I) par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu, 75 UNTS 31, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī), 49. pants; Ženēvas konvencija (II) par jūras kara spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu katastrofās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu, 75 UNTS 85, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī), 50. pants; Ženēvas konvencija (III) par izturēšanos pret karagūstekņiem, 75 UNTS 135, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī), 129. p; Ženēvas konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā, 75 UNTS 287, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī), 146. pants.

([490]) ŽK (I), 50. pants; ŽK (II), 51. pants; ŽK (III), 130. pants; ŽK (IV), 147. pants.

([491]) Skatīt *ICTY* (apelācijas palāta), 2006. gada 2. oktobra spriedums, Prokurors pret Duško Tadić, IT-94-1-A, 81.–84. pants, kur apstiprināts, ka Ženēvas konvenciju "nopietno pārkāpumu" noteikumi ir piemērojami tikai starptautisku bruņotu konfliktu kontekstā.

3. 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju kopējais 3. pants

Ženēvas konvenciju kopējais 3. pants nosaka šādi:

Ženēvas konvenciju kopējais 3. pants

Pret personām, kuras tieši nepiedalās militārajās akcijās, tai skaitā personām no bruņoto spēku sastāva, kuras ir nolikušas ieročus, kā arī pret tām, kuras pārstājušas piedalīties militārajās akcijās slimību, ievainojumu, aizturēšanu vai jebkuru citu iemeslu, jebkuros apstākļos izturēsies humāni, bez jebkādas nelabvēlīgas diskriminācijas pēc rases ādas krāsas, reliģijas vai ticības, dzimuma, izcelsmes vai materiālā stāvokļa vai jebkuriem citiem līdzīgiem kritērijiem.

Šai nolūkā attiecībā pret iepriekš minētajām personām ir aizliegtas un jebkurā laikā un jebkurā vietā būs aizliegtas sekojošas darbības:

a) vardarbība pret dzīvību un veselību, it īpaši jebkura veida slepkavība, ievainošana, cietsirdīga apiešanās un spīdzināšana;

b) ķīlnieku ņemšana;

c) tāda vardarbība, kas aizskar personas cieņu, it īpaši pazemojoša un apkaunojoša izturēšanās;

d) soda mēra pasludināšana un soda izpildīšana bez iepriekšēja sprieduma, ko pasludinājusi atbilstošā veidā izveidota tiesa, ievērojot visas tiesiskās garantijas, kuru nepieciešamību atzinušas civilizētas tautas.

[..]

Jāatzīmē, ka ne visi Ženēvas konvenciju vai kara starptautisko tiesību un paražu pārkāpumi (turpmāk – "starptautiskās humanitārās tiesības" vai "starptautiskās tiesības bruņotu konfliktu gadījumā") uzskatāmi par noziegumiem saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. Tādējādi Bēgļu konvencijas pieņemšanas laikā 1951. gadā darbības, kas aizliegtas saskaņā ar kopējo 3. pantu, netika uzskatītas par kara noziegumiem. Tas jo īpaši attiecas uz to, ka kopējais 3. pants pirmo reizi paplašināja uz līgumiem balstīto starptautisko humanitāro tiesību piemērošanas jomu, iekļaujot arī lokāla rakstura bruņotus konfliktus, kas tradicionāli tika uzskatīti par tīri iekšēju lietu.

Tomēr starptautiskās humanitārās tiesības un, konkrētāk, kara noziegumu tiesības, pēdējās desmitgadēs ir ievērojami attīstījušās. Tagad ir pieņemts, ka kopējā 3. pantā izklāstītie noteikumi ir daļa no starptautiskajām paražu tiesībām ([492]) un ka šo noteikumu nopietns pārkāpums ir kara noziegums saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām ([493]). 1994. gadā darbības, kas aizliegtas ar kopējo 3. pantu lokāla rakstura bruņotu konfliktu gadījumā, Starptautiskā Kara noziegumu tribunāla Ruandai (*ICTR*) statūtos tika skaidri definētas kā

([492]) Starptautiskā Tiesa, 1986. gada 27. jūnija spriedums, Lieta, kas attiecas uz militārām un paramilitārām darbībām Nikaragvā un pret to (Nikaragva pret Amerikas Savienotajām Valstīm), ICJ Reports 1986, 218. punkts.
([493]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, Tadić, op. cit., fn. 491, 128.–134. punkts.

noziegumi, kas ietilpst šī tribunāla jurisdikcijā ([494]), lai gan tajā brīdī palika atvērts jautājums par to, vai šīs darbības bija kara noziegumi ([495]). Tomēr 1995. gadā *ICTY* apelācijas palāta spriedumā lietā *Tadić* pieņēma galīgo lēmumu, ka darbības, kas aizliegtas ar kopējo 3. pantu lokāla rakstura bruņotu konfliktu gadījumā, patiešām ir kara noziegumi ([496]). Lēmums lietā *Tadić* bija revolucionārs, jo tas noteica, ka **visi starptautisko humanitāro tiesību "smagie pārkāpumi" ir kara noziegumi** ([497]).

UNHCR izpratnē jēdziens "kara noziegumi" neattiecas uz **visiem** smagiem starptautisko humanitāro tiesību (SHT) pārkāpumiem lokāla rakstura bruņotos konfliktos, bet tikai uz tiem, kas atbilst *ICTY* lietā *Tadić* izklāstītajiem kritērijiem.

> Apelācijas palāta uzskata, ka ir lietderīgi precizēt nosacījumus, kas jāizpilda, lai varētu piemērot 3. pantu. Lai par nodarījumu varētu saukt pie atbildības starptautiskajā tribunālā saskaņā ar 3. pantu, ir jāizpilda šādas prasības:
>
> i) pārkāpumam ir jābūt starptautisko humanitāro tiesību normas pārkāpumam;
>
> ii) noteikumam pēc būtības ir jāatbilst paražu tiesībām vai, ja tas attiecas uz līguma tiesībām, ir jāievēro obligātie nosacījumi;
>
> iii) pārkāpumam ir jābūt "smagam", proti, tam ir jābūt svarīgas vērtības aizsargājoša noteikuma pārkāpumam, un pārkāpumam ir jāizraisa smagas sekas cietušajam. Tādējādi, piemēram, fakts, ka kaujinieks vienkārši piesavinās maizes klaipu okupētā ciematā, nebūtu uzskatāms par "starptautisku humanitāro tiesību smagu pārkāpumu", lai gan to var uzskatīt par Hāgas noteikumu 46. panta 1. punktā (un atbilstošajā starptautisko paražu tiesību noteikumā) noteiktā pamatprincipa pārkāpumu, saskaņā ar kuru jebkurai armijai, kura okupē ienaidnieka teritoriju, "jāciena privātīpašums";
>
> iv) par noteikumu pārkāpumu saskaņā ar paražu vai konvencionālajām tiesībām noteikumus pārkāpušajām personām jābūt individuālai kriminālatbildībai.
>
> No tā izriet, ka nav nozīmes tam, vai "smags pārkāpums" ir noticis starptautiska vai iekšēja bruņota konflikta kontekstā, ja ir izpildītas iepriekš noteiktās prasības ([498]).

4. Ženēvas konvenciju I un II papildprotokols

1977. gadā tika pieņemti divi Ženēvas konvenciju papildprotokoli (skatīt 19. tabulu).

([494]) *ICTR* statūti, pievienoti ANO Drošības padome, Rezolūcija 955(1994) (1994. gada 8. novembris) ANO dok. S/RES/955(1994), 4. pants. *ICTR* statūti vēlāk tika grozīti ar turpmākām ANO Drošības padomes rezolūcijām; skatīt 2010. gada 31. janvāra konsolidēto versiju.
([495]) Ģenerālsekretāra ziņojums saskaņā ar Drošības padomes Rezolūcijas 955 (1994) 5. punktu, 1995. gada 13. februāris, ANO Dok. S/1995/134, 11.–12. punkts.
([496]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, Tadić, op. cit., fn. 491, 128.–134. punkts.
([497]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, Tadić, op. cit., fn. 491, 94. punkts. Skatīt arī vispārīgāk J.-M. Henckaerts un L. Doswald-Beck, *Starptautiskās humanitārās paražu tiesības, I sējums: Noteikumi* (CUP, 2005, atkārtoti izdots ar labojumiem 2009. gadā); Noteikums Nr. 156, 569.–603. lpp. (pieejams arī SSKK, *Customary IHL Database*, 156. noteikums: Kara noziegumu definīcija).
([498]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, Tadić, op. cit., fn. 491, 94. punkts.

19. tabula. Ženēvas konvenciju I un II papildprotokols

I	1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols) ([499])
II	1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju papildprotokols par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols) ([500]);

I papildprotokols papildina Ženēvas konvenciju noteikumus un piemēro aizsardzību uz papildu personu kategorijām. Tajā noteikts, ka "starptautiska bruņota konflikta situācijas ietver bruņotus konfliktus, kuros tautas cīnās pret koloniālo kundzību un svešzemju okupāciju un pret rasistiskajiem režīmiem, izmantojot savas tiesības uz pašnoteikšanos" ([501]). Protokolā ir definēti arī papildu "smagi pārkāpumi" ([502]), kas kopā ar iepriekš minēto Ženēvas konvenciju "smagajiem pārkāpumiem" ir skaidri definēti kā "kara noziegumi" ([503]).

II papildprotokolā attīstīts un papildināts kopējais 3. pants. Tomēr tā piemērošanas joma attiecas tikai uz lokāla rakstura bruņotiem konfliktiem, kuros valsts ir viena no konflikta pusēm ([504]), savukārt kopējais 3. pants attiecas arī uz lokāla rakstura bruņotiem konfliktiem, kuros konflikts notiek tikai starp nevalstiskiem bruņotiem grupējumiem ([505]). 1995. gadā *ICTY* apelācijas palāta lietā *Tadić* lēma, ka daudzi II papildprotokola noteikumi ir kļuvuši par starptautisko paražu tiesību daļu un ka smagi šo noteikumu pārkāpumi ir kara noziegumi saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām ([506]). Noteikti II papildprotokola pārkāpumi *ICTR* ([507]) un *SCSL* ([508]) statūtos ir definēti kā noziegumi. Romas statūtos ir ietverts plašāks, lai gan joprojām nepilnīgs šādu noziegumu definīciju saraksts ([509]). Būtiski, ka Romas statūtos noteiks, ka šīs definīcijas attiecas uz lokāla rakstura bruņotiem konfliktiem, kuri norisinās kādas valsts teritorijā "ieilgušā bruņotā konfliktā starp likumīgo valdību un organizētām bruņotām grupām vai arī **šādu grupu starpā**" ([510]). Tādējādi Romas statūti atceļ II papildprotokolā ietverto ierobežojumu, ka valstij ir jābūt attiecīgā lokāla rakstura bruņotā konflikta pusei.

5. Apvienoto Nāciju Organizācijas *ad hoc* tribunāli

Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*) un Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls Ruandai (*ICTR*) ir "Apvienoto Nāciju Organizācijas *ad hoc* tribunāli". Tās bija pirmās starptautiskās krimināltiesību jurisdikcijas kopš Starptautiskā militārā

([499]) 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).
([500]) 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), 1125 UNTS 609, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).
([501]) I papildprotokols, op. cit., fn. 499, 1. panta 4. punkts.
([502]) I papildprotokols, op. cit., fn. 499, 11. panta 4. punkts un 85. panta 2. līdz 4. punkts.
([503]) I papildprotokols, op. cit., fn. 499, 85. panta 5. punkts.
([504]) II papildprotokols, op. cit., fn. 500, 1. panta 1. punkts.
([505]) Skatīt, piemēram, SSKK, *Komentārs par Pirmo Ženēvas konvenciju: Konvencija (I) par ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu aktīvajās armijās,* (CUP, 2016), 415. un 416. papildu atzīme (interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par Pirmo Ženēvas konvenciju).
([506]) *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, *Tadić*, op. cit., fn. 491, 177. punkts, lasīts kopā ar 128.–133. punktu.
([507]) ICTR statūti, op. cit., fn. 491, 4. pants.
([508]) Sjerraleones Speciālās tiesas statūti – pielikums Nolīgumam starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Sjerraleones valdību par Sjerraleones Speciālās tiesas izveidi, 2178 UNTS 137, 2002. gada 16. janvāris (stājās spēkā 2002. gada 12. aprīlī), 3. pants. Statūti nosaka Sjerraleones Speciālās tiesas (*SCSL*) jurisdikciju attiecībā uz smagiem noziegumiem pret civiliedzīvotājiem un ANO miera uzturētājiem, kas izdarīti pēc 1996. gada 30. novembra pilsoņu kara laikā Sjerraleonē, proti, noziegumiem pret cilvēci (2. pants), kara noziegumiem (3. un 4. pants) un dažādiem noziegumiem saskaņā ar Sjerraleones tiesību aktiem (5. pants). 2013. gadā *SCSL* tika slēgta un tās atlikušās funkcijas tika nodotas Atlikušai Sjerraleones Speciālajai tiesai (*RSCSL*): skatīt Nolīgums starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Sjerraleones valdību par Atlikušās Sjerraleones Speciālās tiesas izveidi, 2871 UNTS 333, 2010. gada 29. jūlijs, Ņujorka, 2010. gada 11. augusts, Frītauna (stājās spēkā 2012. gada 2. oktobrī).
([509]) Romas statūti, op. cit., fn. 164, 8. panta 2. punkta e) apakšpunkts, kas tieši neatsaucas uz II papildprotokolu, bet balstās uz dažādiem tiesību avotiem, tostarp II papildprotokolu, definējot tajā uzskaitītos noziegumus. Papildu informāciju skatīt 3.3.3. sadaļā.
([510]) Romas statūti, op. cit., fn. 164, 8. panta 2. punkta f) apakšpunkts (izcēlums pievienots).

tribunāla (SMT) ([511]). *ICTY* tika izveidots 1993. gadā, lai ierosinātu kriminālvajāšanu un sodītu atbilstīgi starptautiskajām tiesībām par smagajiem noziegumiem, kas tika pastrādāti konflikta laikā bijušajā Dienvidslāvijā, sākot no 1991. gada. *ICTR* tika izveidots 1994. gadā, lai ierosinātu kriminālvajāšanu un sodītu atbilstīgi starptautiskajām tiesībām par smagajiem noziegumiem, kas tika pastrādāti Ruandas teritorijā un tās kaimiņvalstīs laikposmā no 1994. gada 1. janvāra līdz 1994. gada 31. decembrim.

Atšķirībā no SMT, kas tika izveidots ar starptautisku līgumu, *ICTY* un *ICTR* tika izveidoti saskaņā ar ANO Drošības padomes rezolūcijām, pamatojoties uz ANO Statūtu VII nodaļu ([512]). To jurisdikcijā esošie noziegumi bija kara noziegumi, noziegumi pret cilvēci un genocīds, kā apkopots 20. tabulā.

20. tabula. Noziegumi, kas ietilpst *ICTY* un *ICTR* jurisdikcijā

Noziegumi	*ICTY* statūti	*ICTR* statūti
Genocīds	→ 4. pants (“Genocīds”).	→ 2. pants (“Genocīds”).
Kara noziegumi	→ 2. pants (“1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju nopietni pārkāpumi”). → 3. pants (“Kara likumu vai paražu pārkāpumi”), ko *ICTY* interpretējis kā visus starptautisko humanitāro tiesību “smagus pārkāpumus” neatkarīgi no tā, vai tie izdarīti saistībā ar **starptautisku bruņotu konfliktu** vai **lokāla rakstura bruņotu konfliktu** ([513]).	→ 4. pants (“Ženēvas konvencijām kopējā 3. panta un II papildprotokola pārkāpumi”).
Noziegumi pret cilvēci	→ 5. pants (“Noziegumi pret cilvēci”), bet tikai tad, ja tie izdarīti **starptautiska vai lokāla rakstura bruņota konflikta ietvaros.**	→ 3. pants (“Noziegumi pret cilvēci”), bet tikai tad, ja tie izdarīti **nacionālu, politisku, etnisku, rasu vai reliģisku iemeslu dēļ**.

ICTY un *ICTR* jurisprudence ir būtiska, un tai ir bijusi liela ietekme uz starptautisko krimināltiesību interpretāciju un attīstību, tostarp uz Starptautiskās Krimināltiesas veikto Romas statūtu interpretāciju. Abi tribunāli tagad ir darbību beiguši – *ICTY* slēdza 2017. gada 31. decembrī, savukārt *ICTR* – 2015. gada 31. decembrī. Viņu atlikušo darbu ir mantojis Starptautiskais Kara noziegumu tribunālu atlikušās jurisdikcijas mehānisms (*IRMCT*) ([514]). Tomēr šo tribunālu jurisprudence joprojām ir būtisks to noziegumu definīciju interpretācijas avots, uz kuriem attiecas KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkts. Piemēram, SKT ir sniegusi šādu pamatojumu atsaucei uz šo judikatūru, interpretējot terminus un izteicienus, kuri nav definēti Romas statūtu 7. pantā, kas definē “noziegumu pret cilvēci” šo statūtu izpratnē:

> [S]tatūtu 7. panta [..] noteikumu interpretācija pieprasa atsauci uz *ad hoc* tribunālu judikatūru, ciktāl šajā jurisprudencē identificēts attiecīgais paražu noteikums, saskaņā

([511]) Jāņem vērā, ka 1946. gadā Tokijā tika izveidots “Starptautiskais Tālo Austrumu militārais tribunāls”. Šī tribunāla harta, kaut arī balstīta Nirnbergas SMT hartā, tika izveidota nevis ar līgumu, bet gan ar sabiedroto spēku virspavēlnieka Duglasa Makartūra vienpusēju direktīvu. Papildu informāciju skatīt Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 10.–11. lpp., 30.–33. papildu atzīme.

([512]) *ICTY* statūti, pievienoti Ģenerālsekretāra ziņojumam saskaņā ar Drošības padomes Rezolūcijas 808 (1993) 2. punktu, 1993. gada 3. maijs, S/25704, tika pieņemti saskaņā ar ANO DP Rezolūciju 827(1993) (1993. gada 25. maijs) ANO Dok S/RES/827(1993). *ICTY* statūti vēlāk tika grozīti ar turpmākām ANO Drošības padomes rezolūcijām; skatīt 2009. gada septembra konsolidēto versiju. *ICTR* tika izveidots saskaņā ar ANO Drošības padomes 1994. gada 8. novembra Rezolūciju 955, op. cit., fn. 491.

([513]) Skatīt jo īpaši, *ICTY* (apelācijas palāta), 2001. gada 20. februāra spriedums, *Prokurors* pret *Zejnil Delalić un citi*, IT-96-21-A, 131.–133. punkts, papildinot *ICTY* (apelācijas palāta), 1995, Tadić, op. cit., fn. 491.

([514]) *IRMCT* tika izveidots īpašam nolūkam, lai pārņemtu *ICTY* un *ICTR* atlikušās funkcijas. Tas tika izveidots saskaņā ar ANO DP Rezolūciju 1966(2010) (2010. gada 22. decembris) ANO Dok. S/RES/1966(2010).

ar Vīnes konvencijas 31. panta 3. punkta c) apakšpunktu. Šajā sakarā jāatzīmē, ka sarunas par nozieguma pret cilvēci definīciju balstītas nepieciešamībā kodificēt esošās paražu tiesības ([515]).

Turklāt, piemēram, kā paskaidrots 3.3.3. sadaļā, Romas statūtos definētais kara noziegumu saraksts, lai gan ir izsmeļošs SKT jurisdikcijas vajadzībām, neietver visus kara noziegumus saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. Tāpēc *ad hoc* tribunālu jurisprudence var būt nozīmīga, identificējot un interpretējot tādu noziegumu definīciju saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām, kuri nav kodificēti Romas statūtos.

6. Konvencija par genocīda nepieļaujamību

Jāņem vērā, ka KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) apakšpunktā nav minēts genocīda noziegums. Šis noziegums, uz kuru attiecas īpašas prasības, kas to atšķir no kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, pirmo reizi starptautiskā instrumentā tika definēts 1948. gada Konvencijas par genocīda nozieguma nepieļaujamību un sodīšanu par to ("Konvencija par genocīdu") II pantā ([516]). Definīcija tika burtiski atkārtota *ICTY* un *ICTR* statūtos, un tajā ir norādīts:

Konvencija par genocīda nepieļaujamību, II pants

Šajā konvencijā ar genocīdu saprotama jebkura tālāk izklāstītā darbība, kas tiek izdarīta, lai pilnīgi vai daļēji iznīcinātu kādu nacionālu, etnisku, rasu vai reliģisku grupu kā tādu:

a) grupas locekļu nogalināšana;

b) nopietnu miesas bojājumu nodarīšana vai garīga kaitējuma radīšana šādas grupas locekļiem;

c) tīša tādu dzīves apstākļu radīšana šādai grupai, kas aprēķināta, lai to pilnīgi vai daļēji fiziski iznīcinātu;

d) pasākumu ieviešana, kuru mērķis ir novērst bērnu dzimšanu šādā grupā;

e) bērnu nodošana spaidu kārtā no vienas grupas otrai.

Kā noteikts Konvencijas par genocīdu I pantā, genocīdu var īstenot gan miera, gan kara laikā.

Rīcību, kas pielīdzināma genocīdam, var pielīdzināt arī kara noziegumam vai noziegumam pret cilvēci apstākļos, kad tiek izpildīti šo pēdējo noziegumu obligātie materiālie un subjektīvie elementi ([517]). Šādos apstākļos šāda rīcība nepārprotami ietilpst Bēgļu konvencijas

([515]) SKT (II pirmās instances palāta), 2014. gada 7. marta spriedums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, Prokurors pret Germain Katanga, ICC-01/04-01/07, 1100. punkts.

([516]) 78 UNTS 277, 1948. gada 9. decembris (stājās spēkā 1951. gada 12. janvārī).

([517]) Piemēram, SMT 1946. gada 1. oktobra spriedumā prāvā par Eiropas Ass valstu lielākajiem kara noziedzniekiem tika konstatēti daudzi fakti par ebreju iznīcināšanas aktiem, kas bija kara noziegumi un noziegumi pret cilvēci, kā noteikts SMT hartas 6. pantā, no kuriem daudzi vai visi mūsdienās neapstrīdami būtu arī genocīda noziegumi Konvencijas par genocīda nepieļaujamību II panta nozīmē; skatīt SMT (Nirnberga), 1996. gada 1. oktobra spriedums Lielāko kara noziedznieku prāva Starptautiskajā militārajā tribunālā: Nirnberga, 1945. gada 14. novembris–1946. gada 1. oktobris: I sēj. (Nirnberga, 1947), 171.–341. lpp. Jānorāda, ka iepriekš minētajā spriedumā nekur nav lietots vārds "genocīds", lai gan tas vienreiz tika lietots pirmstiesas apsūdzībā, kuras trešajā apsūdzības punktā ("kara noziegumi") iekļauts šāds paziņojums: "[Apsūdzētais] īstenoja apzinātu un sistemātisku genocīdu, proti, rasu un nacionālo grupu iznīcināšanu, vērstu pret atsevišķu okupēto teritoriju civiliedzīvotājiem nolūkā iznīcināt noteiktas rases un cilvēku kategorijas un nacionālās, rasu vai reliģiskās grupas, jo īpaši ebrejus, poļus, čigānus un citus." Vispārīgāk skatīt W.A. Schabas, *Genocide in International Law: The Crime of Crimes* ("Genocīds starptautiskajās tiesībās. Visu noziegumu noziegums") (2. izd., CUP, 2009), 13.–15. lpp., apgalvojot, ka genocīda noziegumi un noziegumi pret cilvēci, kaut arī atšķiras viens no otra, ir cieši saistīti.

(pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunkta un 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomā. Tomēr viedokļi dalās par to, vai genocīds pats par sevi ietilpst šo noteikumu piemērošanas jomā. Piemēram, vismaz divu dalībvalstu (Beļģijas un Francijas) tiesas un tribunāli ir atzinuši, ka genocīds **ietilpst** Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomā, jo, to ieskatā, tas ir noziegums pret cilvēci ([518]). *England and Wales Court of Appeal* (EWCA) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK) ir sniegusi mazāk viennozīmīgu vērtējumu un sprieda *obiter*, ka genocīds **"var"** ietekmēt Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomu ([519]). Viens komentētājs uzskata, ka genocīds pats par sevi **neietilpst** Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanas jomā. Viņš apgalvo, ka uz to tomēr attiecas izslēgšanas no bēgļa statusa pamats, jo to var kvalificēt kā "smagu nepolitisku noziegumu" Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punkta izpratnē vai kā darbību, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkta nozīmē ([520]).

7. Noziegumi saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām

SMT hartā un *ICTY* un *ICTR* statūtos nav definēti jauni noziegumi saskaņā ar starptautiskajām tiesībām ([521]). Ja tas būtu izdarīts, soda nepiemērošanas ar atpakaļejošu spēku princips būtu liedzis jebkuru no šajos tribunālos apsūdzētajām personām jebkad notiesāt, jo visi trīs tribunāli tika izveidoti, lai izskatītu agrāk izdarītus noziegumus. Jāņem vērā, ka Konvencija par noilguma neatzīšanu kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci neļauj šīs konvencijas pusēm noteikt laika ierobežojumus šajā konvencijā minēto noziegumu piemērojamībai ([522]).

Notiesāšana un sodīšana bija iespējama, jo SMT harta un *ICTY* un *ICTR* statūti noteica **attiecīgās tiesas vai tribunāla jurisdikciju attiecībā uz noziegumiem, kuri brīdī, kad tos apsūdzētais bija izdarījis, jau bija atzīti par noziegumiem saskaņā ar starptautiskajām tiesībām**. Tas izskaidro, piemēram, atšķirību starp *ICTY* jurisdikcijā esošo noziegumu pret cilvēci definīciju un *ICTR* jurisdikcijā esošo noziegumu pret cilvēci definīciju (skatīt 20. tabulu iepriekš, 185. lpp.). Abas definīcijas atspoguļoja noziegumu pret cilvēci definīciju starptautiskajās paražu tiesībās, taču abas definīcijas arī dažādos veidos ierobežoja definīcijas piemērošanu starptautiskajās paražu tiesībās. Piemēram, pēdējā pati par sevi neietver *ICTY* statūtu 5. panta prasību, ka attiecīgajām darbībām jābūt izdarītām bruņotā konfliktā, vai *ICTR* statūtu 3. panta prasību, ka visas attiecīgās darbības ir veiktas "nacionālu, politisku, etnisku, rasu vai reliģisku iemeslu dēļ" ([523]). Turklāt tā kā *ICTY* un *ICTR* jurisdikcija tika piemērota tikai noteiktā ģeogrāfiskā apgabalā, saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām noziegumu pret cilvēci iespējams izdarīt jebkur.

([518]) Commission permanente de recours des réfugiés (Pastāvīgā apelāciju padome bēgļu jautājumos, Beļģija), 2004. gada 19. marta lēmums, Nr. 03-2672/F1640/cd (anonīms Ruandas pilsonis); Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2018. gada 15. maija spriedums, M N, Nr. 11013546, 2. punkts. Šādu viedokli pauda arī *UNHCR*, *UNHCR*, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu, op. cit., fn. 156, 35. punkts.

([519]) England and Wales Court of Appeal (*EWCA*) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa), 2018. gada 26. aprīļa spriedums, Hany El-Sayed El-Sebat Youssef un N2 pret Secretary of State for the Home Department, [2018] *EWCA* Civ 933, 74. punkts (izcēlums pievienots).

([520]) A. Zimmermann (red), *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees – A Commentary* ("1951. gada Konvencija par bēgļa statusu – komentārs"), OUP, 2011), 595. lpp.

([521]) Ievērojiet, ka viedokļi joprojām dalās par to, vai – neskatoties uz SMT šī punkta argumentāciju tā 1946. gada 1. oktobra spriedumā – visi noziegumi, par kuriem ierosināta kriminālvajāšana saskaņā ar SMT hartu, to izdarīšanas brīdī jau bija krimināli sodāmi saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. Tomēr tā brīža situācija nav vairs aktuāla šobrīd, jo tā sauktie Nirnbergas principi tagad ir stingri nostiprinājušies kā starptautiskās paražu tiesības. Skatīt Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 8.–10. lpp., 25.–29. papildu atzīme.

([522]) Konvencija par noilguma neatzīšanu kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, 754 UNTS 73, 1968. gada 26. novembris (stājās spēkā 1970. gada 11. novembrī).

([523]) Jāņem vērā, ka viens nozieguma pret cilvēci **nosacījums** ir, ka attiecīgajai darbībai jābūt izdarītai "politisku, rasu, nacionālu, etnisku, kultūras, reliģisku, dzimuma [..] vai citu iemeslu dēļ". Skatīt Romas statūti, op. cit., fn. 164, 7. panta 1. punkta c) apakšpunkts.

Vispārīgāk runājot, ja līgumu tiesības ir saistošas tikai iesaistītajām valstīm, starptautiskās paražu tiesības ir saistošas visām valstīm. Tādējādi, ja noziegums ir definēts līgumā un ir noziedzīgs nodarījums arī saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām, personai, kura izdara šo noziegumu, ir kriminālatbildība saskaņā ar starptautiskajām tiesībām pat tad, ja valsts, kurā tā izdarījusi noziegumu, nav attiecīgā līgumslēdzēja puse ([524]).

Kā atzinusi Nīderlandes Valsts padome, ja starptautiskā līgumā ir definēts starptautisko humanitāro tiesību noteikums, bet šī noteikuma pārkāpums nav definēts kā kara noziegums, uz šo līgumu tomēr var atsaukties, piemērojot KD (pārstrādātās versijas) 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu, ja pārkāpums ir kara noziegums saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām. Attiecīgajā gadījumā imigrācijas valsts sekretārs atsaucās uz 1949. gada Ženēvas konvenciju kopējo 3. pantu attiecībā uz kara noziegumiem, kas izdarīti Afganistānā laikā no 1986. līdz 1992. gadam. Valsts padome uzskatīja, ka, cita starpā ņemot vērā *ICTY* apelācijas palātas lēmumu lietā *Tadić* (apskatīts 3. sadaļā), valsts sekretāram bija tiesības atsaukties uz kopējā 3. panta pārkāpumu ([525]).

([524]) No tā izriet universālās jurisdikcijas princips atbilstīgi starptautiskajām paražu tiesībām, saskaņā ar kuru visas valstis ir pilnvarotas saukt pie atbildības par noziegumiem saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām neatkarīgi no tā, kur noziegums izdarīts, kas bija upuri vai ir iespējams konstatēt jebkādu citu saikni ar apsūdzības valsti. Papildu informāciju skatīt Werle un Jessberger, op. cit., fn. 177, 23.–79. lpp., 213.–225. papildu atzīme.

([525]) Valsts padome (Nīderlande), 2005. gada 18. aprīļa lēmums, 200408765/1, NL:RVS:2005:AT4663, 2.4.2. punkts.

E pielikums. Primārie avoti

1. Eiropas Savienības tiesību akti

1.1 Primārie ES tiesību akti

Līgums par Eiropas Savienību (konsolidētā versija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī)) [2012] OV C 326/13.

Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija, kas grozīta ar Lisabonas līgumu (stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī)) [2012] OV C 326/47.

Eiropas Savienības Pamattiesību harta, (grozīta 2007. gada 12. decembrī (stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī)) [2007] OV C 303/01.

1.2. Sekundārie ES tiesību akti

Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP (2001. gada 27. decembris) par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, [2001] OV L 344/93, kas grozīta ar Padomes Lēmumu (KĀDP) 2016/1711 (2016. gada 27. septembris), OV LI 259/3; Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/2073 (2017. gada 13. novembris), OV LI 295/59, kas grozīts ar (skatīt konsolidēto versiju): Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/1711 (2016. gada 27. septembris), OV LI 259/3; Padomes Lēmums (KĀDP) 2017/2073 (2017. gada 13. novembris), OV LI 295/59.

Padomes pamatlēmums (2002. gada 13. jūnijs) par terorisma apkarošanu, [2002] OV L 164/3, kas grozīts ar Padomes pamatlēmumu 2008/919/TI (2008. gada 28. novembris), [2008] OV L 330/21.

Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par minimālajiem standartiem un statusu, lai trešo valstu pilsoņus vai bezvalstniekus atzītu par bēgļiem vai personām, kam kādā citā veidā vajadzīga starptautiska aizsardzība, un par sniegtās aizsardzības apjomu [2004] OV L 304/12.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, OV L 158/77, kas grozīta ar (skatīt konsolidēto versiju): Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis), OV L 141/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis), OV L 141/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) [2011] OV L 337/9.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija), [2013] OV L 180/60.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, [2016] OV L 65/1.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI, [2017] OV L88/6.

Padomes Lēmums (ES) 2018/889 (2018. gada 4. jūnijs) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu Eiropas Padomes Konvenciju par terorisma novēršanu [2018] OVL 159/1.

Padomes Lēmums (ES) 2018/890 (2018. gada 4. jūnijs) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu papildu protokolu pie Eiropas Padomes Konvencijas par terorisma novēršanu [2018] OVL 159/15.

Padomes Lēmums (KĀDP) 2019/1341 (2019. gada 8. augusts), ar ko atjaunina to personu, grupu un vienību sarakstu, kurām piemēro 2., 3. un 4. pantu Kopējā nostājā 2001/931/KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, un atceļ Lēmumu (KĀDP) 2018/1084 [2019] OV L 6/6.

Padomes Lēmums (KĀDP) 2018/20 (2020. gada 13. janvāris), ar ko atjaunina to personu, grupu un vienību sarakstu, kurām piemēro 2., 3. un 4. pantu Kopējā nostājā 2001/931/ KĀDP par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, un ar ko atceļ Lēmumu (KĀDP) 2019/134 [2020] OV L 81.

2. Starptautiskie līgumi ar vispārēju un reģionālu piemērošanas jomu

2.1. Apvienoto Nāciju Organizācija

Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti un Starptautiskās Tiesas Statūti 1945. gada 24. oktobris, 1 UNTS XVI (parakstīts Sanfrancisko 1945. gada 26. jūnijā).

Nolīgums par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu, 82 UNTS 279, 1945. gada 8. augusts (stājās spēkā 1945. gada 8. augustā). (Londonas harta)

Konvencija par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to, 78 UNTS 277, 1948. gada 9. decembris (stājās spēkā 1951. gada 12. janvārī).

Konvencija par bēgļa statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (stājās spēkā 1954. gada 22. aprīlī).

Protokols par bēgļu statusu, 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (stājās spēkā 1967. gada 4. oktobrī).

Starptautiskā konvencija par aparteīda noziegumu novēršanu un sodu par tiem, 1015 UNTS 243, 1973. gada 30. novembris (stājās spēkā 1976. gada 18. jūlijā).

Otrais Hāgas Protokols par kultūras mantojuma aizsardzību bruņota konflikta gadījumā, 2253 UNTS 172, 1999. gada 26. marts (stājās spēkā 2004. gada 9. martā).

Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem, 2149 UNTS 256, 1997. gada 15. decembris (stājās spēkā 2001. gada 23. maijā).

Starptautiskā Konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu, 3178 UNTS 197, 1999. gada 9. decembris (stājās spēkā 2002. gada 10. aprīlī).

Starptautiskā konvencija par kodolterorisma apkarošanu, 2445 UNTS 89, 2005. gada 13. aprīlis (stājās spēkā 2007. gada 7. jūlijā).

2.2. Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja

Ženēvas konvencija (I) par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu, 75 UNTS 31, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī).

Ženēvas konvencija (II) par jūras kara spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu katastrofās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu, 75 UNTS 85, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī).

Ženēvas konvencija (III) par izturēšanos pret karagūstekņiem, 75 UNTS 135, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī).

Ženēvas Konvencija (IV) par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā, 75 UNTS 287, 1949. gada 12. augusts (stājās spēkā 1950. gada 21. oktobrī).

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1 125 UNTS 3, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju Papildprotokols par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), 1125 UNTS 609, 1977. gada 8. jūnijs (stājās spēkā 1978. gada 7. decembrī).

2.3. Eiropas Padome

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS Nr. 005, 1950. gada 4. novembris (stājās spēkā 1953. gada 3. septembrī).

Eiropas konvencija par terorisma apkarošanu, ETS Nr. 90, 1977. gada 27. janvāris (stājās spēkā 1978. gada 4. augustā).

Eiropas Padomes Konvencija par terorisma novēršanu, ETS Nr. 196, 2005. gada 16. maijs (stājās spēkā 2007. gada 1. jūnijā).

Papildu protokols Eiropas Padomes Konvencijai par terorisma novēršanu, ETS Nr. 217, 2015. gada 22. oktobris (stājās spēkā 2017. gada 1. jūlijā).

3. Starptautisko krimināltiesu un tribunālu statūti

3.1. Nirnbergas Starptautiskais militārais tribunāls

Starptautiskā militārā tribunāla harta – pielikums Nolīgumam par Eiropas Ass valstu lielāko kara noziedznieku saukšanu pie atbildības un sodīšanu ("Londonas harta"), 82 UNTS 279, 1945. gada 8. augusts (stājās spēkā 1945. gada 8. augustā).

3.2. Apvienoto Nāciju Organizācijas *ad hoc* tribunāli

Atjauninātī Starptautiskā kara noziegumu tribunāla bijušajai Dienvidslāvijai statūti, kas pievienoti *Ģenerālsekretāra ziņojumam saskaņā ar Drošības padomes Rezolūcijas 808 (1993) 2. punktu*, 1993. gada 3. maijs, S/25704, pieņemti saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes Rezolūciju 827 (1993. gada 25. maijs) un vēlāk grozīti ar turpmākām Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām (2009. gada septembra konsolidētā versija).

Starptautiskā Ruandas kara noziegumu tribunāla statūti, kas pievienoti Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes 1994. gada 8. novembra Rezolūcijai 955 un vēlāk grozīti ar turpmākām Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām (2010. gada 31. janvāra konsolidētā versija).

Starptautiskā Kara noziegumu tribunālu atlikušās jurisdikcijas mehānisma statūti, kas pievienoti Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes 2010. gada 22. decembra Rezolūcijai 1966.

3.3. Sjerraleones Speciālā tiesa

Sjerraleones Speciālās tiesas statūti – pielikums Nolīgumam starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Sjerraleones valdību par Sjerraleones Speciālās tiesas izveidi, 2178 UNTS 137, 2002. gada 16. janvāris (stājās spēkā 2002. gada 12. aprīlī).

Atlikušās Sjerraleones Speciālās tiesas statūti – pielikums Nolīgumam starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Sjerraleones valdību par Atlikušās Sjerraleones Speciālās tiesas izveidi, 2871 UNTS 333, 2010. gada 29. jūlijs, Ņujorka, 2010. gada 11. augusts, Frītauna (stājās spēkā 2012. gada 2. oktobrī)

3.4. Starptautiskā Krimināltiesa (SKT)

Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti, 2187 UNTS 3, 1998. gada 17. jūlijs (stājās spēkā 2002. gada 1. jūlijā) (2011. gada konsolidētā versija).

Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu Dalībvalstu asambleja, Noziegumu elementi, Starptautiskās krimināltiesas *Romas statūtu pārskatīšanas konferences oficiālie ieraksti*, Kampala, 2010. gada 31. maijs–11. jūnijs (Starptautiskās Krimināltiesas publikācija, RC/11).

Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi, 2868 UNTS 195, 2010. gada 10. jūnijs (stājās spēkā 2012. gada 26. septembrī attiecībā uz Sanmarīno, 1 gadu pēc ratifikācijas instrumenta deponēšanas un attiecībā uz nākamajām dalībvalstīm – 1 gadu pēc to pieņemšanas vai ratifikācijas dokumentu deponēšanas).

Agresijas noziegumu grozījumi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos, 2922 UNTS 1, 2010. gada 11. jūnijs (stājās spēkā 2013. gada 8. maijā attiecībā uz Lihtenšteinu, 1 gadu pēc ratifikācijas instrumenta deponēšanas un attiecībā uz nākamajām dalībvalstīm – 1 gadu pēc to pieņemšanas vai ratifikācijas dokumentu deponēšanas).

SKT, Procedūras un pierādījumu noteikumi (2. izd., 2013).

Romas statūtu Dalībvalstu Asambleja, Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 8. panta grozījumi, ICC-ASP/16/Res.4, 2017. gada 14. decembris (stājās spēkā 2020. gada 2. aprīlī attiecībā uz Luksemburgu, pirmo dalībvalsti, 1 gadu pēc tās ratifikācijas instrumenta deponēšanas).

Romas statūtu Dalībvalstu Asambleja, Romas Starptautiskās Krimināltiesas jurisdikcijas sākšana attiecībā uz agresijas noziegumu, ICC-ASP/16/Res.5, 2017. gada 14. decembris (jurisdikcijas sākuma datums: 2018. gada 17. jūlijs).

4. Apvienoto Nāciju Organizācijas rezolūcijas

4.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padome

ANO Drošības padome, Rezolūcija 827 (1993) (1993. gada 25. maijs) ANO dok. S/RES/827(1993).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 955(1994) (1994. gada 8. novembris) ANO dok. S/RES/955(1994).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1267(1999) (1999. gada 15. oktobris) ANO dok. S/RES/1267(1999).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1333(2000) (2000. gada 19. decembris) ANO dok. S/RES/1333(2000).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1368(2001) (2001. gada 12. septembris) ANO dok. S/RES/1368(2001).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1373(2001) (2001. gada 28. septembris) ANO dok. S/RES/1373(2001).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1377(2001) (2001. gada 12. novembris) ANO dok. S/RES/1377(2001).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1390(2002) (2002. gada 16. janvāris) ANO dok. S/RES/1390(2002).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1452(2002) (2002. gada 20. decembris) ANO dok. S/RES/1452(2002).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1456(2003) (2003. gada 20. janvāris) ANO dok. S/RES/1456(2003).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1540(2004) (2004. gada 28. aprīlis) ANO dok. S/RES/1540(2004).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1566(2004) (2004. gada 8. oktobris) ANO dok. S/RES/1566(2004).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1624(2005) (2005. gada 14. septembris) ANO dok. S/RES/1624(2005).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 1966(2010) (2010. gada 22. decembris) ANO dok. S/RES/1966(2010).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2133(2014) (2014. gada 27. janvāris) ANO dok. S/RES/2133(2014).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2178(2014) (2014. gada 24. septembris) ANO dok. S/RES/2178(2014).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2253(2015) (2015. gada 17. decembris) ANO dok. S/RES/2253(2015).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2368(2017) (2017. gada 20. jūlijs) ANO dok. S/RES/2368(2017).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2370(2017) (2017. gada 2. augusts) ANO dok. S/RES/2370(2017).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2388(2017) (2017. gada 21. septembris) ANO dok. S/RES/2388(2017).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2396(2017) (2017. gada 21. decembris) ANO dok. S/RES/2396(2017).

ANO Drošības padome, Rezolūcija 2427(2018) (2018. gada 9. jūlijs) ANO dok. S/RES/2427(2018).

4.2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja

ANO ĢA, Nirnbergas tribunāla hartā atzīto starptautisko tiesību principu apstiprināšana, 1946. gada 11. decembris, A/RES/95 (I).

ANO ĢA, Palestīna – ANO vidutāja progresa ziņojums, 1948. gada 11. decembris, A/RES/194 (III).

ANO ĢA, Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 1948. gada 11. decembris, A/RES/217 (III) A.

ANO ĢA, Palīdzība palestīniešu bēgļiem, 1949. gada 8. decembris, A/RES/302 (IV).

ANO ĢA, Humānā palīdzība, 1967. gada 4. jūlijs, A/RES/2252 (ES-V).

ANO ĢA, Agresijas definīcija (1974. gada 14. decembris), A/RES/3314(XXIX).

ANO ĢA, Palīdzība palestīniešu bēgļiem, 2018. gada 7. decembris, A/RES/73/ 92..

ANO ĢA, Personas, kas pārvietotas 1967. gada un vēlāku karadarbību rezultātā, 2018. gada 7. decembris, A/RES/73/93.

5. Judikatūra

5.1. Eiropas Savienības Tiesa

5.1.1. Spriedumi

EST (virspalāta), 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P, Kadi un Al Barakaat International Foundation pret Padomi un Komisiju, EU:C:2008:46.

EST, 2009. gada 2. decembra spriedums lietā C-89/08 P, Eiropas Komisija pret Īriju u. c., EU:C:2018:742.

EST, 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā C-31/09, Nawras Bolbol pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, EU:C:2018:351.

EST (virspalāta) 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, Bundesrepublik Deutschland pret B un D, EU:C:2009:285.

EST, 2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-277/11, MM pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland un Attorney General, EU:C:2014:744.

EST (virspalāta) 2012. gada 9. decembra spriedumu lietā C-364/11, Mostafa Abed El Karem El Kott u. c. pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, EU:C:2012:826.

EST (virspalāta), 2013. gada 4. jūnija spriedums lietā C-300/11, ZZ pret Secretary of State for the Home Department, EU:C:2013:363.

EST, 2014. gada 30. janvāra spriedums lietā C-285/12, Aboubacar Diakité pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, EU:C:2014:39.

EST, 2014. gada 8. maija spriedums lietā C-604/12, HN pret Minister for Justice, Equality, Law Reform, Ireland un Attorney General, EU:C:2014:302.

EST, 2015. gada 26. februāra spriedums lietā C-472/13, Andre Lawrence Shepherd pret Bundesrepublik Deutschland, EU:C:2010:117.

EST 2015. gada 24. jūnija spriedums lietā C373/13, HT pret Land Baden-Württemberg, EU:C:2018:413.

EST (virspalāta), 2010. gada 5. aprīļa spriedums apvienotajās lietās C-404/15 un C-659/15, Pál Aranyosi un Robert Căldăraru, EU:C:2016:198.

EST (virspalāta), 2017. gada 31. janvāra spriedums lietā C-573/14, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides pret Mostafa Lounani, EU:C:2010:71.

EST, 2017. gada 9. februāra spriedums lietā C- 560/14, M pret Minister for Justice and Equality, Ireland, Attorney General, ECLI:EU:C:2017:101.

EST (virspalāta), 2017. gada 14. marta spriedums lietā C-158/14, A, B, C, D pret Minister van Buitenlandse Zaken, EU:C:2017:202.

EST 2017. gada 18. oktobra spriedums lietā C-662/17, EG pret Republika Slovenija, EU:C:2018:847.

EST (virspalāta), 2018. gada 2. maija spriedums apvienotajās lietās C-331/16 un C-366/16, K pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie un H.F. pret Belgische Staat, EU:C:2018:296.

EST (virspalāta), 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā C-585/16, Serin Alheto pret Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite, EU:C:2018:584.

EST (virspalāta), 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā C-216/18 PPU, LM, EU:C:2018:586.

EST (virspalāta), 2018. gada 25. jūlija spriedums lietā C-220/18 PPU, ML, EU:C:2018:589.

EST 2018. gada 13. septembra spriedums lietā C-369/17, Shajin Ahmed pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, EU:C:2018:713.

EST (virspalāta) 2019. gada 14. maija spriedums apvienotajās lietās C-391/16, C-77/17 un C-77/17, M pret Ministerstvo vnitra un X un X pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, EU:C:2019:402.

EST, Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, iesniegts 2019. gada 3. jūlijā, C-507/19, Vācijas Federatīvā Republika pret XT.

5.1.2. Ģenerāladvokātu secinājumi

Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2010. gada 4. martā lietā C-31/09, Nawras Bolbol pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, EU:C:2010:119.

Ģenerāladvokāta *Mengozzi* secinājumi, sniegti 2010. gada 1. jūnijā apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09, Bundesrepublik Deutschland pret B un D, EU:C:2010:302.

Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2014. gada 11. novembrī lietā C-472/13, *Andre Lawrence Shepherd pret Bundesrepublik Deutschland*, EU:C:2010:2360.

Ģenerāladvokātes *Sharpston* secinājumi, kas sniegti 2016. gada 31. maijā lietā C-573/14, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides pret Mostafa Lounani, EU:C:2010:380.

5.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT)

ECT (Lielā palāta), 2005. gada 30. jūnija spriedums lietā Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi pret Īriju, iesniegums Nr. 45036/98,

ECT, 2008. gada 28. februāra spriedums lietā Saadi pret Itāliju, iesniegums Nr. 37201/06.

ECT (Lielā palāta), 2009. gada 19. februāra spriedums, *A un citi pret Apvienoto Karalisti*, iesniegums Nr. 3455/05.

ECT, 2018. gada 17. maija spriedums, Ljatifi pret bijušo Dienvidslāvijas Republiku Maķedoniju, iesniegums Nr. 19017/16.

5.3. Starptautiskā krimināltiesa un citi starptautiskie krimināltribunāli

5.3.1. Starptautiskā krimināltiesa

SKT (II pirmstiesas palāta), 2009. gada 15. jūnija lēmums, Situācija Centrālāfrikas Republikā, Prokurors pret Jean-Pierre Bemba Gombo, Lēmums saskaņā ar Romas statūtu 61. panta 7. punkta a) un b) apakšpunktu par apsūdzībām, ko prokurors cēlis pret *Jean-Pierre Bemba Gombo*, ICC-01/5-01/08.

SKT (III pirmstiesas palāta), 2011. gada 15. novembris, Lēmums saskaņā ar Romas statūtu 15. pantu par atļauju veikt izmeklēšanu attiecībā uz situāciju Kotdivuāras Republikā, ICC/02-11.

SKT (I pirmstiesas palāta), 2011. gada 16. decembra lēmums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, Prokurors pret Callixte Mbarushimana, Lēmums par apsūdzību apstiprināšanu, ICC-01/04-01/10.

SKT (I pirmās instances palāta), 2012. gada 14. marta spriedums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, Prokurors pret Thomas Lubanga Dyilo, ICC-01/04-01/06.

SKT (II pirmās instances palāta), 2014. gada 7. marta spriedums, Situācija Kongo Demokrātiskajā Republikā, Prokurors pret Germain Katanga, ICC-01/04-01/07.

SKT (III pirmās instances palāta), 2016. gada 21. marta spriedums, Situācija Centrālāfrikas Republikā, Prokurors pret Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08.

SKT (apelācijas palāta), 2018. gada 8. jūnija spriedums, Situācija Centrālāfrikas Republikā, Prokurors pret Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08 A.

5.3.2. Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls Ruandai (*ICTR*)

ICTR (I pirmās instances palāta), 2000. gada 27. janvāra spriedums, Prokurors pret Alfred Musema, ICTR-96-13-A.

ICTR (apelācijas palāta), 2001. gada 1. jūnija spriedums, Prokurors pret Jean-Paul Akayesu, ICTR-96-4-A.

5.3.3. Starptautiskais Kara noziegumu tribunāls bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*)

ICTY (apelācijas palāta), 1995. gada 2. oktobra lēmums, Prokurors pret Duško Tadić*,* IT-94-1-A.

ICTY (pirmās instances palāta), 1998. gada 10. decembra spriedums, Prokurors pret Anto Furundžija, IT- 95-17/1 T.

ICTY (apelācijas palāta), 1999. gada 15. jūlija spriedums, *Prokurors pret Duško Tadić*, IT-94-1-A.

ICTY (apelācijas palāta), 2001. gada 20. februāra spriedums, Prokurors pret Zejnil Delalić un citi, IT- 96- 21-A.

ICTY (pirmās instances palāta), 2001. gada 22. februāra spriedums, Prokurors pret Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac un Zoran Vukovic*,* IT-96-23-T un IT-96-23/1-T.

ICTY (apelācijas palāta), 2004. gada 29. jūlija spriedums, Prokurors pret Tihomior Blaškić, IT-95-14-A.

ICTY (pirmās instances palāta), 2005. gada 31. janvāra spriedums, Prokurors pret Pavle Strugar, IT-01-42-A.

ICTY (apelācijas palāta), 2006. gada 30. novembra spriedums, Prokurors pret Stanislav Galić, IT-98-29-A.

ICTY (apelācijas palāta), 2007. gada 3. aprīļa spriedums, Prokurors pret Brđanin, IT-99-36.

ICTY (apelācijas palāta), 2014. gada 23. janvāra spriedums, Prokurors pret Šainović, Pavković, Lazarević un Lukić, IT-05-87-A.

2.1.1. Sjerraleones Speciālā tiesa

SCSL (apelācijas palāta), 2014. gada 31. maija lēmums, Prokurors pret Sam Hinga Norman, SCSL-04-14-AR72(E).

5.4. Starptautiskā Tiesa

Starptautiskā Tiesa, 1986. gada 27. jūnija spriedums, Lieta, kas attiecas uz militārām un paramilitārām darbībām Nikaragvā un pret to (Nikaragva pret Amerikas Savienotajām Valstīm), ICJ Reports 1986.

5.5. Dalībvalstu tiesas un tribunāli

5.5.1. Austrija

Konstitucionālā tiesa (Austrija), 2011. gada 13. decembra spriedums, U1907/10 (kopsavilkums angļu valodā).

5.5.2. Beļģija

Commission permanente de recours des réfugiés (Pastāvīgā apelāciju padome bēgļu jautājumos, Beļģija), 2004. gada 19. marta lēmums, Nr. 03-2672/F1640/cd (anonīms Ruandas pilsonis), (franču valodā).

Raad voor Vreemdelingenbetwistingen/Conseil du contentieux des étrangers (Ārvalstnieku tiesvedību padome, Beļģija), 2008. gada 30. septembra lēmums, Nr. 16.779 (nīderlandiešu valodā).

Raad voor Vreemdelingenbetwistingen/Conseil du contentieux des étrangers (Ārvalstnieku tiesvedību padome, Beļģija), 2017. gada 31. jūlija lēmums, Nr. 190.280 (*UNHCR* kopsavilkums angļu valodā).

5.5.3. Čehija

Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2007. gada 20. jūnija spriedums, R.K. pret Iekšlietu ministriju, 6 Azs 142/2006-58 (EDAL lietas kopsavilkums).

Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2010. gada 7. septembra lēmums, A.S. pret Iekšlietu ministriju (čehu valodā), 4 Azs 60/2007-119.

Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2011. gada 29. marta spriedums, J.S.A. pret Iekšlietu ministriju (čehu valodā), 6 Azs 40/2010-70.

Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2011. gada 31. marta lēmums, A.S. pret Iekšlietu ministriju (čehu valodā), 4 Azs 60/2007-136.

Augstākā administratīvā tiesa (Čehijas Republika), 2012. gada 2. augusta lēmums, R.H. pret Iekšlietu ministriju (čehu valodā), 5 Azs 2/2012-49.

5.5.4. Somija

Augstākā administratīvā tiesa (Somija), 2014. gada 18. februāra spriedums, 497 KHO:2014:35 (somu valodā).

5.5.5. Francija

Valsts padome (Francija), 2011. gada 4. maija spriedums, M. A, iesniegums Nr. 320910, FR:CESSR:2011:320910.20110504 (kopsavilkums angļu valodā).

Valsts padome (Francija), 2016. gada 18. janvāra spriedums, M. X, iesniegums Nr. 255091 (franču valodā), FR:CESSR:2006:255091.20060118.

Valsts padome (Francija), 2017. gada 7. jūnija spriedums, Mme B (franču valodā), iesniegums Nr. 396261, FR:CECHR:2017:396261.20170607.

Valsts padome (Francija), 2018. gada 11. aprīļa spriedums, *M. A*, iesniegums Nr. 402242, FR:CECHR:2018:402242.20180411 (kopsavilkums angļu valodā).

Valsts padome (Francija), 2018. gada 11. aprīļa spriedums, M. A, iesniegums Nr. 410897, FR:CECHR:2018:410897.20180411.

Valsts padome (Francija), 2019. gada 28. februāra spriedums, M. A. (Franču valodā), Nr. 414821 A, ECLI:FR:CECHR:2019:414821.20190228.

Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2014. gada 7. oktobris, M. B. (franču valodā), Nr. 13003572 C+.

Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2015. gada 26. februāra spriedums, M. K. (franču valodā), Nr. 09018932 C+.

Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2015. gada 27. februāra spriedums, M. BA (franču valodā), Nr. 11015942.

Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2017. gada 20. aprīļa spriedums, M. K. (franču valodā), Nr. 12033163.

Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2018. gada 15. februāra spriedums, M. G. (franču valodā), Nr. 14020621 C.

Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2018. gada 15. maija spriedums lietā M. N. (Franču valodā), Nr. 11013546.

Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija), 2018. gada 3. jūlija spriedums, Mme A.A. (franču valodā), Nr. 17021233.

Nacionālā patvēruma tiesību tiesa (Francija) 2019. gada 20. februāra spriedums, M. G. (franču valodā), Nr. 14033102.

Nacionālā Patvēruma tiesību tiesa (Francija) (virspalāta), 2019. gada 25. jūnija spriedums, Mme I (franču valodā), Nr. 180287385.

Bēgļu apelācijas padome (Francija), 2007. gada 25. janvāra lēmums, M S, Nr. 552944, Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'Etat et de la Cour nationale du droit d'asile, Année 2007, 2008, 99.–100. lpp.

5.5.6. Vācija

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 1975. gada 1. jūlija spriedums, 1 C 44.68, *Buchholz* 402.24. 28. punkts, AuslG No 9.

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2008. gada 14. oktobra spriedums, *BVerwG* 10 C 48.07, DE:BverwG:2008:141008B10C48.07.0.

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2008. gada 25. novembra spriedums, *BverwG* 10 C 46.07.

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2009. gada 24. novembra spriedums, *BverwG* 10 C 24.08, DE:BverwG:2009:241109U10C24.08.0 (kopsavilkums angļu valodā).

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2010. gada 16. februāra spriedums, *BverwG* 10 C 7.09, DE:BverwG:2010:160210U10C7.09.0.

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 31. marta spriedums, *BverwG* 10 C 2.10, DE:BverwG:2011:310311U10C2.10.0.

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 7. jūlija spriedums, *BverwG* 10 C 26.10, DE:BverwG:2011:070711U10C26.10.0

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2011. gada 7. jūlija spriedums, *BverwG* 10 C 27.10, DE:BverwG:2011:070711U10C27.10.0

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2012. gada 4. septembra spriedums, *BverwG* 10 C 13.11, DE:BverwG:2012:040912U10C13.11.0 (kopsavilkums angļu valodā).

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2013. gada 19. novembra spriedums, *BverwG* 10 C 26.12, DE:BverwG:2013:191113U10C26.12.0.

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019. gada 25. aprīļa spriedums, *BverwG* 1 C 28.18, DE:BverwG:2019:250419U1C28.18.0,

Federālā Administratīvā tiesa (Vācija), 2019. gada 14. maija spriedums, *BverwG* 1 C 5.18, BverwG:2019:140519B1C5.18.0.

5.5.7. Grieķija

Valsts padome (Grieķija), Lēmums 19694/2018, 2018. gada 21. augusts, (kopsavilkums angļu valodā).

5.5.8. Īrija

High Court (Ireland) (Augstā tiesa, Īrija), 2011. gada 5. maija spriedums lietā A B pret Refugee Appeals Tribunal and Minister of Justice, Equality and Law Reform [2011] IEHC 198.

5.5.9. Nīderlande

Valsts padome (Nīderlande), 2004. gada 2. jūnija spriedums, 200308845 (nīderlandiešu valodā), ECLI:NL:RVS:2004:AP2043.

Valsts padome (Nīderlande), 2004. gada 23. jūlija spriedums, 200402639, (nīderlandiešu valodā), ECLI:NL:RVS:2004:AQ5615.

Valsts padome (Nīderlande), 2005. gada 18. aprīļa lēmums, 200408765/1 (nīderlandiešu valodā), NL:RVS:2005:AT4663.

Valsts padome (Nīderlande), 2009. gada 30. decembra lēmums, 200902983/1/V1 (nīderlandiešu valodā), NL:RVS:2009:BK8653.

Valsts padome (Nīderlande), 2014. gada 15. oktobra lēmums, 201405219/1/V1 (nīderlandiešu valodā), NL:RVS:2014:3833.

Valsts padome (Nīderlande), 2016. gada 17. maija lēmums, 201506251/1/V1 (nīderlandiešu valodā), ECLI:NL:RVS:2016:1441.

Valsts padome (Nīderlande), 2018. gada 21. augusta spriedums, 201803118/1/V2, (nīderlandiešu valodā), ECLI:NL:RVS:2018:2813.

Valsts padome (Nīderlande), 2019. gada 19. februāra lēmums, 201708043/1/V1 (nīderlandiešu valodā), ECLI:NL:RVS:2019:556.

5.5.10. Apvienotā Karaliste

House of Lords (UK) (Lordu palāta, AK), 1996. gada 22. maija spriedums, T. pret Immigration Officer [1996] UKHL 8.

House of Lords (UK) (Lordu palāta, AK), 2009. gada 18. februāra spriedums lietā RB (Alžīrija) u. c. un OO (Jordānija) pret Secretary of State for the Home Department, [2012] UKHL 10.

Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2010. gada 17. marta spriedums, JS (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department, [2010] UKSC 15.

Supreme Court (UK) (Augstākā tiesa, AK), 2012. gada 21. novembra spriedums lietā Al-Sirri pret Secretary of State for the Home Department; DD (Afganistāna) pret Secretary of State for the Home Department, [2012] UKSC 54.

England and Wales Court of Appeal (UK) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK), 2013. gada 30. jūlija spriedums, CM (Zimbabve) pret Secretary of State for the Home Department [2013] EWCA Civ 1303.

England and Wales Court of Appeal (UK) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK), 2015. gada 14. oktobra spriedums AH (Alžīrija) pret Secretary of State for the Home Department, [2015] EWCA Civ 1003.

England and Wales Court of Appeal (UK) (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, AK), 2018. gada 26. aprīļa spriedums, Hany El-Sayed El-Sebat Youssef un N2 pret Secretary of State for the Home Department, [2018] EWCA Civ 933.

Immigration Appeal Tribunal (UK) (Imigrācijas apelācijas tribunāls, AK), 2004. gada 7. maija spriedums, KK (1. panta F daļas c) apakšpunkts) [2004] UKIAT 101.

Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber, UK) (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2012. gada 2. februāra spriedums, MT (1. panta F daļas a) punkts – atbalstīšana un līdzdalība) Zimbabve, [2012] UKUT 00015(IAC).

Upper Tribunal (Immigration Asylum Chamber, UK) (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2012. gada 17. aprīļa spriedums, CM (1. panta F daļas a) punkts – vadītāja pavēles) Zimbabve, [2012] UKUT 00236(IAC).

Upper tribunal (UK) (Administratīvā virstiesa, AK), 2013. gada 31. janvāra spriedums, CM (EM valsts vadlīnijas, izpaušana) Zimbabve CG, [2012] UKUT 00059(IAC).

Upper tribunal (UK) (Administratīvā virstiesa, AK), 2013. gada 25. jūlija spriedums, AH (1. panta F daļas b) apakšpunkts – "smags") Alžīrija pret Secretary of State for the Home Department, [2013] UKUT 382.

Upper tribunal (UK) (Administratīvā virstiesa, AK), 2016. gada 2. marta spriedums, Hany Youssef pret Secretary of State for the Home Department, [2016] UKUT 00137 (IAC).

Upper tribunal (UK) (Administratīvā virstiesa, AK), 2016. gada 18. maija spriedums, TG (Direktīvu un noteikumu mijiedarbība) *Ķīna* pret *Secretary of State for the Home Department*, [2016] UKUT 00374 (IAC).

Upper Tribunal (Immigration Asylum Chamber, UK) (Administratīvā virstiesa, Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, AK), 2016. gada 22. jūlija spriedums, AB (1. panta F daļas a) punkts – aizstāvība – spaidi) Irāna, [2016] UKUT 00376 (IAC).

Upper tribunal (UK) (Administratīvā virstiesa, AK), 2019. gada 14. maija spriedums, AAS u. c. pret Secretary of State for the Home Department, AA/08375/2011 u. c.

5.6. Valstu, kas nav dalībvalstis, tiesas un tribunāli

5.6.1. Kanāda

Supreme Court (Canada) (Kanādas Augstākā tiesa), 1998. gada 4. jūnija spriedums, Veluppillai Pushpanathan pret Minister of Citizenship and Immigration [1998] 1 SCR 982.

Supreme Court (Canada) (Kanādas Augstākā tiesa), 2013. gada 19. jūlija spriedums, Ezokola pret Kanādu (Citizenship and Immigration), SCC 40, [2013] 2 SCR 678.

Supreme Court (Canada) (Kanādas Augstākā tiesa), 2014. gada 30. oktobra spriedums, Febles pret Kanādu (Citizenship and Immigration) [2014] 3 SCR 431.

Federal Court of Canada (Kanādas Federālā tiesa), 1993. gada 4. novembra spriedums, Sivakumar pret Kanādu (Minister of Employment and Immigration), 1993 CanLII 3012 (FCA), [1994] 1 FC 433.

5.6.2. Jaunzēlande

Supreme Court (New Zealand) (Jaunzēlandes Augstākā tiesa), 2010. gada 27. augusta spriedums, The Attorney General (Minister of Immigration) pret Tamil X un Refugee Status Appeals Authority, [2010] NZSC 107.

F pielikums. Metodika

"Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants. Juridiskā analīze" pirmais izdevums tika publicēts 2016. gada janvārī. 2018. gadā saskaņā ar īpašu līgumu, ar kuru tiek īstenots pakalpojumu pamatlīgums (*FWC*) *EASO*/2017/589, Starptautiskā Bēgļu un migrācijas tiesnešu asociācija (*IARMJ-Europe*) ([526]) pārskatīja pirmo juridiskās analīzes izdevumu un tam pievienotās norādes tiesnešu apmācībai (*JTGN*). Pamatojoties uz atsauksmēm un pirmā izdevuma satura analīzi, kā arī ņemot vērā konstatējumus par galvenajām likumdošanas un jurisprudences norisēm kopš tā publicēšanas, *IARMJ* sagatavoja pārskata ziņojumu. Šajā ziņojumā ir sniegti ieteikumi *EASO* attiecībā uz materiālu atjaunināšanu. 2019. gada 3. jūlijā *IARMJ* un *EASO* noslēdza īpašu līgumu, saskaņā ar kuru *IARMJ* tika uzdots atjaunināt juridisko analīzi, tostarp atsevišķi pievienotu judikatūras apkopojumu, un *JTGN*, pamatojoties uz pārskatīšanas ziņojumā sniegtajiem ieteikumiem.

IARMJ redaktoru komandas pārskatīšanas un atjaunināšanas apakškomiteja (*RUS*), kuras sastāvā ir tikai tiesneši un tribunālu pārstāvji ar pieredzi patvēruma tiesību jomā un/vai tiesu un tribunālu pārstāvju apmācībā no visām Eiropas Savienības dalībvalstīm un asociētajām valstīm, izvēlējās un iecēla divus pētniekus. Viņiem tika uzdots atjaunināt juridisko analīzi un *JTGN*. Didaktikas eksperti sniedza redakcionālu atbalstu un sagatavoja jurisprudences apkopojumu un pielikumus. Viņu darbs tika veikts *RUS* uzraudzībā un vadībā. *RUS* tika izveidota nolūkā nodrošināt tiesu neatkarības principa integritāti, kā arī lai garantētu, ka tiesu apmācības materiāli tiesu un tribunālu pārstāvjiem tiktu izstrādāti un iesniegti atbilstīgi tiesu iestāžu norādījumiem. *RUS* sniedza norādījumus par mācību materiālu atjaunināšanu un pieņēma jebkādus lēmumus attiecībā uz materiālu struktūru, formātu, stilu un saturu.

Piesaistīto pētnieku uzdevums bija veikt pētījumus saskaņā ar *RUS* sniegto "pētniecības metodiku" un sagatavot atjaunināto jaunu juridiskās analīzes izdevumu ar pielikumiem un *JTGN* atbilstīgi darba uzdevumā sniegtajiem norādījumiem. Katram pētniekam un didaktikas ekspertam bija jāievēro darba grafiks un jāizstrādā publikāciju standarta projekta materiāli atbilstīgi dokumentam *EASO profesionālās attīstības sērijai tiesu un tribunālu pārstāvjiem. Stila ceļvedis*. Viņu uzdevums bija vienmēr atcerēties, ka sagatavotie materiāli ir paredzēti tiesnešiem un tribunālu pārstāvjiem. Jo īpaši viņiem bija jāņem vērā, ka tiesnešu un tribunālu pārstāvju profesionālās attīstības galvenais princips ir tiesnešu neatkarība un ka viņiem vienmēr ir svarīgi interpretēt attiecīgās tiesību normas atbilstīgi ES tiesību aktiem, kā arī konstatēt tendences jurisprudencē.

RUS iesniedza materiālu projektu EST tiesnesim, kurš rīkojās privātā kārtā, *UNHCR* un *EASO*. Saņemtās atsauksmes *RUS* ņēma vērā, pabeidzot materiālu izstrādi.

([526]) Iepriekš Starptautiskā bēgļu tiesību tiesnešu asociācija (*IARLJ*) un *IARLJ – Europe*.

G pielikums. Atlasīta bibliogrāfija

1. Oficiālie dokumenti

1.1. Eiropas Savienība

EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants. Juridiskā analīze, 2016. gada janvāris.

EASO, Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants. Juridiskā analīze", 2016. gada decembris.

EASO, Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES). Juridiskā analīze, 2016. gada decembris.

EASO Praktiskā rokasgrāmata: Izslēgšana, 2017. gads.

EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips. Juridiskā analīze, 2018. gads.

EASO, Pierādījumu un ticamības izvērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: Juridiskā analīze, 2018. gads.

Eiropas Komisija, Priekšlikums Padomes Direktīvai par minimālajiem standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai personas, kurām citādi nepieciešama starptautiskā aizsardzība, 2001. gada 12. septembris, COM(2001) 510 *final*.

1.2. Kanāda

Kanādas Imigrācijas un bēgļu padome, Konvencijas bēgļa definīcijas interpretācija tiesu praksē, 2018. gada 31. marts.

1.3. Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja

SSKK, *Agresijas noziegumu grozījumi Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos* (CUP, 2002).

SSKK, Starptautiskās humanitārās paražu tiesības, I sējums: Noteikumi (CUP, 2005, atkārtoti izdots ar labojumiem 2009. gadā).

SSKK, Starptautiskās humanitārās paražu tiesības, II sējums: Prakse – 1. daļa (CUP, 2005).

SSKK, Starptautiskās humanitārās paražu tiesības, II sējums: Prakse – 2. daļa (CUP, 2005).

SSKK, Starptautiskās humanitārās tiesības: Atbildes uz jūsu jautājumiem, 2015. gada februāris.

SSKK, *Komentārs par Pirmo Ženēvas konvenciju: Konvencija (I) par ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu aktīvajās armijās,* (CUP, 2016). [Interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par Pirmo Ženēvas konvenciju.]

SSKK, *Komentārs par Otro Ženēvas konvenciju: Konvencija (II) par jūras kara spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu katastrofās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu,* (CUP, 2017). [Interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par Otro Ženēvas konvenciju.]

SSKK, *Komentārs: III sējums: Ženēvas konvencija par izturēšanos pret karagūstekņiem* (SSKK, 1960). [Interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par Trešo Ženēvas konvenciju.]

SSKK, *Komentārs: IV sējums: Ženēvas konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā* (SSKK, 1960). [Interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par Ceturto Ženēvas konvenciju.]

SSKK, *Komentārs par 1977. gada 8. jūnija papildu protokolu pie 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām* (SSKK, 1987). [Interneta versija pieejama SSKK tiešsaistes datubāzē: Komentārs par I papildprotokolu un Komentārs par II papildprotokolu.]

1.4. Nirnbergas Starptautiskais militārais tribunāls

Starptautiskais militārais tribunāls, Lielāko kara noziedznieku prāva Starptautiskajā militārajā tribunālā: Nirnberga, 1945. gada 14. novembris–1946. gada 1. oktobris: I sēj. (Nirnberga, 1947).

1.5. Apvienotā Karaliste

Apvienotās Karalistes Aizsardzības ministrija, Bruņoto konfliktu tiesību rokasgrāmata (OUP, 2004).

1.6. Apvienoto Nāciju Organizācija

1.6.1. *UNHCR*

UNHCR, Rokasgrāmata par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļu statusu, HCR/1P/4/Eng/REV.4 (1979. gads, atkārtoti rediģēta 2019. gada aprīlī).

UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 5: Izslēgšanas noteikumu piemērošana: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa, 2003. gada 4. septembris, HCR/GIP/03/05.

UNHCR, Pamatojuma piezīme par izslēgšanas pamatu piemērošanu: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa, 2003. gada 4. septembris.

UNHCR, UNHCR Piezīme par 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta E daļu interpretāciju, 2009. gada marts.

UNHCR, UNHCR iejaukšanās Apvienotās Karalistes Augstākajā tiesā lietās Yasser al-Sirri (pieteikuma iesniedzējs) pret Secretary of State for the Home Department (atbildētājs) un DD (Afganistāna) (pieteikuma iesniedzējs) pret Secretary of State for the Home Department (atbildētājs), 2012. gada 23. marts.

UNHCR, Piezīme par UNHCR 1951. gada Konvencijas par bēgļu statusu 1. panta D daļas un ES Kvalifikācijas direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju saistībā ar palestīniešu bēgļiem, kuri lūdz starptautisku aizsardzību, 2013. gada maijs.

UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 13:1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D daļas piemērojamība saistībā ar Palestīnas bēgļu statusu, 2017. gada decembris, HCR/GIP/16/12.

1.6.2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos

UNRWA, Konsolidētā kvalificēšanās un reģistrācijas instrukcija, 2009. gada 1. janvāris.

2. Publikācijas

2.1. Atsauces materiāli

2.1.1. Bēgļu tiesības

J.-Y. Carlier un P. D'Huart, 'L'Exclusion du statut de réfugié: Cadre général', V. Chetail un C. Laly-Chevalier (red.), *Asile et extradition: Théorie et pratique des clauses d'exclusion au statut de réfugié* (Bruylant, 2014).

G.S. Goodwin-Gill un J. McAdam, *The Refugee in International Law* ("Bēgļi starptautiskajās tiesībās") (3. izd., OUP, 2007).

K. Hailbronner, un D. Thym, *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary* ("ES imigrācijas un patvēruma tiesības. Komentārs") (2. izd., Beck Hart Nomos, 2016).

J.C. Hathaway un M. Foster, *The Law of Refugee Status* ("Likums par bēgļa statusu") (2. izd., CUP, 2014).

A. Zimmermann (red.), *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees – A Commentary* ("1951. gada Konvencija par bēgļa statusu – komentārs"), (OUP, 2011).

2.1.2. Starptautiskās krimināltiesības

A. Cassese u. c., *Cassese's International Criminal Law* ("Starptautiskās krimināltiesības saskaņā ar Cassese"), (3. izd., OUP, 2013).

J. de Hemptinne, R. Roth un E. van Sliedregt (red.), *Modes of Liability in International Criminal Law* ("Atbildības veidi starptautiskajās krimināltiesībās"), (CUP, 2019).

R. O'Keefe, *International Criminal Law* ("Starptautiskās krimināltiesības"), (OUP, 2015).

W.A. Schabas, *Genocide in International Law: The Crime of Crimes* ("Genocīds starptautiskajās tiesībās. Visu noziegumu noziegums"), (2. izd., CUP, 2009).

W.A. Schabas, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem") (2. izd., OUP, 2016).

C. Stahn (red.), *The Law and Practice of the International Criminal Court* ("Likums un Starptautiskā Krimināltiesas prakse", (OUP, 2015).

O. Triffterer un K. Ambos, *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* ("Starptautiskā Krimināltiesa. Komentārs Romas statūtiem"), (3. izd., C.H. Beck, Hart, Nomos, 2016).

E. van Sliedregt, *Individual Criminal Responsibility in International Law* ("Individuālā kriminālatbildība starptautiskajās tiesībās"), (OUP, 2012).

G. Werle un F. Jessberger, *Principles of International Criminal Law* (3. izd., OUP, 2014).

2.1.3. Starptautiskās humanitārās tiesības

A. Clapham u. c., *The 1949 Geneva Conventions: A Commentary* ("1949. gada Ženēvas konvencijas – komentārs"), (OUP, 2015).

Y. Dinstein, *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict* ("Karadarbības īstenošana saskaņā ar bruņotus konfliktus reglamentējošajām starptautiskajām tiesībām"), (3. izd., CUP, 2016).

Y. Dinstein, *Non-International Armed Conflicts in International Law* ("Lokāla rakstura bruņoti konflikti starptautiskajos tiesību aktos"), (CUP, 2014).

D. Fleck (red.), *The Handbook of International Humanitarian Law* ("Starptautisko humanitāro tiesību rokasgrāmata"), (3. izd., OUP, 2013).

J.-M. Henckaerts un L. Doswald-Beck, Starptautiskās humanitārās paražu tiesības, I sējums: Noteikumi (CUP, 2005, atkārtoti izdots ar labojumiem 2009. gadā); (pieejams arī SSKK, *Customary IHL Database*, 156. noteikums: Kara noziegumu definīcija).

2.2. Akadēmiskā literatūra

J. Bond, 'Principled Exclusions: A Revised Approach to Article 1F(A) of the Refugee Convention' ("Principos balstītas izslēgšanas. Pārskatīta pieeja Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas a) punktam"), *Michigan Journal of International Law* (2013) 15.–78. lpp.

V. Chetail un C. Laly-Chevalier (red.), *Asile et extradition: Théorie et pratique des clauses d'exclusion au statut de réfugié* (Bruylant, 2014).

N. Combs, *Fact-Finding Without Facts: The Uncertain Evidentiary Foundations of International Criminal Convictions* ("Atrast faktus bez faktiem. Starptautisko kriminālsodu nedrošie pierādījumu pamati") (CUP, 2010).

T. de Boer un M. Zieck, *ICC Witnesses and Acquitted Suspects Seeking Asylum in the Netherlands: An Overview of the Jurisdictional Battles between the ICC and Its Host State*, ("SKT liecinieki un attaisnotie aizdomās turamie, kas lūdz patvērumu Nīderlandē. Pārskats par jurisdikcijas cīņām starp SKT un uzņemošo valsti"), IJRL (2015) 573.–606. lpp.

N. Djordjevic, 'Exclusion under Article 1F(b) of the Refugee Convention: The Uncertain Concept of Internationally Serious Common Crimes', ("Izslēgšana saskaņā ar Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas b) punktu. Neskaidrais starptautiski smago izplatīto noziegumu jēdziens"), *Journal of International Criminal Justice,* (2014) 1057.–1074. lpp.

G. Gilbert, 'Exclusion and Evidentiary Assessment' ("Izslēgšana un pierādījumu novērtējums"), G. Noll (red.) *Proof, Evidentiary Assessment and Credibility in Asylum Procedures ("Pierādījumi, pierādījumu novērtējums un ticamība patvērumu procedūrās"),* (Martinus Nijhoff, 2005) 161.–177. lpp.

G. Gilbert, 'Exclusion is Not Just about Saying 'No': Taking Exclusion Seriously in Complex Conflicts' ("Izslēgšanas būtība nav tikai atteikums. Izslēgšanas nozīmīgums sarežģītos konfliktos"), D. Cantor un J.-F. Durieux (red.) *Refuge from Inhumanity? War Refugees and International Humanitarian Law,* ("Patvērums no necilvēcības? Kara bēgļi un starptautiskās humanitārās tiesības"), (Brill Nijhoff, 2014) 155.–175. lpp.

B. Goddard, 'UNHCR and the International Protection of Palestinian Refugees' ("UNHCR un palestīniešu bēgļu starptautiskā aizsardzība), *Refugee Survey Quarterly*, (2009) 475.–510. lpp.

J.C. Hathaway u. c., 'The Michigan Guidelines on the Exclusion of International Criminals' ("Mičiganas vadlīnijas starptautisku noziedznieku izslēgšanai"), *Michigan Journal of International Law* (2013) 3.–13. lpp.

M. Holvoet, 'Harmonizing Exclusion under the Refugee Convention by Reference to the Evidentiary Standards of International Criminal Law' "Izslēgšanas saskaņošana atbilstīgi Bēgļu konvencijai, atsaucoties uz starptautisko krimināltiesību pierādīšanas standartiem", *Journal of International Criminal Justice*, (2014) 1039.–1056. lpp.

S. Kapferer, 'Article 14(2) of the Universal Declaration of Human Rights and Exclusion from International Refugee Protection' ("Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 14. panta 2. punkts un izslēgšana no starptautiskās bēgļu aizsardzības"), *Refugee Survey Quarterly,* (2008) 53.–75. lpp.

S. Kapferer, The Interface Between Extradition and Asylum ("Izraidīšanas un patvēruma savstarpējā saskarne"), UNHCR, *Legal and Protection Policy Research Series,* 2003.

D. Kosar, *Inclusion before Exclusion or Vice Versa: What the Qualification Directive and the Court of Justice Do (Not) Say* ("Iekļaušana pirms izslēgšanas vai otrādi. Ko Kvalifikācijas direktīva un Eiropas Savienības Tiesa (ne)stāsta"), IJRL (2013) 87.–119. lpp.

Y. Li, *Exclusion from Protection as a Refugee: An Approach to a Harmonizing Interpretation in International Law* ("Izslēgšana no aizsardzības bēgļa statusā – pieeja starptautisko tiesību interpretācijas harmonizācijai"), (Brill Nijhoff, 2017).

M. Maystre, 'The Interaction between International Refugee Law and International Criminal Law with respect to Child Soldiers' ("Starptautisko bēgļu tiesību un starptautisko krimināltiesību mijiedarbība attiecībā uz bērniem kareivjiem"), *Journal of International Criminal Justice,* (2014) 953.–974. lpp.

J. Rikhof, *The Criminal Refugee: The Treatment of Asylum Seekers with a Criminal Background in Domestic and International Law* ("Bēglis noziedznieks. Attieksme pret patvēruma meklētājiem ar noziedzīgu izcelsmi valstu un starptautiskajās tiesībās") (Republic of Letters Publishing, 2012).

J. Rikhof, Exclusion at a Crossroads: The Interplay between International Criminal Law and Refugee Law in the Area of Extended Liability ("Izslēgšana krustcelēs. Starptautisko krimināltiesību un bēgļu tiesību mijiedarbība paplašinātās atbildības jomā"), UNHCR *Legal and Protection Policy Series*, Doc PPLA/2011/06, 2011. gada jūnijs.

S. Singer, 'Terrorism and Article 1F(c) of the Refugee Convention' ("Terorisms un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkts"), *Journal of International Criminal Justice*, (2014) 1075.–1091. lpp.

S. Singer, *Terrorism and Exclusion from Refugee Status in the UK: Asylum Seekers Suspected of Serious Criminality* ("Terorisms un izslēgšana no bēgļa statusa Apvienotajā Karalistē. Patvēruma meklētāji, kas tiek turēti aizdomās par smagu noziegumu izdarīšanu") (Brill Nijhoff, 2015).

S. Sivakumaran, *Exclusion from Refugee Status: The Purposes and Principles of the United Nations and Article 1F(c) of the Refugee Convention*, ("Izslēgšana no bēgļa statusa. Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķi un principi un Bēgļu konvencijas 1. panta F daļas c) punkts"), IJRL (2014) 350.–381. lpp.

Kā sazināties ar ES

Klātienē
Visā Eiropas Savienībā ir simtiem Europe Direct centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tiešsaistē (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

Pa tālruni vai rakstveidā
Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:
– pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),
– pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696,
– izmantojot saziņas veidlapu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_lv.

Kā atrast informāciju par ES

Tiešsaistē
Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa* (european-union.europa.eu).

ES publikācijas
ES publikācijas varat apskatīt vai pasūtīt vietnē op.europa.eu/lv/publications. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar Europe Direct vai tuvāko dokumentācijas centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti
Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1951. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

ES atvērtie dati
Portālā data.europa.eu ir piekļuve atvērtām datu kopām no ES iestādēm, struktūrām un aģentūrām. Datus var bez maksas lejupielādēt un izmantot tiklab komerciāliem, kā nekomerciāliem mērķiem. Portālā ir arī bagātīga piekļuve datu kopām, kas nākušas no Eiropas valstīm.

BZ-02-20-007-LV-C

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

ISBN 978-92-9465-866-1